

WŁODZIMIERZ DĄBROWSKI

**LUDZIE, MIEJSCA
I WYDARZENIA
UPAMIĘTNIONE
WE WROCŁAWIU**

1945-2023

Ludzie, miejsca i wydarzenia
upamiętnione we Wrocławiu
1945 – 2023

Włodzimierz Dąbrowski

Ludzie, miejsca i wydarzenia
upamiętnione we Wrocławiu
1945 – 2023

Polkowice 2024

Copyright © by Włodzimierz Dąbrowski, Wrocław 2024

Tekst i zdjęcia:

Włodzimierz Dąbrowski
wlod.dabr@gmail.com

Korekta:

Anna Oryńska

Skład:

Włodzimierz Dąbrowski

Projekt okładki:

Marian Gabrowski

Wydawca:

Marian Gabrowski
Polkowice 2024

marijan.gabrowski@gmail.com

ISBN 978-83-968499-2-2

*Kto nie szanuje i nie ceni swej przeszłości
nie jest godzien szacunku teraźniejszości
ani nie ma prawa do przyszłości.*

Józef Piłsudski
Myśli, mowy i rozkazy

Spis treści

Wstęp.....	21
A. POMNIKI ZWIĄZANE Z POJEDYNCZYMI OSOBAMI.....	23
Roman Aftanazy – Zaułek Ossolińskich.....	25
Aleja Gwiazd (muzycznych) – pl. Wolności.....	26
Giovanni Antonini.....	26
Christoph Eschenbach.....	26
John Eliot Gardiner.....	26
Giancarlo Guerrero.....	27
Krzysztof Jakowicz.....	27
Jacek Kaspszyk.....	27
Ernst Kovacic.....	27
Charles Lloyd.....	28
Paul McCreesh.....	28
Zubin Mehta.....	28
Anne-Sophie Mutter.....	28
Krzysztof Penderecki.....	29
Marek Pijarowski.....	29
Grażyna Pstrokońska-Nawratil.....	29
Wayne Shorter.....	29
Elżbieta Sikora.....	30
Stanisław Skrowaczewski.....	30
Alois Alzheimer – ul. O. Bujwida 42.....	31
Antoni Aroński – ul. T. Chałubińskiego 1a.....	32
Jerzy Samuel Bandtkie – Biblioteka Uniwersytecka, ul. K. Szajnochy.....	33
Walter Bathe – centrum SPA, ul. Teatralna.....	34
Piotr Bednarz – budynek Dolmela, ul. Fabryczna.....	35
Nikos Belojanis – ul. Stabłowicka 143.....	36
Georg Bender – park Południowy.....	37
Benedykt Polak – kościół św. Jakuba i Wincentego.....	38
Max Berg.....	39
Hala Stulecia.....	39
Dom własny – ul. M. Kopernika 19.....	40
Fryderyk Bergius – Wydz. Chemiczny P.Wr. wybrzeże St. Wyspiańskiego.....	41
Samuel Besler – kościół św. Bernardyna.....	42
Wanda Bibrowicz Wislicenus – pl. Polski.....	43
Piotr Bikont – Przejście Żelaźnicze w Rynku.....	44
Józef Biniaś – Komenda Wojewódzka Policji, ul. Podwale 31.....	45
Zygmunt Biliński – ul. Szewska 69.....	46
Adolf Bocheński – skwer A. Bocheńskiego.....	47
Edmund Bojanowski.....	48
Dom generalny Sióstr Służebniczek NMP, ul. Czarnoleska 10.....	48
Budynek Papieskiego Wydziału Teologicznego – ul. Katedralna 9.....	49
Dziedziniec Papieskiego Wydziału Teologicznego – ul. Katedralna 9.....	50

Dietrich Bonhoeffer.....	51
Dom rodzinny – ul. K. Bartla 6.....	51
Plac przykościelny bazyliki św. Elżbiety.....	52
Max Born – dom rodzinny, pl. Wolności.....	53
Johannes Brahms – Ogród Botaniczny.....	54
Wiktor Bross – klinika Chirurgii AM, ul. T. Chałubińskiego.....	55
Zbigniew Brzeziński – Zaułek Ossolińskich.....	56
Marcin Bukowski – Rynek 24.....	57
Fryderyk Chopin.....	58
Plac Teatralny.....	58
Park Południowy.....	59
Katedra wrocawska.....	60
Ulica Oławskiego.....	61
Lipa jubileuszowa – Rynek, strona Zielonej Rury.....	62
Król Bolesław Chrobry – Promenada Staromiejska.....	63
Antoni Cieszyński – hotel DIKUL, ul. Cieszyńskiego.....	64
Willy Cohn – Rynek 49.....	65
Zbigniew Cybulski – d. Wytwórnia Filmów Fabularnych, ul. Wystawowa.....	66
Dominikanin Czesław Odrowąż – pl. Dominikański.....	67
Maria Dąbrowska – ul. S. Lindego 10.....	68
Eugeniusz Dąbrowski – kościół na Księży Małym, ul. Świątnicka 32.....	69
Dęby pamięci.....	70
Dęby upamiętniające pomordowanych w Katyniu.....	70
Park im. Juliusza Słowackiego, obok Pomnika Katyńskiego.....	70
kpt. art. Maksymilian Heilszer.....	70
kpt. Henryk Kamiński.....	71
mjr Ryszard Wiktor Zaleski.....	71
mjr Piotr Ilkowski – dziedziniec gimnazjum ojców salezjanów ul. B. Prusa.....	72
asp. PP Józef Owsiński – obok kościoła Chrystusa Króla – ul. Zachodnia.....	73
Skwer w pobliżu mostu Klecińskiego na Ślęzie, ul. Wałbrzyska.....	74
kpt. Władysław Błaszcakiewicz.....	75
asp. PP Piotr Buczyński.....	75
ppłk. Adolf Dziedzina.....	75
asp. PP Wilhelm Ludwik Jabłoński.....	76
asp. PP Józef Klinik.....	76
por. Stefan Lisowski.....	76
mjr Jan Michałowski.....	77
kpt. Zbigniew Podłowski.....	77
por. Kazimierz Połytyński.....	77
por. Kazimierz Seweryn.....	78
asp. PP Leon Słomiński.....	78
mjr Henryk Zakrzewski.....	78
Dęby pamięci objęte opieką młodzieży szkolnej:.....	79
kpt. Albin Stanisławski.....	79
asp. PP Marian Adamski.....	79
st. post. PP Władysław Dereczyk, s. Jana.....	79
kpt. Tadeusz Maciej Chołociński, s. Jana.....	79
por. Jan Diener, s. Zygmunta.....	79
kpt. Stanisław Frąckiewicz, s. Leona.....	79
ppor. Jan Budziński, syn Bronisława i Heleny.....	79
ppor. Jan Maleszyk, syn Antoniego i Antoniny z Kulików.....	79

asp. SW Józef Kulenty, s. Bolesława.....	80
por. rez. Kłopotarski, Stanisław syn Adama i Antoniny z Brzostkowskich.....	80
mjr Tadeusz Domaradzki, s. Antoniego.....	80
kpt. Bronisław Skarzyński.....	80
asp. SW Piotr Nowak, s. Wojciecha.....	80
Dęby upamiętniające ofiary katastrofy pod Smoleńskiem w 2010 roku.....	81
Park im. Juliusza Słowackiego.....	81
Skwer w pobliżu mostu Klecińskiego na Ślezie, ul. Wałbrzyska.....	82
Dęby papieża Jana Pawła II.....	83
Bulwar przy PWT, ul. Katedralna.....	83
Ogród Botaniczny.....	84
Park pałacowy – Pawłowice.....	85
Jan Długosz – kronikarz – budynek Muzeum Archidiecezjalnego.....	86
Stanisław Drabik – budynek opery.....	87
Bolesław Drobner – szkoła podstawowa, ul. Poznańska 26.....	88
Stanisław Dróżdż – schron na pl. Strzegomskim.....	89
Profesor Józef Dudek – ul. Pasteura 17a.....	90
Jan Dzierżoń – budynek dyrekcji Ogrodu Botanicznego, ul. H. Sienkiewicza.....	91
Józef Eichendorff.....	92
Konwikt św. Józefa – pl. Uniwersytecki.....	92
Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego.....	93
Norbert Elias – ul. Podwale 14.....	94
Józef Elsner – pl. Dominikański.....	95
Caspar Elyan – ul. Katedralna 3.....	96
Antoni Falkiewicz – Uniwersytet Medyczny, wybrzeże L. Pasteura.....	97
Roman Feliński – ul. M. Smoluchowskiego 22.....	98
Otfried Foerster.....	99
Rektorat AWF – ul. St. Banacha.....	99
Budynek wewnętrz kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego – ul. Komandorska.....	100
Aleksander Fredro.....	101
Rynek.....	101
Kościół św. Maurycego – ul. Traugutta.....	102
Lipa Aleksandra Fredry – ul. Grodzka/Fredry.....	103
Johannes i Hans-Georg Gadamerowie – Instytut Farmacji (dawny), ul. Grodzka 9.....	104
Gall Anonim – I LO, ul. J. Poniatowskiego.....	105
Eugeniusz Geppert – pracownia przy ul. E. Gepperta.....	106
Anna German.....	107
Skwer przy ul. św. Macieja.....	107
Kamienica – ul. Trzebnicka 5.....	108
Heinrich Göppert – Ogród Botaniczny UWr, ul. Sienkiewicza.....	109
Natalia Gorbaniewska – Rynek Ratusz.....	110
Heinrich Götz – ul. T. Kościuszki 2.....	111
Antoni Grabowski – ul. Kuźnicza 45.....	112
Friedrich Grabowsky – teren Ogrodu Zoologicznego.....	113
Jerzy Grotowski – przejście Garncarskie w Rynku.....	114
Halina Halska – ul. B. Pretficza 4.....	115
Stanisław Hartman – Instytut Matematyki UWr, pl. Grunwaldzki.....	116
Wojciech Has – budynek dawnej Wytwórni Filmów Fabularnych, ul. Wystawowa.....	117
Gerhart Hauptmann – budynek Akademii Sztuk Pięknych, pl. Polski.....	118
Mirosław Hermaszewski – J.W. Strachowice, ul. Graniczna 13.....	119
Lothar Herbst – ul. Odrzańska 17.....	120

Adolf Benjamin Hesse – kościół przy ul. św. Bernardyna.....	121
Ludwik i Hanna Hirschfeldowie – ul. J. Wittiga/A. Wiwulskiego.....	122
Marek Hłasko.....	123
Zaułek Ossolińskich.....	123
Ulica M. Borelowskiego 44.....	124
Kazimierz Holler – ul. Jedności Narodowej (nie istnieje).....	125
Karl Holtei – ul. Rzeźnicza.....	126
Clara Immerwahr Haber – Brama Cesarska Uniwersytetu Wr.....	127
Święta Jadwiga.....	128
Dom zakonny Sióstr Szkolnych de Notre Dame – pl. św. Marcina.....	128
Zakrystia katedry.....	129
Profesor Alfred Jahn – Panorama Racławicka.....	130
Św. Jan Boży – przed kościołem Trójcy św., ul. Traugutta.....	131
Papież Jan Paweł II (Karol Wojtyła).....	132
Pętla tramwajowa w Leśnicy.....	132
Kościół MB Pocieszenia - ul. J. Wittiga.....	133
Partynice – tor wyścigów konnych.....	134
Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP – Olątaszyn, ul. Pszczelarska 10,.....	135
Kościół św. Kazimierza – Zgorzelisko, ul. Litewska.....	136
Kościół św. Henryka – ul. Gliniana.....	137
Kościół św. Maksymiliana Kolbe – ul. Horbaczewskiego.....	138
Kościół p.w. Miłosierdzia Bożego – ul. J. Bajana.....	139
Dąb papieski – dziedziniec pałacu arcybiskupiego na Ostrowie Tumskim.....	140
Kościół św. Bonifacego – pl. Staszica.....	141
Pałac arcybiskupi na Ostrowie Tumskim.....	142
Papież Jan XXIII – ul. św. Marcina.....	143
Czesław Janczarski – przedszkole, ul. J. Kasprowicza 44.....	144
Ksiądz Zygmunt Jaroszek – kościół NMP Matki Miłosierdzia, ul. A. Brücknera.....	145
General Jakub Jasiński.....	146
Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Inżynieryjnych – ul. Obornicka 100-102.....	146
V Liceum Ogólnokształcące (dawne) – ul. Grochowa 13.....	146
Jan Jesensky – Jessenius – ul. św. Elżbiety 3.....	147
Lech Kaczyński – narożnik: pl. Katedralnego i ul. św. Józefa.....	148
Edmund Kajdasz – rozgłośnia PR, ul. Karkonoska.....	149
Ida Kamińska – scena Kameralna Teatru Polskiego, ul. Świdnicka.....	150
Emanuel Kania – kościół św. Macieja.....	151
Jan Kasprowicz – ul. W. Cybulskiego.....	152
Igor Kisiel – cerkiew, ul. św. Mikołaja.....	153
Andrzej Kobel – kościół św. Jadwigi w Leśnicy.....	154
Roman Kołakowski – Impart (dawny), ul. Mazowiecka 17.....	155
Kardynał Bolesław Kominek.....	156
Pałac arcybiskupi, ul. Katedralna 15.....	156
Skwer kardynała Stefana Wyszyńskiego.....	157
Mikołaj Kopernik.....	158
Promenada Staromiejska.....	158
Kościół św. Krzyża.....	159
Wojciech Korfanty.....	160
Budynek Wydziału Prawa UWr- ul. Uniwersytecka 22-26.....	160
Skwer przy ul. Powstańców Śl./Orlej.....	161
Tadeusz Kosarewicz – budynek dawnej WFF, ul. Wystawowa.....	162
Tadeusz Kościuszko – ul. P. Czajkowskiego.....	163

Anna i Jerzy Kowalscy – ul. S. Lindego 10.....	164
Krasnale – wrocławianie.....	165
Krasnal Harivansh Rai Bachchan – ul. Kuźnicza.....	165
Krasnal Leszek Cichoński – pd. - zach. narożnik Rynku.....	165
Krasnal Witek – Tadeusz Gawecki, przed barem Witek ul. Wita Stwosza.....	166
Krasnal Jan Kaczmarek – Szkoła Podstawowa nr 46, ul. Grochowa 36.....	166
Krasnal Barduś – Jacek Kaczmarski, pl. Solidarności.....	167
Krasnal Rafał Kubacki – Szkoła Podstawowa nr 43, ul. Ścinawska 21.....	167
Krasnal Włodzimierz Szomański Szomol – NFM, ul. Krupnicza.....	168
Krasnal Jerzy Monkiewicz – Uniwersytet Przyrodniczy, Pawłowice.....	168
Krasnal „Lesław”, Leszek Moźdżer – Impart (dawny), ul. Mazowiecka 17.....	169
Krasnal Marcin Luter – kościół Opatrzności Bożej, ul. Kazim. Wielkiego.....	170
Krasnal Andrzej Waligórski – kawiarnia literackiej, ul. Ofiar Oświęcimskich.....	171
Krasnal Stanisław Wolski – Rynek, w pobliżu fontanny.....	172
Józef Ignacy Kraszewski – ul. J. Piłsudskiego 32.....	173
Stefan Kuczyński – budynek Urzędu Stanu Cywilnego, ul. P. Włodkowica 22.....	174
Generał Ryszard Kukliński – ul. B. Preficza 24.....	175
Stanisław Kulczyński.....	176
Brama Cesarska Uniwersytetu.....	176
Ulica Jana Kasprowicza 17.....	177
Bulwar przy Politechnice – wybrzeże St.Wyspiańskiego.....	178
Budynek H14 w kampusie PWr, Wybrzeże Stan. Wyspiańskiego 40.....	178
Sergiusz Kusewicki i Gary Karr – budynek Nowej Gieły, ul. Krupnicza.....	179
Oskar Lange – Uniwersytet Ekonomiczny, ul. Komandorska 118 - 120.....	180
Stanisław Lenartowicz – ul. Wystawowa.....	181
Kasia Litwiniuk – tor wyścigów konnych Partynice.....	182
Jerzy Ludwiński – pl. T. Kościuszki 21.....	183
Edmund Małachowicz – południowa ściana katedry.....	184
Hm. Olga Małkowska – ul. Nowa.....	185
Andrzej Markowski – kościół św. Marii Magdaleny.....	186
Rafał Maszkowski – budynek Impart, ul. J. Piłsudskiego 19.....	187
Michael Matuschka – dziedziniec Ossolineum, ul. Szewska.....	188
Kardynał Joachim Meissner i jego rodzice – kościół św. Jadwigi w Leśnicy.....	189
Jan Mikulicz Radecki – Uniwersytet Medyczny, ul. M. Skłodowskiej Curie.....	190
Jan Miodek.....	191
Krasnal prof. Jan Miodek – przed Instytutem Filologii Polskiej, pl. Nankiera.....	191
Dąb prof. Jana Miodka – Ogród Botaniczny.....	192
Teofil Emil Modelski – ul. Szewska 50/51.....	193
Kornel Morawiecki – Szczepin skwer, ul. Środkowa.....	194
Johann Theodor Mosewius – ul. Szewska.....	195
Stan Musial – Stadion Olimpijski.....	196
Biskup Nanker – ul. Katedralna.....	197
Aleksandra Natalli-Świat – pl. Solny 14.....	198
Janina Natusiewicz-Mirer – budynek Panoramy Racławickiej.....	199
Władysław Nehring – budynek Filologii Polskiej, ul. Grodzka 12.....	200
Julian Ursyn Niemcewicz – kościół św. Krzyża, pl. Kościelny.....	201
Wiktor Niemczyk – kościół Opatrzności Bożej, ul. Kazimierza Wielkiego.....	202
Ksiądz Stanisław Orzechowski.....	203
Obok zachodniego wejścia do Dworca Głównego.....	203
Przed kościołem p.w. św. Wawrzyńca – ul. O. Bujwida.....	203
Hrabia Józef Maksymilian Ossoliński.....	204

Dziedziniec Ossolineum.....	204
Budynek Ossolineum – ul. Grodzka.....	205
Ignacy Jan Paderewski.....	206
Promenada w pobliżu Nowej Giełdy (bulwar im. Tadka Jasińskiego).....	206
Budynek Nowej Giełdy – ul. Krupnicza.....	207
Fryderyk Pautsch – budynek ASP, pl. Polski.....	208
Ksiądz Paul Peikert – kościół św. Maurycego, ul. R. Traugutta.....	209
Marcin Pełka – budynek Muzeum Archidiecezjalnego.....	210
Marek Petrusiewicz – centrum SPA, ul. Teatralna.....	211
Richard Pfeiffer – szpital kliniczny, ul. T. Chałubińskiego 4.....	212
Pielegniarka – Wydział Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego, ul. K. Bartla.....	213
Stanisław Pietraszko – ul. Szewska 50/51.....	214
Witold Pilecki – Promenada Staromiejska, w pobliżu Opery.....	215
Wincenty Pol – budynek Starej Giełdy, pl. Solny.....	216
Gen. Iwan Połbin – Cmentarz Oficerów Radzieckich, ul. Karkonoska.....	217
Ksiądz Jerzy Popiełuszko – kościół św. Wawrzyńca, ul. O. Bujwida.....	218
Jan Ewangelista Purkynie.....	219
Ulica św. Katarzyny.....	219
Brama Cesarska Uniwersytetu.....	220
Ronald Reagan – pl. Grunwaldzki, przejście podziemne.....	221
Eugeniusz Rogalski – ul. Grabiszyńska.....	222
Brat Roger – kościół NMP na Piasku.....	223
Eugeniusz Romer – Brama Cesarska Uniwersytetu Wr.....	224
Jakub i Lia Rotbaumowie – ul. P. Włodkowica 5.....	225
Stanisław Rospond – budynek Filologii Polskiej, ul. Grodzka 12.....	226
Prof. Jan Różycki – dziedziniec Politechniki Wrocławskiej.....	227
Wanda Rutkiewicz – II LO, ul. Parkowa.....	228
Zbigniew Ryś – budynek kancelarii adwokackich, ul. Sądowa.....	229
Irena Rzeszowska – Rynek Ratusz 25.....	230
Wanda Sarnowska – Muzeum Miasta Wrocławia, ul. Kazimierza Wielkiego 35.....	231
Johannes Scheffler (Angelus Silesius).....	232
Kościół św. Macieja – ul. Szewska.....	232
Dziedziniec Ossolineum.....	233
Johannes Schneider – ul. kard. B. Kominka 3/5.....	234
Marcelina Sembrich-Kochańska – budynek Opery.....	235
Władysława Sidor – ul. Świdnicka 6.....	236
Andrzej Sokołowski – Księże Małe, ul. Świątnicka 32.....	237
Juliusz Słowacki.....	238
Park im. J. Słowackiego.....	238
Plac Kościuszki.....	239
Ulica Oławska 3.....	240
Profesor Dionizy Smoleński – dziedziniec Politechniki Wrocławskiej.....	241
Ksiądz Robert Spiske.....	242
Kościół św. Jadwigi – Leśnica.....	242
Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi - ul. Sępa Szarzyńskiego.....	243
Ksiądz Marian Staneta – kościół św. Jana Apostoła, ul. Królewska 30.....	244
Jan Stanko – budynek dyrekcji Ogrodu Botanicznego, ul. H. Sienkiewicza.....	245
Władysław Stasiak – Instytut Historii UW ul. Szewska.....	246
Edyta Stein (św. Teresa Benedykta od Krzyża).....	247
Budynek Antropologicum przy pl. Uniwersyteckim.....	247
Dom rodziny Stein – ul. Nowowiejska 36.....	248

Kościół św. Michała Archanioła – ul. kard. St. Wyszyńskiego.....	249
Europejski Krzyż Pokoju – ul. St. Wyszyńskiego.....	250
Park Nowowiejski.....	251
Hugo Steinhaus – Instytut Matematyki i Informatyki, ul. Janiszewskiego 14.....	252
William Stern – przed budynkiem Green Tower, ul. Strzegomska/Śrubowa.....	253
Wincenty Styś – budynek Uniwersytetu Ekonomicznego, ulica Komandorska.....	254
Edward Szczeklik – kliniki, ul. Pasteura.....	255
Jerzy Szmajdziński – stadion WKS Śląsk, ul. Oporowska.....	256
Generał Karol Świerczewski – I LO, ul. J. Poniatowskiego.....	257
Henryk Teisseyre – Instytut Geologiczny, ul. Jaworowa 19.....	258
Ernst Thaelmann – skwer Ludzi z Literą P.....	259
Prof. Stanisław Tołpa – park Nowowiejski (prof. Toły).....	260
Henryk Tomaszewski.....	261
Dom przy ul. św. Jadwigi 9.....	261
Siedziba Teatru Pantomimy przy ul. Dębowej.....	262
Biskup Wincenty Urban – budynek Muzeum Archidiecezjalnego.....	263
Ryszard Wagner – ul. Podwale 34.....	264
Andrzej Waligórski – redakcja Słowa Polskiego (dawna) - ul. Krupnicza 13.....	265
Karl Maria Weber – IX L.O. ul. Piotra Skargi 29/31.....	266
Profesor Rudolf Weigl – Instytut Immunologii, ul. Weigla.....	267
Michael Leopold Willmann – ul. św. Antoniego.....	268
Piotr Włostowic – kościół NMP na Piasku.....	269
Rafał Wojaczek – ul. Rzeźnicza 24.....	270
Christian von Wolff – hotel "Zaułek", ul. Garbary.....	271
Henryk Worcell (Tadeusz Kurtyka) – ul. M. Skłodowskiej Curie 40.....	272
Stanisław Wyspiański – ul. St. Dubois.....	273
Damian de Veuster – klasztor Sercanów Białych, ul. Snopkowa 5 (Wojszyce).....	274
Władysław Zarembowicz – Szkoła Podstawowa nr 72 przy ul. Trwałej.....	275
Dr Stefan Zawada – szpital MSWiA, pl. Powstańców Wielkopolskich.....	276
Ksiądz Aleksander Zienkiewicz – budynek Orphanotropheum, ul. Katedralna 4.....	277
Józef Zwierzyccki – Instytut Nauk Geologicznych UWr, bulwar J. Zwierzyczkiego.....	278
B. POMNIKI ZWIĄZANE Z GRUPAMI OSÓB I ORGANIZACJAMI.....	279
Fontanna Pamięci – ul. Czysta.....	281
Bohaterowie Getta Warszawskiego – pl. Bohaterów Getta.....	282
Bojownicy o wolność i demokrację – pl. Wolności.....	283
Ormiański chaczkar – obok klasztoru dominikanów, ul. Janickiego 2/4.....	284
Cywilne ofiary II Wojny Światowej.....	285
Ofiary wojny – kościół św. Jacka, ul. Miłoszycka na Swojczycach,.....	285
Cywilne ofiary wojny – skwer Ludzi ze Znakiem P, ul. Prusa/ Nowowiejska.....	286
Polegli przy budowie lotniska na pl. Grunwaldzkim.....	287
Sportowcy, ofiary wojny – osiedle Ogrody Hallera, ul. J. Hallera.....	288
Niemieckie ofiary ostatnich dni wojny – konsulat Niemiec, ul. Podwale 76.....	289
Czescy antyfaszyści – mur więzienia przy ul. W. Reymonta.....	290
Dzieci nienarodzone – cmentarz Osobowicki.....	291
Siostry Elżbietanki Męczennice Miłości – klasztor, ul. św. Józefa 1/3.....	292
Ekumeniczny krąg dyskusyjny „Una Sancta” – ul. P. Włodkowica 9.....	293
Pierwi polscy esperantyści we Wrocławiu – Rynek 50.....	294
Wrocławscy gazownicy – teren dawnej gazowni miejskiej, ul. Gazowa.....	295
Golgota Wschodu – kościół M. B. Pocieszenia, ul. E. Wittiga 10.....	296
Harcerze polegli o polskość Wrocławia – skwer Polaków ze Znakiem P.....	297
Wrocławscy kolejarze.....	298

Polegli przy odbudowie dolnośląskiego kolejnictwa – Dworzec Główny.....	298
Kolejarze brochowscy – pl. Afgański.....	299
Kolejarze pionierzy i ich trud – Leśnica, ul. Trzmielowicka.....	300
Św. Katarzyna patronka kolejarzy – Dworzec Główny, wejście zachodnie.....	301
Żołnierze Armii Czerwonej.....	302
Brochów – pl. Afgański.....	302
Leśnica – ul. Trzmielowicka.....	302
Cmentarz na Skowroniej Górze – ul. Działkowa.....	303
Cmentarz Oficerów Radzieckich – ul. Karkonoska.....	303
Żołnierze polscy.....	304
Żołnierze II Armii Wojska Polskiego – Szk. Podst. nr 47, ul. Januszowicka.....	304
Żołnierze II Armii Wojska Polskiego – Szk. Podst. nr 105, ul. Grochowa.....	304
Żołnierz Ludowego Wojska Polskiego – klub OKO, ul. B. Pretficza 24.....	305
Żołnierze AK ze zgrupowanie „Szarego” – cmentarz św. Rodziny, ul. Smętna.....	305
Grupa bojowa Kedyw „Zagra-Lin” – Dworzec Główny.....	306
Żołnierze KBW – jednostka wojskowa przy ul. Obornickiej 100-102.....	307
Żołnierze KBW – cmentarz Osobowicki.....	308
Żołnierze Wojska Polskiego – Wzgórze Oporowskie, ul. Grabiszyńska 294.....	309
Żołnierze polegli o wolność i demokrację (nie istnieje) – cmentarz Grabiszyński.....	310
Polegli pod Monte Casino – WSO Wojsk Inżynierijnych, ul. Obornicka 108.....	310
Saperzy polegli w II WŚ. – WSO Wojsk Inżynierijnych, ul. Obornicka 108.....	311
Lotnicy wojskowi – JW Strachowice.....	312
Słuchacze Oficerskiej Szkoły Saperów – ul. Obornicka 108.....	313
Francuscy marynarze – śluza Rędzin.....	314
Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i Policji.....	315
Plac Powstańców Śląskich (pomnik nie istnieje).....	315
Cmentarz Osobowicki.....	316
27. Wołyńska Dywizja Piechoty AK, jej służba zdrowia – ul. R. Weigla.....	317
Ofiary Katynia.....	318
Park im. Juliusza Słowackiego.....	318
Cmentarz Osobowicki.....	319
Cmentarz Grabiszyński.....	319
Cmentarz – Swojczyce, ul. Chałupnicza.....	320
Cmentarz przy ul. Bardzkiej.....	321
Ofiary nacjonalistów ukraińskich z OUN i UPA – pl. Polski.....	322
Ofiary obozu Gross Rosen.....	323
Dawne zakłady WSK – Psie Pole, ul. Bierutowska.....	323
Teren byłych zakładów DOLMEL – ul. Robotnicza.....	324
Teren b. zakładu PAFAWAG, filia obozu Gross Rosen – ul. Fabryczna,.....	325
Ofiary niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu – więzienie, ul. Kleczkowska.....	326
Ofiary „Nocy Kryształowej” – ul. Łąkowa.....	327
Ofiary stalinizmu.....	328
Promenada Staromiejska, w pobliżu opery.....	328
Mur więzienia – ul. Wł. Reymonta.....	329
Ściana pamięci na cmentarzu Osobowickim.....	329
Więźniowie obozu w Jaworznie – ul. Kuźnicza.....	331
Franciszkanie we Wrocławiu – kościół św. Antoniego, ul. J. Kasprowicza.....	332
Ofiary Urzędu Bezpieczeństwa – gmach Komendy Wojewódzkiej Policji, Podwale 31-33....	333
Grupa konspiracyjna „Olimp” – ul. Sokolnicza.....	334
Orlęta Lwowskie – Sępólno, cmentarz św. Rodziny,.....	335
Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej – pl. Westerplatte.....	336

Patrioci francuscy, belgijscy i norwescy – ul. Sądowa.....	337
Straceni przez hitlerowców – ul. Kleczkowska.....	338
Pionierzy nauki polskiej – rektorat AWF, ul. Witelona.....	339
Pionierzy odbudowy Wrocławia – Rynek Ratusz.....	340
Pionierzy ruchu demokratycznego – ul. Świdnicka.....	341
Pionierzy Wrocławia – Wzgórze Słoniańskie.....	342
Opozycyjni radiowcy – ul. Świdnicka 5.....	343
Polegli w I Wojnie Światowej – ogród Ossolineum.....	344
Wrocławska Polonia.....	345
Kamieniczka Małgosia – ul. Odrzańska.....	345
Kościół św. Marcina – Ostrów Tumski.....	346
Polska bursa akademików – ul. T. Kościuszki 90.....	347
Dom Polski – Podwale 53.....	348
Dom Polski – ul. Henryka Brodatego.....	349
Pracownicy wrocławskiej drogi wodnej.....	350
Ulica J. Kochanowskiego.....	350
Śluza Rędzin.....	351
Profesorowie krakowscy.....	352
Budynek aresztu – ul. Sądowa.....	352
Mur więzienia – ul. Wł. Reymonta.....	353
Profesorowie lwowscy – pl. Grunwaldzki.....	354
Profesorowie Politechniki Wrocławskiej – kampus PWr, pl. Grunwaldzki.....	356
Odbudowujący kamienice w Rynku – przejście św. Doroty w Rynku.....	357
Rozstrzelani w Nowym Sączu – plac przed Muzeum Architektury.....	358
Solidarność we Wrocławiu.....	359
Zajezdnia MPK – ul. Grabiszyńska 184.....	359
Dziedziniec obok budynku Wydz. Elektroniki – ul. Z. Janiszewskiego.....	360
Budynek dawnych zakładów Dolmel – ul. Fabryczna.....	361
Budynek Zakładów Dolam – ul. Krakowska 64.....	362
Katedra.....	363
Plac Solidarności.....	364
Mur więzienia – ul. W. Reymonta.....	365
Krasnal Solidarność Walcząca – ul. Świdnicka.....	366
Wrocławscy studenci.....	367
Straż Akademicka – gmach Główny Politechniki Wrocławskiej.....	367
Studenci NZS – Gmach Główny Uniwersytetu.....	368
Studencki Komitet Solidarności – ul. Grodzka.....	369
Niezależne Zrzeszenie Studentów – ul. Grodzka.....	370
Studencki strajk solidarnościowy – Brama Cesarska Uniwersytetu.....	371
Studenci powstańcy styczniowi – Gmach Główny Uniwersytetu.....	372
Studenci, powstańcy wielkopolscy i górnoułaści – Gmach Główny Uniwersytetu.....	373
Korporacja studencka Raczek – pl. Józefa Bema.....	374
Studencki teatr „GEST” – akademik T4, pl. Grunwaldzki.....	374
Polacy zsyłani na Sybir.....	375
Zesłańcy Sybiru – pl. Strzelecki.....	375
Związek Sybiraków – budynek Polskiego Radia, ul. Karkonoska.....	376
Zesłańcy Sybiru – imię Szkoły Podstawowej nr 71, ul. Kołłątaja.....	377
Ofiary wydarzeń na placu Tian-Anmen – pl. Dominikański.....	378
Uczeni polscy, ofiary terroru hitlerowskiego – ul. C.K. Norwida.....	379
Związek Walki Młodych – ul. Podwale 13-14.....	380
Zwierzęta w służbie człowieka.....	381

Pomnik Zwierząt Rzeźnych – ul. Jatki.....	381
Zwierzęta doświadczalne – klinika Uniwersytetu Przyrodniczego, pl. Grunwaldzki.....	382
Pomnik Wspólnej Pamięci – stary cmentarz Grabiszyński.....	383
Żeglarze wrocławscy – cmentarz Osobowicki.....	384
Żydzi deportowani do obozów śmierci.....	385
Miejsce wywózki – dziedziniec synagogi Pod Białym Bocianem, ul. P. Włodkowica.....	385
Rodzina Treitel – "Kamienie pamięci", ul. Świdnicka 39.....	386
Rodzina Zorek – "Kamienie pamięci" - ul. Jedności Narodowej 95.....	387
Rodzina Zernik – "Kamienie pamięci", ul. Traugutta 21.....	388
Edyta Stein – ul. Nowowiejska 38.....	389
Rodzina Herz – kamienica Oppenheimów na pl. Solnym.....	390
C. POMNIKI ZWIĄZANE Z WYDARZENIAMI I ROCZNICAMI.....	391
20-lecie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych – ul. Obornicka.....	393
25-lecie Lotniczych Zakładów Naukowych – ul. Kiełczowska 43.....	394
25-lecie oddziałów Milicji Obywatelskiej – ul. Księcia Witolda.....	395
50-lecie parafii prawosławnej – cerkiew, ul. św. Mikołaja.....	396
50-lecie odprawienia pierwszej mszy św. – Leśnica, kościół św. Jadwigi.....	397
50-lecie istnienia ośrodka dzieci głuchych – Pilczyce, ul. Dworska.....	398
50-lecie istnienia szkoły – ul. Swobodna.....	399
Nauczyciele i absolwenci Technikum Geodezyjnego – ul. Swobodna.....	399
Nauczyciele i absolwenci Zespołu Szkół Spożywczych – ul. Swobodna.....	399
60 lat geologii na Uniwersytecie Wrocławskim – ul. W. Cybulskiego.....	400
100-lecie przyznania praw wyborczych Polkom – ul. B. Drobnera.....	401
300-lecie Wydziału Teologicznego – budynek PWT, ul. Katedralna.....	402
400-lecie Poczty Polskiej – Ratusz.....	403
750-lecie parafii w Leśnicy – zbieg ulic Dolnobrzeskiej i Krępiczkiej.....	403
800-lecie Ołtaszyna – kościół pw. WNP na Ołtaszynie, ul. Pszczelarska 10.....	405
800-lecie Oporowa – skwer przy ul. L. Solskiego.....	405
1000-lecie chrztu Polski (Millenium).....	406
Rektorat Uniwersytetu Medycznego – wybrzeże L. Pasteura 1.....	406
Kościół św. Elżbiety – ul. Grabiszyńska.....	406
Zajezdnia tramwajowa Biskupin.....	407
1000-lecie chrztu Rusi – kościół św. Krzyża, pl. Kościelny 1.....	407
1000-lecie Diecezji Wrocławskiej, 2000-lecie chrześcijaństwa.....	408
Pomnik Chrystusa Króla upamiętniający drugie tysiąclecie – pl. Katedralny.....	408
Kościół NMP Królowej Polski – Klecina, ul. Wałbrzyska.....	409
Akcja Wiśla – dawny kościół św. Wincentego i Jakuba, pl. biskupa Nankera.....	410
Bazylika mniejsza, nadanie tytułu – kościół św. Elżbiety.....	411
Bitwa na Psim Polu.....	412
Skwer – ul. Bierutowska.....	412
Kościół św. Krzysztofa – ul. B. Krzywoustego.....	413
Czyn partyjny 1978 roku – ul. R. Krajewskiego.....	414
Defilada zwycięstwa w 1945 roku – pl. Wolności.....	415
Kapitulacja Wrocławia – ul. A. Rapackiego 14.....	416
Kolejnictwo.....	417
150. rocznica uruchomienia Kolei Górnogórskiej – ul. S. Małachowskiego 13.....	417
150. rocznica kolejnictwa na ziemiach polskich – Dworzec Świebodzki.....	418
46. Kongres Eucharystyczny.....	419
Kościół św. Maksymiliana Kolbe, ul. Horbaczewskiego.....	419
Kościół Matki Bożej Bolesnej – Różanka, ul. Bałkańska 4.....	420
Kościół św. Jadwigi, Leśnica.....	421

Kościół pw. Najświętszego Zbawiciela, Wojszyce – ul. P. Jasienicy.....	422
Konstytucja 3 Maja – obok Panoramy Racławickiej.....	423
Medyczne Studium Zawodowe – ul. Grunwaldzka 2.....	424
Nawiedzenie obrazu NMP Jasnogórskiej – Pracz Odrzańskie, ul. Stabłowicka.....	424
Odzyskanie przez Polskę niepodległości.....	425
Ulica Wojciecha z Brudzewa.....	425
Dąb Niepodległości – przypałacowy park w Pawłowicach.....	425
Dąb Wolności – podnóże Bastionu Ceglarskiego, ul. J.E Purkyniego.....	426
Ognisko kultury plastycznej – pl. Wolności 8.....	427
Ospa prawdziwa, epidemia – ul. Składowa 13.....	428
Pierwszy polski wykład w powojennym Wrocławiu – bud. A5, ul. M. Smoluchowskiego.....	429
Polskie i światowe lotnictwo - Jednostka Wojskowa, ul. Obornicka 100-102.....	430
Pomarańczowa Alternatywa – ul. Świdnicka.....	431
Poświęcenie groty – Leśnica, kościół św. Jadwigi.....	431
Powódź 1997 roku.....	432
Jaz Opatowicki.....	432
Powodzianka, most Uniwersytecki.....	433
Most Młyński.....	433
Bulwar Piotra Włostowica.....	434
Bulwar Xawerego Dunikowskiego.....	434
Budynek ul. Traugutta/pl. Zgody.....	435
Budynek pl. Zgody 11.....	435
Budynek – ul. Miernicza/Komuny Paryskiej.....	436
Krzyż powodziowy – cypel przy moście Warszawskim.....	436
Drewniany pomost w Ogrodzie Japońskim.....	437
Budynek – ul. J. Piłsudskiego/Świdnicka.....	437
Toaleta miejska – pl. Z. Wróblewskiego.....	438
Krzyż, kościół NMP, Matki Miłosierdzia – ul. A. Brücknera.....	438
Ogród Roślin Leczniczych Uniwersytetu Medycznego – ul. J. Kochanowskiego.....	439
Narożny budynek pl. T. Kościuszki/ul. T. Kościuszki.....	440
Powrót Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy.....	441
Przyczółek mostu Pokoju.....	441
Cmentarz Osobowicki.....	441
Powstanie Węgielskie 1956 roku.....	442
Bulwar Słońca - koło Hotelu Plaza, ul. B. Drobnera.....	442
DS Dwudziestolatka – pl. Grunwaldzki.....	443
Renowacja katedry – południowa wieża katedry.....	444
Rocznice PRL.....	445
15-lecie PRL – ul. Wietrzna (nie istnieje).....	445
30-lecie PRL – VI LO, ulica Hutnicza 45.....	445
Ruch „Wolność i Pokój” – Ratusz/Sukiennice.....	446
Szlak bojowy Armii Czerwonej i LWP – Pawilon Czterech Kopuł.....	447
Ścieżka historii Wrocławia – pl. bpa Nankera.....	448
Światowy Kongres Intelektualistów – budynek Gmachu Głównego PW.....	451
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.....	452
20-lecie Akademii Rolniczej 1945-1965 – pl. Grunwaldzki.....	452
35. rocznica nauki polskiej we Wrocławiu – ul. C.K. Norwida.....	453
50-lecie istnienia Akademii Rolniczej – ul. C.K. Norwida.....	454
Wydział Weterynarii – pl. Grunwaldzki.....	454
Wodociągi we Wrocławiu – ul. Na Groblach.....	455
Współpraca między parafiami – kościół św. Maks. Kolbe, ul. E. Horbaczewskiego 20.....	456

Założenie Ogrodu Zoologicznego – teren ZOO, ul. Z. Olszewskiego.....	457
Zespół Szkół Rolniczych w Praczach Odrzańskich.....	458
Pierwsza rocznica istnienia szkoły.....	458
10. rocznica powstania Szkół Wodno-Melioracyjnych w Praczach Odrzańskich.....	458
Nadanie Zespołowi Szkół Rolniczych imienia Piastów Śląskich.....	459
Deklaracja objęcia włódarzowania.....	459
D. POMNIKI ZWIĄZANE Z UPAMIĘTNIENIEM MIEJSC I BUDOWLI.....	461
Cywilne lotnisko na Gądowie – plac przy ul. Lotniczej 22.....	463
Dom Kosmonautów – Żerniki, ul. M. Przybyły.....	464
Dom Księży Emerytów – ul. Katedralna.....	465
Fabryka samochodów Beckmanna – ul. T. Kościuszki 124.....	466
Gimnazjum Św. Ducha – budynek ASP, pl. Polski.....	467
Hala Stulecia (Hala Ludowa) – przy głównym wejściu do Hali.....	468
Iglica – przed Halą Stulecia (Ludową).....	469
Klasztor dominikanek i kościół św. Katarzyny – ul. św. Katarzyny.....	470
Kościół Miłosierdzia Bożego – Jagodno, ul. Jagodzińska.....	471
Kościół pw. św. Salwatora – pl. Czysty, obok DH Renoma.....	472
Kościuszowska Dzielnica Mieszkaniowa – pl. T. Kościuszki.....	473
Miejsca realizacji filmów.....	474
Rynek Sukiennice. Film „Fantom”.....	474
LO XIV przy ul. Parkowej. Film „Wielki bieg”.....	474
Budynek banku PKO, ul. Ofiar Oświęcimskich. Film „80 milionów”.....	475
Ulica Katedralna. Film „Stawka większa niż życie”.....	475
Obozy pracy przymusowej w czasie II Wojny światowej.....	476
Obóz pracy przymusowej – ul. gen. J. Hauke Bossaka.....	476
Obóz pracy przymusowej Burgweide – Sołtysowice.....	477
Obóz pracy przymusowej – ul. A. Mickiewicza.....	478
Obóz pracy przymusowej – ul. Swobodna 71/73.....	479
Obóz pracy przymusowej – Szkoła Podstawowa nr 45 – ul. R. Krajewskiego.....	480
Obóz pracy przymusowej – Klecina, teren byłej cukrowni.....	481
Obóz pracy przymusowej, Hydral – ul. Bierutowska,.....	481
Obóz pracy przymusowej, browar – ul. Jedności Narodowej 198.....	482
Obóz pracy przymusowej – ul. Składowa 13.....	482
Obóz pracy przymusowej – ul. Góralska 46.....	483
Oficerskie Technikum Pożarnicze – ul. Borowska.....	484
Ogród Japoński w Parku Szczytnickim.....	485
Opera – ul. Świdnicka.....	486
Panorama Racławicka – budynek Małej Panoramy.....	487
Pierwszy Urząd Pocztowy po wojnie – ul. Jedności Narodowej 47.....	488
„Przejście 1977 – 2005” – ul. Świdnicka.....	489
Przejście podziemne – pod ul. Kazimierza Wielkiego.....	490
Przejście dla pieszych – wiadukt pod linią kolejową, ul. T. Boya Żeleńskiego.....	491
Przychodnia przeciwgruźlicza – ul. J.W. Dawida.....	492
Siedziba delegata Ministra Oświaty – ul. K. Szajnochý.....	493
Siedziba Milicji Obywatelskiej – ul. J.U. Niemcewicza.....	494
Siedziba rozgłośni Polskiego Radia w 1945 roku – Rynek 13.....	495
Siedziba prezydenta Wrocławia w 1945 r. – ul. J. Poniatowskiego 27.....	496
Siedziby sztabów nieistniejących jednostek wojskowych.....	497
Siedziba dowództwa 3. Korpusu Obrony Powietrznej – ul. Obornicka.....	497
Siedziba Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej – ul. Obornicka 108.....	498
Stadion Olimpijski – brama główna stadionu.....	499

Szkoły katolickie w Diecezji Wrocławskiej – Papieski Wydział Teologiczny.....	500
Technikum Żeglugi Śródlądowej – ul. A. Brücknera.....	501
Wiażdny Dom „Pod Złotym Berłem” – ul. Kuźnicza 22.....	502
Wydawnictwo franciszkańskie – ul. J. Kasprowicza.....	503
Żydowskie Seminarium Teologiczne – ul. P. Włodkowica 14.....	504
Literatura.....	505

Wstęp

Niniejsze opracowanie jest rozszerzoną i poprawioną kontynuacją wydanej w 2009 roku książki „Ludzie, miejsca i wydarzenia upamiętnione we Wrocławiu. 1945–2009”. Obecne wydanie zostało uzupełnione o pozycje, które istniały, a przez niedopatrzenie nie znalazły się w opracowaniu. W kolejnych latach powstały również nowe pomniki i ten fakt zdecydował o konieczności aktualizacji.

Pomnikiem jest obiekt, którego zadaniem jest upamiętnienie jakiejś osoby, wydarzenia lub miejsca. Dlatego też nie może dziwić fakt, że znalazły się tu obok niewątpliwych pomnikowych form również takie, jak tabliczki pokazujące wysokość wody powodziowej czy też tablice wykonane z polipropylenu. Kryterium związane z upamiętnieniem pozwala na wyraźne oddzielenie pomników od rzeźb plenerowych. Zatem pomnik powinien spełniać swoją rolę w kilku aspektach: powinien kogoś lub coś upamiętniać i mieć jednocześnie formę artystyczną lub w inny sposób wyróżniać się z otoczeniem.

W niniejszym opracowaniu znajdują się opisy prawie 600 miejsc, osób i wydarzeń upamiętnionych, choć niektórych już nie ma, a inne zmieniły miejsce.

Charakterystyczne dla Wrocławia figury krasnalni w większości przypadków są tylko ciekawym uzupełnieniem przestrzeni miejskiej nie mając charakteru memorialnego. Są jednak wyjątki, jak na przykład krasnal przy przejściu podziemnym na ul. Świdnickiej, który upamiętnia „Pomarańczową Alternatywę”, czy też krasnale upamiętniające konkretne osoby. Te formy w pełni zasługują na umieszczenie w tym zestawieniu.

Wszystkie opisywane pomniki pogrupowane zostały według tematu, jaki przedstawiają, natomiast wewnątrz grupy zastosowano układ alfabetyczny wg nazwisk, nazw wydarzeń lub miejsc. Treść napisu na pomniku umieszczona została w szarej ramce, przy czym jest to zapis nieuwzględniający kroju, wielkości liter oraz tekstu w innym, dodatkowym języku (najczęściej angielskim).

Fotografie, poza wykonanymi przeze mnie, pochodzą z następujących źródeł:

- strona internetowa Stowarzyszenia Wratislaviae Amici, www.dolny.slask.org.pl
- Encyklopedia Wrocławia
- Zygmunt Antkowiak, Pomniki Wrocławia , wyd. Ossolineum, Wrocław 1985.

Nie podjąłem się opracowania pomników i tablic umieszczonych wewnętrz budowli, takich jak kościoły, szkoły, teatry, urzędy itp. Również nie zajmuję się tablicami nagrobnymi i epitafijnymi wiszącymi na zewnętrznych ścianach kościołów, mimo że są to bez wątpienia pomniki. Jest to temat na osobne opracowanie.

Będę wdzięczny Czytelnikom za uwagi dotyczące niniejszego opracowania.

W tym miejscu składam serdeczne podziękowania Panu Marianowi Gabrowskiemu za życzliwą pomoc i wspieranie mnie w kontynuacji tego przedsięwzięcia, oraz Pani Annie Oryńskiej za benedyktyńską i bezinteresowną pracę związaną z korektą.

Włodzimierz Dąbrowski

**A. POMNIKI ZWIĄZANE
Z POJEDYNCZYMI OSOBAMI**

Roman Aftanazy – Zaułek Ossolińskich

Roman Aftanazy (1914–2004) był historykiem sztuki związanym z lwowskim, a potem wrocławskim Ossolineum. Aktywnie uczestniczył w akcji przekazywania zbiorów do Wrocławia. Specjalizował się w badaniu historii kresowych dworów, pałaców i zamków. Był laureatem m. in. Nagrody Fundacji na Rzecz Nauki polskiej („Polski Nobel”). Tablica została umieszczona w 2009 roku na ścianie budynku Ossolineum przy Zaułku Ossolińskich.

Roman Aftanazy

1914-2004

Historyk kultury. Absolwent Uniwersytetu im.

Jana Kazimierza we Lwowie.

Pracownik Zakładu Narodowego im.

Ossolińskich we Lwowie, a po II wojnie
światowej w latach 1945-1981 we Wrocławiu.

Uczestniczył w przewożeniu Zbiorów
Ossolińskich oraz Panoramy Racławickiej ze
Lwowa do Wrocławia. Autor monumentalnego
dzieła „Dzieje rezydencji na dawnych Kresach
Rzeczypospolitej”

Aleja Gwiazd (muzycznych) – pl. Wolności

Ideą tego pomysłu jest upamiętnienie wybitnych postaci ze świata muzyki, które występuły w Narodowym Forum Muzyki.

Giovanni Antonini

Giovanni Antonini (ur. 1965 w Mediolanie) – włoski dyrygent, założyciel Il Giardino Armonico, cennego zespołu instrumentalistów wykonującego muzykę dawną. Studiowała grę na flecie. Przez kilka sezonów był dyrektorem artystycznym festiwalu Wratislavia Cantans. Odsłonięcie tablicy – rok 2021.

Christoph Eschenbach

Urodził się w 1940 roku we Wrocławiu. Niemiecki pianista i dyrygent. Tablica odsłonięta została w 2016 roku.

John Eliot Gardiner

Urodził się w 1943 roku. Angielski dyrygent. Tablica odsłonięta podczas trwania 52. Festiwalu Wratislavia Cantans w 2016 roku.

Giancarlo Guerrero

Jest dyrygentem i propagatorem muzyki nowej. Urodził się w 1969 roku w Kostaryce. Sześciokrotnie zdobywał prestiżową nagrodę muzyczną Grammy. Był dyrektorem muzycznym Narodowego Forum Muzyki. Odsłonięcie tablicy – 2023 rok.

Krzysztof Jakowicz

Urodził się w 1939 roku w Palmirach. Średnią szkołę muzyczną w klasie wiolinistyki ukończył we Wrocławiu. Potem kontynuował studia w Warszawie i w Stanach Zjednoczonych. Odsłonięcie płyty 2018 rok.

Jacek Kaspszyk

Dyrygent, urodził się w 1952. Występował z naj słynniejszymi orkiestrami na cały świat. W Polsce odznaczony został m.in. Diamentową Batutą (2015), Złotym Fryderykiem (2019), a w 2019 roku za promowanie kultury polskiej Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski. Odsłonięcie tablicy 2018 rok.

Ernst Kovacic

Skrzypek, kameralista i dyrygent, urodzony 12 kwietnia 1943 w Kapfenbergu (Austria). Pochodzi z muzycznej rodziny. Jest laureatem wielu konkursów, a jako solista występował z największymi orkiestrami na świecie. Tablica została odsłonięta w 2023 roku.

Charles Lloyd

Urodzony w Memphis (USA). Muzyk jazzowy, gra na saksofonie i flescie. Odsłonięcie tablicy 2017 rok.

Paul McCreesh

Urodził się w 1960 roku w Londynie. Jest dyrygentem i koncertuje z orkiestrami na cały świat. Znany jest również z działalności na scenach operowych. Odsłonięcie tablicy 2021 rok.

Zubin Mehta

Urodził się w 1936 w Bombaju. Dyrygent. Odsłonięcie tablicy 2019 rok.

Anne-Sophie Mutter

Wybitna skrzypaczka, urodzona w Niemczech w 1963 roku. Jej wielka sława rozpoczęła się, gdy w wieku 13 lat wystąpiła z berlińską orkiestrą Herberta von Karajana. Ta sława trwa do dziś. Tablicę odsłonięto w 2023 roku.

Krzysztof Penderecki

Urodzony w 1933 roku, zmarł 2020. Polski dyrygent, kompozytor i pedagog muzyczny. Odsłonięcie tablicy – 2017 rok.

Marek Pijarowski

Urodził się w 1951 roku we Wrocławiu. Jest wybitnym dyrygentem i solistą muzycznym. Gra na wielu instrumentach. Jest doktorem honoris causa Uniwersytetu Muzycznego we Wrocławiu. Tablica odsłonięta w 2021 roku.

Grażyna Pstrokońska-Nawratil

Urodzona w 1947 roku we Wrocławiu. Tu ukończyła wyższe studia muzyczne. Była stypendystką rządu francuskiego. Pracuje w Katedrze Kompozycji Akademii Muzycznej we Wrocławiu, a także w Poznaniu. Posiada duży dorobek kompozytorski. Odsłonięcie tablicy – 2020 rok.

Wayne Shorter

Amerykański kompozytor i saksofonista jazzowy. Urodzony w 1933. Odsłonięcie tablicy – 2016 rok.

Elżbieta Sikora

Urodziła się w 1943 roku we Lwowie, a od 1981 mieszka we Francji. Zajmuje się komponowaniem muzyki. W 1999 uzyskała tytuł doktora nauk muzycznych w zakresie kompozycji w Akademii Muzycznej we Wrocławiu. Tablica odsłonięta w 2022 roku.

Stanisław Skrowaczewski

Żył w latach 1923–2017. Pierwszy polski muzyk, który czasach komunizmu zrobił światową karierę, największy polski dyrygent ostatniego półwiecza. Odsłonięcie tablicy 2016 rok.

Alois Alzheimer – ul. O. Bujwida 42

Alois Alzheimer (1864–1915) studiował medycynę na uniwersytetach w Berlinie, Würzburgu i Tybindze. Jego kariera naukowa rozwijała się w klinice Chorób Nerwowych we Frankfurcie oraz klinice uniwersyteckiej w Heidelbergu. Był wykładowcą na uniwersytecie w Monachium. W latach 1904–12 kierował laboratorium anatomicznym i kliniką psychiatryczną w Monachium. Tu w 1906 roku przedstawił wyniki swoich badań dotyczących przedstarczego zaniku mózgu. Nazwa choroba Alzheimera została oficjalnie nadana temu schorzeniu na kongresie lekarzy w Lozannie w 1967 r.

W 1912 roku dr Alzheimer przeniósł się do Wrocławia, gdzie mianowany został profesorem psychiatrii i neurologii w Klinice Chorób Psychiatrycznych i Nerwowych. Spoczywa na cmentarzu we Frankfurcie nad Menem.

Brązowa tablica upamiętniająca niemieckiego psychiatrę i neurologa została umieszczona na budynku przy ulicy O. Bujwida 42, gdzie mieszkał przez ostatnie trzy lata swego życia. Ufundowana została przez polskie i niemieckie Towarzystwa Psychiatryczne i Fundację Zdrowia Psychicznego. Odsłonięto ją 19 grudnia 1995 roku, a jej projektantką jest Łucja Skomorowska.

ALOIS ALZHEIMER

1866-1915

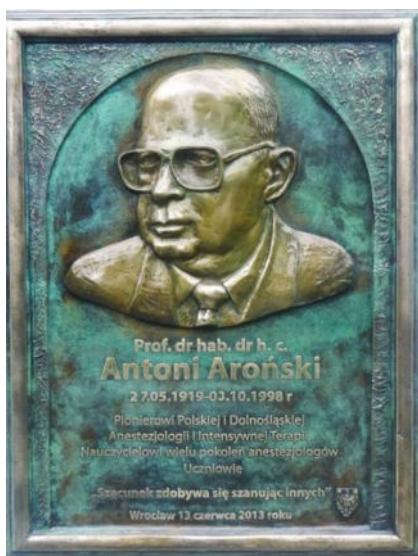
dla upamiętnienia wielkiego uczonego
neuropatologa, psychiatry, który w tym
budynku mieszkał w latach 1912–1915.
polskie, niemieckie towarzystwa
psychiatryczne i fundacja ochrony
zdrowia psychicznego.
Wrocław 15.XII.1995

Antoni Aroński – ul. T. Chałubińskiego 1a

II Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii Uniwersytetu Medycznego

Prof. Antoni Aroński (1919–1996) był lekarzem anestezjologiem. Zarówno studia medyczne jak i przyszła praca zawodowa związały go z Wrocławiem. W latach 1963–1989 kierował Katedrą i Kliniką Anestezjologii i Intensywnej Terapii Akademii Medycznej. Profesor wywarł znaczący wpływ na powstanie i rozwój anestezjologii, intensywnej terapii i medycyny ratunkowej w Polsce. Jako pierwszy w kraju wprowadził znieczulenie zewnątrzoponowe dla uśmierzania bólu porodowego. Tablica została umieszczona na budynku ul. T. Chałubińskiego w czerwcu 2013 roku.

Prof. dr hab. dr h.c. Antoni Aroński
27.05.1919-03.10.1998 r.
*Pionierowi Polskiej i Dolnośląskiej
Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
Nauczycielowi wielu pokoleń anestezjologów
Uczniowie*

„Szacunek zdobywa się szanując
innych”
Wrocław 13 czerwca 2013 roku”

Jerzy Samuel Bandtkie – Biblioteka Uniwersytecka, ul. K. Szajnoch

Jerzy Samuel Bandtkie (ur. 1768 w Lublinie – zm. 1835 w Krakowie) był absolwentem gimnazjum św. Elżbiety, później jego wykładowcą. W swojej działalności naukowej zajmował się nauką o języku i bibliotekarstwem. Od 1804 roku był rektorem gimnazjum św. Ducha. Ścisłe współpracował z wydawnictwem Kornów dokonując korekty wydawanych przez nich polskich książek. Badał dzieje Śląska i śląskiej gwary. Od 1811 roku przebywał w Krakowie, piastując stanowisko profesora bibliografii i dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej. Tablica informująca o zasługach profesora wisi na gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej przy ul. Szajnoch.

Jerzy Samuel Bandtkie
1768–1835

Historyk, językoznawca, bibliolog, badacz dziejów Śląska i gwary śląskiej. Nauczyciel języka polskiego w Gimnazjum św. Elżbiety, urzędowy tłumacz władz miejskich Wrocławia. Napisał m. in. Nowy polski elementarz, Słownik dokładny języka polskiego i niemieckiego, Gramatykę polską dla Niemców, Dzieje Królestwa Polskiego

Walter Bathe – centrum SPA, ul. Teatralna

Tablica upamiętniająca wrocławskiego pływaka zawiślała w maju 2008 roku na budynku dawnej Łazni Miejskiej, obecnie Centrum SPA przy ulicy Teatralnej, została odsłonięta razem z tablicą poświęconą Markowi Petrusewiczowi.

Walter Bathe
(1892 - 1959)

Tutaj, na basenie przy ulicy Teatralnej trenował wybitny wrocławski pływał Walter Bathe. W 1910 roku ustanowił rekord świata w pływaniu w stylu klasycznym na dystansie 100 m. osiągając wynik 1.17,8 min. Na Olimpiadzie w Sztokholmie w 1912 r. zdobył dwa złote medale na 200 i 400 m. stylem klasycznym. Po zakończeniu kariery sportowej w 1930 r. pracował jako aptekarz we Wrocławiu

Piotr Bednarz – budynek Dolmelu, ul. Fabryczna

Urodził się w Jeleniach w Kaliskiem w 1949 roku. Skończył szkołę zawodową, w 1968 roku zaczął pracę we wrocławskim Dolmelu – jako ślusarz i operator maszyn. Po Sierpniu '80 kierował tu komisją zakładową „Solidarności”, był wiceprzewodniczącym Zarządu Regionu, następcą Władysława Frasyniuka.

Piotr Bednarz zmarł 26 marca 2009 r. na zawał serca. Nie miał nawet 60 lat. Związany był z komisją zakładową w Dolmelu, gdzie po jego śmierci 11 grudnia 2009 roku wmurowano pamiątkową tablicę.

PIOTR BEDNARZ
ur. 1949 zm. 2009
*legendarny przywódca dolnośląskiej
solidarności*
*w stanie wojennym w 1982 roku
na sali sądowej przed wyrokiem
piotr powiedział:*
*nie byłem mianowany, lecz wybrany
i tylko wyborcy mogli mnie z tej funkcji
i obowiązków zwolnić. i powtarzam
raz jeszcze: byłem tam, gdzie
oni – to mnie obowiązywało*

Nikos Beloianis – ul. Stabłowicka 143

Nikos Beloianis (1915–1952) był działaczem ruchu komunistycznego w Grecji. Został stracony przez reakcyjny rząd grecki. Beloianis mieszkał w Polsce w latach 1949–1950, gdzie osiedlił się wraz z grupą 400 uchodźców. Mieszkał w Zgorzelcu i wielokrotnie odwiedzał Wrocław.

Już w 1953 roku w rocznicę śmierci Beloianisa wrocławscy Grecy postanowili uczcić pamięć swego rodaka i wznieśli na dziedzińcu Szkoły Podstawowej nr 92 przy ul. Stabłowickiej 143 skromny ceglany obelisk. Ten obelisk został zastąpiony w 1973 roku pomnikiem w kształcie przedstawionym na fotografii.

Na podstawie pomnika wyryty jest napis w języku greckim i polskim.

Nikos Beloianis
Członek KC KPG działacz
miedzynarodowego ruchu
robotniczego, bohater narodu
greckiego
Urodz. 1915
Stracony 30.III.1952 przez
reakcyjny rząd grecki

Georg Bender – park Południowy

Długoletni nadburmistrz Wrocławia. W czasie swoich rządów dążył do unowocześnienia miasta oraz zapewnienia mieszkańcom wygód cywilizacyjnych. Umożliwił planowany rozwój przestrzenny miasta, dzięki czemu zbudowano szereg osiedli mieszkaniowych, parków miejskich, gmachów użyteczności publicznej, powstała sieć wodociągowa i kanalizacyjna, nastąpił rozwój komunikacji miejskiej. Wcześniej był burmistrzem w Toruniu. W 1899 został doktorem honoris causa z dziedziny filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, później doktorem h.c. z medycyny i doktorem h.c. Politechniki Wrocławskiej, a w 1912 r. honorowym obywatelem miasta Wrocławia. Tablica umieszczona została u stóp niewielkiego wzgórka w Parku Południowym w pobliżu linii kolejowej.

Georg Bender

1848-1924

Nadburmistrz Wrocławia w latach 1891-1912, w latach 1900-1912 naczelnik Policji Budowlanej. W 1912 roku został honorowym obywatelem miasta. W czasie swoich rządów dążył do przekształcenia Wrocławia w nowoczesny ośrodek oraz zapewnienia wygod cywilizacyjnych. Umożliwił planowy rozwój przestrzenny miasta, dzięki czemu zbudowano szereg osiedli mieszkaniowych, parków miejskich, gmachów użyteczności publicznej, powstała sieć wodociągowa i kanalizacyjna, nastąpił rozwój komunikacji miejskiej.

Nieopodal wzgórza, zatopiony w zieleni, znajduje się kamień, na którym kiedyś wykuty był napis w języku niemieckim, informujący o tym zasłużonym dla Wrocławia człowieku.

Benedykt Polak

– kościół św. Jakuba i Wincentego

Benedykt, wrocławski mnich z zakonu franciszkanów w I połowie XIII wieku wziął udział wraz z posłem papieskim Janem Piano di Carpine w poselstwie do chana Mongołów. Benedykt pełnił rolę tłumacza w drodze przez tereny zamieszkałe przez Słowian (Rusinów). Po powrocie z tej wyprawy Benedykt opisał swoje spostrzeżenia, stając się pierwszym orientalistą w Europie. Jego wyprawa wyprzedziła o kwieciny wieku głośną wyprawę Marco Polo.

Tablica wisząca na kościele pofranciszkańskim, z którego Benedykt wyruszył w daleką podróż. Obecnie jest to katedra Kościoła greckokatolickiego.

Benedykt Polak
zm. ok. 1252
Franciszkanin, geograf i podróżnik.
W 1246 roku wyruszył z tego miejsca z misją papieską do chana Mongołów.
Ćwierć wieku przed Marco Polo dotarł w głęb Azji.
Autor pierwszych przekazów opisujących ten kontynent

Max Berg

Max Berg (1870–1947) był architektem. Urodził się w Szczecinie. Po ukończeniu studiów architektonicznych na berlińskiej politechnice podjął pracę jako radca budowlany we Frankfurcie nad Menem. Następnie przez 26 lat pełnił podobną funkcję we Wrocławiu (w latach 1909–1925). W 1926 roku opuścił Wrocław i przeniósł się do Berlina. Tam również działał jako architekt i urbanista.

Hala Stulecia

W 75-LECIE
HALI LUDOWEJ
MAXOWI BERGOWI
ARCHITEKCI POLSCY
WROCŁAW 1988

Dom własny – ul. M. Kopernika 19

Max Berg
1870-1947

W tym domu, przebudowanym według własnego projektu, w latach 1910–1923 mieszkał wybitny architekt Max Berg, twórca Hali Stulecia, główny architekt miejski Wrocławia w latach 1909–1924 projektant wielu innych budowli, m.in.: dwóch elektrowni wodnych, szpitala, ochronki dla niemowląt, domów dla ubogich, kaplicy na cmentarzu Osobowickim.

Fryderyk Bergius

– Wydz. Chemiczny P.Wr. wybrzeże St. Wyspiański

Fryderyk Bergius – laureat nagrody Nobla w dziedzinie chemii w 1931 roku – urodził się we Wrocławiu w Złotnikach, gdzie jego ojciec, Heinrich, założył fabrykę chemiczną. W swoich badaniach Bergius zajmował się m.in. otrzymywaniem benzyny syntetycznej z węgla. Ten wynalazek pozwolił Niemcom na znaczący rozwój gospodarczy. Po wojnie Bergius przeniósł się do Argentyny i tam zmarł w Buenos Aires.

Fundatorem tablicy są Złotnickie Zakłady Chemiczne, które do tej pory istnieją na pierwotnym miejscu.

1884 – 1949
Fryderyk Bergius
chemik, syn Henryka Bergiusa, założyciela
fabryki chemicznej w Złotnikach
Laureat nagrody Nobla w 1931 roku

Tablicę ufundowały
Zakłady Chemiczne „Złotniki” SA we
Wrocławiu.
1 października 2002

Samuel Besler – kościół św. Bernardyna

Samuel Besler
(1574 – 1625)
kantor i nauczyciel w ewangelickiej
szkole św. Ducha i Bernhardkirche,
kompozytor niemieckich pieśni
religijnych, łacińskich motetów,
koncertów solowych z basso
continuo, wydawca muzyki religijnej.

Wanda Bibrowicz Wislicenus – pl. Polski

Wanda Bibrowicz (1878 – 1954) była z wykształcenia malarką, jednak największe sukcesy odniosła w dziedzinie tkactwa artystycznego. Wspólnie z mężem Maxem Wislicenusem byli nauczycielami we wrocławskiej Szkole Rzemiosła Artystycznego (1904–1911). W późniejszych latach prowadziła pracę pedagogiczną w zakresie tkactwa artystycznego w Dreźnie. Tablica poświęcona Wandzie Bibrowicz Wislicenus umieszczona została na ścianie Akademii Sztuk Pięknych przy placu Polskim.

Wanda Bibrowicz Wislicenus/

1878 – 1954/

Tutaj w latach 1896 – 1911 profesor Wanda Bibrowicz – Wislicenus studiowała malarstwo/ i pracowała jako pedagog. W 1904, razem z Profesorem Maxem Wislicenusem,/ wprowadziła tkactwo artystyczne do programu Królewskiej Szkoły Sztuki i Remesła Artystycznego. Zapoczątkowała odnowę sztuki tkackiej na Śląsku./ Wierzyła, że artysta jest tkaczem, a tkacz artystą.

Piotr Bikont – Przejście Żelaźnicze w Rynku

Piotr Bikont

(1955-2017)

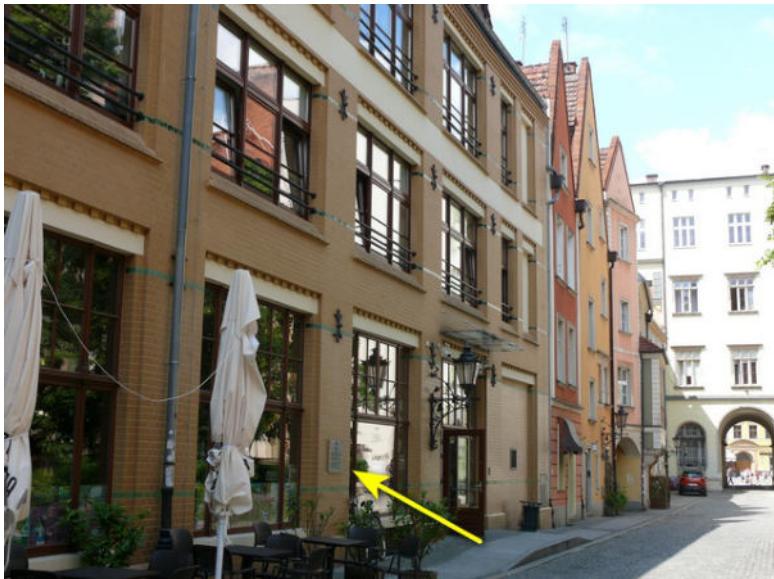
Reżyser teatralny i filmowy, dziennikarz, krytyk kulinarny, performer. Artysta kontrkulturowy. Przez wiele lat związany z Wrocławiem – absolwent V LO we Wrocławiu i Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej, Telewizyjnej i Filmowej w Łodzi. Działacz opozycji demokratycznej, współpracownik KSS „KOR”, współzałożyciel Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Internowany w stanie wojennym.

Prawdziwie niezależny człowiek wielu talentów, dla którego przyjaźń i lojalność były wartością największą. Jeden z tych, z odejściem których świat traci wiele ze swoich barw.

Film and theatre director, translator, journalist, food critic, performer. Member of the "Anita" counter-culture group. Associated with Wrocław – graduate of the Stowarzyszenie Studentów (V LO) in Wrocław and the National Higher School of Film and Theatre in Łódź. Activist from the democratic opposition. Worked in KSS "KOR", co-founder of the Independent Students' Association. He was interned at the times of martial law.

Truly independent man of many talents, for whom friendship and loyalty were the greatest values. One of those, whose loss causes the world to lose many of its colours.

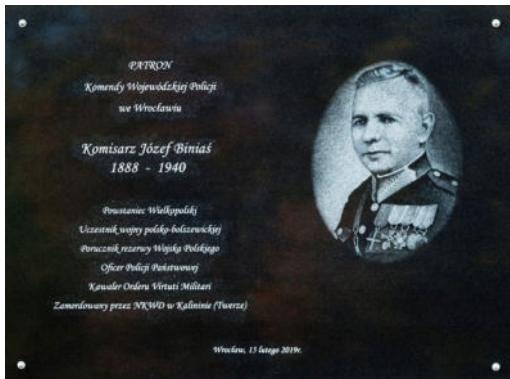
Prawdziwie niezależny człowiek wielu talentów, dla którego przyjaźń i lojalność były wartością największą. Jeden z tych, z odejściem których świat traci wiele swoich barw

Piotr Bikont zginął w wypadku samochodowym.

Józef Biniaś

– Komenda Wojewódzka Policji, ul. Podwale 31

Patron Komendy Wojewódzkiej
Policji we Wrocławiu
Komisarz **Józef Biniaś**
1888– 1940
Powstaniec Wielkopolski
Uczestnik wojny polsko-bolszewickiej
Porucznik rezerwy Wojska Polskiego
Oficer Armii Państwowej
Kawaler Orderu Virtuti Militari
Zamordowany przez NKWD
w Kalininie (Twerze)
Wrocław 15 lutego 2019

Zygmunt Biliński – ul. Szewska 69

Artysta mieszkał we Wrocławiu od zakończenia wojny aż do śmierci przy ulicy Szewskiej 69. Podziwiany był za charakterystyczny nośny i nieco nosowy bas. Był prezesem wrocławskiego Oddziału SPATiF-u. Pochowany jest na cmentarzu Osobowickim.

Zygmunt Biliński

(1918-1974)

Wybitny śpiewak, reżyser i pedagog. Pionier wrocławskiej sceny operowej. Autor nowatorskich rozwiązań scenicznych i widowisk plenerowych oraz pierwszych realizacji telewizyjnych na żywo. W latach 1967-1974 wykładowca Państwowej Szkoły Muzycznej. Artysta oddany pracy społecznej na rzecz miasta, które ukochał. Mieszkał tu, przy ulicy Szewskiej 69.

Autor nowatorskich rozwiązań scenicznych i widowisk plenerowych oraz pierwszych realizacji telewizyjnych na żywo. W latach 1967-1974 wykładowca Państwowej Szkoły Muzycznej. Artysta oddany pracy społecznej na rzecz miasta, które ukochał. Mieszkał tu, przy ulicy Szewskiej 69

Adolf Bocheński – skwer A. Bocheńskiego

Adolf Bocheński urodził się 13 kwietnia 1909 roku w Ponikwie (Małopolska Wschodnia). Znany jest jako publicysta o poglądach konserwatywnych. Studiował w Paryżu i we Lwowie. Był redaktorem i publicystą w pismach "Bunt Młodych" i "Polityka". Opowiadał się za wzmocnieniem władzy wykonawczej w państwie i wsparciem dla niepodległości Ukrainy. Współpracował w latach trzydziestych XX w. m.in. z Jerzym Giedroyciem. Był zwolennikiem marszałka Józefa Piłsudskiego, ale jednocześnie krytykiem wielu posunięć rządów sanacyjnych.

W czasie II Wojny Światowej walczył m.in. w Brygadzie Podhalańskiej pod Narvikiem i w Brygadzie Karpackiej pod Tobrukiem i o Monte Cassino. Dwukrotnie był odznaczony Krzyżem Walecznych oraz Krzyżem Virtuti Militari. Zginął 18 lipca 1944 roku pod Ankoną we Włoszech podczas (ochotniczego) rozbijania min.

Kamienny obelisk z metalową tablicą upamiętniającą pisarza odsłonięty został w październiku 2004 roku. Stoi on na skwerku między ulicami Piwną i Szczytnicką (obecnie nosi on nazwę skweru Adolfa Bocheńskiego). W odsłonięciu wzięli udział Adolf Juzwenko – inicjator upamiętnienia publicysty i wicemarszałek Sejmu Kazimierz Ujazdowski.

Adolf Maria Bocheński
1909 – 1944
wspaniały żołnierz
prawicowy publicysta
twórca polityki wschodniej

Edmund Bojanowski

Edmund Bojanowski urodził się 14 listopada 1814 roku w Grabonogu, małej wiosce koło Gostynia w Wielkopolsce. Całe jego życie przypadło na czasy zaborów. W czasie powstania listopadowego pozostał w domu, mimo że jego ojciec i przyrodní brat brali w powstaniu czynny udział. W roku 1832 wyjechał do Wrocławia. Ponieważ stan zdrowia przeszkodził mu w uczęszczaniu do szkoły średniej i złożeniu egzaminu dojrzałości, we Wrocławiu musiał najpierw uzupełnić swe wykształcenie poprzez prywatne lekcje. Równocześnie uczęszczał na wykłady uniwersyteckie. Zajmował się badaniem wielkopolskiego folkloru.

W 1850 roku założył Bractwo Ochronkowe, które zajmowało się opieką nad biednymi i osieroconymi dziećmi. Kobiety prowadzące te ochronki nazwane zostały służebniczkami. Po zostając świeckim człowiekiem, założył dobrze w Polsce znane Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Bogarodzicy Dziewicy Niepokalanie Poczętej.

Bojanowski zmarł 7 sierpnia 1871 r. Pochowany został w Luboniu Żabikowie. Podczas VII pielgrzymki do Polski papież Jan Paweł II dnia 13 czerwca 1999 r. dokonał jego beatyfikacji, ustanawiając wspomnienie jego święta w dzień śmierci – 7 sierpnia.

Dom generalny Sióstr Służebniczek NMP, ul. Czarnoleska 10

Wykonawcą pomnika jest Marian Molenda z Nysy. Pomnik został poświęcony po beatyfikacji założyciela Zgromadzenia 14 listopada 1999.

Budynek Papieskiego Wydziału Teologicznego – ul. Katedralna 9

*W tym domu mieszkał
w czasie studiów
w Uniwersytecie
Wrocławskim
w latach 1832 – 1836
Edmund Bojanowski
Założyciel Zgromadzenia
Sióstr Służebniczek NMP
Beatyfikowany przez
Ojca Świętego Jana Pawła II
dnia 13 czerwca 1999 r.*

Dziedziniec Papieskiego Wydziału Teologicznego – ul. Katedralna 9

Pomnik jest kopią tego z ulicy Czarnoleskiej. Został odsłonięty i poświęcony 8 września 2001 r.

Dietrich Bonhoeffer

Dietrich Bonhoeffer – duchowny ewangelicki, teolog i antyfaszysta, mężczyzna – urodził się 4 lutego 1906 r. we Wrocławiu w rodzinie profesora Uniwersytetu Wrocławskiego i mieszkał tu przez 6 lat. W wieku 17 lat podjął studia teologiczne w Tybindze, które kontynuował w Berlinie. Po doktoracie i habilitacji z teologii był wykładowcą na uniwersytecie w Berlinie, jednakże po dojściu Hitlera do władzy jako krytyk narodowego socjalizmu pozbawiony został prawa nauczania i zajął się działalnością duszpasterską. Związał się z antynazistowskim nurtem Kościoła ewangelickiego – Kościołem Wyznającym, pozostającym w opozycji do oficjalnego, lojalnego wobec władz Kościoła luterańskiego. Założył półlegalne seminarium duchowne w Finkenwalde (dziś Zdroje koło Szczecina), rozwiązane przez władze w 1937 r. Związał się z grupą opozycyjnych wobec Hitlera oficerów z admirałem Canarisem na czele. Pośredniczył między nimi a Brytyjczykami w celu przejęcia władzy przez opozycję. Po zamachu na Hitlera w lipcu 1944 r. został aresztowany, uwięziony w obozie koncentracyjnym i na osobisty rozkaz Hitlera stracony na szubienicy w ostatnich dniach wojny.

Dom rodzinny – ul. K. Bartla 6

*W tym domu urodził się
4 lutego 1906 roku
Dietrich Bonhoeffer
ewangelicki teolog uczestnik
niemieckiego ruchu oporu przeciw
narodowemu socjalizmowi. Zamordowany
w obozie koncentracyjnym we
Flossenbürgu 9 kwietnia 1945 r.
Międzynarodowe Towarzystwo
im. Bohoeffera 1996*

Tablica umieszczona jest na domu rodzinnym teologa przy ul. Bartla 6.

Plac przykościelny bazyliki św. Elżbiety

U podstawy pomnika umieszczone są dwie mosiężne tablice w języku polskim i niemieckim:

Dietrich Bonhoeffer
urodził się 4 lutego 1906 we Wrocławiu.
Ewangelicki ksiądz, teolog, uczestnik niemieckiego
ruchu oporu przeciw narodowemu socjalizmowi,
orędownik ekumenizmu i męczennik za wiarę
chrześcijańską. Zamordowany w obozie
koncentracyjnym we Flossenbergu 9 kwietnia 1945
roku.
Komitet organizacyjny „Dla Dietricha Bonhoeffera”

*Dla Dietricha Bonhoeffera. 1988 (1997) 1999.
Replika pomnika autorstwa Karla Biedermannia.
Oryginał z (1988) roku jest własnością dzielnicy
Berlin – Mitte i stoi w jednym z miejsc działania
Dietricha Bonhoeffera przy kościele syjońskim w
Berlin – Mitte*

Max Born – dom rodzinny, pl. Wolności

Max Born (1882 – 1970) był synem Gustava Jakuba Borna – anatoma i embriologa, profesora medycyny Uniwersytetu Wrocławskiego. Studiował na Uniwersytecie Wrocławskim, a także w Heidelbergu, Zurychu, Gatyndze i Cambridge. W 1933 roku, ze względu na pochodzenie z rodziny żydowskiej pozbawiony został praw nauczania, opuścił więc Niemcy hitlerowskie i udał się na emigrację do Wielkiej Brytanii. Do ojczystej powrócił dopiero w 1954 roku. Był przeciwnikiem wykorzystywaniu fizyki atomowej do celów wojskowych. Nagrodę Nobla otrzymał w 1954 r. za opracowanie matematycznej teorii mechaniki kwantowej.

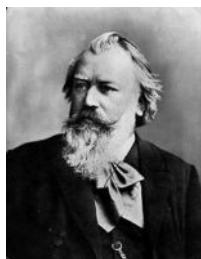

*W tym domu urodził się
Max Born (1882-1970)*
*wybitny fizyk, znany z podstawowych badań
w dziedzinie mechaniki kwantowej, laureat
Nagrody Nobla w 1954 roku*

Tablica autorstwa prof. Macieja Albrzykowskiego odsłonięta została 26.VIII.2002 roku. Później na czas remontu budynku w latach 2014–17 została zdemontowana i ponownie zawieszona tam we wrześniu 2017 roku.

Johannes Brahms – Ogród Botaniczny

Johannes Brahms urodził się 7 maja 1833 roku w Hamburgu. Był niemieckim kompozytorem i dyrygentem doby romantyzmu. Zmarł w Wiedniu 3 maja 1897 roku. Johannes Brahms lubił Wrocław i często tu koncertował w latach 1874– 1886 we Wrocławskim Stowarzyszeniu Orkiestralnym jako pianista, a także jako akompaniator, dyrygent i kameralista. Duże zainteresowanie publiczności budziły zawsze jego występy w Sali Muzycznej Uniwersytetu (Oratorium Marianum), gdzie prezentował zwykle własne utwory. Fakt występów Brahma w Sali Muzycznej potwierdza tablica przy wejściu do niej. 14 marca 1879 roku przyznano mu doktorat honorowy Uniwersytetu Wrocławskiego. Muzyk odwdzięczył się wrocławianom, komponując na tę okazję Uwerturę Akademicką op. 80. Zacytował w niej kilka studenckich pieśni, m.in. "Gaudeamus igitur". Prawykonanie odbyło się 4 stycznia 1881 roku. Światowa kariera "Gaudeamus" zaczęła się więc we Wrocławiu. Jak podaje Encyklopedia Wrocławia, kompozytor przekazał Uniwersytetowi Wrocławskiemu egzemplarz wydanej drukiem partytury swego dzieła wraz z własnoręczną dedykacją.

***Johannes Brahms
doktor h.c. Uniwersytetu
Wrocławskiego
1879 autor dedykowanej
Uniwersytetowi Uwertury
Akademickiej***

Kamień znajduje się na terenie Ogrodu Botanicznego, a umieszczony tu został w 2003 roku.

Wiktor Bross – klinika Chirurgii AM, ul. T. Chałubińskiego

Tablica zawisła na budynku Kliniki, gdzie przez wiele lat Profesor pracował wykonując pionierskie operacje na otwartym sercu.

Wiktor Bross
1903 – 1993
Wybitny chirurg, absolwent Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, organizator i wieloletni kierownik Kliniki Chirurgii Akademii Medycznej we Wrocławiu. Pionier kardiochirurgii w Polsce

Zbigniew Brzeziński – Zaułek Ossolińskich

**Tablica upamiętniająca wręczenie
Nagrody Jana Nowaka Jeziorańskiego
prof. Zbigniewowi Brzezińskiemu
(1928 – 2017)**
*Wybitnemu politykowi i geostrategowi,
w latach 1977 – 1981 doradcy
ds. bezpieczeństwa narodowego
Prezydenta Stanów Zjednoczonych Jimmy'ego
Cartera*
Wrocław 7 June 2014

Marcin Bukowski – Rynek 24

Marcin Bukowski kierował Wydziałem Konserwacji Zabytków Architektury przy Dyrekcji Odbudowy miasta Wrocławia. Był autorem wydawnictw dotyczących odbudowy i historii wrocławskiej architektury. Tablica z jego wizerunkiem wisła w Rynku na kamienicy nr 24. Cała ta pierzeja była odbudowywana po wojnie pod kierownictwem profesora.

Fryderyk Chopin

Fryderyk Chopin (1810 – 1849) przejeżdżał trzykrotnie przez Wrocław. Pierwszy raz jako szesnastoletni młodzieniec w lipcu 1826 roku w drodze do uzdrowiska w Dusznikach, gdzie swoje słabe zdrowie leczył, pijąc tamtejsze wody mineralne oraz kozie mleko i serwatkę. Postój we Wrocławiu był krótki i niewiele o nim wiadomo. Natomiast w drodze powrotnej do Warszawy, jesienią tego roku, rodzina Chopinów (Frycek, mama i dwie siostry) złożyły wizyty poleconym przez Józefa Elsnera znany muzykom wrocławskim. Jednym z nich był organista kościoła św. Elżbiety, Friedrich W. Berner oraz kapelmistrz katedry Joseph I. Schnabel.

Kolejny pobyt we Wrocławiu przypadł na lato 1829 r., kiedy to Fryderyk wracał z koncertów w Wiedniu do Warszawy. Zatrzymał się wtedy w zajeździe „Pod Wiankiem Rucianym”. Natomiast o kolejnej jego wizycie we Wrocławiu, w 1830 roku wiadomo znacznie więcej. Kompozytor zakwaterował się w zajeździe „Pod Złotą Gęsią” przy dzisiejszej ulicy Ofiar Oświecimskich. Odwiedzał wrocławskie teatry, a na prośbę poznanego już wcześniej Josepha Schnabla dwukrotnie koncertował.

Plac Teatralny

Mało czytelna tablica umieszczona została 5 maja 1960 roku na budynku przy pl. Teatralnym 5, stał tu kiedyś dom koncertowy.

*Wrocław, wtorek 9 listopada 1830r.
Najukochańscy Rodzice i Siostry moje Tym razem
Wrocław lepiej mi się podobał. Znajdowaliśmy się
właśnie w tutejszej Resursie, Schnabel prosił,
ażebym sprobował fortepian. Siadłem i zagrałem
parę wariacyj. Zagrałem im Romans i Rondo z II
koncertu. Prócz Ronda improwizowałem jeszcze dla
zawoców na temat Niemej z Portici.
W roku chopinowskim 1960 Towarzystwo Miłośników
Wrocławia*

Park Południowy

Uroczyste odsłonięcie pomnika nastąpiło 5 maja 2005 roku. Jego pomysłodawcą był hr. Wojciech Dzieduszycki – śpiewak, krytyk muzyczny i animator życia kulturalnego, a autorem rzeźby prof. Jan Kucz. Odlew wykonano w podpoznańskim warsztacie Juliusza Kwiecińskiego.

U podstawy pomnika umieszczona jest tablica informująca o historii jego powstania.

Katedra wrocławska

Marmurowa tablica zawisła w pobliżu głównego wejścia do katedry. Okazją do umieszczenia jej w tym miejscu był obchodzony w 2010 roku jubileusz dwusetnej rocznicy urodzin kompozytora.

Najwybitniejszy kompozytor polski
Fryderyk Chopin

1810 – 1849

czterokrotnie przebywał we Wrocławiu
8 listopada 1830 na prośbę kapelmistrza
tutejszej katedry Josepha I. Schnabla dał
wyjątkowy koncert w nieistniejącym dziś
Hotel de Pologne przy ul. Biskupiej 13.

*

Wrocławianie w Roku Chopinowskim 2010

Ulica Oławskiego

Również i ten pomnik został ustawiony w Roku Chopinowskim tzn. w 2010. Autor pomnika Bronisław Chromy wykonał go z patynowanego brązu. Swoją niewielką formą pomnik nie zakłóca ruchu pieszego na ulicy Oławskiej, mimo że stoi w bardzo ruchliwym miejscu.

Lipa jubileuszowa – Rynek, strona Zielonej Rury

Rada Miasta postanowiła uczcić 200-lecie urodzin kompozytora nadając jednemu z drzew rosnących wokół Ratusza jego imię. Fakt ten został potwierdzony metalową tabliczką ze stojącym napisem.

Król Bolesław Chrobry – Promenada Staromiejska

Pomnik króla został odsłonięty 15 września 2007 roku i stanął na Promenadzie Staromiejskiej przy ulicy Świdnickiej. Rzeźbę wykonała Dorota Korzeniewska, absolwentka wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych. Odlana ze sparu waży 6,5 tony. Płaskorzeźby na cokole są autorstwa dwóch innych wrocławskich artystów: Grażyny Jaskierskiej i Macieja Albrzykowskiego.

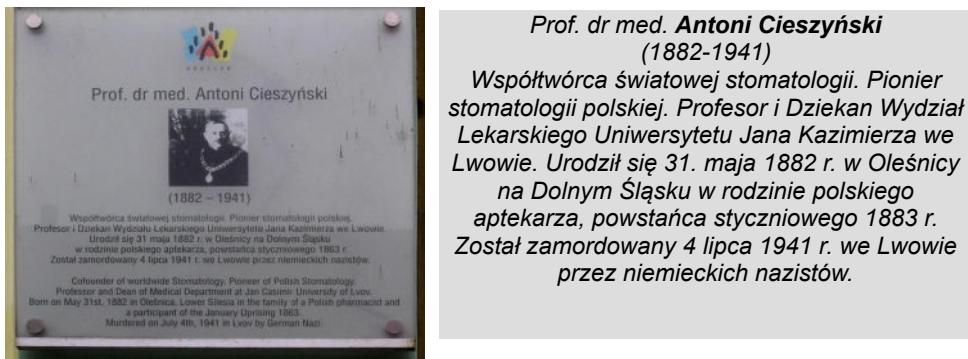
Pomnik już od momentu odsłonięcia wzbudzał dyskusje i spory. Krytykowano zarówno jego formę, miejsce, jak i ideę, która przyświecała jego ustawieniu.

Jedna z płaskorzeźb umieszczonych w cokole pomnika.

Antoni Cieszyński – hotel DIKUL, ul. Cieszyńskiego

Patronem niewielkiej uliczki przy wrocławskim Arsenale jest słynny polski stomatolog – Antoni Cieszyński. Studia medyczne w Berlinie i Monachium ukończył w 1911 roku z najwyższą odznaczeniem. We Lwowie kierował Ambulatorium Dentystycznym Uniwersytetu Jana Kazimierza. W latach późniejszych Laboratorium przekształcone zostało w pierwszy w Polsce Instytut Dentystyczny, a w roku 1930 w Klinikę Stomatologiczną. Był członkiem honorowym Towarzystw Stomatologicznych w Waszyngtonie, Buenos Aires, Pradze i Wiedniu. Zginął rozstrzelany przez Niemców wraz z grupą 25 polskich profesorów na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie.

Willy Cohn – Rynek 49

W latach 1906–1909 studiował historię na uniwersytecie w Heidelbergu, kończąc studia doktoratem z dziejów floty normańsko-sycylijskiej. W czasie służby w armii niemieckiej odznaczony Krzyżem Żelaznym. Po wojnie pracował jako nauczyciel we Wrocławskim Gimnazjum św. Jana do czerwca 1933, gdy został zwolniony z pracy z powodu żydowskiego pochodzenia. Jest autorem m.in. dziennika „Żadnego prawa – nigdzie. Dziennik z Breslau 1933–1941”, w którym opisuje losy Żydów w nazistowskim Wrocławiu.

Willy Cohn (1888-1941) . Historyk i nauczyciel, który jak nikt inny opisał żydowskie życie we Wrocławiu i niesprawiedliwości doznanie w czasie reżimu narodowego socjalizmu. Tym samym: stał się jednym z najwybitniejszych świadków swoich czasów. W roku 1941 Willy Cohn i jego rodzina zostali deportowani z Wrocławia przez władze niemieckie i zamordowani w Kownie (Litwa). Ta kamienica (Rynek 49), została zbudowana przez jego ojca, żydowskiego kupca Louisa Cohna w 1902 roku

Zbigniew Cybulski – d. Wytwórnia Filmów Fabularnych, ul. Wystawowa

Zbigniew Cybulski (1927 – 1967) był wybitnym, polskim aktorem filmowym, teatralnym i kabaretowym. Urodził się 3 listopada 1927 roku w Kniażach koło Stanisławowa. Był absolwentem gimnazjum im. Jędrzeja Śniadeckiego w Dzierżoniowie i PWST w Krakowie. Sposób zachowania, ubierania się i gry aktorskiej sprawiły, że stał się idolem polskiej sceny.

We Wrocławskiej Wytwórni Filmów Fabularnych nakręconych zostało wiele filmów z jego udziałem.

Zginął tragicznie 8 stycznia 1967 roku wskakując do ruszającego pociągu na Dworcu Głównym we Wrocławiu.

Tablicę z brązu umieszczono na ścianie budynku dawnej wrocławskiej Wytwórni Filmów Fabularnych 22 lipca 2008 roku.

Na tablicy wypisane są tytuły filmów, w których występował aktor, a zostały zrealizowane we Wrocławiu:

Pokolenie (1954)
Krzyż Walecznych (1958),
Ósmy dzień tygodnia (1958)
Popiół i diament (1958)
Rozstanie (1960)
Giuseppe w Warszawie (1964)
Rękopis znaleziony w Saragossie (1964)
Salto (1965)
Morderca zostawia ślad (1967)

Na trzecim peronie wrocławskiego Dworca Głównego – w miejscu tragicznego wypadku – znajduje się tablica poświęcona aktorowi.

Dominikanin Czesław Odrowąż – pl. Dominikański

Tablica upamiętniająca błogosławionego Czesława zawisła na zewnętrznej ścianie kaplicy jemu poświęconej przy kościele św. Wojciecha.

Był on jednym z pierwszych dominikanów na ziemiach polskich, prawdopodobnie krewnym czczonego w Krakowie św. Jacka. Przybył on do Wrocławia z grupą współbraci z Sandomierza w 1225 roku. Tradycja przypisuje mu uratowanie wrocławian od najazdu mongolskiego. Ziemske szczątki Czesława spoczywają w barokowej kaplicy.

Czesław jest patronem Wrocławia.

Błogosławiony Czesław
ok. 1175 – 1242
Dominikanin, założyciel klasztoru
Dominikanów
we Wrocławiu i Pradze, patron Wrocławia.
Beatyfikowany w XVIII wieku. Według Jana
Długosza w 1241 roku
jego modlitwa uratowała Wrocław przed
najazdem Tatarów

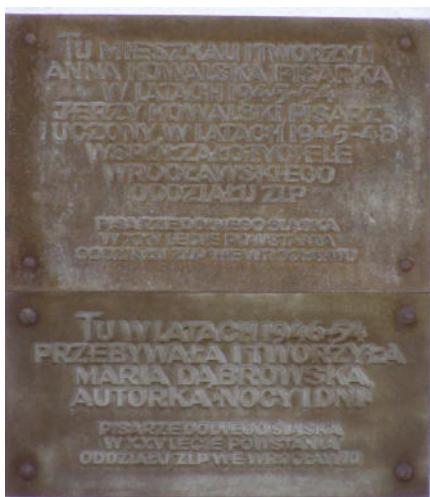

Maria Dąbrowska – ul. S. Lindego 10

Maria Dąbrowska (1889 – 1965) była powieściopisarką i eseistką, zajmowała się również tłumaczeniami literatury duńskiej, rosyjskiej i angielskiej. Najbardziej znana jest jej powieść „Noce i dnie”. Studiowała nauki przyrodnicze, ekonomiczne i socjologię na uniwersytetach w Lozannie i Brukseli. Utrzymywała znajomości m.in. z Jarosławem Iwaszkiewiczem, Melchiorem Wańkowiczem, Wojciechem Żukowskim, Zofią Nałkowską. Podczas jej pobytów we Wrocławiu powstawały „Listy z Wrocławia” drukowane w „Nowinach Literackich”, „Warszawie”, „Kurierze Codziennym.”

Wrocławskie epizody z życia pisarki upamiętnia tablica na domu, w którym mieszkała wraz z literatami Anną i Jerzym Kowalskimi.

*Tu w latach 1946-54 przebywała i tworzyła
Maria Dąbrowska,
autorka „Nocy i dni”*

*Pisarze Dolnego Śląska
w XXV lecie powstania oddziału ZLP we
Wrocławiu*

Eugeniusz Dąbrowski – kościół na Książu Małym, ul. Świątnicka 32

Tablica z czarnego marmuru umieszczona została na ścianie groty przy kościele Matki Bożej Wspomożenia Wiernych przy ulicy Świątnickiej. Dh hm. Eugeniusz Dąbrowski ps. „Gienek” został komendantem Hufca Wrocław Południe (późniejszego Hufca Wrocław Krzyki). Był on członkiem Szarych Szeregów i Armii Krajowej, żołnierzem Oddziału „Jędrusie” na Kielecczyźnie.

Dęby pamięci

Dęby upamiętniające pomordowanych w Katyniu

Park im. Juliusza Słowackiego, obok Pomnika Katyńskiego

kpt. art. Maksymilian Heilszer

kpt. Henryk Kamiński

mjr Ryszard Wiktor Zaleski

mjr Piotr Ilkowski – dziedziniec gimnazjum ojców salezjanów ul. B. Prusa

Dąb został posadzony 30 marca 2010 roku na dziedzińcu Prywatnego Gimnazjum Salezjańskiego im. św.Edyty Stein, w pobliżu kościoła św. Michała Archanioła. Akcja w ramach projektu „Katyń...ocalić od zapomnienia” odbywała się pod honorowym patronatem prezydenta Lecha Kaczyńskiego.

Major Piotr Ilkowski, ur. 8 lutego 1894 r. w Brodach na Wileńszczyźnie. Służył w Legionach Polskich i walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Był odznaczony Krzyżem Walecznych i Srebrnym Krzyżem Zasługi. Odbywał służbę jako oficer w Korpusie Ochrony Pogranicza. Po odejściu z wojska był urzędnikiem. We wrześniu 1939 r. został zmobilizowany, po 17 września wzięty do niewoli sowieckiej. Trafił do obozu w Kozielsku. Został zamordowany w lesie katyńskim.

asp. PP Józef Owsiński – obok kościoła Chrystusa Króla – ul. Zachodnia

Dąb Pamięci
posadzony dla uhonorowania
aspiranta Policji Państwowej
Józefa Owsińskiego
ur. 22.XI.1897r. w Dzierzbinie
zamordowanego strzałem w tył
głowy
przez NKWD w Twerze
16.IV.1940r.
Program: „Katyń... ocalić od
zapomnienia”

Po maturze w 1916 roku wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej i służył w Legionach Józefa Piłsudskiego. Brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku, walczył pod Kijowem, gdzie został ranny, za co został odznaczony Krzyżem Zasługi. Po zakończeniu służby wojskowej, w 1924 roku, wstąpił do Policji Państwowej. Był komendantem posterunku policji w Suchowoli. We wrześniu 1939 roku zabezpieczał tyły frontu przed szpiegami, dywersantami i dbał o bezpieczeństwo uchodźców. Po wkroczeniu na tereny Kresów Wschodnich Armii Czerwonej 17 września 1939 r. został aresztowany i wywieziony do obozu w Ostaszkowie, a jego rodzina na początku 1940 roku deportowana do Kazachstanu. Zamordowano go po pseudorozprawie przed „trójką” NKWD 16 kwietnia 1940 r. w Twerze strzałem w tył głowy.

Skwer w pobliżu mostu Klecińskiego na Ślęzie, ul. Wałbrzyska

Na niewielkiej powierzchni posadzone zostały dęby, a obok nich ustawione tabliczki upamiętniające zamordowanych przez NKWD polskich oficerów. Umownie to zbiorowe morderstwo nazywa się mordem katyńskim, choć miejsc kaźni było wiele.

W tym miejscu zasadzono 12 dębów dla uhonorowania polskich oficerów zamordowanych w Katyniu, Twerze i Charkowie w roku 1940 na rozkaz Józefa Stalina, strzałem w tył głowy.

**podpułkownik Adolf Dziedzina
major Jan Michałowski
major Henryk Zakrzewski
kapitan Władysław Błaszcakiewicz
kapitan Zbigniew Pudłowski
porucznik Stefan Lisowski
Porucznik Kazimierz Połytyński
porucznik Kazimierz Seweryn
aspirant policji Piotr Baczyński
aspirant policji Józef Klinik
aspirant policji Wilhelm Ludwik Jabłoński
aspirant policji Józef Klinik
aspirant policji Leon Słomiński**

„Katyń ... ocalić od zapomnienia”

kpt. Władysław Błaszcakiewicz

asp. PP Piotr Buczyński

ppłk. Adolf Dziedzina

asp. PP Wilhelm Ludwik Jabłoński

asp. PP Józef Klinik

por. Stefan Lisowski

mjr Jan Michałowski

kpt. Zbigniew Podłowski

por. Kazimierz Połatyński

por. Kazimierz Seweryn

asp. PP Leon Słomiński

mjr Henryk Zakrzewski

Dęby pamięci objęte opieką młodzieży szkolnej:

kpt. Albin Stanisławski

SP 28, ul. Grecka 59

asp. PP Marian Adamski

SP2, ul. Borowska 105

st. post. PP Władysław Dereczyk, s. Jana

SP15, ul. Solskiego 13

kpt. Tadeusz Maciej Chołociński, s. Jana

SP15, ul. Solskiego 13

por. Jan Diener, s. Zygmunta

SP 15, ul. Solskiego 13

kpt. Stanisław Frąckiewicz, s. Leona

SP 73, ul. Gliniana 30

ppor. Jan Budziński, syn Bronisława i Heleny

SP 82, ul. Blacharska 13

ppor. Jan Maleszyk, syn Antoniego i Antoniny z Kulików

SP 82, ul. Blacharska 13

asp. SW Józef Kulenty, s. Bolesława

SP 61, ul. Skarbowców

**por. rez. Kłopotarski, Stanisław syn Adama i Antoniny
z Brzostkowskich**

SP23, ul. Przystankowa 32

mjr Tadeusz Domaradzki, s. Antoniego

SP 34, ul. Gałczyńskiego 8

kpt. Bronisław Skarzyński

SP 34, ul. Gałczyńskiego 8

asp. SW Piotr Nowak, s. Wojciecha

SP 34, ul. Gałczyńskiego 8

Dęby upamiętniające ofiary katastrofy pod Smoleńskiem w 2010 roku

Park im. Juliusza Słowackiego

Dąb został posadzony obok Pomnika Katyńskiego w parku im. J. Słowackiego. Upamiętnia 96 ofiar tej katastrofy. We Wrocławiu są jeszcze cztery tablice pamiątkowe przypominające konkretne osoby, które tam zginęły (Aleksandra Natalli – Świat, Jerzy Szmajdziński, Władysław Stasiak, Janina Natusiewicz-Mirer).

Skwer w pobliżu mostu Klecińskiego na Ślezie, ul. Wał-brzyska

Na skwerku, gdzie posadzony jest ten dąb, znajdują się jeszcze inne drzewka poświęcone ofiarom zbrodni katyńskiej z 1940 roku.

Dęby papieża Jana Pawła II

Bulwar przy PWT, ul. Katedralna

Napis na kamiennym obelisku informuje, że w pobliżu rośnie dąb poświęcony pamięci św. Jana Pawła II.

*Dąb Jana Pawła II
Dąb wyhodowany z żołędzi najstarszego w Polsce
Dębu Chrobrego
Poświęcony przez Ojca Świętego Jana Pawła II
dnia 24 IV 2004r w Rzymie.
Ma wciąż przypominać nam naukę i świadectwo życia
Największego Syna Narodu Polskiego*

*Krajowy Duszpasterz Leśników
Bp Edward Janiak*

*W 10 rocznicę
46 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego
27 czerwiec 2007 r.*

Ogród Botaniczny

Park pałacowy – Pawłowice

Dąb szypułkowy (QUERCUS ROBURI) certyfikat 344 poświęcony przez papieża Jana Pawła II posadzony przez rektorów Wrocławia, Opola i Zielonej Góry 21 kwietnia 2009 roku"

Jan Długosz – kronikarz – budynek Muzeum Archidiecezjalnego

Kronikarz Jan Długosz przebywał kilkakrotnie we Wrocławiu. Związki Długosza z Wrocławiem wynikały z jego zainteresowań historycznych, pracował bowiem nad opisem dziejów wrocławskich biskupów. Tablica umieszczona została na budynku Muzeum Archidiecezjalnego.

Jan Długosz
1415 – 1480
„Wrocław – miasto wielkie, doskonale ufortyfikowane, sławne i zamożne”, pisał najwybitniejszy polski historyk XV wieku, który gościł kilkakrotnie/ we Wrocławiu.
Autor Kroniki dziejów biskupów wrocławskich/ oraz Roczników, czyli Kronik sławnego Królestwa Polskiego

Na czas remontu Muzeum Archidiecezjalnego tablica została zdemontowana (rok 2023).

Stanisław Drabik – budynek opery

Stanisław Drabik (1900–1971) z wykształcenia był śpiewakiem operowym (tenor). Występował w Belgradzie, Zagrzebiu, Budapeszcie, Wiedniu i na wszystkich polskich scenach operowych.

8 września 1945 roku na scenie Opery Wrocławskiej wystawił Halkę we własnej reżyserii śpiewając partię Jontka. Był dyrektorem i kierownikiem artystycznym Opery.

„Stanisław Drabik

*Twórca polskiej sceny operowej we
Wrocławiu
08.09.1945*

*Chcemy dotrzymać kroku pionierom
polskości Kresów Zachodnich, by kiedyś
nie powiedziano, że polski artysta nie
zrozumiał swego zadania, że nie spełnił
swego posłannictwa wobec ojczyzny”*

*Ufundowano w 1990 r.
Dowództwo ŚOW.*

Bolesław Drobner – szkoła podstawowa, ul. Poznańska 26

Bolesław Drobner (ur. 1883 r. w Krakowie i tam zmarł w 1968 r.) był przedwojennym działaczem ruchu robotniczego (PPS), z wykształcenia chemik, zajmował się także publicystyką. Po 17 września 1939 r. został uwięziony przez NKWD, po uwolnieniu w 1943 r. wszedł w skład zarządu Związku Patriotów Polskich w Moskwie oraz rządu PKWN. Do płonącego Wrocławia przyjechał już 10 maja 1945 roku. Kierował wówczas tzw. Grupą Operacyjną jako nominowany prezydent miasta. Mimo ogromnych trudności podjął się organizacji życia społecznego niewielkiej jeszcze grupy Polaków. Jego rządy trwały zaledwie niecałe dwa miesiące. Pod koniec czerwca powrócił bowiem do Krakowa.

Pomnik prezydenta stał przed budynkiem szkoły przy ul. Poznańskiej 26 istniejącej od 1973 roku. Autorką jego była absolwentka WSSP we Wrocławiu Janina Szczypczyńska-Krajewska. Odsłonięcie odbyło się 15 stycznia 1979, a w 2018 roku usunięto go na podstawie ustawy dekomunizacyjnej.

**Stanisław Dróżdż
– schron na pl. Strzegomskim**

Tablica wisi przy wejściu do Muzeum Sztuki Współczesnej, które znajduje się w byłym schronie na pl. Strzegomskim. Na głównej ścianie tego muzeum umieszczona została jedna z prac wrocławskiego artysty Stanisława Drożdża.

Stanisław Dróżdż

1939-2009

Klepsydra

Jedna z najwcześniejszych i najbardziej znanych prac artysty – w przedstawionej tu jednoplanszowej wersji powstała w 1967 roku. Z czasem rozbudowana w cykl złożony z 54 plansz, oparty na permutacji słów było, jest, będzie. Klepsydra to medytacja nad strumieniem czasu. Czas został ukazany jako przestrzenny obraz, trzy słowa określające jego przemijanie i trwanie, zapisane są w postaci szeregu ich graficznych układów.

Praca z kolekcji Dolnośląskiego Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych we Wrocławiu. Mural na tym gmachu wykonano w 2009 roku.

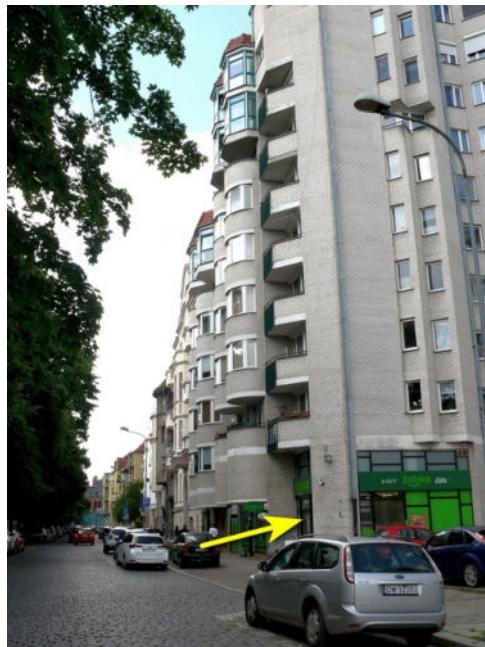
Profesor Józef Dudek – ul. Pasteura 17a

Profesor Józef Dudek (1939–2008) był matematykiem, pracownikiem Uniwersytetu Wrocławskiego. W swoim mieszkaniu przez 12 lat prowadził tzw. Salon Profesora Dudka. Piątkowe spotkania, których było blisko 500, skupiały ludzi nauki, kultury i polityki z kraju i zza granicy. Poprzedzone referatem zaproszonego gościa wielogodzinne dyskusje uczestników Salonu służyły integracji wrocławskich elit intelektualnych. Dorobek Salonu Profesora Dudka opublikowany został w wydawnictwie książkowym w formie zapisu dyskusji.

Tablica odsłonięta została 27 lutego 2007 roku.

Józef Dudek
1939 – 2008
*Wybitny matematyk i humanista, profesor
Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach
1996-2008 twórca i gospodarz
SALONU PROFESORA DUDKA
miesiącego się w tym domu na 5 piętrze*

Jan Dzierżoń

– budynek dyrekcji Ogrodu Botanicznego, ul. H. Sienkiewicza

Jan Dzierżoń urodził się na Śląsku Opolskim (Łowkowice). Przez 70 lat oprócz pracy kapłańskiej zajmował się pszczelarstwem. Rewolucjonizował hodowlę pszczół, wprowadzając właściwe odległości między ramkami w ulu. Dzięki temu zdecydowanie zwiększyła się produkcja miodu. Był odkrywcą zjawiska partenogenezy (dzieworództwa) u pszczół, co spotkało się to z krytyką uczonych (ostatecznie potwierdzone w 1906 r.). Został ekskomunikowany za krytykę dogmatu o nieomylności papieża ogłoszoną przez I Sobór Watykański. Tablica wisi na budynku dyrekcji Ogrodu Botanicznego, obok niej, poświęconej Janowi Stance. Obaj uczeni, choć żyli w innych czasach, związani byli z naukami przyrodniczymi.

Jan Dzierżoń
1811-1906.

Ksiądz, pszczelarz. We Wrocławiu skończył gimnazjum i studia teologiczne na Uniwersytecie Wrocławskim. Poza pracą duszpasterską prowadził badania dotyczące życia pszczół. Dzięki nim uzyskał światową sławę i rozgłos.

Józef Eichendorff

Konwikt św. Józefa – pl. Uniwersytecki

Joseph baron von Eichendorff (1788–1857) urodził Lubowicach k. Raciborza. Podczas nauki we Wrocławiu mieszkał w konwikcie św. Józefa (dzisiejszy Instytut Antropologiczny na pl. Uniwersyteckim). Na tym to budynku umieszczona została tablica z czerwonego granitu upamiętniająca poetę.

Ukończył studia prawnicze na Uniwersytecie Wrocławskim. Jako 25-letni młodzieniec walczył w szeregach korpusu Lützowa podczas powstania antynapoleońskiego. Był urzędnikiem pruskim, a jednocześnie zajmował się literaturą i poezją. Uważany jest za czołowego niemieckiego poetę doby romantyzmu.

Ostatnie lata życia spędził w Nysie, tam też jest pochowany.

Ogród Botaniczny Uniwersytetu Wrocławskiego

Pierwotny pomnik poety stał do 1945 roku w Parku Szczytnickim. (Odsłonięty w 1911 roku, autor Aleksander Kraumann). Do dzisiaj w tym miejscu zachował się jedynie cokół wykonany z wapienia muszlowego.

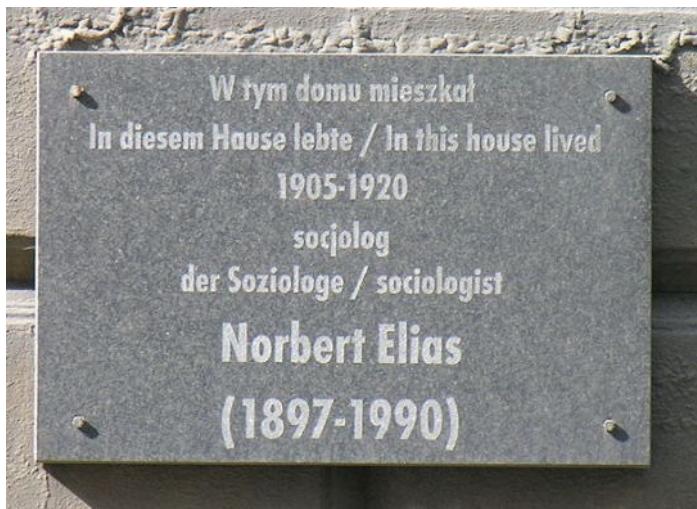
Pomnik, odsłonięty 11.05.2012 r., jest rekonstrukcją wykonaną na podstawie archiwalnych zdjęć i pocztówek przez wrocławskich artystów Stanisława Wysockiego (postać na cokole) i Tomasza Rodzińskiego (płaskorzeźba). Pomnik został ufundowany przez Niemiecko-Polskie Towarzystwo Uniwersytetu Wrocławskiego.

Norbert Elias – ul. Podwale 14

Norbert Elias (1897–1990) urodził się we Wrocławiu w rodzinie żydowskiej. Na Uniwersytecie Wrocławskim studiował medycynę, psychologię i filozofię. Obronił tu pracę doktorską, a w pracy naukowej zajmował się wpływem przemian społecznych na psychikę jednostki. Po dojściu Hitlera do władzy, pozbawiony jako Żyd prawa wykonywania zawodu, opuścił Wrocław i wyjechał do Francji, potem do Anglii. Pod koniec życia zamieszkał w Holandii.

W latach 1905–1920 mieszkał w kamienicy przy Podwalu 14 (narożnik ul. Zelwerowicza). Tutaj przy wejściu umieszczono tablicę informującą o tym fakcie.

Józef Elsner – pl. Dominikański

Tablica pamiątkowa ku czci kompozytora i pedagoga wisła na ścianie refektarza klasztoru dominikańskiego.

Józef Elsner urodził się w 1769 roku w Grodkowie. Kształcił się we Wrocławiu. Tu rozpoczęła się jego kariera muzyczna.

W późniejszych latach współpracował z Wojciechem Bogusławskim (Lwów) i na długie lata związał się z Warszawą, gdzie założył Szkołę Główną Muzyki. Komponował opery, symfonie, marsze, pieśni, msze i kantaty. Pisał podręczniki i pamiętniki. Był nauczycielem Fryderyka Chopina, który wraz z matką i siostrami z rekomendacji swego pedagoga odbył kurację w Dusznikach Zdroju. Trasa tej podróży wiodła przez Wrocław, a Chopin posłużył się tu listami polecającymi Elsnera do miejscowych muzyków.

Józef Elsner
1769 – 1854
*Kompozytor, pedagog, nauczyciel
Fryderyka Chopina./ Uczeń w szkole
przykłasztornej oo. Dominikanów,
Gimnazjum św. Macieja/ oraz w Kolegium
Jezuickim. W latach 1832–1837
skomponował/ dla Katedry Wrocławskiej 19
utworów religijnych*

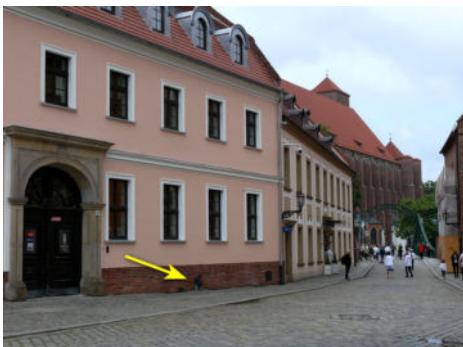
Caspar Elyan – ul. Katedralna 3

Był pierwszym wrocławskim drukarzem, a sztuki drukowania nauczył się w Kolonii. Wydrukował po raz pierwszy we Wrocławiu teksty w języku polskim, praktycznie rozwiązując problem nieustalonej ortografii języka polskiego. Dzięki swej działalności osiągnął wiele wysokich stanowisk kościelnych.

Do czasu remontu w 2019 roku tablica wisiała na ścianie budynku przy ulicy Katedralnej 3.

Caspar Elyan
ok. 1435 – ok. 1486
Wrocławski drukarz, który w 1475 roku uruchomił Drukarnię Świętokrzyską, gdzie powstał pierwszy druk w języku polskim. Wydał statuty/synodalne biskupów wrocławskich, zawierające teksty trzech polskich codziennych modlitw Ojcze nasz, Zdrowaś Maryjo i Wierzę w Boga.

Obecnie (2024r.), tablicy już nie ma, a o historii tego miejsca przypomina postać krasnalą Drukarza siedzącego na wysokości chodnika.

Antoni Falkiewicz – Uniwersytet Medyczny, wybrzeże L. Pasteura

Antoni Falkiewicz (1900–1977) – profesor medycyny, specjalista chorób wewnętrznych – studiował medycynę we Lwowie, praktykę odbywał w Wiedniu. Do Wrocławia przybył w 1945 roku i zorganizował klinikę przy Wybrzeżu Pasteura.

W miejscu jego pracy umieszczona jest brązowa tablica, odsłonięta w 2005 roku, przypominająca zasłużonego lekarza, dziekana Wydziału Lekarskiego i rektora Akademii Medycznej. Jego imieniem nazwany jest szpital na Brochowie. Za zasługi dla Kudowy-Zdroju przyznano mu tytuł honorowego obywatela tego miasta.

Roman Feliński – ul. M. Smoluchowskiego 22

Był wybitnym architektem i urbanistą. Uczył się (we Lwowie, Monachium i Paryżu), a działał w wielu krajach (Włochy, Grecja, Egipt, Palestyna, Szwajcaria, Niemcy). Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości włączył się w nurt odbudowy i rozbudowy ojczyzny. Jego projekty architektoniczne można spotkać we Lwowie, Warszawie, Gdyni. Po II Wojnie Światowej osiadł we Wrocławiu i mieszkał tu aż do śmierci.

W latach 1945–1951 przysłużył się odbudowie Dolnego Śląska. Napisał ponad 100 artykułów naukowych i popularnonaukowych o modernistycznej architekturze i urbanistyce oraz stworzył nowoczesną polską teorię urbanistyczną.

Roman Feliński
1886- 1953
Wybitny urbanista, architekt, współtwórca i pierwszy prezes Towarzystwa Urbanistów Polskich. Organizator silnego ośrodka myśli urbanistycznej w powojennym Wrocławiu. Mieszkał w tym domu w latach 1945 – 53

Otfrid Foerster

Otfrid Foerster urodził się w 1873 r. we Wrocławiu, gdzie zmarł w 1941 r. (jego grób zachował się na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. O. Bujwida).

Ten wybitny lekarz neurolog był pionierem wielu zabiegów w dziedzinie neurochirurgii oraz leczenia epilepsji.

W latach 1922 – 1924 został osobistym lekarzem Lenina. Mieszkał w Moskwie lub wiejskiej posiadłości Lenina w Gorkim. Był świadkiem zgonu swego pacjenta po gwałtownym wylewie krwi do mózgu 21 stycznia 1924 r.

Rektorat AWF – ul. St. Banacha

Otfrid Foerster

1873 - 1941

Dla upamiętnienie wielkiego uczonego
neurochirurga, który w tym domu mieszkał
w latach 1934-1941

Niemieckie i Polskie Towarzystwa Neurologów
15.06.1991

Budynek wewnątrz kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego – ul. Komandorska

Podobna zarówno w treści jak i w formie tablica wisi na jednym z budynków Uniwersytetu Ekonomicznego przy ul. Komandorskiej. Przed wojną był to szpital, gdzie pracował prof. dr Otfried Foerster.

Otfried Foerster
1873 - 1941
*Dla upamiętnienie wielkiego uczonego neurochirurga, który pracował w tym budynku w latach 1924 - 1935
Niemieckie i Polskie Towarzystwa Neurologów 15.06.1991*

Aleksander Fredro

Aleksander Fredro herbu Bończa urodził się 20 czerwca 1793 roku w Surochowie k. Jarosławia. Dzieciństwo spędził w majątku rodziców w Beńkowej Wiszni, a po pożarze zamieszkał wraz z ojcem (matka zginęła w pożarze) we Lwowie.

Od 16 roku życia związał się z wojskiem, początkowo Księstwa Warszawskiego, później Napoleona. Był odznaczany m.in. krzyżami Virtuti Militari i Legii Honorowej. Po klęsce Napoleona powrócił do majątku Beńkowa Wisznia i zajął się gospodarowaniem. Jednocześnie rozpoczął działalność pisarską. Był autorem komedii obyczajowych, wierszy i poematów. Cechował go humor i celne przedstawianie ludzkich charakterów.

Aleksander Fredro zmarł we Lwowie 15 lipca 1876 roku. Pochowany jest w Rudkach koło Lwowa.

Rynek

Pomnik Aleksandra hrabiego Fredry powstał w 1897 roku we Lwowie. Jego autorem był architekt i rzeźbiarz Leonard Marconi (podobnie jak pomnika Tadeusza Kościuszki na Wawelu). Komediopisarz siedział dumnie na cokole przy końcu alei Akademickiej we Lwowie, w pobliżu domu rodziny Fredrów.

Po II wojnie światowej pomnik Fredry wraz z pomnikami Kornela Ujejskiego i Jana III Sobieskiego przewieziono ze Lwowa do Wilanowa. Ostatecznie nowe miejsce dla pomnika Fredry znalezione w 1956 r. we Wrocławiu.

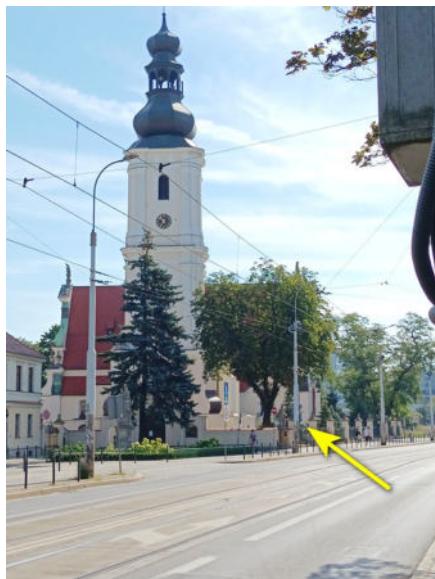
Wrocław witał hrabiego bardziej uroczyście: zanim pomnik stanął w południowej części Rynku, był przewożony na odkrytym samochodzie po mieście.

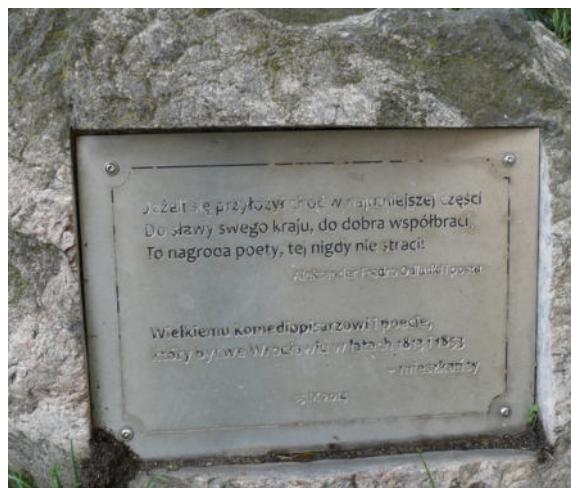
Kościół św. Maurycego – ul. Traugutta

Skromna marmurowa tabliczka na południowej ścianie kościoła św. Maurycego przy ulicy Traugutta upamiętnia niezwykłe wydarzenie. W latach siedemdziesiątych XX wrocławski polonista prof. Bogdan Zakrzewski wybrał się do Rudek (Ukraina), gdzie w miejscowym kościele znajduje się mauzoleum rodziny Fredrów. Kościół pełnił wtedy rolę magazynu płodów rolnych. Wśród worków, skrzyń i pryzm warzyw jeździły traktory, a kościół nie przypominał przybytku Bożego. Profesor przekupił magazyniera i z biciem serca dostał się do krypty, gdzie pochowany był poeta. Magazynier na tyle poczuł się przewodnikiem, że otworzył trumnę, pokazał zabalsamowane ciało poety, a nawet... odłamał jego kciuk i podarował go zdumionemu profesorowi.

Ukryty wśród bagażu kciuk niczym relikwia przywieziony został do Wrocławia i tu, po nadzie z ludźmi kultury, godnie pochowany. Kciuk umieszczony został w srebrnej szkatułce i zamknięty w ścianie kościoła św. Maurycego. W tym miejscu przymocowana jest tabliczka.

Lipa Aleksandra Fredry – ul. Grodzka/Fredry

Jeżeli się przyłożył choć w najmniejszej części
Do sławy swego kraju, do dobra współbraci
To nagroda poety, tej nigdy nie straci!
Aleksander Fredro Odludki i poeci

Wielkiemu komediopisarzowi i poecie
Który był we Wrocławiu w latach 1843 i 1853
- mieszkańców

15.IX.2014

Johannes i Hans-Georg Gadamerowie – Instytut Farmacji (dawny), ul. Grodzka 9

Johannes Gadamer (1867 – 1928) był chemikiem i farmaceutą, a jednocześnie ojcem Hansa Georga. W latach 1902 – 1919 pełnił funkcję dyrektora Instytutu Farmacji na Uniwersytecie Wrocławskim.

Hans-Georg Gadamer (1900 – 2002) – filozof, humanista, historyk filozofii, filolog, współtwórca XX-wiecznej hermeneutyki filozoficznej, uznawany za jednego z najważniejszych współczesnych filozofów niemieckich. Do 1919 mieszkał we Wrocławiu. Uniwersytet Wrocławski przyznał mu w 2002 roku tytuł doktora honorowego.

*W tym budynku mieszkali w latach 1902-1909
JOHANNES GADAMER
(1867-1928)
w latach 1902-1919 dyrektor Instytutu Farmacji Uniwersytetu Wrocławskiego,
wybitny toksykolog.
*
Hans – Georg Gadamer
(1900-2002)
jeden z największych filozofów XX wieku.
W 1995 roku Doctor Honoris Causa
Uniwersytetu Wrocławskiego.
*
Instytut Filozofii UWr. i Rada Miejska
Wrocław 2003*

Tablica upamiętniająca obu uczonych zawisła 23 lutego 2003 roku. Inicjatorami jej powstania byli pracownicy Instytutu Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego, a ufundowana została przez Radę Miejską Wrocławia.

Gall Anonim – I LO, ul. J. Poniatowskiego

Kronikarz żył w czasach Bolesława Krzywoustego, był mnichem benedyktyńskim. Poza kroniką, którą spisał po łacinie, niewiele o nim wiadomo. Kronika przedstawia dzieje Polski od pierwszych Piastów aż po czasy współczesne autorowi.

Zmarł po roku 1116.

Anonimowi Gallowi
kronikarzowi zarania naszych dziejów
krzewicielowi patriotyzmu
rzecznikowi rozdziału władzy świeckiej i kościelnej
piewcy piękna Dolnego Śląska i bohaterstwa oręża polskiego w walce
z naporem germańskim
na przełomie 1000-lecia państwa polskiego
w 25 rocznicę powstania PPR
pomnik ten w czynie społecznym ufundowała
młodzież I Liceum Ogólnokształcącego im. gen Karola Świerczewskiego
Koło Przyjaciół ZBOWiD
Koło Miłośników Wrocławia
Wrocław 1967 roku.

Ciekawostką jest fakt, że kamień, na którym umieszczono tablicę, przed wojną znajdował się na dzisiejszym pl. Westerplatte i upamiętniał bohatera wojny antynapooleńskiej, Karla Friedricha Friesena. Mało czytelny napis wykuty w kamieniu, przypominający pierwotnego bohatera, pozostał zresztą do dzisiaj.

Eugeniusz Geppert – pracownia przy ul. E. Gepperta

Eugeniusz Geppert żył w latach 1890–1979. Studiował malarstwo w Krakowie w pracowni Jacka Malczewskiego. Był współzałożycielem i pierwszym rektorem wrocławskiej PWSSP. Wraz z żoną, również malarką, Hanną Krzetuską mieszkali i mieli pracownię w domu przy ulicy Ofiar Oświęcimskich 3 (dawny pałac Rybischa). Pobliska uliczka nosi imię malarza.

Anna German

Jej niezwykły brzmiący głos i czarująca uroda spowodowały, że cieszyła się ogromną popularnością. Koncertowała w wielu krajach świata, uwielbiana była szczególnie w Związku Radzieckim. Z Wrocławiem związana była wieloma latami zamieszkania i studiami na Uniwersytecie.

Skwer przy ul. św. Macieja

Na zrewitalizowanym skwerze św. Macieja w październiku 2013 roku posadzona została magnolia, upamiętniająca piosenkarkę Annę German. Obok znajduje się kamień, który informuje o tym fakcie. Wśród osób zaangażowanych w uroczyste posadzenie rośliny była Katarzyna Gaertner i prezydent Wrocławia Rafał Dutkiewicz. To on powiedział: „niech rośnie do samego nieba, z którego, jak sądzimy, pani Anna German patrzy na nas w tej chwili i się uśmiecha.”

Kamienica – ul. Trzebnicka 5

Tu artystka mieszkała, a tablica została odsłonięta 4 lutego 2012 roku.

Anna German
1936 - 1983
Wybitna pieśniarka.
Mieszkała w tym domu w latach 1949 – 1967.
Absolwentka Instytutu Nauk Geologicznych
Uniwersytetu Wrocławskiego.
Debiutowała w 1959 roku w Studenckim Teatrze
Kalambur.
Spiewała na scenach całego świata.

Heinrich Göppert – Ogród Botaniczny UWr, ul. Sienkiewicza

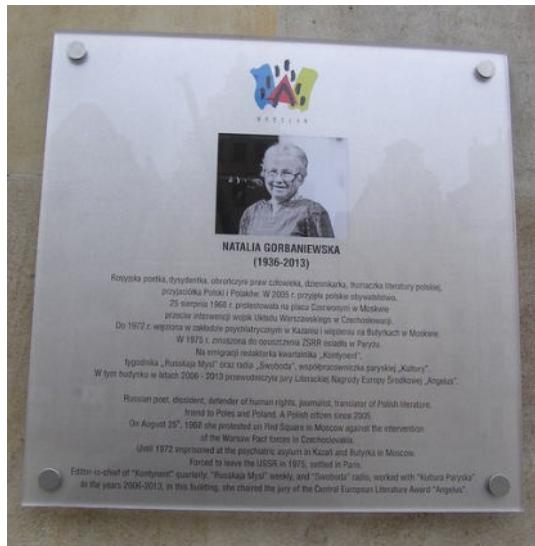

Pomnik jest kopią oryginału stojącego do wojny na terenie wrocławskiej Promenady Staromiejskiej. Profesor był lekarzem, botanikiem i dyrektorem Ogrodu Botanicznego w latach 1852 –1854. Udostępnił ten ogród do publicznego zwiedzania.

Pomysł odtworzenia pomnika powstał już w latach 90. XX wieku, lecz dopiero finansowe wsparcie potomków Profesora i organizacji związanych z Uniwersytetem Wrocławskim umożliwiło realizację tego dzieła. Nowe popiersie oraz granitowy cokół są dziełem wrocławskiego rzeźbiarza Stanisława Wysockiego i jego syna. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 1 października 2014 roku.

Natalia Gorbaniewska – Rynek Ratusz

Natalia Gorbaniewska

1936 – 2013

Rosyjska poetka, obrończyni praw człowieka, dziennikarka, tłumaczka literatury polskiej, przyjaciółka Polski i Polaków. W 2005 roku przyjęła polskie obywatelstwo. 25 sierpnia 1968 roku protestowała na placu Czerwonym w Moskwie przeciw interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji. Do 1972 r. więziona w zakładzie psychiatrycznym w Kazaniu i wezwana na Butyrkach w Moskwie.

W 1975 r. zmuszona do opuszczenia ZSRR osiadła w Paryżu.

Na emigracji redaktorka kwartalnika „Kontynent”, tygodnika „Russkaja Mysl” oraz radia „Swoboda”, współpracowniczka paryskiej „Kultury”. W tym budynku w latach 2006-2013 przewodniczyła jury „Literackiej Nagrody Europy Środkowej „Angelus”

Heinrich Götz – ul. T. Kościuszki 2

Heinrich Götz (1866 – 1931) mieszkał we Wrocławiu od 1902 roku. Przyjechał tu jako wykształcony w Würzburgu fotograf. Początkowo pracował w firmie fotograficznej Eduarda van Deldena, później otworzył własne studio. Zajmował się głównie fotografią architektury i portretem. Portretował wielu znanych, wrocławskich notabli. Jego działalność została uhonorowana licznymi medalami i dyplomami.

Antoni Grabowski – ul. Kuźnicza 45

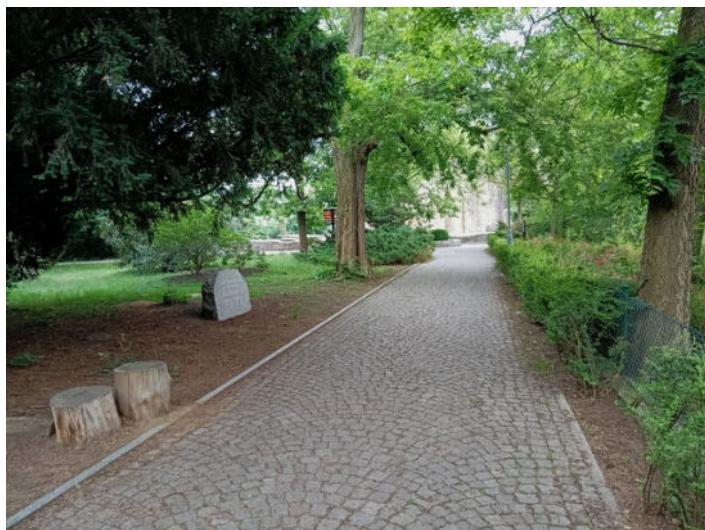
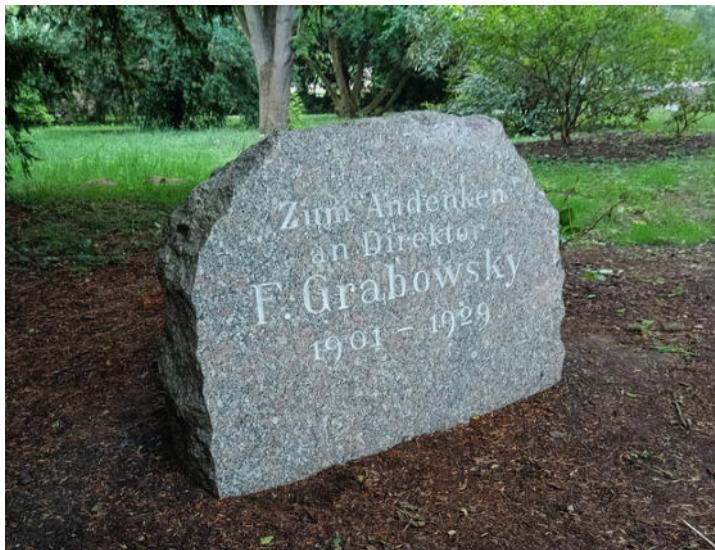
Antoni Grabowski (1857–1921) – polski inżynier chemik, publicysta, tłumacz i wybitny działacz międzynarodowego ruchu esperantystów. Od roku 1908 pełnił funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Esperantystów i Akademii Esperanckiej, w której przez wiele lat kierował Sekcją Gramatyki. Opracował Słownik Języka Esperanto (1910). Szczególnie wsławił się jako tłumacz poezji. Grabowski m. in. przełożył na esperanto „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, „Halękę”, wiele pieśni i arii, „Mazepę” J. Słowackiego i dwie antologie poezji. Najwybitniejszym jego dziełem przekładowym, w którym pomieścił również własne wiersze, była antologia poezji „El parnaso de popoloj” („Z Parnasu narodów”), zawierająca przekłady z 30 języków. (Informacja z Wikipedii)

Friedrich Grabowsky – teren Ogrodu Zoologicznego

Friedrich Grabowsky był z wykształcenia botanikiem, zajmował się również speleologią, a w latach 1901–1929 pełnił funkcję dyrektora wrocławskiego Ogrodu Zoologicznego. Niemiecki tekst wykuty na kamieniu świadczy o tym, że powstał on jeszcze przed 1939 rokiem. Spotyka się również pisownię nazwiska w formie Grabowski.

Kamień z wykutym niemieckim tekstem znajduje się przy alejce w pobliżu wybiegu pawianów.

Jerzy Grotowski – przejście Garncarskie w Rynku

Henryk Grotowski (1933– 1999) był teoretykiem i reformatorem teatru. W latach 1965 – 1982 kierował we Wrocławiu Teatrem Laboratorium, który mieścił się w jednym z budynków w Rynku, w Przejściu Żelaźniczym.

W latach 50. XX w. studiował reżyserię w Moskwie. Jako reżyser debiutował w 1957 roku w Teatrze Starym w Krakowie. Własny teatr założył w Opolu, a po przeprowadzce do Wrocławia teatr ten zasłynął jako Teatr Laboratorium. Tutaj wystawił autorski spektakl „Apocalipsis cum figuris”. Przedstawienie to uznawane jest za jedno z największych wydarzeń teatralnych XX wieku. Posiadał własną, indywidualną metodę pracy z aktorem, starał się dotrzeć do najgłębszych pokładów psychiki wyzwolić ukrytą energię.

Halina Halska – ul. B. Pretficza 4

Halina Halska Fijałkowska (1919–1966) śpiewaczka operowa, sopranistka. W 1946 zadebiutowała we Wrocławiu rolą w Madame Butterfly. Później występowała także w Warszawie.

*Tu mieszkała Halina Halska Fijałkowska „Słowik Wrocławia”
Pierwsza primadonna Opery Wrocławskiej
Pionier Wrocławia*

Stanisław Hartman

– Instytut Matematyki UWr, pl. Grunwaldzki

Stanisław Hartman urodził się w 1914 roku w Warszawie, gdzie w 1937 r. ukończył studia matematyczne. W latach 1939 –1941 studiował fizykę we Lwowie. Był wybitnym lingwistą, władał w stopniu doskonałym językiem niemieckim, rosyjskim i francuskim. Po wojnie osiadł we Wrocławiu i tu do końca życia pracował na Uniwersytecie Wrocławskim oraz Oddziale PAN. Popierał w 1968 roku protestujących studentów, działał w KOR i w Towarzystwie Kurów Naukowych, co spowodowało, że był prześladowany przez władze PRL. W stanie wojennym został internowany.

Stanisław Hartman
1914 – 1992
*Matematyk, profesor Uniwersytetu
Wrocławskiego. W 1968 roku usunięty
z uczelni/ za poparcie protestujących
studentów. Przywrócony do pracy w roku
1981.*

*W latach siedemdziesiątych był
współpracownikiem Komitetu Samoobrony/
Społecznej KOR i uczestnikiem wrocławskiej
opozycji demokratycznej*

Wojciech Has – budynek dawnej Wytwórni Filmów Fabularnych, ul. Wystawowa

Tablica umieszczona została na elewacji dawnej wrocławskiej Wytwórni Filmów Fabularnych przy ulicy Wystawowej. To właśnie tutaj reżyser Wojciech Has (1925–2000) realizował swoje filmy, między innymi „Lalkę”, „Pamiętnik znaleziony w Saragossie” i „Jak być kochaną”.

Autorem tablicy jest wrocławski rzeźbiarz Stanisław Wysocki, a odsłaniali ją wdowa po reżyserze red. Wanda Ziembicka i dyrektor Wytwórni Andrzej Słodkowski.

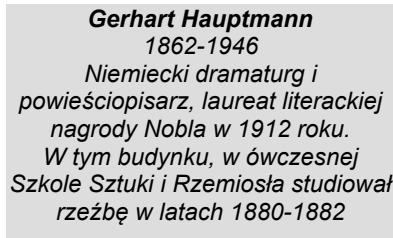
Wojciech Jerzy Has
reżyser, malarz, pedagog
1925 – 2000
Wychowawca wielu pokoleń reżyserów
We wrocławskiej Wytwórni Filmów
Fabularnych
zrealizował filmy cenione na świecie:
Pętla (1958), Pożegnania (1958)
Wspólny pokój (1959), Rozstanie (1961)
Złoto (1961), Jak być kochaną (1962),
Rękopis znaleziony w Saragossie (1964)
Szyfry (1966), Lalka (1968)
Sanatorium pod Klepsydrą (1973)

Gerhart Hauptmann – budynek Akademii Sztuk Pięknych, pl. Polski

Wrocławskie epizody związane z pobytom przyszłego noblisty to nauka w gimnazjum na Miedzymurzu i konfirmacja w kościele św. Marii Magdaleny. Wiele osób, z którymi się tu stykał, stało się pierwowzorami bohaterów jego utworów. W 80. rocznicę urodzin miasto zorganizowało na jego cześć wielkie uroczystości.

Po zakończeniu działań wojennych pozwolono mu mieszkać dalej w jego willi w Jagniątkowie. Tu zmarł, a jego ciało przetransportowano specjalnym pociągiem na wyspę Hiddensee, gdzie jest obecnie jego grób.

Mirosław Hermaszewski – J.W. Strachowice, ul. Graniczna 13

Pierwszy polski kosmonauta Mirosław Hermaszewski urodził się w 1941 roku. Po wojnie, jako repatriant, zamieszkał w Wołowie, a we Wrocławiu brał udział w zajęciach Aeroklubu Wrocławskiego, tu uczył się latania na szybowcach. Po ukończeniu szkoły oficerskiej był krótko dowódcą jednostki OPK na Strachowicach. Tam też postanowiono uczcić pamięć kosmonauty.

Pamiątkowy głaz odsłonięty został 25 lipca 1978 roku przez dowódcę Wojsk Obrony Powietrznej Kraju gen. bryg. Longina Łozowickiego w obecności uczestników pamiętnego lotu gen. Piotra Klimuka i ppłk. Mirosława Hermaszewskiego.

Głaz ma wysokość 2 metrów i znajduje się na placu apelowym Jednostki Wojskowej na Strachowicach.

Lothar Herbst – ul. Odrzańska 17

Lothar Herbst urodził się 27 lipca 1940 roku we Wrocławiu. Po wojnie mieszkał wraz z rodziną w Wałbrzychu. Po studiach na Wydziale Filologii Polskiej we Wrocławiu związał się z nim na stałe. W 1975 roku obronił pracę doktorską. Był nauczycielem akademickim, krytykiem literackim i poetą, a także działaczem opozycji niepodległościowej. W stanie wojennym redagował tygodnik „Solidarność Dolnośląska” oraz magazyn literacki „Obecność”. Po 1989 r. pracował w Polskim Radiu Wrocław, od 1990 roku był jego redaktorem naczelnym, a w roku 1993 został prezesem rozgłośni. Zmarł we Wrocławiu w 2000 roku.

Adolf Benjamin Hesse – kościół przy ul. św. Bernardyna

Adolf Benjamin (Fridrich) Hesse
(1809 – 1863)
Urodzony we Wrocławiu kompozytor, dyrygent, krytyk i popularyzator kultury muzycznej. Należał do najważniejszych twórców niemieckiej muzyki organowej w XIX wieku. Jego dziełem jest m.in. oratorium Tobias. Jako organista wirtuoza występuował w Niemczech, Austrii, Francji i Anglii. Przedstawiał się na licznych koncertach, które zagrał inauguracyjne organy w paryskim kościele św. Eustachego czy w Crystal Palace w Londynie.
W latach 1831–1863 był głównym organistą we wrocławskim ewangelickim kościele św. Bernardyna, w którym znajdowały się znakomite organy zbudowane przez śląskiego organmistrza Adama Horatio Caspariniego.
Born in Wrocław, he was a composer, conductor, music critic and popularizer of musical culture. He belonged to the most important creators of German organ music of the 19th century. His works comprise, among others, the Oratorio "Tobias". As a virtuoso organ-player, he performed in Germany, Austria, France and England. His prominence is confirmed by the concerts he played for the inauguration of the organ in the Paris Church of Saint Eustache or at Crystal Palace in London.
In the years 1831–1863, he acted as the chief organ player in the Protestant Church of Saint Bernard in Wrocław, where he played the outstanding organ constructed by the Silesian organ master Adam Horatio Casparini.

Tablicę odsłonił 12 września 2017 roku bp. Waldemar Pytel.

Ludwik i Hanna Hirschfeldowie – ul. J. Wittiga/A. Wiwulskiego

Ludwik i Hanna Hirschfeldowie

Ludwik Hirschfeld (1884-1954) wybitny lekarz, mikrobiolog, immunolog i humanista, laureat wielu honorów i nagród za działalność naukową i społeczną. W latach 1945-1954 mieszkał w tym domu wraz z żoną **Hanną Hirschfeld (1884-1964)**, wspaniałą lekarką, profesorem, pierwą kierowniczką Kliniki Pediatrii Akademii Lekarskiej, twórczynią Wrocławskiej szkoły pediatrycznej.

Ludwik Hirschfeld (1884-1954) a distinguished physician, microbiologist, immunologist, humanist and a laureate of many awards for his scientific and social activity. In the years 1945-1954 he lived in this house with wife Anna Hirschfeld (1884-1964), a great physician, professor, the first head of the Pediatric Clinic at the Medical Academy, the founder of Wrocław School of Pediatrics.

Ludwik Hirschfeld (1884-1954) ein hervorragender Arzt, Mikrobiologe, Immunologe und Humanist, Preisträger vieler Auszeichnungen für seine wissenschaftliche und gesellschaftliche Tätigkeit. Von 1945 bis 1954 wohnte er mit seiner Frau **Hanna Hirschfeld (1884-1964)** in diesem Haus, einer hervorragenden Ärztin, Professorin, der ersten Leiterin der Kinderklinik der Medizinischen Akademie, der Gründerin der Wroclawischen Schule der Kinderärzte.

Marek Hłasko

Marek Hłasko (1934 – 1969) – prozaik, scenarzysta, urodził się w Warszawie, gdzie przeżył wojnę, a po jej zakończeniu (1946) wraz z matką osiedlił się we Wrocławiu. Był gońcem na Kongresie Inteltektaulistów w Obroniie Pokoju. W 1948 roku ukończył Szkołę Podstawową nr 2, a dalszą edukację w szkołach średnich kontynuował w Legnicy i Wrocławiu. Niestety, ze szkoły został usunięty i musiał podjąć się pracy zarobkowej. Ponieważ miał prawo jazdy, zwykle były to prace związane z transportem, które stały się inspiracją dla jego głośnego debiutu: opowiadania „Baza Sokołowska” oraz powieści „Następny do raju”. Jego talent pisarski zauważali tacy pisarze jak Bohdan Czeszko, Igor Newerly i Stefan Łoś. Od 1960 roku przebywał za granicą z żoną, sławną aktorką niemiecką – Sonią Ziemann.

W USA współpracował z Romanem Polańskim i Krzysztofem Komedą. Nazywany wschodnioeuropejskim Jamsem Deanem – buntownikiem wyrażającym postawę swego pokolenia. Zmarł w Wiesbaden w wieku 36 lat na skutek uzależnienia od alkoholu.

Zaułek Ossolińskich

Znajdem tu wiele miejsc i wielu ludzi ...
Marek Hłasko
1934 1969
Prozaik i scenarzysta. W latach 1946 – 1951 mieszkał we Wrocławiu przy ul. Borelowskiego 44. W czasie propagandowego Kongresu Inteltektaulistów w Obroniie Pokoju (1948) był gońcem – jego notatnik z tego okresu z autografiem Picassa zachował się w Muzeum Historycznym.
Na Dolny Śląsk powracał w związku z realizacjami filmów „Pętla”, „Baza ludzi umarłych”, „Osmy dzień tygodnia”. Wrocław utrwalił w dziełach: „Pamiętnik (1945-1946)”, „Piękni dwudziestoletni” oraz „Sowa, córka piekarza”. W Ossolineum znajdują się jego rękopisy, maszynopisy, notatki i listy.

Ulica M. Borełowskiego 44

Tablica pamiątkowa na domu umieszczona została przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Kazimierz Holler – ul. Jedności Narodowej (nie istnieje)

Kazimierz Holler – artysta malarz żył w latach 1881 – 1975. Przez trzydzieści powojennych lat mieszkał w domu przy ul. Jedności Narodowej przy moście Warszawskim, istniała tam tzw. Galeria na Poddaszu.

W związku z przebudową ulicy budynek i ogrodzenie, na którym umieszczona była ceramiczna tablica, zostało zburzony. Gdzie obecnie jest tablica, nie wiadomo.

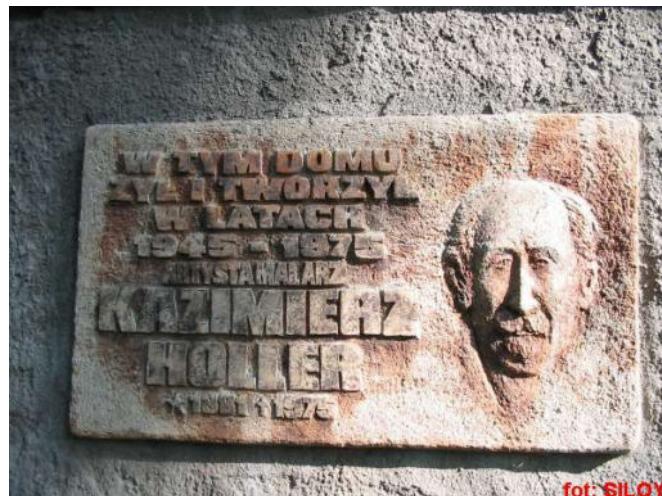

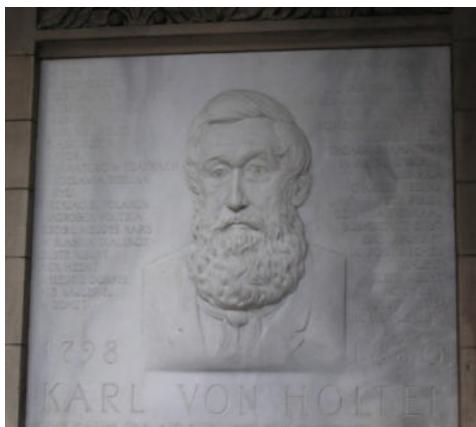
Foto z - <https://polska-org.pl/658763,foto.html?idEntity=511560>

Foto z - <https://polska-org.pl/652433,foto.html?idEntity=511560>

Karl Holtei – ul. Rzeźnicza

Karl von Holtei (1798 –1880) był pisarzem i aktorem. Jego artystyczna kariera przebiegała głównie we Wrocławiu, ale też w Berlinie, Wiedniu, Grazu i Rydze. Darzył sympatią Polaków, a w swojej twórczości przedstawił m.in. polskie tematy w sztukach „Stary wódz” (o Kościuszce) i „Stanisław” (o porwaniu Stanisława Poniatowskiego przez konfederatów barskich).

W tym miejscu w gospodzie „Pod trzema górami” mieszkał w latach 1863-1880

Karl Holtei,

śląski poeta– aktor, dramaturg w teatrach Wrocławia, Berlina, Rygi, przyjaciel Polaków. Nagrobek Holteia zdobił niegdyś napis w śląskim dialekcie „Sűste nischt, ack Heem” (wszędzie dobrze, ale najlepiej w domu).

Tablica została odsłonięta 24 stycznia 1998 roku, w 200. rocznicę urodzin pisarza. Fundatorami był samorząd wrocławski i Muzeum Historyczne, a wykonał ją Tomasz Rodziński.

Clara Immerwahr Haber
– Brama Cesarska Uniwersytetu Wr.

Tablica ta zawiśla jako jedna z trzech w przejściu Bramy Cesarskiej Uniwersytetu Wr. obok tablic Jana Ewangelisty Purkyniego i Stanisława Kulczyńskiego. Upamiętniają one troje uczonych, którzy związani byli z wrocławskim Uniwersytetem i reprezentowali różne narodowości obecne na tej uczelni.

Clara Immerwahr Haber

1870 – 1915

Doktor nauk chemicznych – pierwsza kobieta, która uzyskała stopień doktorski na Uniwersytecie Wrocławskim (22 grudnia 1900 r.) Pokonując liczne przeciwności swych czasów i przeciwstawiając się ówczesnym stereotypom o roli kobiet weszła na drogę kariery naukowej. Przez całe życie była wierna swej dewizie: Warto żyć tylko wtedy, gdy robi się pełny użytk ze swych możliwości i stara się przeżyć wszystko, co życie ma do zaoferowania. Zginęła śmiercią tragiczną, popełniając samobójstwo, w protestie przeciwko użyciu broni chemicznej na frontach pierwszej wojny światowej i roli swego męża w przygotowaniach tej broni

Święta Jadwiga

Dom zakonny Sióstr Szkolnych de Notre Dame – pl. św. Marcina

Pełnopostaciowy pomnik patronki Śląska stoi na dziedzińcu domu zakonnego sióstr de Notre Dame. Wykonany jest z ceramiki. Święta stoi z pochyloną głową i jako atrybut trzyma model kościoła. W obecnym miejscu ustawiona została pod koniec XX wieku dokąd przywieziono ją z domu macierzystego domu zakonnego sióstr w Bytomiu.

Zakrystia katedry

Tablica poświęcona tej czczonej nie tylko na Śląsku świętej umieszczona jest na południowej ścianie katedralnej zakristii.

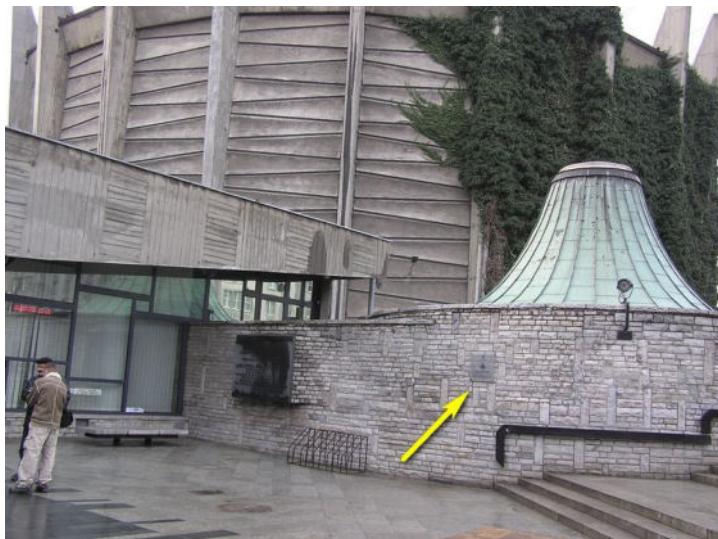
Święta Jadwiga ok. 1178 – 1243

Z rodu Andechs, księżna śląska, żona Henryka I Brodatego, matka Henryka II Pobożnego, fundatorka licznych klasztorów i kościołów na Śląsku, założycielka klasztoru w Trzebnicy.

Profesor Alfred Jahn – Panorama Racławicka

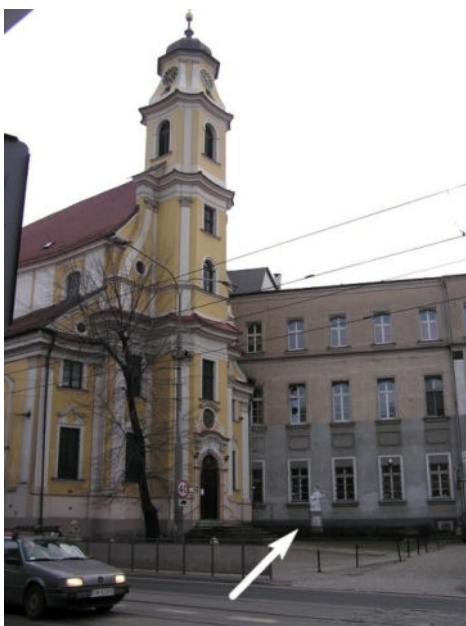
Prof. Alfred Jahn (1915–1999) ukończył wydział geografii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W czasie wojny uzyskał schronienie w instytucie prof. R. Weigla. Po wojnie początkowo przebywał w Lublinie (UMCS), a od 1949 roku we Wrocławiu, kierując Katedrą Geografii. Szczególnie interesował się badaniami krajów polarnych. Był doktorem h.c. Uniwersytetu Wrocławskiego, UMCS w Lublinie, UAM w Poznaniu i Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie. W czasie strajku studentów w marcu 1968 roku, będąc rektorem Uniwersytetu Wrocławskiego, stanął w obronie studentów i stał się ich rzecznikiem wobec władz partyjnych i państwowych. Od 1980 roku kierował Społecznym Komitetem Odbudowy Panoramy Racławickiej. Tablica została umieszczona na zewnętrznej ścianie tzw. Małej Panoramy.

Św. Jan Boży – przed kościołem Trójcy św., ul. Traugutta

Jan Boży (1495 – 1550) był zakonnikiem, który w 1540 roku założył w Granadzie (Hiszpania) szpital, gdzie zajmował się chorymi umysłowo. Jego dzieło kontynuują bracia z zakonu bonifratrów. Bonifratrzy przybyli do Wrocławia w 1711 roku. Ich staraniem powstał kościół p.w. św. Ducha i przyległy doń szpital oraz konwent na Poświętnem wraz ze szpitalem. W 1949 roku oba szpitale przejęło państwo, a bonifratrzy dalej prowadzą w nich posługę. Oni też zarządzają przyszpitalną apteką.

Pomnik zakonnika stoi na placu w pobliżu szpitala i kościoła przy ul. Traugutta. Został tam ustawiony w 1995 roku.

Papież Jan Paweł II (Karol Wojtyła)

Pętla tramwajowa w Leśnicy

Pomnik powstał jeszcze za życia papieża. Okazją po temu było obchodzone z dużym rozmachem tysiąclecie wrocławskiej diecezji. Poświęcony został 10 maja 1999 roku przez urodzonego w Leśnicy niemieckiego kardynała Joachima Meisnera.

Inicjatorem budowy był proboszcz parafii św. Jadwigi ks. Krzysztof Szuwarek. Autorem pomnika jest Stefan Kowalówka, a fundatorami – Barbara i Zbigniew Całkowie.

*Na pamiątkę 1000 lecia Diecezji
Wrocławskiej
Ojcu Św. Janowi Pawłowi II
z miłością rodacy.
Leśnica 19.V.1999*

Pomnik poświęcił
Joachim Kardynał Meisner

Kościół MB Pocieszenia - ul. J. Wittiga

Obok kościoła Matki Bożej Pocieszenia przy parafii prowadzonej przez Redemptorystów stoi na granitowym cokole popiersie papieża Jana Pawła II. Zostało ono odsłonięte w 1999 roku, a autorem jest warszawski rzeźbiarz Adam Roman.

Na bocznych płytach cokołu wyryte są cytaty z przemówień Ojca Świętego:

*O ziemia polska! Ziemia trudna i doświadczona! Ziemia piękna!
Ziemia moja! Bądź pochwalona. 1987.*

Bogu dziękujcie! Ducha nie gaście 1991.

Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi. 1979.

Pokój Tobie Ojczyzno moja. 1983.

Partynice – tor wyścigów konnych

To tutaj, 21 czerwca 1983 roku papież, Jan Paweł II odprawił mszę św. podczas swej wizyty we Wrocławiu. Ocenia się, że zgromadziło się wtedy w tym miejscu około miliona wiernych.

Dokładnie w 25. rocznicę tego wydarzenia (21.VI.2008), w miejscu pamiętnej mszy świętej ustawiony został obelisk. Artysta rzeźbiarz Ryszard Pajączek wykuł herb papieski, a pod nim tekst upamiętniający to spotkanie. Kamień pochodzi aż ze Szwecji i waży 12 ton.

Pomnik został poświęcony przez proboszcza tamtejszej parafii ks. Zbigniewa Dołhania.

W tym miejscu papież Jan Paweł II w dniu 21 czerwca 1983 roku sprawował eucharystię i wygłosił homilię.

„Bóg zapłać za to wspaniałe zgromadzenie ... za przygotowanie tego miejsca, zawsze mi się zdawało, że znam Wrocław, a o tym miejscu nie wiedziałem. Dopiero dziś się dowiedziałem. Bóg zapłać.”

Wrocław 21 czerwca 2008.

Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP – Ołtaszyn, ul. Pszczelarska 10,

Wrocławski hipodrom, gdzie w 1983 roku odbyło się spotkanie wrocławian z papieżem, należy terytorialnie do ołtaszyńskiej parafii. Przy wejściu do kościoła umieszczona została tablica przypominająca to wydarzenie.

*W tej parafii /na hipodromie/
partynickim/ ojciec św. Jan Paweł
II/ odprawił mszę św./ Dnia 21
VI. 1983.*

*...”Życzę z całego serca, aby na
przykazaniu miłości opierało się
zawsze życie osobiste, rodzinne
i społeczne.
(z homilii na Partynicach)*

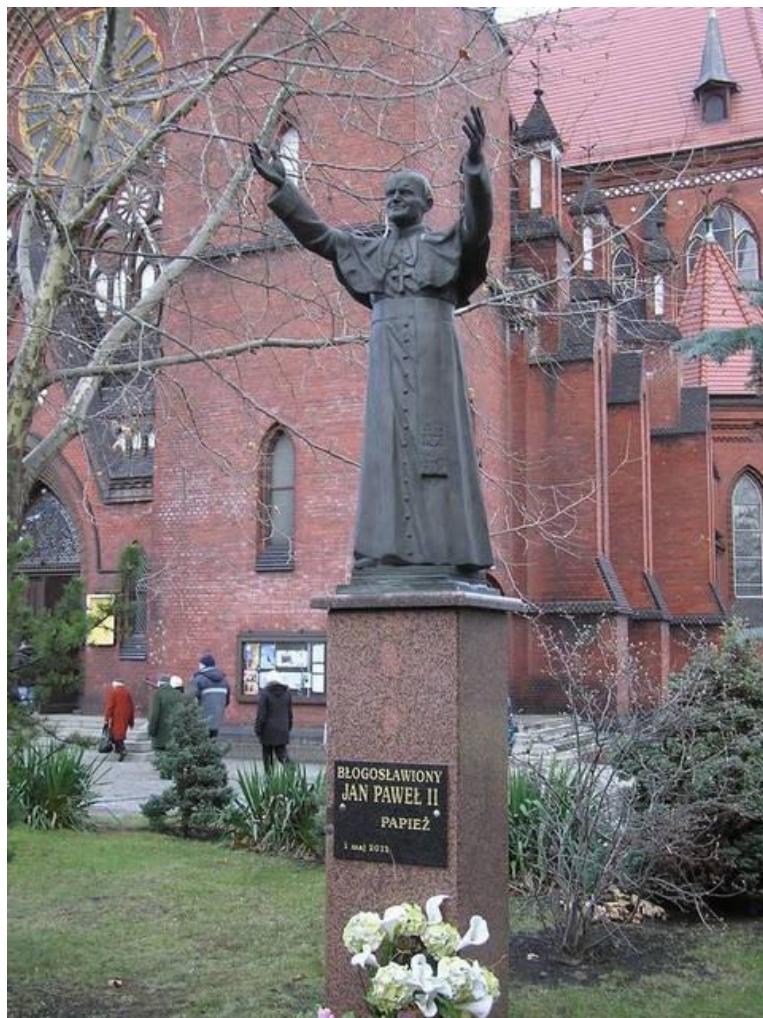
Kościół św. Kazimierza – Zgorzelisko, ul. Litewska

Pomnik Jana Pawła II został poświęcony 23.09.2007. Jego fundatorami byli właściciele firmy budowlanej Dachbud, Grażyna i Jan Chorostkowscy. Firma ta wybudowała większość budynków na tutejszym osiedlu.

Kościół św. Henryka – ul. Gliniana

Pienopostaciowy pomnik papieża stoi na dziedzińcu kościoła od strony ulicy Glinianej.

Na tablicy pamiątkowej jest data 1 maj 2011 rok, był to dzień ogłoszenia Ojca Świętego błogosławionym. Uniesione w geście powitania ręce są bardzo charakterystyczne dla papieża. Pomnik pochodzi z odlewni Stefana Kowalczyki spod Krakowa.

Kościół św. Maksymiliana Kolbe – ul. Horbaczewskiego

Pomnik stoi przy ulicy, w pobliżu kościoła. Jego autorem jest wrocławski rzeźbiarz Stanisław Wysocki.

Rzeźba przedstawia papieża idącego po podwyższeniu i niosącego w obu rękach krzyże. Do krzyża nawiązuje też tekst umieszczony w dolnej części podwyższenia:

*Weź krzyż, przyjmij go!
(...)
Z Chrystusem zwyciężaj
zło i śmierć. Jeżeli z
Ewangelii Krzyża uczynisz
program swojego życia
(...), w pełni odnajdziesz
samego siebie.
Jan Paweł II
Na Lateranie 02.04.1998 r*

Kościół p.w. Miłosierdzia Bożego – ul. J. Bajana

Dąb papieski – dziedziniec pałacu arcybiskupiego na Ostrowie Tumskim

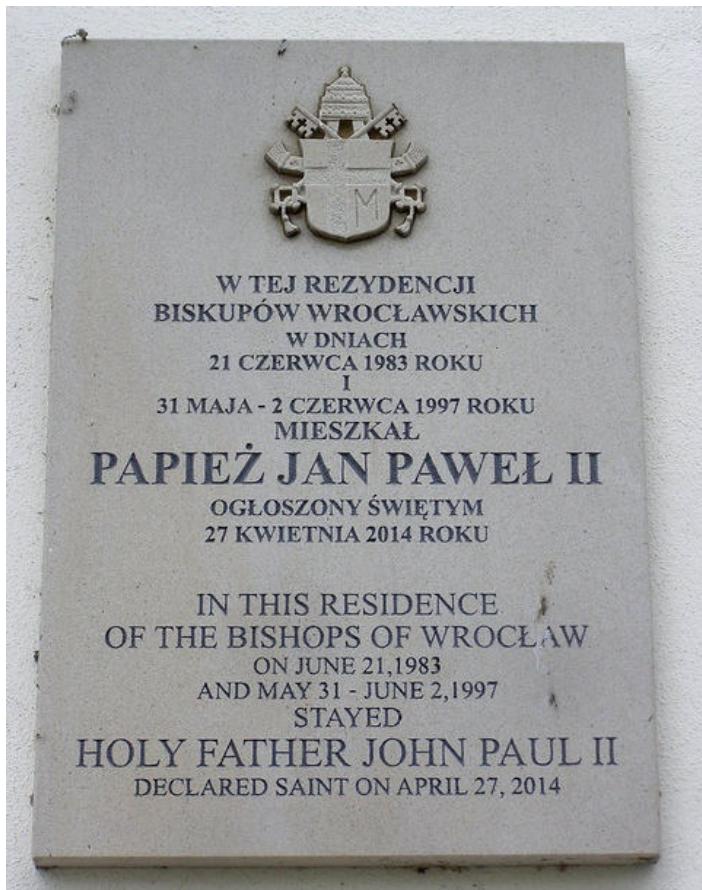
Dąb Jana Pawła II
*Dąb wyhodowany z żołędzi najstarszego w Polsce
Dębu Chrobrego
poświęconych przez Ojca Świętego Jana Pawła II
dnia 24.IV.2004 r. w Rzymie*
*Ma wciąż przypominać nam naukę i świadectwo życia
Największego Syna Narodu Polskiego
Krajowy Duszpasterz Leśniuków
Bp Edward Janiak
W 10 rocznicę
46 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego
27 czerwiec 2007*

Kościół św. Bonifacego – pl. Staszica

Pomnik wraz z pamiątkową tablicą powstał w 2013 roku.

Pałac arcybiskupi na Ostrowie Tumskim

Papież Jan XXIII – ul. św. Marcina

Pomnik papieża Jana XXIII (Angelo Giuseppe Roncalli 1881 – 1963) stoi na Ostrowie Tumskim, obok kościoła św. Marcina. Jego autorką jest Ludwika Nitschowa. Na podstawie pomnika znajduje się napis „*Pacem in terris*” – jest to tytuł jednej z encyklik papieskich.

Odsłonięcie pomnika odbyło się 5 czerwca 1968 roku w sytuacji braku akceptacji tego faktu ze strony oficjalnej hierarchii kościoła. Ówczesna władza chciała wykorzystać politycznie fakt uznania przez papieża Jana XXIII polskości Ziemi Zachodnich i doprowadzić do wprowadzenia na nich polskiej administracji kościelnej, prowadząc jednocześnie walkę z Kościółem.

Pomnik papieża Jana XXIII został wzniesiony ze składek społecznych i uroczyste odsłonięty dnia 5 czerwca 1968 roku

Czesław Janczarski – przedszkole, ul. J. Kasprowicza 44

Czesław Janczarski (pseudonim Jan Antkiewicz) – ur. 2 września 1911 w Hruszwicy na Wołyniu, zmarł 19 maja 1971 w Warszawie. Zajmował się twórczością dla dzieci, a także tłumaczeniem z języka rosyjskiego.

Jest twórcą dwutygodnika dla najmłodszych „Miś”. Od początku powstania tego pisma w 1957 roku do końca swojego życia był jego redaktorem naczelnym. Współpracował także z innymi czasopismami dla dzieci, publikując swoje wiersze w „Świerszczyku” i „Płomyczku”.

Wrocławskie Przedszkole nr 17 przy ulicy Kasprowicza 44 od 1986 roku nosi imię poety.

Ksiądz Zygmunt Jaroszek – kościół NMP Matki Miłosierdzia, ul. A. Brücknera

Ksiądz Jaroszek zmarł 23.06.2012, a odsłonięcia obelisku dokonano 16.11.2012 r. Z tyłu umieszczono tablicę z nazwiskami darczyńców.

Ksiądz Zygmunt Jaroszek pochowany jest na cmentarzu św. Wawrzyńca we Wrocławiu

*Pan jest radością i lekarstwem życia.
Rozprasza ciemności i zastępuje je blaskiem
zmartwychwstania.*
Ks. Z. Jaroszek

Ks. Dr Zygmunt Jaroszek
Żył lat 67

Budowniczy kościoła, pierwszy proboszcz
parafii NMP Matki Miłosierdzia, profesor
PWT, sekretarz kapituły kolegiackiej we
Wrocławiu.

Generał Jakub Jasiński

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Inżynieryjnych – ul. Obornicka 100-102

Ponadnaturalnej wielkości (2,7 m) postać generała umieszczona została na cokole obłożonym płytami piaskowcowymi.

Generał Jasiński (1761–1794) był wybitnym dowódca i doskonałym inżynierem, uczestnikiem Powstania Kościuszkowskiego, a także poetą. Jest patronem Szkoły od 1954 roku. Obecnie Szkoła już nie istnieje, a mieści się tutaj Wojskowy Oddział Gospodarczy. Pomnik został odsłonięty w 1974 roku w Dniu Wojska Polskiego.

General
Jakub Jasiński
1761 – 1794

V Liceum Ogólnokształcące (dawne) – ul. Grochowa 13

Tutejszy pomnik jest kopią pomnika ze Szkoły Oficerskiej. Uczelnia wojskowa podarowała go szkole na trzydziestolecie jej istnienia (12.X.1978). Obie szkoły mają tego samego patrona.

Autorem obu pomników jest wojskowy rzeźbiarz Konstanty Machajski, jeden z pierwszych absolwentów WSOWInż.

Jan Jesensky – Jessenius – ul. św. Elżbiety 3

Tablica zawisła na budynku, gdzie kiedyś mieściło się gimnazjum św. Elżbiety. Do tej szkoły uczęszczał przyszły uczony, profesor i rektor praskiego uniwersytetu.

Jan Jesensky – Jessenius (1566-1621)

Urodzony we Wrocławiu, lekarz, filozof, dyplomata i polityk pochodzenia słowackiego.

Rektor Uniwersytetu Karola w Pradze., profesor Uniwersytetu w Wittenberdze, nadworny lekarz Macieja Habsburga – cesarza rzymsko-niemieckiego, króla Węgier i Czech. W roku 1600 wykonał w Pradze pierwszą w historii publiczną sekcję zwłok. Uczęszczał do mieszczącego się w tym budynku gimnazjum św. Elżbiety.

Uczęszczał do mieszczącego się w tym budynku gimnazjum św. Elżbiety.

Fundatorem tablicy jest Konsulat Honorowy Republiki Słowackiej we Wrocławiu.

Czerwiec 2011r.

Lech Kaczyński – narożnik: pl. Katedralnego i ul. św. Józefa

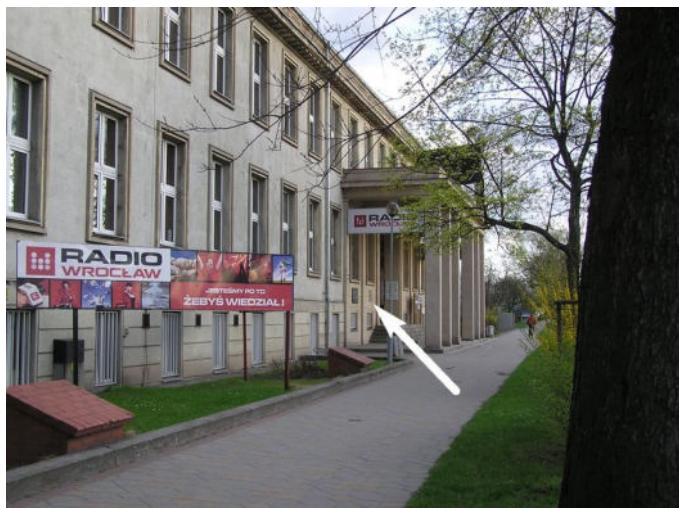
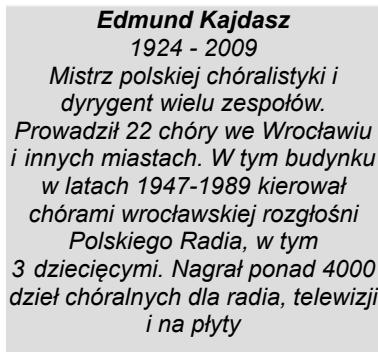
Tablicę uroczyście odsłonił 27.08.2021 premier Mateusz Morawiecki. Wyryto na niej słowa prezydenta RP:

*"Tylko Polska sprawiedliwa,
uczciwa i solidarna może się
rozwijać, tylko w takiej Polsce
możemy wykorzystać
wszystko, co własnym
wysiłkiem zdobyliśmy, co jest
naszym sukcesem,
niezaprzeczalnym dorobkiem
żyjących pokoleń"*
Lech Kaczyński
Prezydent RP
2005 - 2010

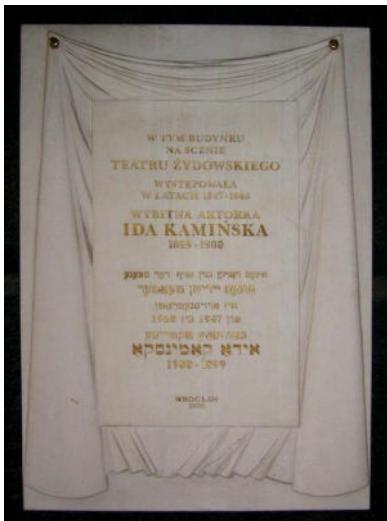
Edmund Kajdasz – rozgłośnia PR, ul. Karkonoska

Edmund Kajdasz (1924–2009) już od dzieciństwa miał czynny kontakt z muzyką. Śpiewał w poznańskim chórze Polskiego Radia i chórze katedry poznańskiej. Cały czas dokształcał się w zakresie wokalistyki, nawet w czasie okupacji. Od 1946 roku mieszkał we Wrocławiu. Tu założył Chłopięcy Chór Polskiego Radia i chór Wrocławskiego Seminarium Duchownego. W roku 1966 z uczniów klas maturalnych Państwowej Szkoły Muzycznej Edmund Kajdasz utworzył chór Cantores Minores Wratislavienses, z nim też odnosił największe sukcesy artystyczne. Jego działalność uhonorowana została najwyższymi odznaczeniami państwowymi i regionalnymi.

Ida Kamińska – scena Kameralna Teatru Polskiego, ul. Świdnicka

Ida Kamińska urodziła się w 1899 roku w Odessie. Pochodziła z żydowskiej rodziny, całe życie zajmowała się teatrem, była reżyserką i aktorką. Pierwszy raz na scenie wystąpiła mając sześć lat. We Wrocławiu w l. 1953 – 1955 kierowała Teatrem Żydowskim. Polskę opuściła w 1968 roku przenosząc się do Nowego Jorku. Tam zmarła w 1980 r. Tablica autorstwa Chrestosa Mundziosa wisła na ścianie teatru przy ul. Świdnickiej.

*W tym budynku na scenie
Teatru Żydowskiego
występowała w latach 1947–
1968 wybitna aktorka
IDĄ KAMIŃSKĄ
1899 - 1980
Wrocław 2005*

Emanuel Kania – kościół św. Macieja

Emanuel Kania, ur. 26 III 1827 w Uszycach na Śląsku (pow. Oleski), zmarł 16 III 1887 w Warszawie, polski pianista, kompozytor i krytyk muzyczny. Od 1853 mieszkał w Warszawie. Koncertował w wielu miastach Polski i za granicą. Jako profesor Instytutu Muzycznego nauczał gry na fortepianie. Pisywał recenzje muzyczne w „Kurierze Codziennym” i „Kłosach”. Pozostawił liczne utwory fortepianowe w stylu salonowym: nocturny, romanse, walce, mazury, polonezy, etiudy. Napisał także muzykę do wodewilu J. Gregorowicza „Werbel domowy” (wyk. 1860) i pieśni (m.in. „Marzenie” do słów W. Wolskiego i „Dola” do słów K. Brodzińskiego)

Marmurowa tablica upamiętniająca Emanuela Kanię zawisła na kościele św. Macieja w 1987 roku. To tutaj E. Kania koncertował grając na organach. Inicjatorem umieszczenia tablicy było Opolskie Towarzystwo Muzyczne.

Jan Kasprowicz – ul. W. Cybulskiego

Jan Kasprowicz (1860–1926) przez cztery lata (1884–1888) studiował na Uniwersytecie Wrocławskim. Uczęszczał na wykłady z historii, filozofii, języków europejskich, a nawet z fizyki. Był aktywnym członkiem Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego, zajmował się twórczością poetycką.

Jego zainteresowania kierowały się w stronę środowisk socjalistycznych, co spowodowało, że został przez wrocławskie władze aresztowany i oskarżony o nielegalną działalność polityczną. Odsiedział w więzieniu na Podwalu pół roku. Po wyjściu z więzienia w 1888 roku opuścił Wrocław i przeniósł się do rodzinnego Szymborza.

1 sierpnia 1956 roku z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Wrocławia na domu, w którym mieszkał poeta przy ulicy Wojciecha Cybulskiego 17, odsłonięto tablicę pamiątkową:

Igor Kisiel – cerkiew, ul. św. Mikołaja

Tablica zawisła na ścianie soboru Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy przy ul. św. Mikołaja. Profesor Igor Kisiel był czynnym członkiem społeczności prawosławnej we Wrocławiu.

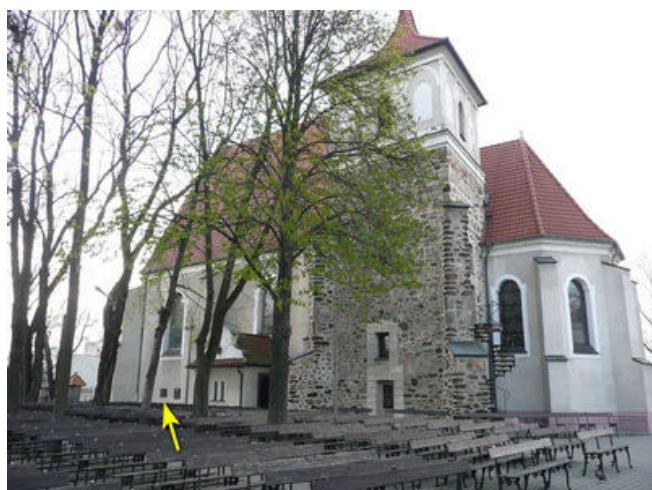

Prof. Igor Kisiel
1910-1988
Organizator życia religijnego wyznawców prawosławia zamieszkałych po II wojnie światowej we Wrocławiu. Aktywny uczestnik życia parafialnego, filar chóru katedry prawosławnej. Członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk, długoletni wykładowca Wydziałów Budownictwa i Górnictwa , profesor Politechniki Wrocławskiej

Andrzej Kobel – kościół św. Jadwigi w Leśnicy

Andrzej Kobel był absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego. W czasie studiów działał w ruchu studenckim, a po ich ukończeniu zajął się działalnością gospodarczą. Był organizatorem hurtowego targowiska na Klecinie. Angażował się w działalność społeczną i charytatywną. Pomagał wielu potrzebującym osobom. Uczestniczył w pracach nad uratowaniem pocysterskiego zespołu klasztornego w Lubiążu, zbudował kościół na wrocławskich Marszowicach, rozpoczął prace nad renowacją jednej z kaplic w kościele garnizonowym św. Elżbiety. Był bardzo energicznym i efektywnym w działaniu członkiem Rady Parafialnej w Leśnicy. Ta Jego postawa i działalność na rzecz Kościoła katolickiego została uznana i uhonorowana. W 1999 r. został odznaczony orderem papieskim "Pro ecclesia et pontifice". Był również radnym Rady Miejskiej Wrocławia. Część swojej diety co miesiąc przelewał na konta organizacji społecznych, które poprosiły go o wsparcie działalności.

Roman Kołakowski – Impart (dawny), ul. Mazowiecka 17

Roman Kołakowski (1957 – 2019)

Wrocławski bard, kompozytor, poeta i piosenkarz, gitarzysta. Reżyser teatralny i estradowy. Autor największych widowisk plenerowych w Polsce. Tłumacz tekstów m. in. Toma Waitsa, Bertolda Brechta, Nicka Cave'a, Włodzimierza Wysockiego, Bułata Okudżawy, Stinga. Autor piosenek wykonywanych przez wielu polskich artystów. Działalność artystyczną rozpoczął w latach 70. w teatrze „Sylaba 68”, śpiewając utwory z muzyką własną do wierszy m. in. Czesława Miłosza, Ewy Lipskiej, Tadeusza Micińskiego, Edwarda Stachury, Zbigniewa Herberta. Na początku lat 80. wyśpiewał nagrody m. in. na Studenckim Festiwalu Piosenki w Krakowie, Festiwalu w Opolu czy na Przeglądzie Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu. W 1985 wydał swoją pierwszą autorską płytę „Przypowieść błękitna”. W latach 1996-2005 był dyrektorem artystycznym Przeglądu Piosenki Aktorskiej, na który zapraszał największych krajowych i zagranicznych artystów. Gościł na niemal każdej edycji wrocławskiego festiwalu, przewodniczył kapitule Nagrody im. Aleksandra Bardiniego. Zaangażowany czynnie w działalność opozycyjną, represjonowany.

Na początku lat 80. wyśpiewał nagrody m. in. na Studenckim Festiwalu Piosenki w Krakowie, Festiwalu w Opolu czy na Przeglądzie Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu. W 1985 roku wydał swoją pierwszą autorską płytę „Przypowieść błękitna”. W latach 1996-2005 był dyrektorem artystycznym Przeglądu Piosenki Aktorskiej, na który zapraszał największych krajowych i zagranicznych artystów. Gościł na niemal każdej edycji wrocławskiego festiwalu, przewodniczył kapitule Nagrody im. Aleksandra Bardiniego. Założył autorski Teatr Piosenki, który promował do końca życia.

Kardynał Bolesław Kominek

Bolesław Kominek urodził się w Radlinie na Górnym Śląsku. Święcenia kapłańskie uzyskał w 1927 roku. Po studiach w Instytucie Katolickim w Paryżu uzyskał stopień doktora. Stolicę biskupią we Wrocławiu objął w 1956 roku i kierował diecezją do śmierci w 1974 roku. Jego starania doprowadziły w 1972 r. do ustanowienia przez papieża Pawła VI nowego podziału administracyjnego Kościoła katolickiego na Ziemiach Odzyskanych, co zakończyło stan tymczasowości Kościoła na tych ziemiach po II Wojnie Światowej. Był autorem tekstu i głównym sygnatariuszem listu biskupów polskich do biskupów niemieckich w sprawie pojednania. To zawarte w tym liście słowa „przebaczamy i prosimy o przebaczenie” wywołały gigantyczną nagonkę na polski episkopat. ówczesne władze polityczne podjęły wówczas próbę skłócenia wiernych z hierarchami Kościoła.

Pałac arcybiskupi, ul. Katedralna 15

Kardynałowi Bolesławowi Kominkowi
*pierwszemu polskiemu metropolici
wrocławskiemu/ 1956-1974)/ gorliwemu
duszpasterzowi. inicjatorowi pojednania
polsko-niemieckiego/ wielkiemu
kanclerzowi papieskiego wydziału
teologicznego
duchowieństwo i wierni archidiecezji
wrocławskiej*

Skwer kardynała Stefana Wyszyńskiego

Pomnik kardynała odsłonięty został na skwerze kard. St. Wyszyńskiego w 2006 roku. Okazją była 40. rocznica listu biskupów polskich do biskupów niemieckich.

U stóp pomnika umieszczony jest napis, który kiedyś stał się przyczyną medialnej nagonki: „...przebaczamy i prosimy o przebaczenie”.

Rzeźbę zaprojektował prof. Sławoj Ostrowski z Gdańska, a wykonana została w odlewni Emila Kosieckiego w Komornikach k. Poznania. Postać kardynała ma 4,35 m wysokości i waży około 2 ton.

Mikołaj Kopernik

Mikołaj Kopernik (1473 – 1543) urodził się we Fromborku – był astronomem, matematykiem, prawnikiem, ekonomistą, strategiem, lekarzem, astrologiem, tłumaczem, kanclerzem kapituły warmińskiej od 1511, kanonikiem warmińskim, scholastykiem wrocławskim. Z racji pełnionej funkcji prawdopodobnie bywał we Wrocławiu, nie ma jednak dokumentów potwierdzających ten fakt. Jego najważniejszym dziełem jest traktat „O obrotach sfer niebieskich”.

Promenada Staromiejska

Pomnik wykonany z marmurowego grysu i barwionego betonu stoi od 1974 roku na placu u zbiegu ulic Teatralnej i Piotra Skargi. Autorem pomnika jest Leon Podsiadło, a inicjatorem jego ustawienia było Towarzystwo Miłośników Astronomii.

Kościół św. Krzyża

Wojciech Korfanty

Wojciech Korfanty (1873 – 1939) prowadził działalność polityczną, narodową i publicystyczną głównie na Śląsku. Po ukończeniu szkoły średniej w Katowicach studiował początkowo w Charlottenburgu, a następnie we Wrocławiu (1896–99). Tu włączył się w działalność studenckiego Towarzystwa Akademików Górnośląskich. Był jednym z delegatów na uroczystość odsłonięcia pomnika Adama Mickiewicza w Warszawie (1898).

W swojej działalności walczył z germanizacją i opowiadał się za niepodległością Polski. Po odzyskaniu niepodległości został Komisarzem Plebiscytowym na Górnym Śląsku, stanął na czele III Powstania Śląskiego. Był posłem na Sejm, senatorem, wicepremierem w rządzie Wincentego Witosa. W 1930 roku wraz z innymi posłami Centrolewu został osadzony w twierdzy brzeskiej. Od 1935 do 1939 roku przebywał na emigracji. Po powrocie w do Polski w kwietniu 1939 roku został aresztowany na Pawiaku. Po uwolnieniu zmarł w niedługim czasie 17 sierpnia.

Budynek Wydziału Prawa UWr- ul. Uniwersytecka 22-26

Wojciech Korfanty
20 IV 1873 – 17.VIII 1939
student filozofii, prawa i ekonomii
uniwersytetu wrocławskiego
publicysta, obrońca polskości
przywódca powstań śląskich
poseł i senator
rzeczypospolitej polskiej
w 130 rocznicę urodzin
uniwersytet wrocławski
fundacja odbudowy demokracji
im. ignacego paderewskiego”

Tablica z czerwonego marmuru zawisła na budynku w 2003 roku, zaprojektował ją prof. Christos Mandzios.

Skwer przy ul. Powstańców Śl./Orlej

Decyzję o powstaniu pomnika Rada Miejska Wrocławia podjęła w 2005 roku. Brązową figurę wysokości 3,6 m ufundowały: miasto Wrocław, Fundacja Odbudowy Demokracji im. Paderewskiego, KGHM Polska Miedź SA i Bank Zachodni WBK. Odsłonięcie nastąpiło 11.11.2014 r. Autorem pomnika jest Tomasz Wenklar.

Wojciech Korfanty
1873-1939
Obrońca polskości Śląska.
Student Uniwersytetu Wrocławskiego (1896-1901).
Polski poseł w parlamencie Niemiec (1903-1918).
Przywódca Powstań Śląskich.
Poseł i senator RP.
Współtwórca i prezes Stronnictwa Pracy

Tadeusz Kosarewicz – budynek dawnej WFF, ul. Wystawowa

Tadeusz Kosarewicz był absolwentem Wydziału Budownictwa Politechniki Wrocławskiej. W Wytwórni Filmów Fabularnych kierował działem scenografii i w tej dziedzinie odniósł wiele sukcesów docenionych nagrodami i wyróżnieniami. Stworzył scenografie do takich filmów jak: (na podstawie Wikipedii):

<i>Jutro Meksyk</i> (1965)	<i>Ostatni prom</i> (1989)
<i>Droga</i> (1973) – serial	<i>Konsul</i> (1989)
<i>Wielka miłość Balzaka</i> (1973) – serial	<i>Seszele</i> (1990)
<i>Ziemia obiecana</i> (1974)	<i>Jańcio wodnik</i> (1993)
<i>Nie ma mocnych</i> (1974)	<i>Cudowne miejsce</i> (1994)
<i>Kochaj albo rzuć</i> (1977)	<i>Farba</i> (1997)
<i>Strachy</i> (1979) – serial	<i>Zemsta</i> (2002)
<i>Wielki Szu</i> (1982)	<i>Fala zbrodni</i> (2003–2008) – serial
<i>Pociąg do Hollywood</i> (1987)	<i>Mała Moskwa</i> (2008)
<i>Na srebrnym globie</i> (1987)	

Tadeusz Kościuszko – ul. P. Czajkowskiego

Tadeusz Kościuszko (1746 – 1817) jest patronem Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych. Szkoła ta pierwotnie jako Oficerska Szkoła Piechoty powstała w 1943 roku i do Wrocławia przeniesiona została z Krakowa.

Na terenie tej szkoły przy ul. Piotra Czajkowskiego ustawiono płytę z medalionem przedstawiającym generała oraz napisem:

*Wierny byłem Ojczyźnie, biłem się za Nią
i sto razy śmierć bym poświęcił dla Niej.
T. Kościuszko*

Autorami pomnika byli młodzi wówczas oficerowie rezerwy S. Lejkowski, C. Kudła i A. Czyżeski, którzy w tej szkole odbywali służbę wojskową. Odsłonięcia nastąpiło w 1958 roku podczas obchodów XV-lecia Szkoły.

Anna i Jerzy Kowalscy – ul. S. Lindego 10

Jerzy Kowalski (1893–1948) był profesorem filologii klasycznej na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie. Głównym jego obszarem zainteresowań była historia literatury i retoryki greckiej. Wspólnie z poślubioną w 1924 roku Anną (1903 – 1969) zajmowali się również literaturą piękną. Organizował życie naukowe w powojennym Wrocławiu. Był współzałożycielem Wydziału Humanistycznego na Uniwersytecie Wrocławskim i jego pierwszym dziekanem. Pełnił również funkcję prorektora. Był współzałożycielem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, prezesem Polskiego Towarzystwa Archeologicznego. Pochowany jest wraz z żoną na cmentarzu św. Wawrzyńca przy ul. Bujwida we Wrocławiu.

*Tu mieszkali i tworzyli:
Anna Kowalska pisarka
w latach 1945 – 54.
Jerzy Kowalski pisarz
i uczyony, w latach 1945 – 48
Współzałożyciele
Wrocławskiego Oddziału ZLP
Pisarze Dolnego Śląska
w XXV lecie powstania Oddziału ZLP we
Wrocławiu*

Krasnale – wrocławianie

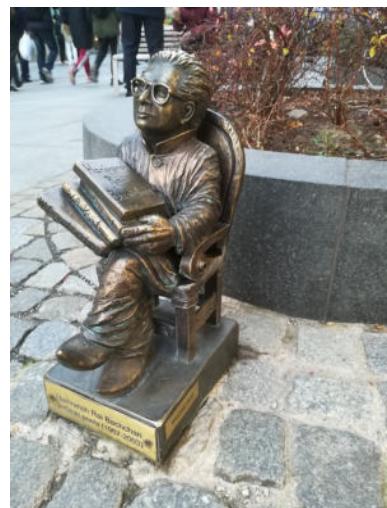
Znakomita większość wrocławskich krasnali nie spełnia kryteriów postawionych w założeniach tego opracowania. Pełnią role ozdobne, a często komercyjne urozmaicając przestrzeń miasta. Są jednak krasnale, które upamiętniają znane osobistości Wrocławia i niewątpliwie należy je zaliczyć do krasnali „pomnikowych”.

Krasnal Harivansh Rai Bachchan – ul. Kuźnicza

Był hinduskim poetą żyjącym w latach 1907 – 2003. Zajmował się m.in. tłumaczeniem dzieł Szekspira, był też członkiem izby wyższej indyjskiego parlamentu. W Indiach jest najbardziej rozpoznawalny jako autor poematu "Dom Wina". Był też autorem 4-tomowej autobiografii. Podczas stanu wojennego w Polsce popierał protestujących i ruch Solidarności.

Figurę odsłonił syn poety, bardzo popularny aktor hollywoodzki podczas wizyty we Wrocławiu 2019 roku.

Imieniem poety nazwano we Wrocławiu również skwer na Brochowie.

Krasnal Leszek Cichoński – pd. - zach. narożnik Rynku

Gitarzysta i wokalista bluesowy, kompozytor i aranżer. Od 2003 roku organizuje na wrocławskim Rynku coroczne bicie Gitarowego Rekordu Guinnessa w ramach „Thanks Jimi Festival”.

Krasnal Witek – Tadeusz Gawęcki, przed barem Witek ul. Wita Stwosza

Tadeusz Gawęcki (zm. 20.03.2020) przez wiele lat był właścicielem baru z zapiekankami w przejściu przy ul. Wita Stwosza- Łaciarskiej (od 1978 roku). Bar ten miał swoich stałych klientów i cieszył się uznaniem wielu wrocławian. Po śmierci właściciel jeden z portalów internetowych podjął inicjatywę ufundowania krasnala przypominającego postać znanego i lubianego gastronoma.

Krasnal Jan Kaczmarek – Szkoła Podstawowa nr 46, ul. Grochowa 36

Szkoła nosi imię satyryka i poety najbardziej znanego z występów w kabarecie Elita i w radiowym Studio 202. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 9.06.2021 roku podczas dni szkoły. Fundatorem „Kaczmarusia” jest prezydent Wrocławia Jacek Sutryk.

Krasnal Barduś – Jacek Kaczmarski, pl. Solidarności

Jacek Kaczmarski (1957 – 2004), był poetą pieśniarzem, autorem wierszy i tekstów piosenek. Miejsce ustawienia przed siedzibą Dolnośląskiej Solidarności nie jest przypadkowe – Kaczmarskiego nazywano bardem Solidarności. Napisana przez niego pieśń „Mury” do melodie pieśni katalońskiego poety Lluisa Llacha i inspirowana pierwotnym tekstem w l. 80. XX wieku zdobyła ogromną popularność w polskim podziemiu antykomunistycznym.

Krasnal Rafał Kubacki – Szkoła Podstawowa nr 43, ul. Ścinawska 21

Mistrz olimpijski w dżudo Rafał Kubacki uczył się w tej szkole. Nosi ona imię Polskich Olimpijczyków.

Krasnal Włodzimierz Szomański Szomol – NFM, ul. Krupnicza

Był kompozytorem, aranżerem i jazzmanem. Kierował zespołem Spirituals Singers Band, który wykonywał m.in. gospel, standardy muzyki jazzowej i rozrywkowej oraz kolędy. Zginął tragicznie w wypadku samochodowym w 2014 roku. Miał wtedy 66 lat.

Krasnal Jerzy Monkiewicz – Uniwersytet Przyrodniczy, Pawłowice

Profesor Jerzy Monkiewicz był pracownikiem Uniwersytetu Przyrodniczego. Jego zainteresowania nie ograniczały się tylko do działalności zawodowej, bo oprócz działań w kręgu kynologów integrował środowisko naukowe Wrocławia wokół koncertów muzycznych organizowanych w dawnym pałacu Kornów, obecnie placówce Uniwersytetu Przyrodniczego. Był zapalonym podróżnikiem. Zmarł w 2018 roku, pochowany jest na cmentarzu przy ul. Smętej.

Krasnal „Lesław”, Leszek Możdżer – Impart (dawny), ul. Mazowiecka 17

Urodzony w 1971 roku muzyk jazzowy zdobył światową sławę swoją niepowtarzalną interpretacją. Wielokrotnie koncertował we Wrocławiu. Występował ze znanimi na całym świecie muzykami. Nagrał wiele albumów muzycznych.

Krasnal Marcin Luter – kościół Opatrzności Bożej, ul. Kazim. Wielkiego

Krasnal powstał w 2017 roku. Był wtedy obchodzony jubileusz 500-lecia Reformacji. Krasnal trzyma symboliczny młotek, którym przybił do drzwi kościoła w Wittemberdze swoje tezy.

Krasnal Andrzej Waligórski – kawiarnia literackiej, ul. Ofiar Oświęcimskich.

Znany wrocławski satyryk i dziennikarz. Przez wiele lat prowadził w radio Studio 202, wy-promował kabaret Elita. Był autorem wielu wierszy i piosenek . Stworzona przez niego postać Dreptaka, Rycerze Trzej czy felietony „Pocztówka z Karłowic” do dzisiaj są pamiętane nie tyl-ko przez mieszkańców Wrocławia.

Andrzejowi Waligórskiemu poświęcona jest również tablica umieszczona na budynku przy ul. Krupniczej 13.

Krasnal Stanisław Wolski – Rynek, w pobliżu fontanny

Stanisław Wolski (1948 – 1921) to znany wrocławski działacz kulturalny, performer, inicjator wielu wydarzeń artystycznych we Wrocławiu. Do bardziej znanych należy święto ulicy Lwowskiej, Teatr Trzy Szafy w Rynku czy uliczne przedstawienia z jego tekstami i w jego re-akcji. Uroczyste odsłonięcie figurki nastąpiło w końcu lutego 2024 roku.

Józef Ignacy Kraszewski – ul. J. Piłsudskiego 32

Józef Ignacy Kraszewski (1812 – 1887) – polski pisarz, publicysta, wydawca, historyk, działacz społeczny i polityczny, najpłodniejszy autor w historii literatury polskiej.

Tu mieszkał
w listopadzie 1860 roku
Józef Ignacy Kraszewski
Towarzystwo Miłośników
Wrocławia 8.X.1966

Pisarz przebywał we Wrocławiu pięciokrotnie w latach 1858 –1879. Zwiedzał Wrocław i nawiązał kontakty z polską społeczeństwem. Świadczą o tym zachowane listy. Wspierał także swoimi darami księgozbiór Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego.

W „Listach z podróży” wspomina swoje pobuty we Wrocławiu, podkreślając powszechność mowy polskiej, jaką można spotkać niemal na każdym kroku. Zachwycał się także wrocławskim ratuszem, uważając, że jest piękniejszy od podobnych gmachów w Belgii.

Stefan Kuczyński – budynek Urzędu Stanu Cywilnego, ul. P. Włodkowica 22

Stefan Kuczyński (1894 – 1969) przybył do Wrocławia na studia medyczne w 1914 roku. Brał udział w Powstaniu Wielkopolskim, a po zakończeniu I Wojny Światowej zaangażował się w działalność plebiscytową. Był jednym z redaktorów wydawnictwa franciszkańskiego „Głos św. Franciszka”, czasopisma wydawanego przez zakonników z Karłowic również po polsku. W czasie II Wojny Światowej jako lekarz udzielał pomocy Polakom przebywającym tu na robotach przymusowych. Za tę działalność został przez Niemców aresztowany. Po zakończeniu wojny pracował we wrocławskiej służbie zdrowia.

Marmurowa tablica zawisła na budynku, w którym mieszkał ten lekarz, patriota i społecznik, a dzisiaj mieści się tu Urząd Stanu Cywilnego.

Generał Ryszard Kukliński – ul. B. Pretficza 24

Ryszard Kukliński (1930 – 2004) jako zaufany oficer Ludowego Wojska Polskiego miał dostęp do tajnych materiałów związanych z planami wojennymi Związku Radzieckiego, które przekazał na Zachód. Zdekonspirował w ten sposób agresywną doktrynę Paktu Warszawskiego. Udało mu się uciec do Stanów Zjednoczonych i tam doczekał się pełnej rehabilitacji. Do dziś jednak budzi kontrowersje uważany przez niektórych za nielojalnego wobec własnego kraju i polskiej armii. Pomnik został odsłonięty we wrześniu 2023 roku. Stoi przed Klubem 4 Regionalnej Bazy Logistycznej W.P.

Stanisław Kulczyński

Stanisław Kulczyński (1895 – 1975) karierę naukową rozpoczęł na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Był biologiem, botanikiem. Do Wrocławia przybył już w maju 1945 roku w pionierskiej Grupie Naukowo–Kulturalnej. Pełnił w niej rolę delegata ministra oświaty. Przejmował we Wrocławiu zbiory Ossolineum i zapewnił im lokum w dawnym gimnazjum św. Macieja. Pierwsza siedziba urzędu kierowanego przez profesora mieściła się w pałacu Wallenberg-Pachalych przy ul. Szajnoch. Prof. St. Kulczyński był pierwszym rektorem połączonych uczelni – Uniwersytetu Wrocławskiego i Politechniki Wrocławskiej. Pełnił wiele funkcji naukowych i społecznych.

Brama Cesarska Uniwersytetu

Ulica Jana Kasprowicza 17

*W tym domu mieszkał wraz z rodziną
prof. Stanisław Kulczyński
(1895-1975)*

Botanik, działacz społeczny, polityk i organizator życia naukowego. Rektor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, pełnomocnik ministra oświaty ds. zabezpieczenia majątku szkół wyższych oraz innych instytucji naukowych, bibliotek i zbiorów na terenie Wrocławia i okolic, organizator i pierwszy rektor Uniwersytetu i Politechniki Wrocławskiej, Honorowy Obywatel Wrocławia „Civitate Wratislawiensis Donatus”.

Tablica została odsłonięta w czerwcu 2018 roku.

Bulwar przy Politechnice – wybrzeże St.Wyspiańskiego

Pomnik ufundowała gmina Wrocław, a jego wykonawcą jest Tomasz Rodziński. Ustawiony został pod koniec 2020 roku, ale ze względu na pandemię uroczyste odsłonięcie trzeba było przekładać.

Budynek H14 w kampusie PWr, Wybrzeże Stan. Wyspiańskiego 40

Profesor Stanisław Kulczyński
1895 – 1975
Mądry, prawy i szlachetny człowiek
Rektor Uniwersytetu Lwowskiego
1936 – 1938
Pierwszy rektor Uniwersytetu i Politechniki
Wrocławskiej
1945 – 1951

W 2018 roku tablicę odsłonił wnuk profesora – Grzegorz Fałda.

Sergiusz Kusewicki i Gary Karr – budynek Nowej Giełdy, ul. Krupnicza

Siergiej Aleksandrowicz Kusewicki (1874–1951) studiował w Moskwie grę na kontrabasie. Od 20. roku życia grał w orkiestrze Teatru Wielkiego, a mając 27 lat został jej pierwszym kontrabasistą. W 1903 zamieszkał w Berlinie i studiował tam dyrygenturę. Jako dyrygent debiutował w 1908 z Filharmonikami Berlińskimi. W 1909 założył w Moskwie własną orkiestrę, w 1917 objął kierownictwo orkiestry symfonicznej w Piotrogrodzie. W 1920 przeniósł się do Paryża, skąd w 1924 r. przyjechał do USA i stanął na czele Bostońskiej Orkiestry Symfonicznej, którą kierował do 1949. W 1942 założył fundację wspierającą twórczość kompozytorów różnej narodowości; stypendia otrzymali m.in. Witold Lutosławski i Tadeusz Baird. Uczniem jego był m.in. Leonard Bernstein.

Gary Karr (ur. 1941 w Los Angeles) pochodzi z rodziny, w której na kontrabasie grało się od pokoleń. Koncertował w latach 1960 – 2001 jeżdżąc po całym świecie występował również w programach telewizyjnych w USA. Był wykładowcą w szkołach muzycznych. Od 2001 roku przeszedł na emeryturę i zamieszkał w Kolumbii Brytyjskiej. Fundatorem tablicy jest Polskie Stowarzyszenie Kontrabasistów.

W tym budynku koncertowali
najwięksi wirtuozi
kontrabasu XX wieku
Sergiusz Kusewicki
26.XI.1907 **Gary Karr**
17.V.1995

Oskar Lange – Uniwersytet Ekonomiczny, ul. Ko-mandorska 118 - 120

Oskar Lange (1904–1965) – wybitny polski ekonomista, był profesorem na uniwersytecie w Chicago, a następnie na SGPiS oraz Uniwersytecie Warszawskim. Zajmował się zastosowaniem nauk ekonomicznych w warunkach gospodarki socjalistycznej.

Był działaczem społecznym i państwowym. Jego imię nosiła Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny). Pomnik jest dziełem Władysława Tumkiewicza, od roku 1974 stoi na dziedzińcu Akademii.

*WIELKIEMU UCZONEMU
PRACOWNICY, STUDENCI I ABSOLWENCI
AKADEMII EKONOMICZNEJ*

Stanisław Lenartowicz – ul. Wystawowa

Stanisław Lenartowicz (1921–2010) był reżyserem i scenarzystą filmowym. Zaliczany jest do twórców polskiej szkoły filmowej. Tytuły filmów, które reżyserował, wypisane są na brązowej tablicy wiszącej na elewacji budynku dawnej Wrocławskiej Wytwórni Filmów Fabularnych przy ul. Wystawowej. Nie są to wszystkie jego dzieła. Reżyser pochowany jest na cmentarzu św. Rodziny we Wrocławiu.

Stanisław Lenartowicz
Jeden z twórców polskiej szkoły
filmowej. Reżyser, scenarzysta
1921 – 2010.
Giuseppe w Warszawie,
Pigułki dla Aurelii,
Spotkania, *Zimowy wieczór*,
Upiór,
Pamiętnik pani Hanki,
Czerwone i złote

Kasia Litwiniuk – tor wyścigów konnych Partynice

Katarzyna Litwiniuk (1973–1995) od dzieciństwa interesowała się zwierzętami, a szczególnie końmi. Dzięki drobnej budowie ciała idealnie nadawała się na dżokeja. Jeździła na Wrocławskim Torze Wyścigów Konnych i na warszawskim Służewcu. Była pierwszą kobietą, która wygrała najważniejszą w Polsce gonitwę – derby. Niefortunny, śmiertelny upadek z konia podczas jej 163 gonitwy nastąpił 20 sierpnia 1995 roku.

Podobizna dżokejki umieszczona jest na tablicy z brązu. Kamienny obelisk znajduje się na terenie Torów Wyścigów Konnych na Partynicach. To tutaj Kasia uległa śmiertelnemu wypadkowi podczas wyścigu. Ten pomnik ufundowali w 1995 roku przyjaciele Kasi.

Jerzy Ludwiński – pl. T. Kościuszki 21

Jerzy Ludwiński (1930- 2000)

Teoretyk i krytyk sztuki. Wykładowca, dziennikarz. Współzałożyciel awangardowej grupy artystycznej „Zamek” w Lublinie. Organizator Sympozjum Artystów i Naukowców „Sztuka w zmieniającym się świecie” w Puławach. Uznawany za współtwórcę polskiej sztuki konceptualnej.

We Wrocławiu mieszkał w latach 1968 – 1975. W tym czasie: opracował program Muzeum Sztuki Aktualnej (1968) – „muzeum gry”, był autorem programu teoretycznego i organizacyjnego Centrum Badań Artystycznych (1969) i Ośrodka Dokumentacji Sztuki (1970- 1971). W 1971 r. współorganizował wystawę grupy „Phases” w Muzeum Narodowym. W latach 1967-1971 w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki, który mieścił się w tym budynku, założył i prowadził awangardową galerię „Pod Moną Lią”.

Edmund Małachowicz – południowa ściana katedry

Edmund Małachowicz
23.1.1925 - 3.7.2015
Architekt, profesor, konserwator katedry,
autor hełmów na jej wieżach, restaurator
licznych zabytków, autor cmentarza
żołnierzy AK w Wilnie na Rossie,
członek PAN, ICMOS, SARP, SKZ
żołnierz Armii Krajowej,
zasłużony nauczyciel akademicki
Politechniki Wrocławskiej,
autor wielu książek o Wrocławiu i Wilnie.

Ufundowali: Stowarzyszenie
Konserwatorów Zabytków, Politechnika
Wrocawska, przyjaciele i koledzy
AD MMXIX

Hm. Olga Małkowska – ul. Nowa

Olga Małkowska (1888–1979) wspólnie z mężem Andrzejem przed I wojną światową założyła we Lwowie pierwsze drużyny harcerskie wzorowane na organizacji skautowskiej założonej przez R. Badena-Powella.

Olga Małkowska podczas drugiej wojny światowej przebywała w Wielkiej Brytanii. Do Polski wróciła dopiero w 1961 roku i w latach 1961–1963 osiadła we Wrocławiu. Fakt ten upamiętnia tablica umieszczona na budynku Dolnośląskiej Chorągwii ZHP przy ulicy Nowej. Kiedyś budynek ten należał do korporacji studenckiej Borussia.

Olga Małkowska po wyjeździe z Wrocławia przeprowadziła się do Zakopanego, gdzie zmarła w 1979 roku i pochowana została na cmentarzu przy ul. Nowotarskiej.

Andrzej Markowski – kościół św. Marii Magdaleny

Andrzej Markowski dyrygent i kompozytor, dyrektor wrocławskiej Filharmonii, był twórcą Festiwalu Oratoryjno–Kantatowego „Wratislavia Cantans”, który prowadził przez 12 lat. Dzięki niemu Wrocław stał się ważnym ośrodkiem muzycznym w kraju.

Tablica poświęcona zasłużonemu działaczowi muzycznemu wisie na południowej ścianie kościoła św. Marii Magdaleny. W tym kościele odbywały się najczęściej koncerty festiwalowe.

Rafał Maszkowski – budynek Impart, ul. J. Piłsudskiego 19

Rafał Maszkowski 1838 – 1901

Najwybitniejszy polski dyrygent końca XIX wieku. W latach 1890 – 1901 był dyrygentem orkiestry symfonicznej Wrocławskiego Stowarzyszenia Orkiestralnego. Gościennie występował w wielu czołowych ośrodkach kulturalnych Europy. Niestrudzony propagator twórczości kompozytorów polskich, czeskich, rosyjskich, francuskich. Upamiętniony po śmierci pomnikiem znajdującym się na Cmentarzu Grabiskowskim we Wrocławiu oraz funduszem stypendialnym jego imienia ustanowionym przez Zarząd Stowarzyszenia

Michael Matuschka – dziedziniec Ossolineum, ul. Szewska

Do II wojny w tych budynkach mieściło się Gimnazjum św. Macieja. Wysoki poziom nauczania sprawił, że wybierali tu naukę uczniowie z całego Śląska, Wielkopolski i innych nawet odległych prowincji. Tablica upamiętnia Michaela Matuschkę, który był absolwentem tego gimnazjum i przeciwnikiem hitleryzmu. Za swoje poglądy 14.09.1944 poniósł w Berlinie męczeńską śmierć.

**DR. JUR. MICHAEL GRAF VON
MATUSCHKA**

ur. 29 września 1888 w świdnicy
absolwent Gimnazjum św. Macieja
mieszczącego się w tym gmachu
w latach 1638-1945
prekursor pojednania polsko-
niemieckiego
w dniu podwyższenia krzyża
świętego 14 września 1944
powieszony w berlinie/ jako
przeciwnik reżimu narodowo
socjalistycznego

Kardynał Joachim Meisner i jego rodzice – kościół św. Jadwigi w Leśnicy

Leśnica szczególnie związana jest z kardynałem Joachimem Meisnerem (1933–2017): tu się urodził i w miejscowym kościele był chrzczony. Był biskupem Kolonii, a w Leśnicy często bywał i o niej pamiętał. Również mieszkańców tego osiedla pamiętają o wielkim duszpasterzu. Poświęcono jemu i jego rodzicom tablicę pamiątkową wiszącą na południowej ścianie kościoła oraz nazwano jego imieniem zespół żłobkowo-przedszkolny przy ul. Wolskiej (obok kościoła).

Jan Mikulicz Radecki

– Uniwersytet Medyczny, ul. M. Skłodowskiej Curie

Tuż obok Kliniki Chirurgii przy ul. Skłodowskiej Curie na ozdobnym, ceglanym murze umieszczona jest marmurowa płaskorzeźba przedstawiająca wybitnego chirurga. Sam pomnik pochodzi z początków XX wieku, a w jego podstawie, w miejsce niemieckiego napisu, umieszczona została w 1978 roku spijowa tablica z polskim napisem:

*16.V.1850 +14.VI.1905

w Czerniowcach we Wrocławiu

Jan Mikulicz Radecki

profesor chirurgii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie 1882-1887,/ Uniwersytetu w Królewcu 1887-1890,/ Uniwersytetu we Wrocławiu 1890-1905./ Płaskorzeźba dłuta Artura Volkamna /odslonięta 27.V.1909. Hygieja i Pallas/ Atena wieńczą głowę Mikulicza./

W uznaniu jego naukowych zasług/ wmurował tablicę w roku 1978 /Towarzystwo Chirurgów Polskich, Towarzystwo Anestezjologów Polskich/ i Polskie Towarzystwo Historii Medycyny

Jan Miodek

Krasnal prof. Jan Miodek – przed Instytutem Filologii Polskiej, pl. Nankiera.

W 2016 roku profesor Jan Miodek obchodził 70-lecie urodzin oraz zakończenie kariery pedagogicznej. Przez dziesięciolecia popularyzował zasady poprawnej polszczyzny w telewizji, prasie i wydawnictwach książkowych.

Pracownicy Instytutu Filologii Polskiej UWr., którego był przez wiele lat dyrektorem, na pożegnanie ufundowali mu figurkę z jego podobizną. Profesor siedzi na fotelu i w charakterystyczny sposób „rozmawia” ze słuchaczami.

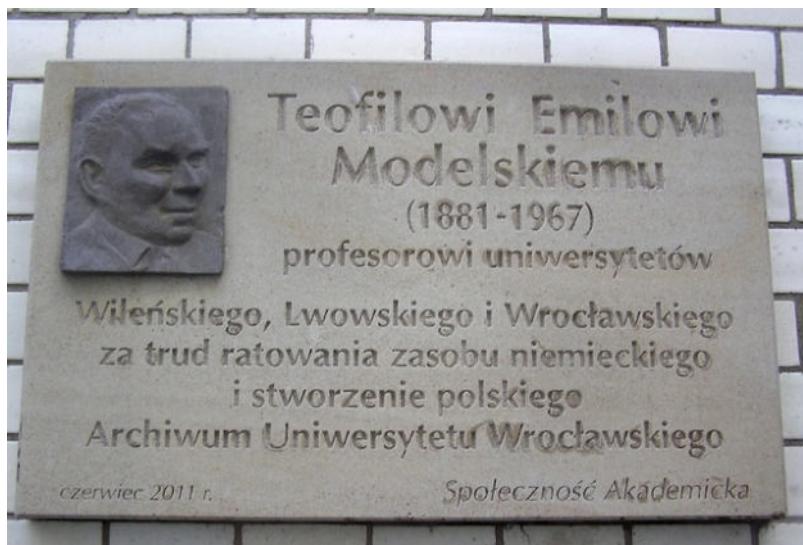
Dąb prof. Jana Miodka – Ogród Botaniczny

Drzewo posadzone zostało w pobliżu głównej alei ogrodu. Obok umieszczono stosowną tablicę.

Teofil Emil Modelska – ul. Szewska 50/51

Tablica znajduje się od 2011 roku na dziedzińcu budynku mieszczącego uniwersyteckie archiwum. Profesor był historykiem mediewistą i archiwistą.

Kornel Morawiecki – Szczepin skwer, ul. Środkowa

Kamień z tablicą upamiętniającą legendarnego opozycjonistę odsłonięty został 28 sierpnia 2020 roku. Założyciel „Solidarności Walczącej” jest jednocześnie patronem skweru. W uroczystościach odsłonięcia wziął udział jego syn, prezes Rady Ministrów RP Mateusz Morawiecki.

Johann Theodor Mosewius – ul. Szewska

Johann Theodor Mosewius

(1788-1858) śpiewak, instrumentalista, dyrygent.

Założyciel Breslauer

Singakademie (chor mieszany), wykonawca dziesiątek wielkich dzieł wokalno-instrumentalnych. Pierwszy wykonawca Matthäus-Passion J.S. Bacha we Wrocławiu (1830). Od 1831 nauczyciel akademicki i dyrektor muzyczny uniwersytetu, badacz bachowskiej muzyki, doctor honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego

Stan Musial – Stadion Olimpijski

Na Stadionie Olimpijskim, obok kortów tenisowych urządzone jest boisko do gry w baseball dla dzieci. Boisko powstało w 1990 roku głównie staraniem ówczesnego prezesa Małej Ligi Baseballu p. Zdzisława Sutyły.

Obok boiska ustawiony został kamienny obelisk, który upamiętnia sportowca polskiego pochodzenia, jednego z najlepszych baseballistów świata Stanę Musiala. Urodzony 21.XI.1920 nosił pseudonim: "Stan the Man".

Musial został wybrany na sportowca roku 1957 i najlepszego baseballistę ligi amerykańskiej dekady 1946–1956.

Biskup Nanker – ul. Katedralna

Biskup Nanker (ok. 1279 –1341) przybył z Krakowa do Wrocławia w 1327 roku. Zasłynął jako orędownik spraw polskich. Wrocław podczas jego rządów biskupich znalazł się w granicach państwa czeskiego. Znany jest zatarg Nankera z królem Janem Luksemburskim.

Tablica wisi na murze w pobliżu katedry.

Biskup Nanker
ok. 1279 – 1341

Biskup wrocławski i krakowski, orędownik polskiej racji stanu na Śląsku w czasach jego przynależności do Korony Czeskiej. Dbał o zachowanie języka polskiego w szkole i na nabożeństwach. Dokonał budowy katedry wrocławskiej

Aleksandra Natalli-Świat – pl. Solny 14

Tablica zawisła na budynku, w którym mieściło się biuro poselskie tej działaczki społecznej i politycznej.

Aleksandra Natalli-Świat
(1959-2010)
Posłanka na Sejm RP V i VI
kadencji z listy Prawa
i Sprawiedliwości, w tym budynku
przy placu Solnym 14 miała swoje
biuro. Ekonomistka, działaczka
społeczna, polityk. Od 1975 roku
związana z Wrocławiem, gdzie
ukończyła Akademię Ekonomiczną.
Działała w Niezależnym Zrzeszeniu
Studentów i opozycji
antykomunistycznej. Po 1989 roku
pracowała w administracji rządowej
i samorządowej. Honorowy
Obywatel Wrocławia. Zginęła 10
kwietnia 2010 roku w katastrofie
lotniczej pod Smoleńskiem

Janina Natusiewicz-Mirer – budynek Panoramy Racławickiej

Tablica odsłonięta została w październiku 2012 roku.
Jej ciało spoczywa w grobowcu rodzinnym na cmentarzu opactwa benedyktyńów w Tyńcu.
Została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Janina Natusiewicz-Mirer
1940 – 2010
Sybiraczka, historyk sztuki i archeolog.
Autorka studium historyczno –
konserwatorskiego Panoramy Racławickiej.
Związana ze środowiskiem opozycji
demokratycznej. Założycielka Fundacji
Sztuki Sakralnej. Zginęła 10 kwietnia 2010
roku w katastrofie lotniczej pod
Smoleńskiem

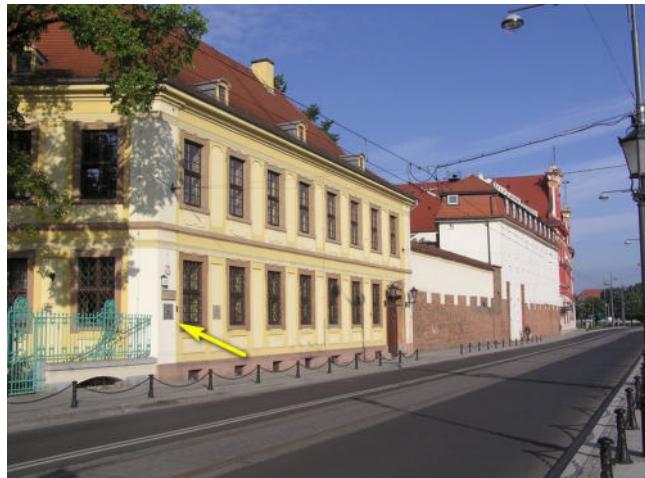

Władysław Nehring – budynek Filologii Polskiej, ul. Grodzka 12

Władysław Nehring urodził się w 1830 roku w Kłecku (Wielkopolska). Ukończył gimnazjum Marii Magdaleny w Poznaniu, a w 1850 roku dzięki uzyskaniu stypendium od Towarzystwa Naukowej Pomocy im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu podjął studia na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 1856 uzyskał tytuł doktora. Po zdaniu w tym samym roku egzaminu nauczycielskiego pracował jako nauczyciel gimnazjalny. Po uzyskaniu w 1867 tytułu profesora objął Katedrę Języków i Literatur Słowiańskich na Uniwersytecie Wrocławskim. Był wykładowcą literatur słowiańskich, gramatyki porównawczej oraz gramatyki języka starosłowiańskiego. Największym zainteresowaniem otaczał zawsze literaturę polską. Dzięki jego staraniom młodzież studencka, głównie polskiego pochodzenia miała możliwość zrzeszania się w Towarzystwie Literacko-Słowiańskim, którego był przez wiele lat kuratorem. Profesor Nehring zmarł w 1909 roku we Wrocławiu, a jego grób (odtworzony po wojnie) znajduje się na cmentarzu Osobowickim.

Władysław Nehring
1830 – 1909
Profesor slawistyki, absolwent Uniwersytetu
Wrocławskiego, podczas studiów prezes
Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego.
Przez 39 lat kierował Katedrą Literatur
i Języków Słowiańskich. Wybitny znawca
historii języka polskiego

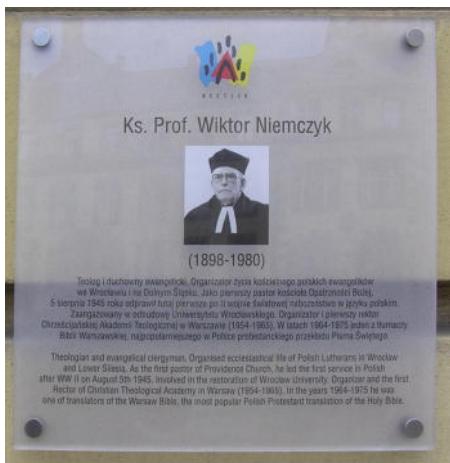
Julian Ursyn Niemcewicz – kościół św. Krzyża, pl. Kościelny

Ten uczony pisarz i działacz społeczny (1757–1841) przebywał we Wrocławiu w 1821 roku. Odbywał wtedy podróż po Śląsku i Wrocław był jednym z jej etapów. Swoje wrażenia spisał w reportażu, a pobyt we Wrocławiu tak uwiecznił: „W niedzielę byłem na mszy w kościele św. Krzyża i na wybornym polskim kazaniu, co do języka prawdziwie staroświeckiej wymowy i treści”. Jego imię nosi ulica na Ołbinie. Marmurową tablicę ufundowało Towarzystwo Miłośników Wrocławia, a uroczyście odsłonięto ją 3 czerwca 1957 roku.

Wiktor Niemczyk – kościół Opatrzności Bożej, ul. Kazimierza Wielkiego

Profesor Wiktor Niemczyk urodził się w 1898 roku w Bystrzycy na Śląsku Cieszyńskim. Był uczestnikiem wojny polsko – bolszewickiej 1920 roku. W 1924 roku ukończył Wydział Teologiczny na Uniwersytecie Warszawskim. W maju 1945 r. przybył do Wrocławia wraz Grupą Naukowo-Kulturalną z zadaniem zabezpieczenia dóbr nauki i kultury w zniszczonym mieście. Uczestniczył w uruchomieniu Uniwersytetu i Politechniki. 5 sierpnia w kościele Dworskim (Opatrzności Bożej) odprawił pierwsze polskie nabożeństwo ewangelickie. Tablica została umieszczona przy wejściu do kościoła Opatrzności Bożej.

Ks. Prof. Wiktor Niemczyk
(1898-1980)

Teolog i duchowny ewangelicki. Organizator życia kościelnego polskich ewangelików we Wrocławiu i na Dolnym Śląsku. Jako pierwszy pastor kościoła Opatrzności Bożej 5 sierpnia 1945 roku odprawił tu pierwsze po II wojnie światowej nabożeństwo w języku polskim. Zaangażowany w odbudowę Uniwersytetu Wrocławskiego. Organizator i pierwszy rektor Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (1954-1965). W latach 1964-1975 jeden z tłumaczy Biblii Warszawskiej, najpopularniejszego w Polsce protestanckiego przekładu Pisma Świętego

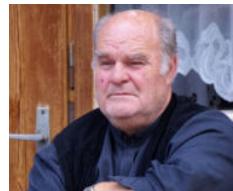

Ksiądz Stanisław Orzechowski

Urodził się w 1939 roku w Kobylinie, wyświęcony na kapłana został w 1964 roku przez kardynała Kominka. Przez znaczną część swego życia związany był w parafii św. Wawrzyńca we Wrocławiu. Od 1967 roku prowadził tu duszpasterstwo akademickie. W czasie stanu wojennego został duszpasterzem kolejarzy i robotników. W kościele odbywały się msze za ojczyznę, które gromadziły tłumy ludzi. Znany był również z organizacji pielgrzymek do grobu świętej Jadwigi w Trzebnicy i Pieszej Pielgrzymki Wrocławskiej na Jasną Górę.

Zmarł w 2021 roku i pochowany jest na cmentarzu św. Wawrzyńca.

Obok zachodniego wejścia do Dworca Głównego.

Ksiądz Stanisław Orzechowski „ORZECH”
ur. 7.11.1939 zm. 19.05.2021.
Uczestnik Ogólnopolskiego strajku głodowego Kolejarzy
w Lokomotywowni Wrocław Główny w 1980 roku.
Długoletni kapelan Kolejarzy Dolnośląskich
W Lokomotywowni Wrocław Główny
w 1980 roku.
Długoletni kapelan Kolejarzy
Dolnośląskich.
**SOLIDARNOŚĆ Kolejarzy Węzła
Wrocław.**
Wrocław listopad 2022

Przed kościołem p.w. św. Wawrzyńca – ul. O. Bujwida

Inicjatorami ustawienia tej figurki byli w 2019 roku dziennikarze Niedzieli Wrocławskiej. Był to prezent na 80-tą rocznicę urodzin kapłana. Krasnalą Księcia Orzecha zaprojektował wybitny artysta, uczeń prof. Alfredy Poznańskiej, Grzegorz Niemyjski.

Hrabia Józef Maksymilian Ossoliński

Józef Maksymilian Ossoliński (1748 – 1826) był mecenasem sztuki i kolekcjonerem. Kierując się uczuciami patriotycznymi, aby podtrzymać ducha polskiego wśród Polaków żyjących pod zaborami, postanowił przekazać społeczeństwu swoje ogromne zbiory dzieł sztuki i bibliotekę. W tym celu powołał fundację z siedzibą we Lwowie, do której dołączył swoje zbiory ród Lubomirskich. Kolekcję tę cały czas uzupełniano. W czasie wojny część zbiorów Niemcy wywieźły ze Lwowa i ukryły na Dolnym Śląsku w Zagrodnie. Odnalezione, szczęśliwie powiększyły Wrocławski zbiór (m.in. rękopis Pana Tadeusza). Druga część wrocławskiej kolekcji przybyła tu ze Lwowa w r. 1946. Umieszczono je w dawnym gimnazjum św. Macieja. Reaktywowana Fundacja Zakład Narodowy im. Ossolińskich - Ossolineum gromadzi, udostępnia i opracowuje naukowo zbiory, na które składają się rękopisy, starodruki, książki i periodyki, dokumenty życia społecznego i kulturalnego, numizmaty, miniatury i fotografie, mapy itp.

Dziedziniec Ossolineum

Na stopie kolumny umieszczona jest tablica z nazwiskiem i datami narodzin i śmierci fundatora. Pomnik ustawiony został w 2005 roku, a jego wykonawcą był rzeźbiarz Ryszard Reguliński.

Budynek Ossolineum – ul. Grodzka

Odsłonięcie tablicy nastąpiło 24.X.2007 roku.

Tablica jest kopią tablicy z lwowskiego Ossolineum. Pierwotny wisiał na lwowskiej siedzibie Ossolineum od 1928 roku i po wojnie został zniszczony.

**Józef Maksymilian
z Tęczyna
Ossoliński**
wzór cnoty
obywatelskiej
wiekopomny fundator
Zakładu Narodowego
im. Ossolińskich
niestrudzony badacz
przeszłości polski
1748 – 1825

Ignacy Jan Paderewski

Ignacy Jan Paderewski (1860 w Kuryłówce, zm. 29 czerwca 1941 w Nowym Jorku) – polski pianista, kompozytor, polityk, premier Polski, działacz niepodległościowy, profesor konserwatorium w Warszawie. Swoją działalnością promował sprawy polskie i umacniał pozycję kraju na arenie międzynarodowej. W 1992 roku sprowadzono jego prochy do Polski i spoczął w podziemiach katedry św. Jana w Warszawie.

Paderewski dwukrotnie koncertował we Wrocławiu: w 1891 i w 1901 r.. Podczas pierwszego pobytu we Wrocławiu artysta zamieszkał w „Galisch Hotel” przy pl. Kościuszki. Przyjechał tu jako mało znany człowiek, lecz od razu wzbudził zainteresowanie swoim wyglądem – wysoki, z ogromną czupryną rudych włosów.

Jeden z krytyków pisał potem, że „grał jeszcze ciekawiej niż wyglądał”. Wrocławianie przyjęli artystę znacznie serdeczniej niż berlińczycy, u których nie znalazł uznania.

Gdy występował po raz drugi, był już uznany pianistą.

Promenada w pobliżu Nowej Giełdy (bulwar im. Tadka Jasińskiego)

Popiersie wielkiego Polaka odsłonięto w czerwcu 2018 roku. Autorem umieszczonego na szklanym postumencie popiersia z brązu oraz brązowej tablicy jest rzeźbiarz Tomasz Wenklar, zaś koncepcję pomnika zaproponował architekt Waldemar Wawrzyniak. Wykonanie współfinansowały Ikony Biznesu – program Wrocławskiej Izby Gospodarczej.

Ignacy Jan Paderewski 1860-1941
*Mąż stanu i genialny artysta.
W 100 lecie odzyskania
Niepodległości z inicjatywy
samorządu Wrocławia pomnik
ufundowała wrocławskie ikony
biznesu.
A.D. 2018*

Budynek Nowej Giełdy – ul. Krupnicza

W 2017 roku na elewacji budynku, w którym koncertował pianista w 1891 r., w miejscu istniejącej granitowej tablicy umieszczono brązową z popiersiem artysty.

*Ignacy Jan Paderewski
współtwórca i pierwszy prezydent
rady ministrów odrodzonej rzeczypospolitej,
genialny artysta
koncertował w tym gmachu
w dniu 6 lutego 1891 roku*

*Wrocław październik 2002
Fundacja Odbudowy Demokracji
im. Ignacego Paderewskiego*

Fryderyk Pautsch – budynek ASP, pl. Polski

Fryderyk Pautsch (22.IX.1877–5.VII.1950) urodził się na Huculszczyźnie. Studiował malarstwo na Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Był uczniem m. in. Leona Wyczółkowskiego. W ramach stypendium wyjechał do Paryża Po ukończeniu studiów w 1906 roku tworzył we Lwowie. W 1912 roku przeniósł się do Wrocławia, gdzie w Królewskiej Akademii Sztuki i Przemysłu Artystycznego był nauczycielem rysunku i malarstwa. Następne etapy jego życia to:

- od 1919 r. Szkoła Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Poznaniu
- od 1925 r. Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie

Zmarł w Krakowie.

Fryderyk Pautsch
1877 - 1950
Malarz polski, profesor Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu w latach 1912-1919. Wpływ huculskiego folkloru obecne są w jego ekspresjonistycznych kompozycjach religijnych i rodzajowych. Stworzył portrety oraz szkice do Bitwy Legnickiej

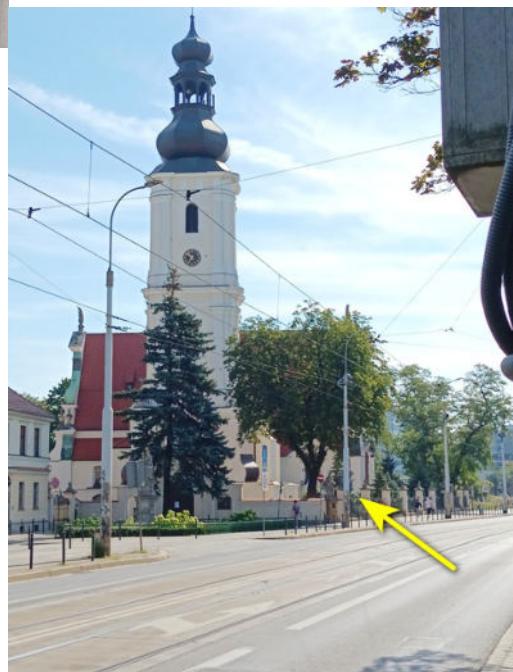

Ksiądz Paul Peikert – kościół św. Maurycego, ul. R. Traugutta

Tablica wisi na kościele, w którym w latach 1932 – 1946 ksiądz Peikert był proboszczem. Od 1910 roku pełnił posługę kapłańską w wielu parafiach Dolnego Śląska. Był świadkiem obleżenia Festung Breslau przez Armię Czerwoną i zagłady miasta. Spisywał w tym czasie pamiętnik, który jako „Kronika dni oblężenia” stał się dokumentem ukazującym powolną śmierć miasta i jego mieszkańców.

Paul Peikert
1884 – 1946
Proboszcz parafii św. Maurycego w latach 1932 – 1946, odrestaurował kościół pod tym wezwaniem. Więziony przez gestapo, naoczny świadek walk o Wrocław w 1945 roku. Pozostawił dzienniki, opublikowane jako "Kronika dni oblężenia" Wrocławia 22 I-6 V 1945"

Marcin Pełka – budynek Muzeum Archidiecezjalnego

Ksiądz Pełka działając we Wrocławiu na polu nauki był jednocześnie krzewicielem polskości.

Marcin Pełka
1757 – 1828
Profesor Uniwersytetu Leopoldyńskiego,
a następnie Wrocławskiego, pierwszy dziekan
Wydziału Teologii Katolickiej. Wykładał historię
i prawo kościelne, a także uczył języka
polskiego. Tłumaczył na język polski książki do
nabożeństwa i katechizmy. W 1814 roku
mianowany kanonikiem katedralnym

Na czas remontu Muzeum tablica została zdemontowana (2023).

Marek Petrusewicz – centrum SPA, ul. Teatralna

Tablica zawiśla w maju 2008 roku na budynku dawnej Łazni Miejskiej, obecnie centrum SPA przy ulicy Teatralnej. Tablicę odsłonili świadkowie sportowych osiągnięć M. Petrusewicza.

Marek Petruszewicz
1934 – 1992

Pierwszy polski rekordzista świata w pływaniu, uczestnik igrzysk olimpijskich w Helsinkach w 1952 r. zdobywca srebrnego medalu w Mistrzostwach Europy w Turynie w 1954 r. Tutaj, na basenie przy ul. Teatralnej dwukrotnie ustanowił rekord świata w pływaniu na 100 m w stylu klasycznym w 1953 r uzyskując czas 1.10,9 min. i w 1954 – czas 1.09,8 min. W 1980 r. aktywnie uczestniczył w organizowaniu Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Reprezentował Wojewódzką Federację Sportu w Zarządzie Regionu Dolny Śląsk.

Richard Pfeiffer – szpital kliniczny, ul. T. Chałubińskiego 4

Richard Friedrich Johannes Pfeiffer (ur. 27 marca 1858 w Zdunach, zmarł 15 września 1945 w Lądku-Zdroju) – niemiecki lekarz, bakteriolog. Po ukończeniu gimnazjum w Świdnicy studiował medycynę na Akademii Cesarza Wilhelma w Berlinie. W 1887 r. został asystentem w Instytucie Higieny Uniwersytetu Berlińskiego. Był kierownikiem tamtejszego Instytutu Chorób Zakaźnych. W 1894 r. otrzymał tytuł profesora, pracował na uniwersytetach w Królewcu i we Wrocławiu. Odbył podróże naukowe po Włoszech i Indiach w trakcie których prowadził badania nad malarią i dżumą. Współpracował z noblistą, profesorem Robertem Kochem.

Richard Pfeiffer w 1892 r. odkrył pałeczkę grypy, pracował też nad surowicą przeciwko tej chorobie. Odkrył także endotoksynę – niebezpieczną dla człowieka toksynę występującą w ścianach komórek bakterii Gram-ujemnych. Naukowiec prowadził także badania nad szczepionką przeciwko durowi brzusznemu i cholercie. Na naukowych dokonaniach Richarda Pfeiffera opiera się dzisiejsza serodiagnostyka. Bakteriolog ten był współautorem "Mikrofotograficznego atlasu bakterii" oraz "Podręcznika mikrobiologii". Był członkiem wielu stowarzyszeń naukowych, m. in.: Królewskiego Towarzystwa Naukowego w Londynie czy Królewskiej Akademii Nauk w Sztokholmie. Za swoje osiągnięcia naukowe otrzymał liczne odznaczenia i wyróżnienia, wśród nich – złoty medal Pasteura.

Pielęgniarka – Wydział Zdrowia Publicznego Uniwersytetu Medycznego, ul. K. Bartla

Ponad trzymetrowej wysokości figura pielęgniarki stoi od 1974 roku na dziedzińcu Wydziału Zdrowia Publicznego Akademii Medycznej przy ulicy Bartla. Przypuszcza się, że jest to jedyny w Europie pomnik poświęcony osobie pełniącej ten cieszący się szacunkiem zawód. Autorem pomnika jest Feliks Kociankowski, absolwent wrocławskiej Akademii Sztuk Pięknych.

Początkowo planowano ustawić figurę na dziedzińcu przychodni przy pl. św. Macieja we Wrocławiu. Nigdy tam jednak nie stanęła. Dyrektorka Liceum Medycznego, które w tamtych latach działało w budynku obecnej Akademii Medycznej wystarała się o to, by pomnik ustawić przy wejściu do jej Szkoły.

*W XXX rocznicę PRL pielęgniarkom
społeczeństwo dzielnicy Wrocław-Śródmieście*

Stanisław Pietraszko – ul. Szewska 50/51

Tablica wisi na budynku Instytutu Kulturoznawstwa przy ul. Szewskiej 50/51

Stanisław Pietraszko
(1928 – 2010)

Profesor Uniwersytetu Wrocławskiego, wybitny humanista, teoretyk kultury i badacz oświecenia, twórca pierwszych w Polsce uniwersyteckich studiów kulturoznawczych. (1972)

Witold Pilecki – Promenada Staromiejska, w pobliżu Opery

Na betonowym postumencie umieszczona jest czarna obrączka, wewnątrz której znajduje się napis: "Bo choćby mi przyszło postradać me życie – tak wolę – niż żyć, a mieć w sercu ranę". Jest to cytat z listu rotmistrza Pileckiego do rodziny napisanego w więzieniu w 1947 r.

Autorem pomnika jest Jerzy Kalina, a wg artysty obrączka to symbol wierności, przysięgi i siły wiary we własne ideały. To znak najwyższej próby, ale również znak nawiązujący do czarnej biżuterii z Powstania Styczniowego. Wówczas to narodziła się tradycja polegająca na tym, że kobiety i mężczyźni pozbywali się cennej złotej biżuterii i pieniędzy z jej sprzedaży przeznaczali na powstania narodowe.

Rotmistrz Witold Pilecki (1901-1948). Jeden z najodważniejszych ludzi świata, oficer Wojska Polskiego i obywatel ziemska, uczestnik wojny bolszewickiej 1920 r. oraz wojny 1939r. Współzałożyciel tajnej armii polskiej, oficer Związku Walki Zbrojnej/Armii Krajowej. W 1940 r. przygotował i wykonał plan przedostania się do niemieckiego obozu koncentracyjnego KL Auschwitz. Dobrowolny więzień i organizator obozowej konspiracji. Autor przekazywanych na zachód pierwszych relacji o masowej zagładzie więźniów Auschwitz I o holokauście. Po ucieczce z obozu w 1943 roku służył w organizacji „Nie” (Niepodległość). Uczestnik Powstania Warszawskiego. Żołnierz 2 Korpusu Polskiego we Włoszech. Jesienią 1945 roku powrócił do kraju by dokumentować sowiecką okupację Polski. W 1947 roku aresztowany i skazany na karę śmierci przez władze komunistyczne. Został stracony 25.V.1948 w Warszawie i pochowany w nieznanym miejscu. W 2006 r. pośmiertnie odznaczony orderem Orła Białego. Wierny Polsce i idei wolności oddał życie w walce z dwoma totalitaryzmami XX wieku

Wincenty Pol – budynek Starej Giełdy, pl. Solny

Wincenty Pol (1807–1872) poeta i prozaik. Był uczestnikiem Powstania Listopadowego. W uznaniu zasług odznaczony został krzyżem Virtuti Militari. Był geografem amatorem i samoukiem, zajmował się badaniem wielu ziem Polski. Zmarł w 1872 roku i pochowany jest w krypcie zasłużonych na Skałce. Z inicjatywy TMW tablica została odsłonięta 3 maja 1957 roku.

*W sierpniu 1847 r. oglądał plac Solny
WINCENTY POL
autor „Pieśni o ziemi naszej”
Towarzystwo Miłośników Wrocławia
20 IV 1957
W 150 rocznicę urodzin W. Pola*

Gen. Iwan Połbin – Cmentarz Oficerów Radzieckich, ul. Karkonoska

Iwan Połbin (1905–1945) był jednym z asów lotnictwa radzieckiego. Został dwukrotnym Bohaterem Związku Radzieckiego. W czasie walk o Wrocław dowodził pułkiem lotnictwa bombowego. W czasie 158. lotu bojowego został zestrzelony nad Wrocławiem przez niemiecką obronę przeciwlotniczą. Ciało jego nie odnaleziono. Jego imieniem nazwana jest ulica na Koźanowie.

Ksiądz Jerzy Popiełuszko – kościół św. Wawrzyńca, ul. O. Bujwida

Brązowa tablica w formie skrawka taśmy filmowej ukazuje na dwóch klatkach postać katowana i jego tragiczną śmierć. Autorem płaskorzeźby jest Christos Mundzios (1986).

Jan Ewangelista Purkynie

Tablica pamiątkowa umieszczona była na filarze bramnym przy ul. św. Katarzyny. Tekst wykutły na marmurowej tablicy był słabo widoczny. Obecnie (2024) tablica została usunięta, a budynek ulega dewastacji.

Purkynie (1787–1869) był Czechem, a w swoich badaniach naukowych zajmował się fizjologią, która dzięki jego badaniom uznana została odrębną dziedziną wiedzy. Staraniem profesora w miejscu, gdzie teraz wiszą tablica pamiątkowa, wybudowany został budynek Instytutu Fizjologii. Purkynie był kuratorem i kierownikiem Towarzystwa Literacko – Słowiańskiego, które skupiało polskich studentów.

Ulica św. Katarzyny

*W tym miejscu mieścił się w latach
1839 – 1850
Zakład Fizjologii Eksperymentalnej
Uniwersytetu Wrocławskiego założony
w 1832 roku przez prof. J.E. Purkyniego*

Brama Cesarska Uniwersytetu

Purkynie Jan Ewangelista

1787 – 1869

Czeski uczony, fizjolog i anatom, w latach 1822–1850 profesor Uniwersytetu Wrocławskiego. Wielki humanista, założyciel Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego, organizacji studenckiej o charakterze naukowo-patriotycznym, skupiającej głównie studiujących we Wrocławiu Polaków

Ronald Reagan – pl. Grunwaldzki, przejście podziemne

Już w trakcie przebudowy w latach 2006–2008 centralnej części placu Grunwaldzkiego zapadła decyzja, że rondo komunikacyjne zostanie nazwane imieniem prezydenta Stanów Zjednoczonych Ronaldiego Reagana.

Ronald Reagan (1911 – 2004) pełnił urząd prezydenta w latach 1981–1989. Udzielając znaczającej pomocy Polsce, a szczególnie Solidarności oraz występując publicznie przeciw założeniom komunizmu, przyczynił się do jego obalenia.

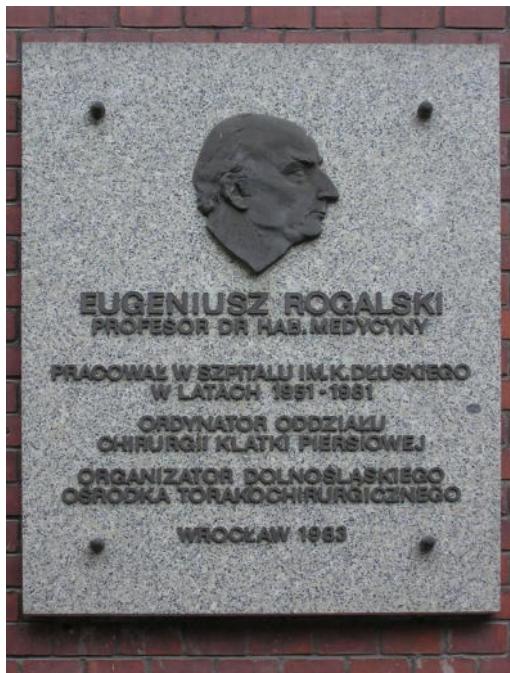
Szklaną tablicę zaprojektowali Barbara Idzikowska i Eugeniusz Get-Stankiewicz. Jej powierzchnia pokryta jest unoszącymi się kolorowymi balonami, a wśród nich, w centrum widać uśmiechniętą twarz prezydenta. Wymodelował ją wrocławski rzeźbiarz Tomasz Rodziński.

Ronaldowi Reaganowi za jego walkę z totalityzmem - wrocławianie

Eugeniusz Rogalski – ul. Grabiszyńska

Prof. Eugeniusz Rogalski (1920–1982) był chirurgiem klatki piersiowej, rektorem Akademii Medycznej i dyrektorem Kliniki Chirurgii Klatki Piersiowej. Równolegle pracował w szpitalu Gruźlicy i Chorób Płuc im. K. Dłuskiego przy ul. Grabiszyńskiej. Na ścianie tego szpitala w 1983 roku zawisła granitowa tablica z wizerunkiem profesora.

Eugeniusz Rogalski
profesor dr hab. medycyny.
pracował w szpitalu im. K. Dłuskiego
w latach 1951-1981
ordynator oddziału chirurgii klatki
piersiowej
organizator dolnośląskiego ośrodka
torakochirurgicznego
Wrocław 1983

Brat Roger – kościół NMP na Piasku

Brat Roger, a właściwie Roger Louis Schutz-Marsauche, protestancki teolog był założycielem wspólnoty Taizè. W 1940 roku osiadł w małej burgundzkiej wiosce Taizè i mimo zagrożenia udzielał schronienia Żydom. Stopniowo zaczęli dołączać do niego inni przedstawiciele różnych wyznań chrześcijańskich. W 1949 roku bracia założyli ekumeniczną wspólnotę związaną ślubami na wzór wspólnoty zakonnej. Działalność brata Rogera zjednywała mu wielu zwolenników. Z inicjatywy brata Rogera od 1966 r corocznie na przełomie roku odbywają się Europejskie Spotkania Młodych. Zginął 16 sierpnia 2005 r. w Taizé z rąk niezrównoważonej psychicznie kobiety, która zaatakowała go nożem.

Brat Roger
1915 – 2005
*Twórca wspólnoty Teizé, inicjator
ekumenicznych spotkań młodzieży,
między innymi dwukrotnie
Europejskich Spotkań Młodych we
Wrocławiu 1989/90, 1995/96*

Eugeniusz Romer – Brama Cesarska Uniwersytetu Wr.

Eugeniusz Romer – geograf i kartograf upamiętniony został tablicą w przejściu Bramy Cesarskiej Uniwersytetu. Po drugiej wojnie światowej kontynuował we Wrocławiu lwowski okres działalności kartograficznej. Jego dziełem było pionierskie wydanie hipsometrycznego „Atlasu geograficznego” (1908).

Eugeniusz Romer
1871 – 1954
Znany geograf i podróżnik, wybitny twórca nowoczesnej/ kartografii polskiej. Założyciel Księgarnicy Atlas. Wychowawca znamienitego grona wrocławskich kartografów, którzy/ kontynuowali jego dzieło w przennie działającym ośrodku we Wrocławiu

Jakub i Lia Rotbaumowie – ul. P. Włodkowica 5

Lia i Jakub Rotbaum

Jakub Rotbaum (1901–1994) – aktor, reżyser, malarz, tłumacz i znawca literatury żydowskiej jidysz. Od 1940 r. osiadł w Nowym Jorku. Działał w teatrach w Ameryce, Australii, Anglii i Francji. Od 1949 roku mieszkał we Wrocławiu. Pracował w Dolnośląskim Teatrze Żydowskim oraz Teatrze Polskim.

Jego siostra Lia Rotbaum (1907–1994) była reżyserem operowym, choreografem i pedagogiem. Była tancerką i choreografiem w wielu teatrach muzycznych Europy. Po wojnie w 1956 roku osiadła we Wrocławiu i została głównym reżyserem w Operze Wrocławskiej. Wykładała również w Państwowej Szkole Muzycznej.

Tablica zawiślała tu 7 września 2005 roku. Powstała dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Miejskiego i Samorządu Województwa Dolnośląskiego. Jej autorem jest Christos Mundzios, profesor wrocławskiej ASP.

*W tym domu
mieszkali wybitni twórcy teatru polskiego
i żydowskiego:
W latach 1949 – 1994
JAKUB ROTBAUM
(1901-1994)
reżyser i malarz,
W latach 1956-1994
LIA ROTBAUM
(1907-1994)
reżyser operowy*

Stanisław Rospond – budynek Filologii Polskiej, ul. Grodzka 12

Stanisław Rospond (1906–1982) ukończył polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim, tam też rozpoczął pracę naukową. Od 1936 roku był wykładowcą na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Po wojnie osiadł we Wrocławiu, gdzie stworzył Katedrę Języka Polskiego, którą kierował do 1969 roku. Od 1945 roku przewodniczył podkomisji do spraw nazewnictwa miejscowości na Śląsku. Był autorem ponad 600 prac naukowych na temat polonistyki i śląskoznawstwa.

Stanisław Rospond
1906 – 1982
Wybitny wrocławski językoznaniec od 1945 r.
związany z Uniwersytetem
Wrocławskim, współtwórcą Instytutu
Śląskiego. Prowadził prace nad repolonizacją
śląskich miejscowości. Opublikował ponad
600 prac naukowych
w tym: Zabytki języka polskiego na Śląsku,
Dzieje polszczyzny śląskiej

Prof. Jan Różycki – dziedziniec Politechniki Wrocławskiej

Kamienny prostopadłościenny pomnik stoi na wewnętrznym dziedzińcu Gmachu Głównego Politechniki Wrocławskiej. Na przedniej ścianie wykuta jest podobizna profesora, tekst i odznaczenia, jakie otrzymał (m. in. Krzyż Walecznych, Krzyż Virtuti Militari AK). Profesor kierował w latach 1956–1968 Katedrą Budowy Dróg i Ulic w latach 1968–1971 był dyrektorem Instytutu Inżynierii Lądowej Politechniki Wrocławskiej. Autorem pomnika jest prof. Roman Pawelski.

1901 1991
Jan Benedykt Różycki
Profesor Politechniki Wrocławskiej
Inżynier dróg i mostów
Uczestnik wojny 1920, III Powstania Śląskiego
Żołnierz września 1939, kampanii francuskiej, Armii Krajowej, Cichociemny,
więzień UB

Wanda Rutkiewicz – II LO, ul. Parkowa

Wanda Rutkiewicz z d. Błaszkiewicz żyła w latach 1943 – 1992. Była z wykształcenia elektronikiem. Jej osiągnięcia himalaistyczne znane są na całym świecie. Jako pierwsza Europejka i trzecia kobieta na świecie (1978) zdobyła Mount Everest. Z czternastu ośmiotysięczników wspierała się na osiem.

Tablica przypominająca tragicznie zmarłą himalaistkę umieszczona jest przy wejściu na teren Liceum Ogólnokształcącego nr 2 przy ulicy Parkowej. Fundatorem tablicy jest Wł. Dubielecki, działacz sportowy i wielbiciel Jej osiągnięć.

**Zbigniew Ryś
– budynek kancelarii adwokackich,
ul. Sądowa**

Zbigniew Ryś
1914-1990

W tym budynku pracował jako adwokat w latach 1969-1983. Oficer Wojska Polskiego. W czasie II Wojny Światowej kurier Armii Krajowej ps. „Fantom”, „Zbyszek”, kierownik bazy łączności „Romek” w Budapeszcie.

W latach 1940-1945 na trasie Warszawa – Budapeszt odbył 108 przejść przez granicę przerzucając ludzi, pocztę, meldunki i broń. W czerwcu 1940 dowodził brawurową Akcją „S” – odbicia Jana Karskiego, emisariusza rządu polskiego, ze szpitala w Nowym Sączu. W latach 1945-1946 więziony przez komunistów przez 9 miesięcy na Rakowieckiej w Warszawie. Odznaczony orderem Virtuti Militari, trzykrotnie Krzyżem Walecznych oraz Medalem za Ratowanie Ginących.

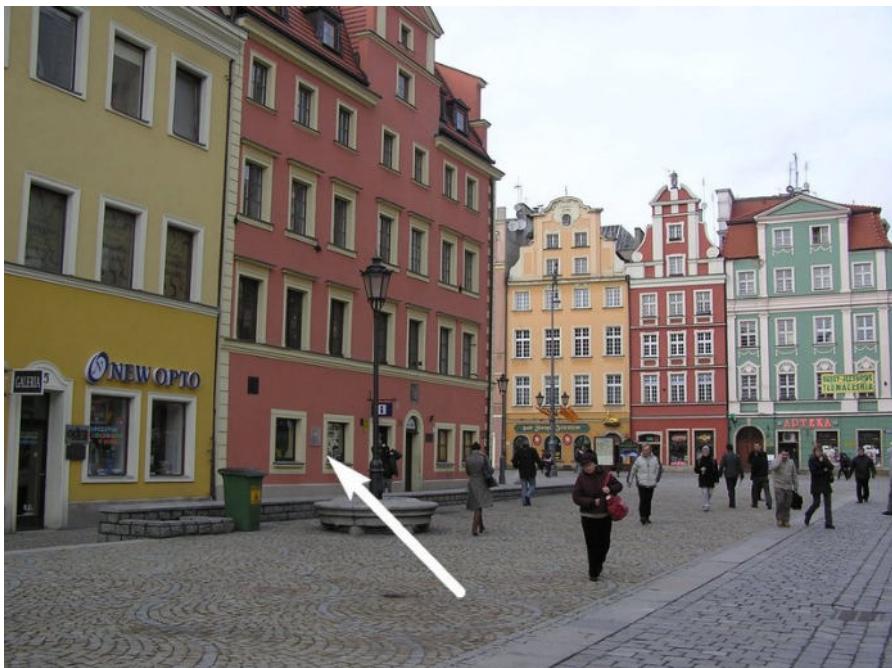

Irena Rzeszowska – Rynek Ratusz 25

Tablica wisi na jednej z kamienic bloku śródrynkowego.

Irena Rzeszowska
1925 – 2001
Aktorka, recytatorka, animatorka kultury, pedagog,/ założycielka Zespołu Pieśni i Tańca „Wrocław”, kierownik artystyczny Teatru „Zielona Latarnia” (1960-2001), sekretarz i prezes Wrocławskiego Towarzystwa Przyjaciół Teatru, współtwórczyni Wrocławskich Spotkań Jednego Aktora

Wanda Sarnowska – Muzeum Miasta Wrocławia, ul. Kazimierza Wielkiego 35

Wanda Sarnowska

1911 – 1989

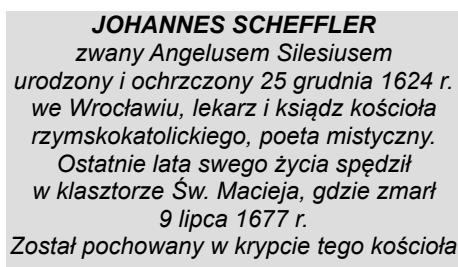
*Wybitna archeolog, muzeolog
i popularzarka starożytności śląskich.
Powałała do życia i została pierwszą
dyrektorką Muzeum Archeologicznego,
które w latach 1963 – 1999 miało swoją
siedzibę w tym gmachu podniesionym
z wojennych ruin.*

Johannes Scheffler (Angelus Silesius)

Kościół św. Macieja – ul. Szewska

Tablica ufundowana została przez Towarzystwo św. Macieja w 1999 roku. Na ścianie zachodniej kościoła jeszcze w latach siedemdziesiątych wisiała brązowa tablica z napisem: „Angelus Silesius, Johannes Scheffler, Deutschlands grösster religiöser Dichter, Mahner zu gottinniger Frömmigkeit, geboren in Breslau Ende Dezember 1624, gestorben ebenda 9. juli 1677, beigesetzt in dieser Kirche.“ Niestety tablica ta zniknęła w nieznanych okolicznościach. (Informacja uzyskana od p. Janusza Przyłęckiego.)

Dziedziniec Ossolineum

W nawiązaniu pseudonimu poety, na dziedzińcu Ossolineum umieszczona została w październiku 2007 roku figura anioła symbolizująca duchowość poety-mistyka Jedno ze skrzydeł anioła – chropowate – symbolizuje cielesność człowieka, drugie – złote, wyrastające z serca – duchowość. Projekt Ewy Rossano.

W podstawie umieszczono cytat z wiersza w tłumaczeniu Adama Mickiewicza oraz informację o poecie – mistyku.

ANGELUS
*Do nieba patrzysz w górę
A nie spojrzysz w siebie
Nie znajdziesz Boga, kto go szuka
Tylko w niebie*

Johannes Schneider – ul. kard. B. Kominka 3/5

Tablica zawisła na domu Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej. To tutaj działała fundacja i zgromadzenie założone przez tego kapłana.

Johannes Schneider

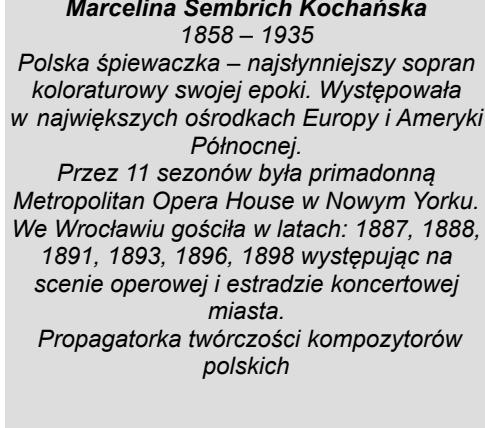
(1824-1876)

Kapłan, który otaczał szczególną troską ludzi potrzebujących pomocy materialnej, duchowej i moralnej. Jako pierwszy we Wrocławiu zauważył konieczność opieki nad dziewczętami i kobietami przybywającymi do miasta w poszukiwaniu pracy. W tym domu założył Fundację Najświętszej Maryi Panny dla dziewcząt służących, która przekształciła się w Zgromadzenie Sióstr Maryi Niepokalanej realizujące do dzisiaj jego dzieło w Europie i na innych kontynentach.

Marcelina Sembrich-Kochańska – budynek Opery

Światowej sławy śpiewaczka operowa (1858–1935) koncertowała również we Wrocławiu. Fakt ten upamiętnia tablica umieszczona na północnej ścianie Opery, od strony ulicy H. Modrzejewskiej.

Władysława Sidor – ul. Świdnicka 6

Tablica upamiętnia fakt, że mieszkanie Władysławy Sidor w latach 70. i 80. XX wieku często służyło jako bezpieczny azyl dla antykomunistycznej opozycji.

Tu, przy ul. Świdnickiej 6 mieszkała Władysława Sidor (1926 - 1996). Jej dom był w latach 70. i 80. XX wieku schronieniem dla każdego, kto walczył o wolną Polskę. Jest symbolem tych rodziców, którzy mimo nacisków i gróźb nie odstąpili od wspierania swoich dzieci działających w antykomunistycznej opozycji i „Solidarności”. Ciężko doświadczona przeżyciami wojennymi była prostą, twardą kobietą, która z uśmiechem nazywała rzeczy po imieniu. Dla każdego patriota i człowieka wrażliwego na krzywdę i niesprawiedliwość miała zawsze dobrą słowo, pyszny bigos i gorące pierogi.

Here at 6 Świdnicka St. there lived Władysława Sidor (1926 - 1996). In the 1970s and 1980s her home was a shelter for everyone who fought for free Poland. She is a symbol of parents who in spite of pressures and threats never ceased to support children active in the anti-Communist opposition and Solidarność Union. Badly experienced by WW II, she was a simple, tough woman who called things by name with a smile. For a patriot and man sensitive for wrong-doing and injustice she had always a good word, delicious bigos and pierogi.

Andrzej Sokołowski – Księże Małe, ul. Świątnicka 32

Tablica z piaskowca umieszczona została na ścianie groty przy kościele Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych przy ulicy Świątnickiej.

**PODHORĄŻY
ANDRZEJ JERZY SOKOŁOWSKI
URODZONY 4 MARCA 1922 r.
w ŚWIĘCIANACH
KADET LWOWSKIEGO KORPUSU
KADETÓW NR 1
MARSZAŁKA JÓZEFA
PIŁSUDSKIEGO
DWUKROTNIE RANNY W BITWIE
o MONTE CASSINO
PLEGŁ 12 MAJA 1944 R.
CZEŚĆ JEGO PAMIĘCI**

Juliusz Słowacki

Juliusz Słowacki (1809–1849) dwukrotnie przebywał we Wrocławiu. Po raz pierwszy w marcu 1831 roku oczekując na pruski paszport. Mieszkał w hotelu „Pod Złotą Gęsią” przy dzisiejszej ulicy Ofiar Oświęcimskich. Opuszczał wtedy ogarniętą powstaniem Warszawę, udając się na emigrację.

Drugi raz poeta pojawił się we Wrocławiu w 1848 roku. Zamieszkał początkowo u M. Weryhy Darowskiego, później na stacji przy ul. Świdnickiej 3. Spotkał się wtedy z niewidzianą od 17 lat matką, która przybyła do Wrocławia z zaboru rosyjskiego.

Postać Słowackiego miasto uczciło nazywając jego imieniem ulicę, park oraz liceum przy ul. Piotra Skargi.

Park im. J. Słowackiego

Wzorcem dla wrocławskiego pomnika była brązowa rzeźba z 1909 roku autorstwa Wacława Szymanowskiego (1859 – 1930). Odnalazł ją we wrocławskiej Desie Stefan Placek, twórca i kierownik Klubu Muzyki i Literatury. Podobna w formie jest również płaskorzeźba umieszczona w bocznej nawie kościoła w Krzemieńcu, rodzinnym mieście poety.

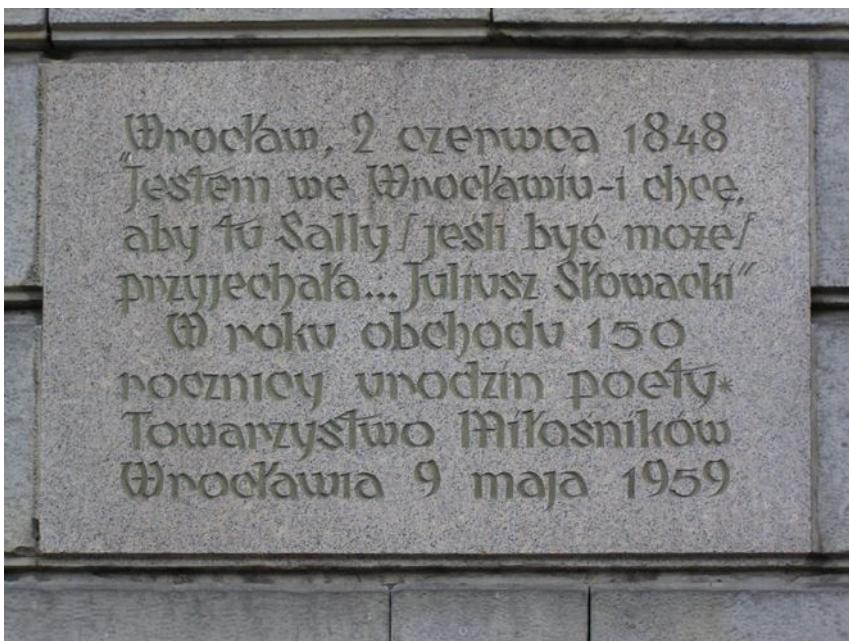
Autorem pomnika inspirowanego rzeźbą Wacława Szymanowskiego jest Andrzej Łętowski.

Inicjatorem budowy pomnika było Towarzystwo Miłośników Wrocławia, które jest również właścicielem pierwotnej miniatury. Uroczyste odsłonięcie wrocławskiego pomnika nastąpiło 6 maja 1984 roku.

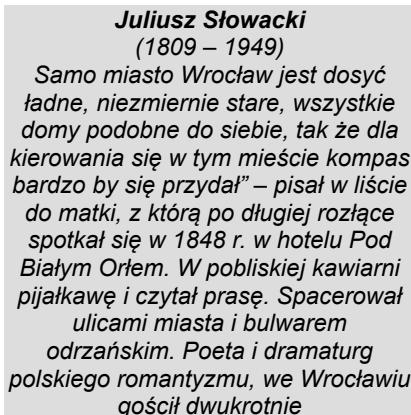
Plac Kościuszki

Tablica wisi na powojennym budynku przy placu T. Kościuszki w miejscu, gdzie kiedyś stał hotel, miejsce zakwaterowania poety podczas pobytu w 1848 roku., Fundatorem tablicy jest Towarzystwo Miłośników Wrocławia, a odsłonięto ją 9 maja 1958 roku.

Ulica Oławskiego 3

Tablica zawisła 30 marca 2009 roku na budynku przy ulicy Oławskiej 3, gdzie mieścił się hotel Pod Białym Orłem. Mieszkała tu matka poety w czasie swego pobytu we Wrocławiu w 1848 r. Tablicę odsłonięto w rocznicę 200-lecia urodzin poety.

Profesor Dionizy Smoleński – dziedziniec Politechniki Wrocławskiej

Profesor Dionizy Smoleński (1902–1984) był profesorem chemii, specjalistą w dziedzinie badań balistycznych, materiałów wybuchowych i teorii spalania. Organizował po wojnie polską Politechnikę. Kierował katedrą Materiałów Wybuchowych.

Dionizy Smoleński
Rektor Politechniki Wrocławskiej
1951 - 1960

Pomnik stoi na dziedzińcu gmachu Głównego Politechniki przy ul. Norwida. Odsłonięcia pomnika dokonał urzędujący wówczas rektor, prof. Tadeusz Luty. Uroczystość odbyła się w ramach obchodów sześćdziesięciolecia Politechniki Wrocławskiej 25 lutego 2005 roku.

Ksiądz Robert Spiske

Robert Spiske (1821 – 1888) całe życie związał z Wrocławiem. Studiował filozofię i teologię na Uniwersytecie Wrocławskim, po czym wstąpił do seminarium duchownego. W 1847 r. biskup wrocławski, Melchior von Diepenbrock udzielił mu święceń kapłańskich, a w rok później Spiske został wikarym w kościele NMP na Piasku. Przez dziewiętnaście lat był proboszczem w parafii św. Doroty, Wacława i Stanisława. Ksiądz Spiske także uczył w szkole, głosił misje ludowe i działał w różnych organizacjach katolickich. Założył Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi

Kościół św. Jadwigi – Leśnica

Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi - ul. Sępa Szarzyńskiego

Tablica znajduje się na murze ogrodzeniowym, przy furtce prowadzącej na posesję sióstr Zgromadzenia św. Jadwigi. Ksiądz Robert Spiske został beatyfikowany przez papieża Jana Pawła II w 2000 roku.

Józef Antoni Robert Spiske

1821 – 1888

Duszpasterz, opiekun dzieci i młodzieży.
Ukończył studia na Uniwersytecie/
Wrocławskim. Całe życie duszpasterskie
związał z Wrocławiem. Powołał do
istnienia/ Stowarzyszenie, które 14
czerwca 1859 r. przekształciło się w zakonne
Zgromadzenie/ Sióstr św.
Jadwigi , do dziś oddające się pracy
opiekuńczo wychowawczej

Ksiądz Marian Staneta – kościół św. Jana Apostoła, ul. Królewska 30

Ksiądz Marian Staneta był w latach 1967–87 proboszczem parafii na Psim Polu. 16 grudnia 1981 roku podczas pierwszych dni stanu wojennego odprawiał msze św. na terenie zakładów Polar. Doszło wtedy do pacyfikacji zakładu. Na jego teren wjechało 37 czołgów, wozy pancernie, armatki wodne. Była to jedyna taka fizyczna interwencja ZOMO i wojska podczas trwania zgromadzenia religijnego.

Księdzu kanonikowi Marianowi Stanecie
W XXX rocznicę pacyfikacji Polaru przez oddziały ZOMO i wojska
W podziękowaniu za odprawienie na terenie hali produkcyjnej
pierwszej w historii „POLARU” mszy św., za wspieranie nas modlitwą i opieką w stanie wojennym.
Wrocław 16.XII.2011
Komisja MOZ NSZZ Solidarność
Polar Whirlpool Polska SA

Jan Stanko – budynek dyrekcji Ogrodu Botanicznego, ul. H. Sienkiewicza

Na budynku Dyrekcji Ogrodu Botanicznego przy ul. Sienkiewicza wisi, obok tablicy poświęconej Janowi Dzierżoniowi, tablica upamiętniająca wielkiego naukowca i zasłużonego, Wrocławskiego badacza przyrody XV wieku.

Jan Stanko

1430 - 1495

Wrocławianin lekarz i przyrodnik, kanonik kapituły wrocławskiej. Lekarz nadworny króla Kazimierza Jagiellończyka. W 1472 roku stworzył słownik lekarski zawierający ok. 20 tys. łacińskich, greckich, niemieckich i polskich nazw roślin, zwierząt, minerałów, lekarstw i instrumentów medycznych

Władysław Stasiak – Instytut Historii UWr ul. Szewska

Władysław Stasiak był jedną z 96 ofiar katastrofy samolotu Tu154 pod Smoleńskiem. Delegacja państwowa z prezydentem Lechem Kaczyńskim udawała się wtedy na uroczystości rocznicowe do Katynia. Tablica wisi na budynku Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego (na czas remontu przeniesiona do wnętrza budynku).

Władysław Stasiak
(1966-2010)

Absolwent Wydziału Historii Uniwersytetu Wrocławskiego. Szef Kancelarii Prezydenta RP, wiceprezydent Warszawy, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego.

W latach osiemdziesiątych działacz antykomunistycznej opozycji młodzieżowej i studenckiej, członek Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Prawy człowiek, wzorowy urzędnik państwowego, dobry przyjaciel, poliglot i podróżnik. Honorowy Obywatel Wrocławia. Zginął 10 kwietnia 2010 roku w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem

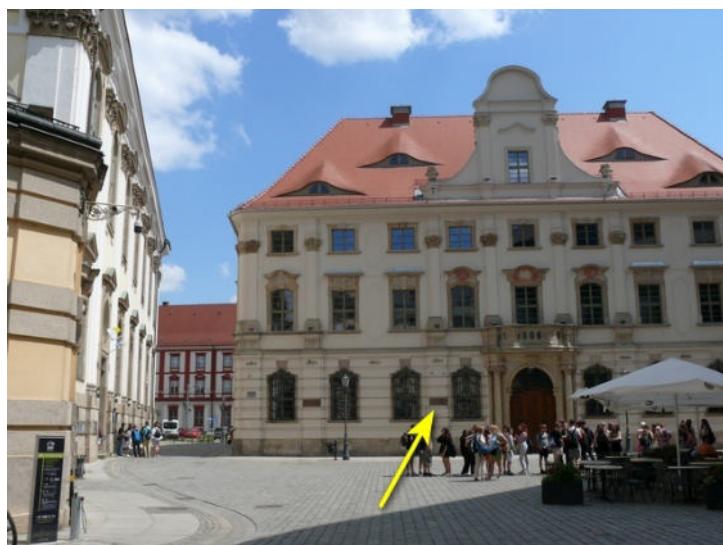

Edyta Stein (św. Teresa Benedykta od Krzyża)

Edyta Stein (1891–1942) – filozof i teolog, karmelitanka – urodziła się we Wrocławiu w rodzinie żydowskiej. Tu ukończyła gimnazjum oraz studiowała na Uniwersytecie Wrocławskim. Studia kontynuowała w Getyndze u wybitnego filozofa, twórcy fenomenologii – Edmundego Husserla, pod kierunkiem którego doktoryzowała się. W 1921 roku przyjęła chrzest w Kościele katolickim. W 1933 roku wstąpiła do zakonu karmelitanek w Kolonii, przyjmując imię Teresa Benedykta od Krzyża. Kontynuowała pracę naukową, zajmując się teologią. Prześladowania Żydów w hitlerowskich Niemczech spowodowały, że przeniesiona została przez władze zakonne do klasztoru w Echt w Holandii. Nie uratowało to jej życia i w 1942 roku wraz z siostrą Różą zostały aresztowane i przewiezione do obozu zagłady w Auschwitz, gdzie zginęły w komorze gazowej.

11.X.1998 roku papież Jan Paweł II dokonał jej kanonizacji i w roku 1999 ogłosił ją patronką Europy.

Budynek Antropologicum przy pl. Uniwersyteckim

Dom rodziny Stein – ul. Nowowiejska 36

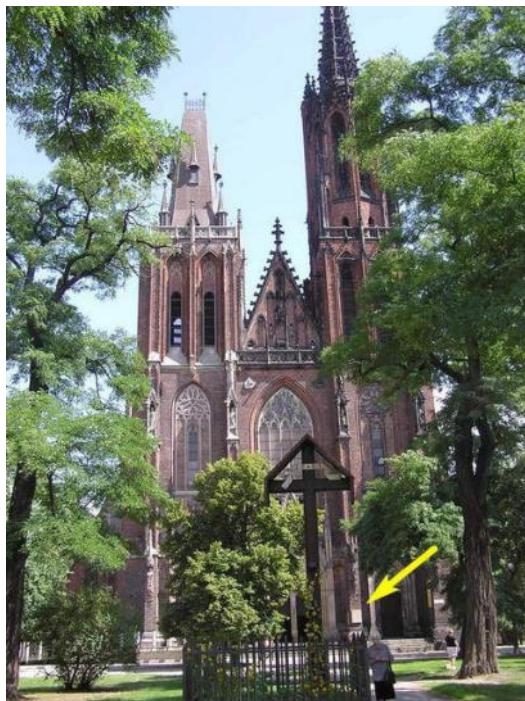
Edyta Stein
Sv. Teresa Benedykta od Krzyża
1891 – 1942
Urodziła się we Wrocławiu w rodzinie niemieckich Żydów. Mieszkała w tym domu z matką i rodzeństwem. Była wybitnym filozofem, naukowcem i pedagogiem. Po utracie wiary w wieku młodzieńczym i kilkuletnim okresie ateizmu, przeszła na katolicyzm i została karmelitanką. Zginęła w komorze gazowej w Auschwitz-Birkenau. Kanonizowana w 1998 roku. Rok później ogłoszona patronką Europy

Dom rodzinny Edyty Stein jest obecnie siedzibą Towarzystwa im. Edyty Stein, które prowadzi w tym miejscu Dom Spotkań – forum dialogu międzykulturowego realizowanego poprzez spotkania autorskie, wykłady, koncerty, wystawy, warsztaty, wymianę młodzieży i kursy językowe.

Kościół św. Michała Archanioła – ul. kard. St. Wyszyńskiego

Tablica z piaskowca umieszczona została przy wejściu do kościoła. Był to kościół parafialny przyszłej świętej.

Europejski Krzyż Pokoju – ul. St. Wyszyńskiego

Uroczystego odsłonięcia krzyża dokonał 30 września 2008 r. abp Marian Gołębiewski. Jego twórca, austriacki artysta Helmut Strobl zaproponował, by krzyż w tej formie odwiedzał miasta związane z osobą Edyty Stein. Pierwszy egzemplarz artysta wykonał do kaplicy poświęconej świętej w miejscowości Patsch w Tyrolu. Następnie miał on odwiedzić Kolonię, Echt, Berlin, Drezno, Wrocław, Oświęcim, Innsbruck i Wiedeń.

Podczas ekspozycji krzyża we Wrocławiu, z inicjatywy prezydenta Rafała Dutkiewicza, podjęto decyzję o wykonaniu kopii wędrującego krzyża. W prace włączyło się również wrocławskie Towarzystwo im. Edyty Stein.

Rzeźba stoi w pobliżu kościoła św. Michała Archanioła przy zbiegu ulic kard. Wyszyńskiego i B. Prusa. W części drewnianej ma umieszczone 365 gwoździ, a na części metalowej inskrypcję w języku hebrajskim „Ojcze, w ręce Twoje powierzam ducha mojego”.

Park Nowowiejski

Kamienny obelisk ustawiono przy jednej z alejek parkowych.

*Bóg jest prawdą.
Kto szuka prawdy, szuka Boga,
choćby o tym nie wiedział”
św. Edyta Stein
wrocławianka, doktor filozofii, karmelitanka,
św. siostra Benedykta od Krzyża, patronka
Europy.
09.08.2012*

Hugo Steinhaus – Instytut Matematyki i Informatyki, ul. Janiszewskiego 14

Tablica wisi na budynku C-11 przy ul. Janiszewskiego 14. Jest to Instytut Matematyki i Informatyki Politechniki Wrocławskiej oraz Centrum Metod Stochastycznych im. Steinhause.

Hugo Steinhaus
1887 - 1972
Wybitny matematyk, twórca lwowskiej i wrocławskiej szkoły matematycznej. Kierował wydziałami nauk ścisłych Uniwersytetu i Politechniki. Specjalista od zastosowań matematyki w medycynie, kartografii, antropologii, energetyce. Znany aforysta

William Stern – przed budynkiem Green Tower, ul. Strzegomska/Śrubowa

Rzeźba upamiętnia prof. Williama Sterna, twórcę opracowanej we Wrocławiu metody pomiaru inteligencji IQ. Autorem instalacji, która nawiązuje do stulecia tego wydarzenia, jest prof. Józef Hałas, a fundatorem firma Skanska.

Odsłonięcie nastąpiło 22 maja 2013 roku.

*W stulecie IQ dedykowane
Williamowi Sternowi
niemieckiemu badaczowi, który w 1912 roku
we Wrocławiu wymyślił metodę pomiaru
inteligencji.
Autor Józef Hałas
Fundacja Skanska
Wrocław 2012*

Wincenty Styś – budynek Uniwersytetu Ekonomicznego, ulica Komandorska

Wincenty Styś (1903 – 1960) ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Jako stypendysta Fundacji Rockefellera uzupełniał wiedzę, głównie z zakresu ekonomii, w Londynie, Wiedniu, Paryżu i Rzymie. Po II wojnie światowej współtworzył Wyższą Szkołę Handlową we Wrocławiu a później został jej rektorem. Był pionierem ekonomii we Wrocławskim ośrodku nauki. Badał ekonomiczne i społeczne problemy wsi i rolnictwa w okresie zagospodarowania Ziemi Zachodnich.

Metalowa tablica zawisła na jednym z budynków Uniwersytetu Ekonomicznego przy ulicy Komandorskiej.

Edward Szczeklik – kliniki, ul. Pasteura

Edward Szczeklik (1890–1985) – lekarz, profesor nauk medycznych – swoją wiedzą lekarską służył podczas kampanii 1919–1920 i 1939. Po wojnie kierował Katedrą i Kliniką Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej we Wrocławiu. Prowadził badania m.in. nad zastosowaniem promieniotwórczego radonu w leczeniu układu krążenia i układu ruchu.

Tablica wisząca na budynku kliniki przy ul. Pasteura została odsłonięta w 2001 roku.

Jerzy Szmajdziński – stadion WKS Śląsk, ul. Oporowska

Tablica została odsłonięta pod koniec czerwca 2010 roku. Jerzy Szmajdziński związany był z Wrocławiem, tu się uczył i studiował. Zawsze związany był z organizacjami lewicowymi, był również działaczem sportowym. Szczególnie bliski był mu wrocławski klub piłkarski WKS Śląsk.

Tablica została odsłonięta 28 czerwca 2010 roku.

**Jerzy Szmajdziński
(1952-2010)**
Wicemarszałek Sejmu RP. Minister
Obrony Narodowej. Wybitny człowiek
polskiej lewicy, wielki przyjaciel oraz
niezapomniany kibic Wojskowego
Klubu Sportowego Śląsk. Honorowy
Obywatel Wrocławia.
**Zginął 10 kwietnia 2010 roku
w katastrofie lotniczej pod
Smoleńskiem**

Generał Karol Świerczewski – I LO, ul. J. Poniatowskiego

Generał Świerczewski upamiętniony był pomnikiem na dziedzińcu I Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Poniatowskiego, który powstał z inicjatywy weterana ruchu robotniczego i towarzysza broni generała Jana Rutkowskiego-Szymona. Natomiast fundatorami byli absolwenci, młodzież szkolna i komitet rodzicielski tego liceum.

Odsłonięcie nastąpiło w październiku 1967 roku. Postać generała wykuta jest w bloku granitu. Autor, Władysław Tumkiewicz nie był zadowolony z ostatecznego wyglądu postaci generała i zamierzał w przyszłości poprawić ciężką sylwetkę generała, lecz zamiary te przerwała śmierć artysty.

Świerczewski dowodził II Armią Wojska Polskiego i w 1945 roku przygotowywał swoje jednostki do szturmu na oblężony Wrocław. Radzieckie dowództwo frontu zadecydowało jednak o przemieszczeniu polskich wojsk nad Nysę Łużycką, gdzie doszło do krwawej bitwy.

4 Foto z - Z. Antkowiak „Pomniki i Wrocławia”.

Po zmianie klimatu politycznego pomnik został sprzed szkoły usunięty i przeniesiony na zaplecze cmentarza żydowskiego przy ulicy Ślężnej.

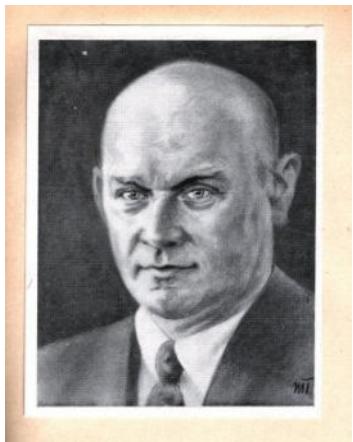
Henryk Teisseyre – Instytut Geologiczny, ul. Jaworowa 19

Henryk Teisseyre (1903 – 1975) był geologiem. Pochodził ze spolonizowanej rodziny francuskiej, której również inni przedstawiciele zajmowali się geologią. Ukończył Uniwersytet im. Jana Kazimierza we Lwowie, a praktykę naukową odbywał w Szwajcarii. Powrócił do Polski jeszcze przed II wojną światową i rozpoczął pracę w przedsiębiorstwie geologicznym we Lwowie. W czasie wojny pracował w lwowskim Muzeum Geologicznym przy Uniwersytecie Jana Kazimierza. Od 1946 roku związał się z Wrocławiem, tworząc z czasem wrocławską szkołę geologiczną. Był autorem wielu opracowań na temat geologii Dolnego Śląska. Mieszkał i pracował w domu przy ul. Jaworowej 19, gdzie obecnie mieści się oddział Dolnośląskiego Państwowego Instytutu Geologicznego.

Tablica została odsłonięta w 1989 roku.

Ernst Thaelmann – skwer Ludzi z Literą P

Ernst Thaelmann (1886–1944) działacz związkowy w Hamburgu po wybuchu Rewolucji Październikowej zaangażował się w działalność partyjną. Był czołową postacią w Komunistycznej Partii Niemiec. Po dojściu Hitlera do władzy w 1933 roku został aresztowany pod zarzutem udziału w podpaleniu Reichstagu. W więzieniu spędził 12 lat, gdzie został zamordowany w czasie zamieszania spowodowanego nalotem bombowym. W powojennej NRD czczony był jako bohater. Ta niepozorna tablica na dzisiejszym Skwerze Ludzi z Literą „P” (ul. Nowowiejska/Prusa) przypominała o niemieckim działaczu. Została odsłonięta w 43. rocznicę śmierci Thaelmanna. (1978) Do lat dziewięćdziesiątych XX w. skwer ten nosił jego imię. Dzisiaj mało kto pamięta zarówno tę postać, jak i dawną nazwę skwera. Po tablicy także nie ma śladu.

Prof. Stanisław Tołpa – park Nowowiejski (prof. Tołpy)

Profesor Stanisław Tołpa był botanikiem, torfognawcą, dziekanem Wydziału Rolniczego Uniwersytetu Wrocławskiego (1948–1950) i pierwszym rektorem Wyższej Szkoły Rolniczej (1952–1954). Przez całe życie prowadził badania torfu. Jego preparaty z wyodrębnioną z torfu substancją czynną wykorzystywane są w terapii ludzi i zwierząt, wspomagając odporność organizmu.

Kamienny obelisk odsłonięto w czerwcu 2006 roku w parku Nowowiejskim nazwanym obecnie imieniem profesora.

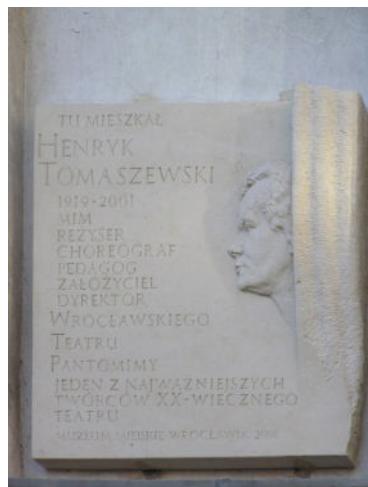
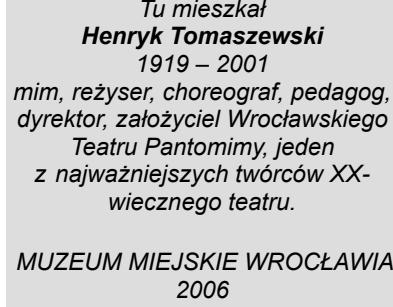
*Profesor STANISŁAW TOŁPA
1904 – 1996
Botanik, twórca preparatu torfowego,
pionier nauki wrocławskiej*

Henryk Tomaszewski

Henryk Tomaszewski (właściwie Heinrich Karl Koenig) urodził się w 1919 w Poznaniu w polsko-niemieckiej rodzinie, zmarł w 2001 roku w Kowarach – założyciel, dyrektor i kierownik artystyczny Wrocławskiego Teatru Pantomimy; aktor, mim, tancerz, choreograf, reżyser. Po wojnie kształcił się i występował w Krakowie. Od 1948 roku był solistą w Operze Wrocławskiej. W 1956 roku stworzył swój własny projekt. Początkowo było to Studium Pantomimy przy Teatrach Dramatycznych, dwa lata później przekształcone we Wrocławski Teatr Pantomimy.

Dom przy ul. św. Jadwigi 9

Tablica z wizerunkiem (profil) choreografa i tancerza zawisła w niszy okiennej budynku przy ul. św. Jadwigi 9. Odsłonięta została 20 listopada 2006 roku.

Siedziba Teatru Pantomimy przy ul. Dębowej

W tym budynku Mistrz od 1969 roku prowadził swój teatr. Tutaj odbywały się próby i spotkania zespołu Wrocławskiego Teatru Pantomimy.

50. lecie
Wrocławskiego Teatru Pantomimy
i nadanie teatrowi imienia
Henryka Tomaszewskiego
tablicą w listopadzie 2006 roku upamiętnione.
w tym budynku Wrocławski Teatr Pantomimy
ma siedzibę od 1969 roku

Obie tablice zostały odsłonięte tego samego dnia w 50. rocznicę powstania Teatru. Fundatorami byli mimoście, współpracownicy Tomaszewskiego oraz Muzeum Miejskie, w którym znajduje się również marmurowe popiersie Henryka Tomaszewskiego w Galerii Sławnych Wrocławian.

Biskup Wincenty Urban – budynek Muzeum Archidiecezjalnego

Biskup Wincenty Urban (1911 – 1983) specjalizował się w badaniach historii Kościoła, był wybitnym znawcą sztuki sakralnej. Jego niezaprzecjalną zasługą było zorganizowanie na nowo po zniszczeniach wojennych Archiwum Archidiecezjalnego, Biblioteki Kapitulnej i Muzeum Archidiecezjalnego. Pozostawił po sobie ponad pięćset rozpraw naukowych. Tablica wisła na budynku Archiwum Archidiecezjalnego, gdzie biskup pracował.

Wincenty Urban

1911 – 1983

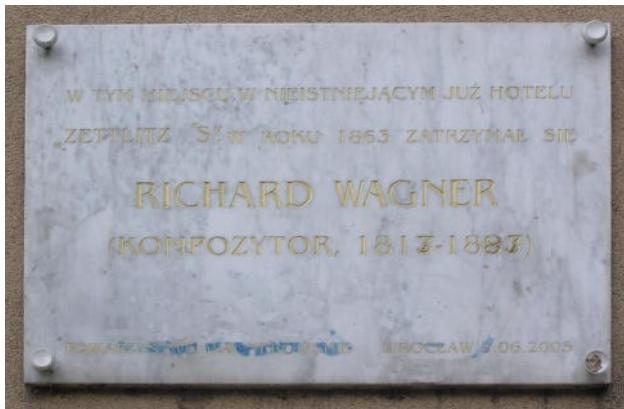
Tu, w latach 1946 – 1983 odbudował i na nowo zorganizował po zniszczeniach wojennych Archiwum Archidiecezjalne, Bibliotekę Kapitulną i Muzeum Archidiecezjalne. Profesor historii Kościoła i patrologii oraz historii sztuki. Był nie tylko świadkiem, lecz także współtwórcą przemian religijnych/ w Kościele na Dolnym Śląsku po II wojnie światowej

Na czas remontu Muzeum tablica została zdementowana (2023)

Ryszard Wagner – ul. Podwale 34

Wielki kompozytor niemiecki Ryszard Wagner (1813 – 1883) koncertował we Wrocławiu 7 grudnia 1863 roku. Przyjechał tu na zaproszenie kompozytora, skrzypka i dyrygenta Leopolda Damroscha. Jego występ odbył się w ramach koncertu abonamentowego Breslauer Orchester-Verein. Twórczość Wagnera była we Wrocławiu znana i doceniana przez melomanów, wielokrotnie grane były jego utwory.

*W tym miejscu w nieistniejącym już hoteli „Zeitlitz” w roku 1863 zatrzymał się
Richard Wagner
Kompozytor, 1813 – 1883*

*Towarzystwo Wagnerowskie
Wrocław 9.06.2005*

Andrzej Waligórski – redakcja Słowa Polskiego (dawna) - ul. Krupnicza 13

Znany wrocławski satyryk i dziennikarz. Przez wiele lat prowadził w radio Studio 202, wy-promował kabaret Elita. Był autorem wielu wierszy i piosenek . Stworzona przez niego postać Dreptaka, Rycerze Trzej czy felietony „Pocztówka z Karłowic” do dzisiaj są pamiętane nie tylko przez mieszkańców Wrocławia.

Andrzeja Waligórskiego przedstawia również krasnal siedzący na parapecie budynku dawnej kawiarni literackiej przy ul. Ofiar Oświęcimskich.

Andrzej Waligórski
(1926 – 1992)
*Tu, w siedzibie redakcji „Słowa Polskiego”,
w latach 1947 – 1951 pracował Andrzej
Waligórski – wrocławski dziennikarz,
satyryk, poeta. Jako korespondent gazety
pisał liczne reportaże dotyczące Dolnego
Śląska, między innymi z Wystawy Ziemi
Odzyskanych.
Twórca radiowego programu Studio 202
(1956) i audycji „Rycerze” emitowanej
przez Program Trzeci Polskiego Radia.
Autor licznych wierszy oraz tekstów
piosenek między innymi słynnego
„Cysorza” śpiewanego przez Tadeusza
Chyle. Jego imię nosi jedna z ulic
Wrocławia w pobliżu budynku wrocławskiej
rozgłośni Polskiego Radia.*

Karl Maria Weber – IX L.O. ul. Piotra Skargi 29/31

Niemiecki muzyk i kompozytor (1786–1826) przebywał we Wrocławiu w latach 1804 – 1806. Już jako 18-letni młodzieniec otrzymał posadę dyrektora artystycznego w teatrze muzycznym. Świadczy to, że musiał być już znany i wzbudzać zaufanie władz teatru. Teatr ten pod nazwą „Kalte Asche” znajdował się na miejscu dzisiejszego IX Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Piotra Skargi 29/31.

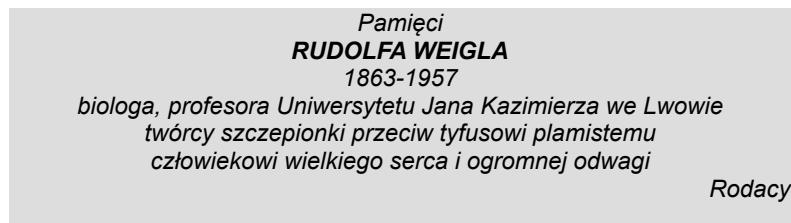
Na budynku szkoły, gdzie kiedyś stał dom, w którym mieszkał, zawisła w 1996 roku tablica z popiersiem kompozytora. Jej autorem jest Tomasz Rodziński.

Profesor Rudolf Weigl – Instytut Immunologii, ul. Weigla

Profesor Rudolf Weigl (1863 – 1957) – immunolog, pracował nad znalezieniem sposobu leczenia chorób zakaźnych. Podczas II wojny prowadził badania nad szczepionką przeciw tyfusowi. Podczas tych doświadczeń zatrudniał ludzi, którzy byli żywicielami wszy. To niemiłe zajęcie uratowało życie wielu osobom, które uniknęły w ten sposób wywózki na roboty do Niemiec. Profesor żył w latach 1863 – 1957.

Pomnik profesora stanął przed Instytutem Immunologii, który nosi Jego imię.

Michael Leopold Willmann – ul. św. Antoniego

Tablica zawiśla na kościele św. Antoniego Padewskiego przy ulicy św. Antoniego. W tym kościele są dwa obrazy tego wybitnego malarza epoki baroku.

Michael Leopold Willmann

(1630-1760)

Najwybitniejszy śląski malarz epoki baroku, jego dzieła zdobiły wiele wrocławskich klasztorów i kościołów. Po przybyciu do Wrocławia w latach 50. XVII wieku namalował Ostatnią Wieczerzę dla kościoła św. Elżbiety. W 1660 r. stworzył dla ratusza we Wrocławiu obraz do komnaty Rady Miejskiej. W 1665 r. dla katedry św. Jana Chrzciciela w Lubiążu, Willmann stworzył obraz podobizny Salomona i Sfery Kambyzesa. Dla kościoła św. Antoniego pod koniec XVII w. stworzył m.in. podobiznę Św. Jana Kapistrana i monumentalne dzieło do ołtarza głównego - Wizja św. Jana Padewskiego.

Najwybitniejszy śląski malarz epoki baroku, jego dzieła zdobiły wiele wrocławskich klasztorów i kościołów. Po przybyciu do Wrocławia w latach 50. XVII wieku namalował Ostatnią Wieczerzę dla kościoła św. Elżbiety. W 1660 r. stworzył dla ratusza we Wrocławiu obraz do komnaty Rady Miejskiej. W 1665 r. dla katedry św. Jana Chrzciciela w Lubiążu, Willmann stworzył obraz podobizny Salomona i Sfery Kambyzesa. Dla kościoła św. Antoniego pod koniec XVII w. stworzył m.in. podobiznę Św. Jana Kapistrana i monumentalne dzieło do ołtarza głównego - Wizja św. Jana Padewskiego.

Most distinguished Silesian baroque painter. His works decorated many Wrocław's convents and churches. In the year 1650 after coming to Wrocław, he painted The Last Supper for the St. Elizabeth church in Wrocław. In 1660 he created a painting for the City Council chamber in the Town Hall in Wrocław. Council order for the City Town Hall paintings - Salomon and Cambyses imitation. In 1664 he left Wrocław. In the end of 17th c. he i.a. created St. John's Capistran effigy and a monumental work for the main altar - St. Anthony of Padua Vision for the St. Anthony church.

Piotr Włostowic – kościół NMP na Piasku

Piotr Dunin z rodu Łabędziów, syn Włosta pochodził z rodziny śląskich możnowładców. Był rówieśnikiem Bolesława Krzywoustego i jego zaufanym urzędnikiem (palatynem, wojewodą). Do Piotra należały ogromne posiadłości na terenie Śląska. Jego żoną była Maria, córka wołodara ruskiego. Wspólnie z żoną ufundował wiele kościołów. We Wrocławiu ich fundacją jest m. in. kościół Najświętszej Marii Panny na Piasku. Na jego elewacji zawisła tablica upamiętniająca wielmożę, który popadł w niełaski księcia Władysława Wygnańca i został przez niego okrutnie okaleczony.

Piotr Włostowic
1080 – 1153
*Najpotężniejszy wrocławianin
średniowiecza, wojewoda śląski, palatyn
Bolesława Krzywoustego i jego synów.
Fundator wielu klasztorów i kościołów,
sprowadził benedyktynów na Śląsk
i wybudował opactwo na Olbinie*

Rafał Wojaczek – ul. Rzeźnicza 24

Rafał Wojaczek (1945–1971) był poetą. Po nieukończonych studiach polonistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim przeniósł się do Wrocławia, gdzie prowadził życie artysty – cygana. Swoją postawą i postępowaniem demonstrował sprzeciw i pogardę dla życia.

W swojej twórczości często powoływał się na motyw śmierci. Autodestrukcyjny tryb życia i alkoholizm przyczyniły się do samobójczej śmierci poety.

Tablica umieszczona jest na ścianie kamienicy przy ulicy Rzeźniczej 24, naprzeciw budynku Teatru Współczesnego.

Rafał Wojaczek
1945 – 1971
*Legendarny poeta, mieszkaniec
Wrocławia w latach 1964-1971.
Tu po raz pierwszy wypowiedział
słowa swojego słynnego wiersza
„Ojczyzna”, „Matka mądra jak
wieża kościoła”*

Christian von Wolff – hotel "Zaułek", ul. Garbary

Urodzony w styczniu 1679 roku we Wrocławiu jako syn garbarza Christian von Wolff został filozofem i matematykiem. Wykłady, jakie prowadził w Halle, ściągały wielu słuchaczy, ale jednocześnie wzbudzały wielkie zaniepokojenie wśród zachowawczych teologów. Na skutek działań wielu przeciwników musiał opuścić miasto, a jego prace zostały skonfiskowane. Po wstąpieniu na tron Fryderyka II powrócił z wygnania, a król zachwycony jego dziełami, przetłumaczył je na francuski. Wolff był autorem podręczników z różnych dziedzin nauki, stworzył szkołę filozoficzną, według której nauczano w większości uniwersytetów niemieckich w 2 poł. XVIII wieku.

Christian Wolff zmarł 9 kwietnia 1754 roku w Halle. W 2004 roku na hotelu „Zaułek” przy ul. Garbary odsłonięta została tablica pamiątkowa upamiętniająca uczonego.

Henryk Worcell (Tadeusz Kurtyka) – ul. M. Skłodowskiej Curie 40

Henryk Worcell (1909–1982) był wrocławskim prozaikiem i publicystą. Zaraz po wojnie pracował na Ziemiach Zachodnich jako wiejski bibliotekarz. W 1957 roku przeniósł się do Wrocławia. Jego najbardziej znany utwór „Zaklęte rewiry” powstał jeszcze przed wojną.

Stanisław Wyspiański – ul. St. Dubois

Ta tablica jest właściwie satyrycznym żartem. Powstała w czasie Satyrykiady 2010 i zamierza upamiętniać, zaprzecza. No cóż, artyści mają prawo do takich groteskowych pomysłów.

Damian de Veuster – klasztor Sercanów Białych, ul. Snopkowa 5 (Wojszyce)

Urodził się w belgijskiej wiosce Tremelo w 1840 roku. W wieku 19 lat wstąpił do Zgromadzenia Najświętszych Serc Jezusa i Maryi, a po pięciu latach znalazł się na Hawajach, gdzie zajął się lesem trędowatych, którzy przebywali w bardzo trudnych warunkach. Zamieszkał z nimi i przez 16 lat dzielił z chorymi wszelkie niedogodności losu. Jeszcze przed jego śmiercią w 1889 roku od ośrodków trędowatych przybyli inni zakonnicy i kontynuowali dzieło ojca Damiana. Został beatyfikowany przez papieża Benedykta XVI w 2009 roku. Jest patronem chorych na trąd, AIDS i wszystkich odtrąconych. Belgowie uważają go za bohatera narodowego.

Władysław Zarembowicz – Szkoła Podstawowa nr 72 przy ul. Trwałej

Władysław Zarembowicz – działacz Związku Polaków w Niemczech i drużynowy harcerksi – jest patronem Szkoły Podstawowej nr 72 przy ulicy Trwałej. Został zamordowany w obozie koncentracyjnym. W grobie rodzinnym Zarembowiczów na cmentarzu przy ulicy Bujwida złożona jest urna z jego prochami.

Wszyscy działacze harcerscy przedwojennego Wrocławia uczczeni zostali tablicą pamiątkową na skwerze Polaków ze Znakiem P. (opis w rozdziale B).

Władysław Zarembowicz
1918-1944
Wielki patriota, ostatni drużynowy Drużyny Harcerskiej im. Króla Bolesława Chrobrego we Wrocławiu. Działacz Związku Polaków w Niemczech. Aresztowany przez Niemców w 1939, zamordowany w obozie koncentracyjnym w Mauthausen
w 1939, zamordowany w obozie koncentracyjnym w Mauthausen

Dr Stefan Zawada – szpital MSWiA, pl. Powstańców Wielkopolskich

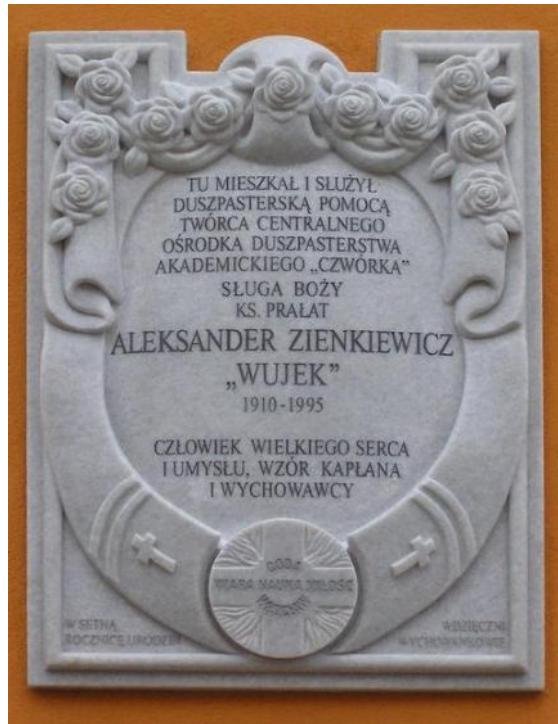
Na budynku szpitala przy pl. Powstańców Wielkopolskich, od strony dziedzińca, umieszczona została marmurowa tablica upamiętniająca jedną z ofiar epidemii ospy, jaka nawiedziła Wrocław w 1963 roku. Był to lekarz dr Stefan Zawada (1919 – 1963), pracujący wśród chorych zakażonych ospą.

*Pamięci dr Stefana Zawady
Asystenta Oddziału Wewnętrznego
Szpitala MSW we Wrocławiu,
który wykonując obowiązki lekarza
zaraził się ospą prawdziwą w czasie
epidemii i zmarł w wieku 44 lat dnia 3 VIII
1963 roku.
W XX rocznicę śmierci pracownicy
Szpitala i Polikliniki W.U.S.W. we
Wrocławiu*

Ksiądz Aleksander Zienkiewicz – budynek Orphanotropheum, ul. Katedralna 4

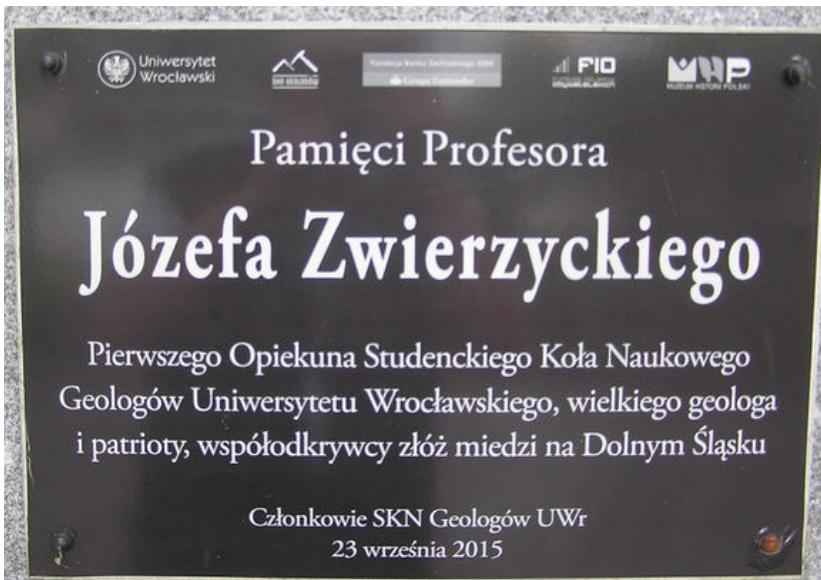
Tablica zawisła na budynku, gdzie przez lata ksiądz Zienkiewicz prowadził duszpasterstwo dla studentów. Wielu wspomina Go jako wspaniałego człowieka. Obecnie trwa proces beatyfikacyjny, a okazją ufundowania tablicy była setna rocznica urodzin księdza.

Józef Zwierzycki

– Instytut Nauk Geologicznych UWr, bulwar J. Zwierzyckiego

Józef Zwierzycki (1888–1961) studiował górnictwo i geologię w Berlinie. Wiele lat spędził jako główny geolog w Indiach Holenderskich. W 1938 roku powrócił do Polski. W czasie wojny był więźniem hitlerowskim. Po wojnie związał się z Uniwersytetem Wrocławskim, prowadząc jednocześnie badania geologiczne złóż na terenie Ziemi Zachodnich. Uznawany jest za odkrywca złóż miedzi w okolicach Lubina.

**B. POMNIKI ZWIĄZANE
Z GRUPAMI OSÓB I ORGANIZACJAMI**

Fontanna Pamięci – ul. Czysta

Pomnik ten niesie ze sobą wiele treści i skojarzeń. Według autora, Macieja Szańkowskiego węzełek jest symbolem ludzi wędrujących i przemieszczających się nie zawsze zgodnie ze swoją wolą. Szczególnie dotyczy to byłych i obecnych mieszkańców Wrocławia. Po zakończeniu wojny musieli opuścić swoje domy i udać się na tułaczkę, w obce dla siebie miejsca. W przysłowiowym węzełku musiały zmieścić się najpotrzebniejsze rzeczy, ale też wspomnienia i tęsknota za starym, kochanym miejscem. Oczywiście różne były przyczyny takich decyzji i różna jest dzisiaj ich ocena.

Spiżowy węzełek umieszczony jest na obrzeżu fontanny. Na jednej z jej ścian wykuty jest napis PANTA RHEI, a na dnie leżą klucze do mieszkań. Wszystko ma tu swoje znaczenie. Filozoficzny napis odnosi się do upływającego czasu, a klucze przypominają sytuację ludzi, którzy opuszczając swoje mieszkania często musieli pozostawić je w drzwiach. Klucz jest jednocześnie symbolem otwierającym pamięć, wspomnienia i przywiązania do swojego miejsca na ziemi. Pomnik został tu zainstalowany w 2004 roku.

Obecnie (2024 r) w tym miejscu powstał nowy budynek. Fontanna Pamięci została zdemontowana.

Bohaterowie Getta Warszawskiego – pl. Bohaterów Getta

Pomnik odsłonięty został w 20. rocznicę powstania w getcie warszawskim. Inicjatorami i projektantami pomnika byli działacze Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów. Ze względu na budowę Trasy W-Z zaistniała potrzeba przesunięcia pomnika w obecne miejsce tak, aby nie kolidował z przebiegiem jezdni. Pomnik zbudowany jest z dwóch kamiennych płyt.

1943 19 kwietnia 1963

*Bohaterom Getta
Warszawskiego,
bojownikom za naszą
i waszą wolność
Społeczeństwo Wrocławia*

Bojownicy o wolność i demokrację – pl. Wolności

Głaz narzutowy leży w centralnym punkcie placu Kościuszki, w miejscu gdzie do zakończenia II wojny światowej stał pomnik–grobowiec gen. Friedricha Bogislava von Tauzenziena. Kiedyś na głazie wykuty był tekst upamiętnia bojowników o niepodległość oraz data powstania pomnika – 24 marca 1946. Okazją jego odsłonięcia był odbywający się we Wrocławiu zjazd Związku Uczestników Walki Zbrojnej o Niepodległość i Demokrację.

W latach 90. XX w. usunięto pierwotny napis, a umieszczono w tym miejscu symbol Polski Walczącej. Ze względu na położenie kamienia w centrum ronda otoczonego ruchliwą jezdnią napis jest mało czytelny. Miejsce to nosi obecnie nazwę Skweru Solidarności Walczącej.

Ormiański chaczkar – obok klasztoru dominikanów, ul. Janickiego 2/4

Chaczkar to rodzaj ormiańskiego pomnika w kształcie płyty kamiennej z motywem kwitnącego krzyża i charakterystycznymi motywami zdobniczymi. Umieszcza się go w pobliżu świątyń, a także często na rozstajach dróg, by upamiętniać szczególne wydarzenia. Również Wrocławski nawiązuje do tej zasady.

Pomnik został odsłonięty 21 września 2012 roku w ramach obchodzonych we Wrocławiu II Dni Ormiańskich w pobliżu kościoła dominikanów, gdzie odprawiane są nabożeństwa w obrządku ormiańskokatolickim.

*Chaczkar upamiętniający wielowiekową obecność Ormian w Polsce
i ludobójstwo Ormian w Turcji oraz Ormian i Polaków na Kresach Wschodnich
w XX w*

Cywilne ofiary II Wojny Światowej

Ofiary wojny – kościół św. Jacka, ul. Miłoszycka na Swojczycach,

Tablica z nierdzewnej stali umieszczona została na dziedzińcu kościelnym u stóp pomnika Matki Boskiej. Dziś jest wygięta, a więc mało czytelna. Jest to jedna z najstarszych tablic pamątkowych w powojennym Wrocławiu.

Ś p.
*Bohaterskim ofiarom światowej wojny
poległym w bitwach i zabitym o wolność
ojczyzny i ludów,
umęczonych w obozach i więzieniach
hitlerowskich
Cześć, chwała i wieczny odpoczynek
Składają parafianie
Wrocław, Swojczyce 2.XII.1950*

Cywilne ofiary wojny – skwer Ludzi ze Znakiem P, ul. Prusa/ Nowowiejska

Granitowy obelisk poświęcony „Ludziom ze Znakiem P”, którzy jako niewolnicy musieli pracować podczas wojny we Wrocławiu, stoi na skwerku przy skrzyżowaniu ulic Nowowiejskiej i Prusa. Skwer ten nosi nazwę Ludzi ze Znakiem P.

Pomnik zaprojektował inż. Narcyz Bondyr, wykonali go w 1996 roku ojciec i syn Bajraszewscy. zaś sfinansowali członkowie Klubu „Ludzi ze Znakiem P”, członkowie oddziału wrocławskiego Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę, Zarząd Gospodarki Komunalnej Wrocław – Śródmieście, kościół Św. Michała Archanioła i Fabryka Pojazdów Cięźarowych ZREMB.

Polegli przy budowie lotniska na pl. Grunwaldzkim

Nad brzegiem starego koryta Odry, na krańcu pl. Grunwaldzkiego przy moście Szczynickim ustawiono kamienny obelisk, który upamiętnia poległych przy budowie lotniska.

W 1945 roku, w oblężonym Wrocławiu dowództwo Festung Breslau wpadło na szalony pomysł, aby na gruzach wyburzonych domów wybudować pas startowy. Do pracy zaangażowano wszystkich, którzy byli w tamtym czasie do dyspozycji. Pod morderczym ogniem radzieckiej broni pokładowej i bomb lotniczych pracowały tu nawet 12-letnie dzieci. Liczbę ofiar ocenia się na kilkanaście tysięcy ludzi. Z lotniska zbudowanego kosztem tak wielu ofiar wystartował ...tylko jeden samolot, uwożąc pomysłodawcę jego budowy, gauleitera Karla Hanke. Są też twierdzenia, że ten samolot wystartował w okolicy Hali Stulecia lub Stadionu Olimpijskiego.

Po remoncie mostu Szczynickiego w 2009 roku obelisk przeniesiony został w inne miejsce niedaleko pierwotnego usytuowania.

Sportowcy, ofiary wojny – osiedle Ogrody Hallera, ul. J. Hallera

Kamienny obelisk stał od 21 września 1947 roku na terenie kompleksu sportowego PaFa-Wagu. Klub sportowy przekazał swoje tereny pod zabudowę mieszkaniową, pomnik został przeniesiony i umieszczony w reprezentacyjnym miejscu pomiędzy budynkami.

*Sportowcom poległym
w walce o wolną
i demokratyczną
Polskę
Rob. Klub Sportowy Pafawag
Wrocław 21.IX.47*

Pomnik do 2009 roku

Aktualne miejsce ustawienia

Niemieckie ofiary ostatnich dni wojny – konsulat Niemiec, ul. Podwale 76

Tablica znajduje się na posesji Konsulatu (niedostępnej od strony ulicy). Upamiętnia poległych pochowanych w ogrodzie podczas oblężenia Wrocławia znalezionych podczas remontu konsulatu.

*Ku pamięci pochowanych tutaj ofiar
ostatnich
dni wojny. Miejscem ich ostatniego
spoczynku
jest teraz cmentarz
na Osobowicach.*

Czescy antyfaszyści – mur więzienia przy ul. W. Reymonta

Niepozorna tablica umieszczona jest na murze więziennym od strony ulicy Władysława Reymonta. Tekst w języku polskim i czeskim upamiętnia obywateli Czechosłowacji, którzy w czasie wojny zostali straceni we wrocławskim więzieniu.

Na wieczną pamiątkę 638
bojowników
antyfaszystowskich
straconych na tym miejscu
w latach 1940-1945.
MEVČSBS Brno

Dzieci nienarodzone – cmentarz Osobowicki

Ten bardzo wymowny pomnik stoi w pobliżu kaplicy na cmentarzu Osobowickim. Wykonał go Martin Hudaček, słowacki artysta, którego rzeźby o podobnej tematyce znane są w Europie. Zrozpaczeni rodzice boleją nad utratą nienarodzonego dziecka.

Siostry Elżbietanki Męczennice Miłości – klasztor, ul. św. Józefa 1/3

Tablica z czerwonego granitu zawisła na dziedzińcu klasztoru. Wspomina ona o szesnastu siostrach zakonnych ze zgromadzenia Elżbietanek, które zostały zamordowane w 1945 roku przez żołnierzy radzieckich broniąc kobiecej godności i czystości oraz pełniąc czyny miłosierdzia. Wśród zamordowanych znalazło się pięć sióstr, które zostały uroczyście beatyfikowane w Rzymie w 2022 roku.

*Ku czci szesnastu elżbietanek prowincji wrocławskiej, bohaterskich męczennic
okresu II wojny Światowej,
a wśród nich pięć błogosławionych:*

S.M Edelburgis Kubitzki +20.02.1945 Żary
S.M Rosarius Schilling +23.02.1945 Nowogrodziec
S.M. Adelia Schramm +25.02.1945 Godzieszów
S.M. Sabiny Thienel +01.03.1945 Luban
S.M. Acutiny Goldberg +02.05.1945 Krzydłina Wielka

które pełniąc samarytańską posługę wobec opuszczonych, biednych, chorych
i najbardziej potrzebujących zostały zastrzelone przez żołnierzy Armii Czerwonej
w obronie swojej konsekrowanej czystości i broniąc godności innych

*Męczennicom Miłości
jako wotum wdzięczności za złożone w ofierze życie , by pamiętać o nich pozostała
na zawsze*

*Współsiostry ze Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety
Wrocław 11 czerwca 2022
W uroczystość beatyfikacji Sióstr Męczenniczek*

Ekumeniczny krąg dyskusyjny „Una Sancta” – ul. P. Włodkowica 9

Według informacji zawartej na tablicy, w byłym klasztorze sióstr elżbietanek (dziś Herbal hotel) spotykali się przeciwnicy narodowego socjalizmu. Przewodzili tym spotkaniom katolicki ksiądz profesor Hermann Hoffmann – katecheta gimnazjum św. Macieja, który do 1948 r. był duszpasterzem ludności niemieckiej na Śląsku oraz pastor ks. Max Josef Metzger – przeciwnik narodowego socjalizmu, który zginął śmiercią męczeńską w 1944 r. Ruch ten, oprócz działalności politycznej skierowanej przeciwko Hitlerowi, prowadził dyskusje ekumeniczne związane z katolicyzmem i protestantyzmem. Dzisiaj ich kontynuacją są wspólne działania ekumeniczne prowadzone w ramach „Dzielnicy Wzajemnego Szacunku”. Tablica umieszczona jest na murze dawnego ogrodu klasztornego od strony ul. Włodkowica.

Tu, w byłym klasztorze Elżbietanek, w latach trzydziestych XX wieku spotkał się ekumeniczny krąg dyskusyjny „UNA SANCTA”, którego celem było pojednanie między narodami i chrześcijanami.

Tu spotykali się wrocławscy katolicy i ewangelicy zapraszani przez ks. prof. Hermanna Hoffmanna oraz ks. Maxa Josefa Metzgera, założyciela bractwa „UNA SANCTA” w Niemczech, przeciwnika narodowego socjalizmu, który zginął śmiercią męczeńską w roku 1944. Począwszy od 1996 roku tradycję ekumeniczną wrocławianie kultywują w ramach „Dzielnicy Wzajemnego Szacunku”.

Pierwsi polscy esperantyści we Wrocławiu – Rynek 50

W budynku pod adresem Rynek 50 zaraz po wojnie działała organizacja esperancka. Fakt ten upamiętnia tablica umieszczona obok wejścia. Jej odsłonięcie nastąpiło 17 grudnia 2008.

W tej kamienicy 18 marca 1948 r. powstała pierwsza powojenna polska organizacja esperancka.

Utworzyli ją:

Janina Ender, Stefan Frejtak, Lechosław Gwiazdowski, Stanisław Michalkiewicz, Józef Mielczarek, Eugeniusz Misiurewicz, Ryszard Nowakowski, Bogdan Opolski, Jacek Piątkowski, Urszula Przybyło, Kazimierz Raczkowski, Zygmunt Sagan, Mieczysław Sambor

Wrocławscy gazownicy – teren dawnej gazowni miejskiej, ul. Gazowa

Na terenie byłej gazowni na Tarnogaju przy ulicy Gazowej stoi kamienny obelisk. Po tablicy, jaka kiedyś na nim wisiała, pozostał niestety tylko ślad. Według informacji uzyskanych od miejscowych mieszkańców obelisk upamiętniał wrocławskich pracowników gazowni. Dzisiaj na terenie gazowni rozmieściły się różne firmy i trudno tam szukać śladów jej dawnej świetności.

Golgota Wschodu – kościół M. B. Pocieszenia, ul. E. Wittiga 10

Tą nazwą określa się miejsce pamięci w pobliżu kościoła pod wezwaniem Matki Bożej Pocieszenia przy ul. Wittiga. Inicjatorem jego budowy był redemptorysta, proboszcz parafii o. Stanisław Golec i środowiska Związku Sybiraków. Zgromadzone są tu na zewnątrz tablice upamiętniające ofiary stalinowskich represji oraz tych, którzy zginęli na Wschodzie lub tam cierpieli. W parafialnej izbie pamięci przygotowano wystawę, która pokazuje wywózki i dokumentuje represje jakich Polacy doświadczyli od wschodniego sąsiada.

Dzięki wspólnym wysiłkom parafii i Centrum Historii Zajezdnia w 2018 roku wystawa została poszerzona i przystosowana do pełnienia funkcji edukacyjnych.

Harcerze polegli o polskość Wrocławia – skwer Polaków ze Znakiem P

W okresie międzywojennym działała we Wrocławiu drużyna harcerska. Założył ją w 1927 roku druh Wiktor Urbanowicz. Harcerze prowadzili aktywną i urozmaiconą działalność, szczególnie kładąc nacisk na wychowanie patriotyczne i poszukiwanie śladów polskości we Wrocławiu. Podczas rządów hitlerowskich harcerze polscy byli szykanowani, nie pozwalano im nosić mundurków, byli objęci nadzorem gestapo. Po wybuchu wojny Wiktor Urbanowicz i drugi współzałożyciel, Tadeusz Grajkowski zostali zesłani do obozu koncentracyjnego, gdzie zostali zamordowani. Ostatni drużynowy, Władysław Zarembowicz zginął w obozie koncentracyjnym Mauthausen.

Pomnik wzniesiony został z inicjatywy Dzielnicowej Rady Przyjaciół Harcerstwa. Granitowy głaz z tablicą znajduje się na skwerze Polaków ze Znakiem P, przy zbiegu ulic Prusa i Walecznych. Kamień wydobyty został z lewego brzegu Odry, obok mostu Szczepnickiego, obrobił go Tadeusz Udziec.

*Harcerzom i instruktorom
poległym w walce o polskość
Wrocławia w 20 rocznicę powstania Hufca
ZHP
Wrocław – Śródmieście
maj 1977*

Wrocławscy kolejarze

Polegli przy odbudowie dolnośląskiego kolejnictwa – Dworzec Główny

Tablica zawiśla w tym miejscu w 1975 roku, w 30. rocznicę zakończenia wojny. Ufundowało ją środowisko kolejarskie.

Kolejarze brochowscy – pl. Afgański

Pomnik stoi na zielonym skwerku w pobliżu pl. Afgańskiego.

Fundatorami obelisku byli mieszkańcy Brochowa we wrześniu 1967 roku. Wcześniej (przed II wojną światową) ten kamień upamiętniał żołnierzy poległych w wojnie prusko-francuskiej.

*Kolejarzom poległym na posterunkach pracy w okresie odbudowy węzła PKP Brochów w roku rozpoczęjącym 2-gie tysiąclecie państwa polskiego
Mieszkańcy Brochowa i współtowarzysze pracy
Wrzesień 1967*

Kolejarze pionierzy i ich trud – Leśnica, ul. Trzmielowicka

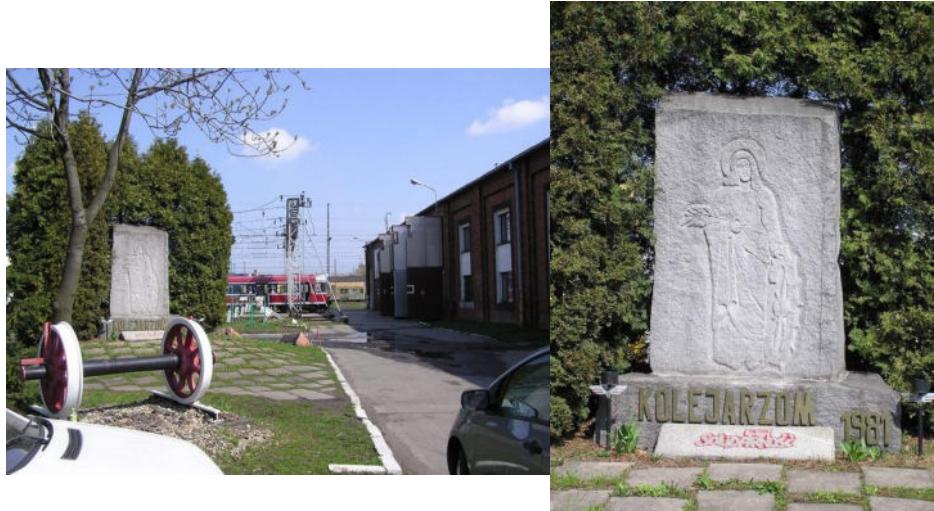
Pomnik stoi u zbiegu ulic Rubczaka i Trzmielowickiej w Leśnicy. Pierwotnie upamiętniał on poległych w I wojnie światowej. Na półkolistej ścianie, na tablicach były umieszczone nazwiska poległych mieszkańców Leśnicy. W ramach akcji „odniemczania” Wrocławia po wojnie usunięte zostały te tablice i pomnik zatracił swoje pierwotne znaczenie.

Zygmunt Antkowiak w książce „Pomniki Wrocławia” pisze: „... przed rokiem 1950 bezpańskim obiektem zainteresowali się pracownicy PKP. Oni to spowodowali umieszczenie na obelisku godła PKP i w ten sposób służy on odtąd polskiej idei, dając wyraz hołdu złożonego pionierskiemu trudowi kolejarzy, którzy po wyzwoleniu dźwigali z ruin i uruchamiali żelazne szlaki.”

Św. Katarzyna patronka kolejarzy – Dworzec Główny, wejście zachodnie

Płaskorzeźbiona postać św. Katarzyny, patronki kolejarzy wykuta jest w surowym granicie. Fundatorem pomnika była zakładowa organizacja Solidarności. Pomnik odsłonięty został w pierwszą rocznicę strajku głodowego kolejarzy Węzła Wrocławskiego w 1981 roku obok dawnej lokomotywowni przy ulicy Paczkowskiej.

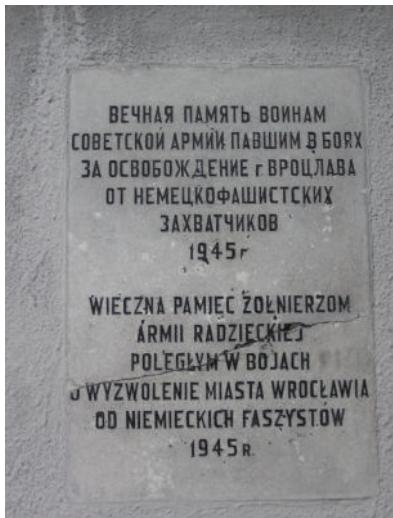

Po przygotowaniu odpowiednio eksponowanego miejsca w pobliżu Dworca Głównego po- stanowiono przenieść tu pomnik. Stało się to 25 października 2020 roku.

Żołnierze Armii Czerwonej Brochów – pl. Afgański

Obelisk upamiętniający radzieckich żołnierzy 22 Korpusu Piechoty poległych w 1945 roku podczas walk z 609 Dywizją Piechoty i fortcznym pułkiem „Wehl”. Plac ten przez jakiś czas był tymczasowym cmentarzem wojskowym, później szczątki poległych przeniesione zostały na wspólny cmentarz na Skowroniej Górze. Pomnik został zlikwidowany w 2018 roku.

Leśnica – ul. Trzmielowicka

Pomnik stoi w miejscu, które pierwotnie było tymczasowym cmentarzem, na którym pochowano żołnierzy Armii Czerwonej poległych w walkach o Wrocław. 359 Dywizji Piechoty poniosła dotkliwe straty, walcząc w bojach z doborową jednostką SS dowodzoną przez płk Bessleina. Później ciała pochowanych tu żołnierzy przeniesiono na Skowronią Górę.

Cmentarz na Skowroniej Górze – ul. Działkowa

Cmentarz na Skowroniej Górze kryje ciała około 7.500 poległych żołnierzy radzieckich. Zostali tu pochowani wszyscy ci, którzy padli w bojach we Wrocławiu i okolicy.

Pomnik ma kształt ściany, na której umieszczone są nazwiska poległych wypisane na 356 granitowych płytach. Cmentarz uzyskał obecną formę po przebudowie wykonanej w roku 1967. Autorami pomnika są Łucja i Eugeniusz Skomorowscy, natomiast przestrzeń cmentarza zaprojektował architekt krajobrazu inż. Janusz Szymański.

Cmentarz Oficerów Radzieckich – ul. Karkonoska

Cmentarz postał w latach 1945–47 i usytuowany jest u zbiegu ulic Karkonoskiej i Ślężnej. Pochowanych jest na nim 763 oficerów (w tym 69 nieznanych z imienia i nazwiska) z 6 Armii I Frontu Ukraińskiego pod dowództwem gen. Władimira Głuzdowskiego. Punktem centralnym jest glorieta wsparta na pięciu kolumnach, w jej centralnej części umieszczono urnę. Autorem pomnika był ówczesny naczelnik Wydziału Odbudowy Urzędu Wojewódzkiego inż. arch. Roman Feliński.

Na cmentarzu pochowani zostali również niemieccy antyfaszyści – Horst Viedt i Joseph Wagner, którzy zginęli w walkach o Wrocław walcząc po stronie Armii Czerwonej.

Tablica zamontowana w podstawie gloriety przypomina również o lotniku gen. Iwanie Połbinie, który zginął w wakach powietrznych nad Wrocławiem.

Żołnierze polscy

Żołnierze II Armii Wojska Polskiego – Szk. Podst. nr 47, ul. Januszowicka

Pomnik poświęcony żołnierzom II Armii Wojska Polskiego stoi na boisku Szkoły Podstawowej nr 47 przy ulicy Januszowickiej 35/37. Szkoła nosiła imię gen. Aleksandra Waszkiewicza, który walczył w szeregach tej armii. Na frontowej ścianie granitowego prostopadłościanu umieszczony jest profil generała.

Autorem pomnika jest wrocławski rzeźbiarz Bogdan Hoffman, a inicjatorką jego budowy była dyrektorka tej szkoły Franciszka Majewska. Odsłonięcie odbyło się 26 maja 1978 roku. Szkoła święciła wtedy 30- lecie swego istnienia. Obecnie zapomniano zarówno o II Armii, jak i o jej bohaterze. Pomnik stoi opuszczony i pomazany, a tablica na frontonie budynku informująca o patronie szkoły została wstydiście zasłonięta innym napisem

Żołnierze II Armii Wojska Polskiego – Szk. Podst. nr 105, ul. Grochowa

Szkole nadano imię II Armii Wojska Polskiego w 1965 roku.

Foto z - <https://polska-org.pl/4513575,foto.html?idEntity=515215>

Żołnierz Ludowego Wojska Polskiego – klub OKO, ul. B. Pretficza 24

Pomnik został odsłonięty 24 lipca 1948 roku*. W tym dniu otwierano również pobliski Okręgowy Klub Oficerski – OKO.

*Żołnierzowi Odrodzonego Wojska
Polskiego w dowód wdzięczności
społeczeństwo Dolnego Śląska.
Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza
22 lipca 1948 roku*

Poniżej tablicy w kamieniu wyryty jest znaczek, logo TPŻ obwiedziony napisem: „Okręg Wrocławski. Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza było inicjatorem budowy.”

Postać żołnierza pojawiła się na tym cokole w miejsce stojącego tu do 1945 roku feldmarszałka Moltkego. Obecna tablica zasłania wykuty w kamieniu napis „Moltke 1800–1891”.

* Andrzej Bułat w Kalendarzu Wrocławskim 1979 str. 130 podaje, że pomnik został odsłonięty 22 lipca 1963 roku.

Żołnierze AK ze zgrupowanie „Szarego” – cmentarz św. Rodziny, ul. Smętna

Ośmiu członków Armii Krajowej z grupy „Szarego” zostało ujętych przez hitlerowców podczas potyczki na Kielecczyźnie. Przywiezieni zostali do wrocławskiego więzienia i tu prawdopodobnie rozstrzelani 18 lutego 1945 roku. Inne wersja mówi, że rozstrzelani zostali podczas próby ucieczki z budowy lotniska na ob.pl. Grunwaldzkim. Na ich mogile na cmentarzu przy ulicy Smętnej stoi od 1969 roku pomnik autorstwa Łucji Skomorowskiej. Na poziomym ramieniu krzyża umieszczony został napis „Polska Walcząca”.

Na tablicach u podstawy pomnika wymienieni są zamordowani żołnierze:

*Henryk Płusa „Ryś” lat 20
Bolesław Borij „Sosna” lat 18
Józef Zgórski „Zawieja” lat 30
Wacław Koga „Jola” lat 18
Kazimierz Gładys „Karol”
Jan Miziołek „Strug”
Jan Rzeszutko „Mewa” lat 30
Kazimierz Dołęga „Skała” lat ..*

Grupa bojowa Kedyw „Zagra-Lin” – Dworzec Główny

*Zołnierzom Armii Krajowej
z grupy bojowej Kedyw
o kryptonimie „ZAGRA-LIN”
dowodzonej przez kpt. Bernarda Drzyzgę,
która 23 kwietnia 1943 roku na Dworcu
Wrocław Główny (Hauptbahnhof Breslau)
na terenie III Rzeszy
dokonała brawurowej
akcji sabotażowo – dywersyjnej
przeciwko reżimowi hitlerowskemu.*

*
W 50 rocznicę Akcji „Burza”

*Społeczeństwo Wrocławia i Światowy
Związek
Zołnierzy Armii Krajowej - Okręg
Dolnośląski.
Wrocław w styczniu 1995 roku*

Tablica upamiętnia udany zamach bombowy, jedną z wielu akcji dywersyjnych na dworcach Rzeszy. W wyniku tej akcji zabite zostały 4 osoby, a kilkanaście zostało rannych. Uczestnikami akcji byli: Bernard Drzyzga, ppor. saperów Wacław Smolczyk (to on pozostawił w poczekalni 2 bomby zegarowe), Józef Lewandowski, Stefania Lewandowska i Maria Wasilewska. Wybuch nastąpił w momencie, gdy na dworzec wjechał pociąg wojskowy i wyległ z niego tłum urlopowanych żołnierzy. Blokada, kontrola dokumentów, rewizje osobiste i aresztowania wśród polskich robotników – nie naprowadziły Niemców na ślad bojowców.

Żołnierze KBW – jednostka wojskowa przy ul. Obornickiej 100-102

Pomnik znajduje się na terenie jednostki wojskowej przy ulicy Obornickiej 100–102. Odslonięty został 3 maja 1950 roku, gdy w koszarach stacjonowała jednostka Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Na kamiennym, czterometrowym postumencie ustawiony jest betonowy orzeł.

Według Zygmunta Antkowiaka [1] na nieistniejącej już dzisiaj tablicy znajdował się napis:
„24 maja 1945r. W V rocznicę powstania Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego 24 maja 1950”

„Żołnierzom KBW, bohaterom poległym w walce o Polskę socjalistyczną – lud Dolnego Śląska.”

Na cokole, na którym stoi orzeł umieszczona była szarfa z napisem:
„Za wolność ludu”.

Żołnierze KBW – cmentarz Osobowicki

Pomnik poświęcony żołnierzom Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego pierwotnie, tzn. od 1965 roku stał w Alei Zasłużonych cmentarza Osobowickiego. Spoczywało tu 21 żołnierzy. Obelisk powstał z inicjatywy Związku Kombatantów w 20. rocznicę powstania korpusu KBW. W latach 90. XX wieku Aleja Zasłużonych zmieniła swoje przeznaczenie. Pomnik przeniesiony został w inną część cmentarza i stoi obok stylizowanych kolumn z wizerunkiem Krzyża Walecznych. Placyk obok umożliwiał organizowanie tam uroczystości rocznicowych.

Na kamiennym obelisku umieszczony jest napis:

„W XX rocznicę powstania KBW Żołnierzom Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego poległym w walce z faszystowskimi bandami o Polskę Ludową Cześć i chwałą”

Z tyłu kamienia wyryto: „Chwała żołnierzom KBW poległym za Polskę Ludową”

Obecne miejsce ustawienia pomnika – centralna część cmentarza.

Żołnierze Wojska Polskiego – Wzgórze Oporowskie, ul. Grabiszyńska 294

Pomnik w kształcie stylizowanych husarskich skrzydeł stoi na wzgórzu usypanym z gruzu nad Ślęzą. Jest to cmentarz, gdzie pochowano 604 osoby (wśród nich 420 nieznanych). Autorem pomnika jest Łucja Skomorowska-Wilimowska. Sam cmentarz realizowany był w latach 1966–1979. Wzgórze 22 metrowej wysokości powstało w wyniku czynu społecznego z okazji 25-lecia wyzwolenia Dolnego Śląska. Teren cmentarza podzielony jest na cztery kwaterę, na których pochowani są:

- żołnierze września, i,
- Polacy, przymusowi robotnicy, powstańcy warszawscy, więźniowie gestapo i przedstawiciele Polonii Wrocławskiej
- żołnierze LWP
- więźniowie obozów koncentracyjnych

Najstarszym stopniem pochowanym tu żołnierzem jest kmdr dypl. Stefan Frankowski, dowódca obrony Wybrzeża w 1939 roku. W niemieckiej niewoli przebywał w oflagu w Srebrnej Górze. Na skutek choroby zmarł 25 września 1940 roku.

Żołnierze polegli o wolność i demokrację (nie istnieje) – cmentarz Grabiszyński

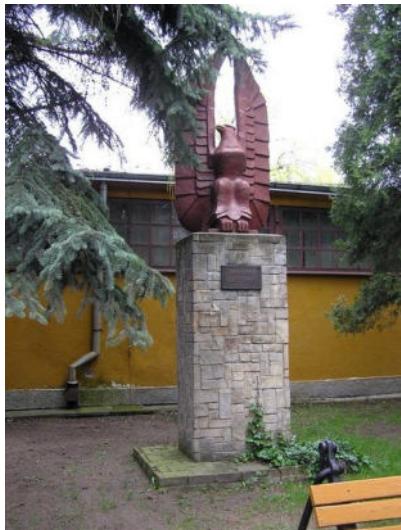
Pomnik istniał do lat 60. XX wieku na starym cmentarzu Grabiszyńskim. Kiedy utworzono nowe miejsce pamięci na Wzgórzu Oporowskim, zdecydowano się ten pomnik rozebrać.

*POLSKIM
ŻOŁNIERZOM
WOLNOŚCI I DEMOKRACJI
POLEGŁYM
ZA OJCZYZNĘ
1939 – 1945*

Foto z: <https://polaska-org.pl/692020,foto.html>
Autor fotografii – Stanisław Derda, ok. 1967.

Polegli pod Monte Casino – WSO Wojsk Inżynieryjnych, ul. Obornicka 108

Ten symboliczny pomnik usytuowany jest w pobliżu Muzeum Wojsk Inżynieryjnych. Jego autorem jest rzeźbiarz-amator, absolwent Oficerskiej Szkoły Saperów, Konstanty Machajski. Pod stylizowanym orłem z rozpostartymi skrzydłami umieszczona jest tabliczka z napisem:

"Monte Casino"

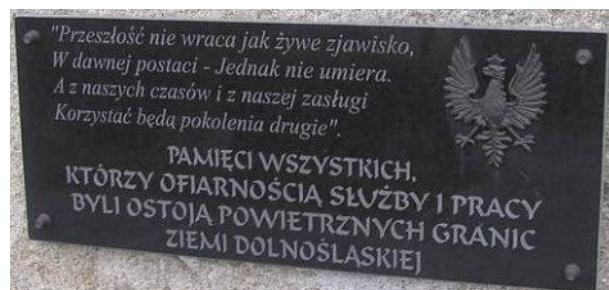
Saperzy polegli w II WŚ. – WSO Wojsk Inżynierjnych, ul. Obornicka 108

Ten prawie nieznany pomnik saperów stoi przed Muzeum Wojsk Inżynierjnych na terenie byłej Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Inżynierjnych przy ulicy Obornickiej 108. Jego autorem jest rzeźbiarz-amator, absolwent Oficerskiej Szkoły Saperów, Konstanty Machajski. Szkoła ta pierwotnie mieściła się w Przemyślu, a w 1946 roku przeniesiona została do Wrocławia. Wielokrotnie zmieniała nazwę, a najbardziej znana jest jako Wyższa Oficerska Szkoła Wojsk Inżynierjnych.

Lotnicy wojskowi – JW Strachowice

Pomnik znajduje się na niewielkim placu na terenie jednostki wojskowej na Strachowicach przy ulicy Granicznej 13. Jednostka ta zawsze była związana z wojskami lotniczymi. Na dwóch marmurowych tablicach upamiętnieni zostali piloci, którzy zginęli pełniąc podniebną służbę. Inicjatorami budowy pomnika byli koledzy poległych z 11. Pułku Lotnictwa Myśliwskiego.

Słuchacze Oficerskiej Szkoły Saperów – ul. Obornicka 108

Pomnik znajduje się obok placu apelowego na terenie dawnej Wyższej Oficerskiej Szkoły Wojsk Inżynieryjnych przy ul. Obornickiej 108. Jest to nieobrobiony kamień polny, na którym umieszczona została plakieta z wizerunkiem Krzyża Walecznych. U dołu znajduje się kamienна tablica z wyrytymi nazwiskami i stopniami 11 poległych w walkach w latach 1944–46 słuchaczy szkoły. Mieściła się ona w tym czasie jeszcze w Przemyślu. Tam została utworzona 19 października 1944 roku, a do Wrocławia została przeniesiona w sierpniu 1946.

Francuscy marynarze – śluza Rędzin

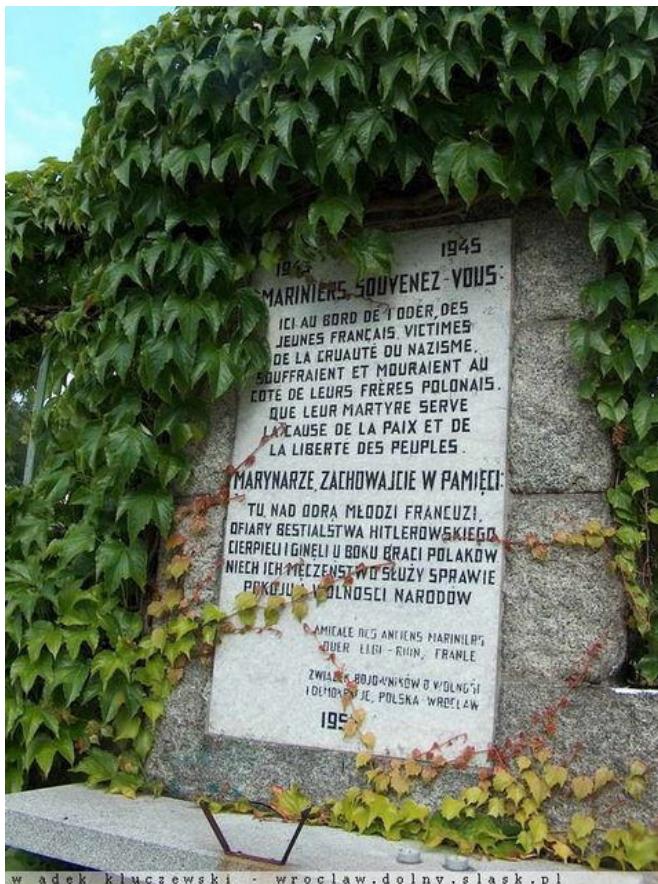

Foto z- <https://polska-org.pl/631060,foto.html?idEntity=511787>

MARYNARZE ZACHOWAJCIE W PAMIĘCI:
TU, NAD ODRĄ MŁODZI FRANCUZI
OFIARY BESTIALSTWA
HITLEROWSKIEGO
CIERPIEĆ I GINĘĆ U BOKU BRACI
POLAKÓW
NIECH ICH MĘCZEŃSTWO SŁUŻY
SPRAWIE
POKOJU I WOLNOŚCI NARODÓW

Marmurowa tablica została umieszczona obok odrzańskiej śluzy w Rędzinie. Przypomina tragiczny los, jaki spotkał francuskich jeńców wojennych, którzy podczas wojny pracowali i ginęli zmuszani do ciężkiej pracy.

Tablica ufundowana została w 1957 roku przez ZBOWiD i władze dzielnicy Wrocław-Fabryczna.

Funkcjonariusze Milicji Obywatelskiej i Policji

Plac Powstańców Śląskich (pomnik nie istnieje)

Piaskowcowy obelisk w formie prostopadłościanu stał na pl. Powstańców Śląskich.

Foto: Z. Antkowiak „Pomniki Wrocławia”

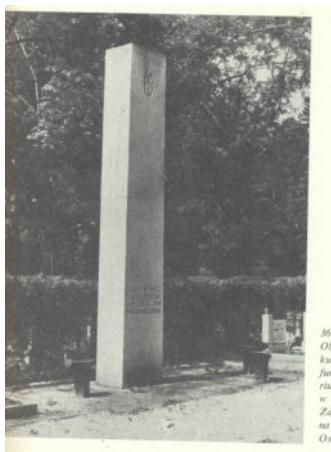
Na ścianach wyryty był napis:

„Cześć i chwała funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej,
poległym w walce o utrwalenie władzy ludowej i porządku
na ziemi dolnośląskiej.
Społeczeństwo Wrocławia i województwa wrocławskiego
7 października 1964 roku”

Na płytach pomnika uwiecznione zostały nazwiska ponad 200 poległych milicjantów. Obok pomnika znajdowała się forma metaloplastyczna, a w jej podstawie był napis:
„Wrocław 7 X 1944 – 7 X 1957”.

Autorem pomnika był Jerzy Boroń, profesor ówczesnej Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych. Obecnie pomnik nie istnieje, a metalowa forma plastyczna przeniesiona została na placik obok Akademii Sztuk Pięknych przy ul. F. Modrzewskiego.

Cmentarz Osobowicki

36.
Obelisk
ku czci
funkcjonarzy MO
w Alei
Zasłużonych
na cmentarzu
Osobowickim

Obelisk ustawiony był w Alei Zasłużonych osobowickiego cmentarza. Upamiętniał 21 milicjantów poległych w pierwszych latach po wojnie. Na piaskowcowym, granitowym graniastosłupie umieszczony był napis:

„Polegli w walce o bezpieczeństwo mieszkańców Wrocławia”

Autorką obelisku jest Lidia Łysoń. Kwaterą opiekowali się uczniowie Szkoły Podstawowej nr 4, której patronem był jeden ze spoczywających w tej kwaterze, por. Mieczysław Kałuski. Pomnik rozebrany został w maju 1991 roku.

Foto: Z. Antkowiak „Pomniki Wrocławia”

Obecnie miejsce, w którym ustawiony był obelisk, przebudowano i zaaranżowano pod nowy pomnik, tym razem poświęcony policjantom. Na obelisku znajdują się dwie tablice z napisami:

1. „Kto nie zna historii i tradycji swoich przodków nie jest godzien nosić swojego munduru” /Józef Piłsudski/

2. „Monument poświęcony funkcjonariuszom policji Państwowej w latach 1918–1939, Milicji Obywatelskiej w latach 1945–1989, Policji od 1990, poległym w ochronie bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymaniu bezpieczeństwa i porządku publicznego”.

Na dwóch ścianach umieszczone są tablice o następującej treści:

1. „Pamięci poległych policjantów Policji Państwowej w ochronie porządku publicznego, których prochy spoczęły w miejscu złożenia”

2. „Pamięci tych policjantów Policji Państwowej, którzy nie podjęli współpracy z okupantem w okresie okupacji i zostali zamordowani w Ostaszkowie, Miednoje, Katyniu, Oświęcimiu, Dachau, i oflagach jeńców wojennych”

3. „Pamięci milicjantów Milicji Obywatelskiej, których prochy leżą na tym cmentarzu i cmentarzach Dolnego Śląska”

Na sześciu tablicach wypisano nazwiska tych, którym poświęcony jest ten pomnik.

27. Wołyńska Dywizja Piechoty AK, jej służba zdrowia – ul. R. Weigla

Marmurową tablicę, wiszącą na ścianie budynku szpitalnego przy ulicy Weigla, ufundowali członkowie Dolnośląskiej Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych. Upamiętnia ona lekarzy, sanitariuszy i pielęgniarki 27. Wołyńskiej Dywizji Piechoty Armii Krajowej. Dywizja utworzona została z sił Okręgu Wołyń AK. Jej zadaniem była ochrona ludności przed działaniami UPA. Planowano również i realizowano w 1944 roku w ramach akcji „Burza” walkę z cofającymi się Niemcami i wystąpienie wobec Armii Czerwonej w roli gospodarza terenów Wołynia. Niestety radzieckie dowództwo wojskowe uznało działania dywizji za wrogie i 26 lipca 1944 roku prowadzono do rozformowania jednostki. Żołnierze byli więzieni, mordowani i prześladowani. Tablica została odsłonięta w 2000 roku.

Ofiary Katynia

Park im. Juliusza Słowackiego

Autorem pomnika jest Tadeusz Tchórzewski przy współpracy Bogdana Kaczmarzyka. Element metalowe odlano w zakładach w Gliwicach.

Pełna bólą postać kobiety, trzymającej ciało zamordowanego mężczyzny i spoglądającej w górę na Anioła Śmierci, to główna dominanta pomnika. Z jednej strony postumentu umieszczone są nazwy obozów jenieckich (Kozielsk, Ostaszów, Starobielsk), a z drugiej strony miejsca kaźni (Katyn, Miednoje, Charków).

Wiosną 1940 roku
z rozkazu Stalina strzałami w tył głowy
zamordowano w Katyniu, Miednoje,
Charkowie i w nieznanych miejscach
byłego ZSRR 22 tysiące polskich
oficerów, policjantów i innych jeńców
z obozów Kozielsk, Ostaszów,
Starobielsk.
W hołdzie pomordowanym pomnik ten
z inicjatywy Stowarzyszenia
„Dolnośląska Rodzina Katyńska”
ufundowali rodacy
Wrocław, w roku 1999

Cmentarz Osobowicki

Pomnik stoi przy głównej alei cmentarza. Odsłonięty został w 1995 roku.

*Pamięci 22 tysięcy polskich oficerów,
policjantów i innych jeńców obozów:
Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk
zamordowanych przez NKWD wiosną
1940 roku w Katyniu, Miednoje,
Charkowie i nieznanych miejscach
b. ZSRR
W 55 rocznicę ich męczeńskiej śmierci.
Dolnośląska Rodzina Katyńska*

Cmentarz Grabiszyński

*Pamięci 22 tysięcy polskich oficerów
policjantów i innych jeńców z obozów:
Kozielsk, Ostaszków, Starobielsk,
zamordowanych przez NKWD
wiosną 1940 roku
w Katyniu, Miednoje, Charkowie
i nieznanych miejscach b. ZSRR/
W 55 rocznicę ich męczeńskiej
śmierci.
Dolnośląska Rodzina Katyńska*

Pomnik znajduje się przy głównym wejściu na cmentarz Grabiszyński i składa się z kamiennego obelisku z tablicą informacyjną. W podstawie umieszczone są tabliczki z nazwiskami pomordowanych. Całość zwieńczona jest krzyżem z orłem i napisem „Katyń – 1940”

Cmentarz – Swojczyce, ul. Chałupnicza

Pomnik zbudowano z granitowych bloków, na których umieszczone są tablice upamiętniające pomordowanych oficerów. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 19.04.1998 roku.

Na pięciu tablicach wykute są napisy:

"Poszli polscy policjanci na śmierć szeregami, zatopiono ich w niesławie, rozstrzelano pa-mięć..."

"Ziemio cudza z grobowych kopców, bardziej człowiek niż człowiek obcy, matko dla naszych zabitych chłopców"

"Zgładzono sprawiedliwość, prawdę i wolność zgładzono. Zdradziecko w smoleńskim lesie, pod obcej nocy osłoną"

"W dalekich tajgach Sybiru modlitwę szepcze wiatr, a na zesłańca mogiłę śnieg biały cicho siadł"

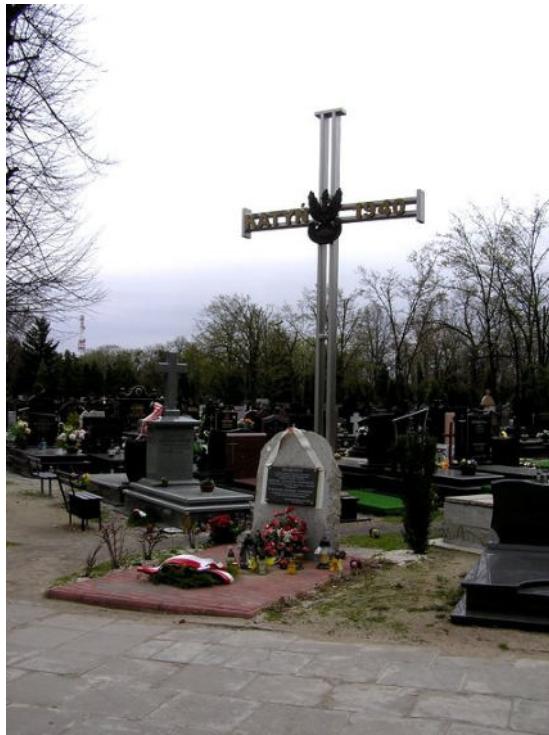
"Nie zdążyli krzyknąć, było cicho i tylko wystrzał trzasnął w dali. Dawno przebrzmiało jego echo, a rana wciąż otwarta pali".

Cmentarz przy ul. Bardzkiej

Granitowy obelisk z tablicą z czarnego marmuru zlokalizowany jest w pobliżu głównego wejścia na cmentarz. Metalowy krzyż ma na ramionach umieszczony napis „Katyń 1940”.

Pomnik powstał z inicjatywy Dolnośląskiej Rodziny Katyńskiej we Wrocławiu.

Ofiary nacjonalistów ukraińskich z OUN i UPA – pl. Polski

Pomnik stoi na pl. Polskim i przypomina o Polakach na Kresach Wschodnich, którzy w wyniku czystek etnicznych zostali zamordowani przez nacjonalistów ukraińskich w latach 1942–1947. Liczbę ofiar ocenia się na 100 do 200 tysięcy.

Pomnik został odsłonięty 25.VIII.1999. Jego autorem jest Jarosław Bańkowski. Poświęcenia pomnika dokonał kardynał Henryk Gulbinowicz.

Na pomniku umieszczony został napis:

„Jeśli zapomnę o nich, Ty Boże zapomnij o mnie”

W podstawie pomnika zamontowane zostały tablice inskrypcyjne i herby czterech miast wojewódzkich, które najwięcej dotknięte zostały czystkami etnicznymi:

**OBYWATELOM POLSKIM POMORDOWANYM
NA KRESACH POŁUDNIOWO –
WSCHODNICH W LATACH 1939 – 1947
PRZEZ ORGANIZACJĘ UKRAIŃSKICH
NACJONALISTÓW (OUN) – UKRAIŃSKĄ
POWSTAŃCZĄ ARMIIĘ (UPA)
Organizacje kresowe i kombatanckie
Wrocław A.D. 1999**

PAMIĘCI UKRAIŃCÓW, KTÓRZY UDZIELALI SCHRONIENIA POLAKOM

**POMNIK – MAUZOLEUM ZOSTAŁ ODSŁONIĘTY I POŚWIĘCONY W DNIU
25 IX 1999 R. PRZEZ JEGO EMINENCJĘ KS KARDYNAŁA
GULBINOWICZA METROPOLITĘ WROCŁAWSKIEGO**

**W KRYPTACH POMNIKA ZŁOŻONA JEST ZIEMIA Z MOGIŁ Z 2000
MIEJSKOWOŚCI MASOWYCH MORDÓW LUDNOŚCI POLSKIEJ ZIEMI:
WOŁYŃSKIEJ, TARNOPOLSKIEJ, LWOWSKIEJ, STANISŁAWOWSKIEJ.
LUBELSKIEJ, POLESKIEJ I RZESZOWSKO-PRZEMYSKIEJ W LATACH
1939-1957**

Ofiary obozu Gross Rosen

Dawne zakłady WSK – Psie Pole, ul. Bierutowska

Skromna, granitowa tablica ustawiona jest na niewielkim postumencie z granitowych kostek brukowych, w pobliżu bramy głównej zakładów WSK Psie Pole.

*Kostka użyta do budowy tej drogi w roku 1947
wykonana została rękoma męczenników obozu w Gross Rosen*

Teren byłych zakładów DOLMEL – ul. Robotnicza

W czasie wojny w zakładach Famo-Werke pracowało ok. 4.000 ludzi, z czego połowa była więźniami filii obozu Gross-Rosen. Byli to więźniowie i jeńcy z całej Europy. Zakład nasta-wiony był wtedy głównie na produkcję wojenną.

*Tu mieścił się w latach
okupacji hitlerowskiej obóz
koncentracyjny, filia Gross
Rosen.
Pamięci pomordowanych
więźniów poświęcamy tę
tablicę
– załoga Dolmela. Wrocław,
kwiecień 1966*

Na ceglanej ścianie hali produkcyjnej umieszczono w 1966 roku pierwotnie jedną tablicę pamiątkową.

W 1979 roku postanowiono rozbudować to miejsce upamiętnienia. Projekt zlecono artyście rzeźbiarzowi Bogdanowi Hoffmanowi. Po lewej stronie od pierwszej tablicy umieścił płytę z 1966 roku i dodatkowo drugą płytę z napisem:

*W 34 rocznicę zakończenia II wojny światowej
– zwycięstwa nad faszyzmem złożono ziemię z pól bitewnych
Westerplatte, Lenino, Monte Cassino, Warszawy, Berlina.
Wrocław 9 V 1979*

Pomiędzy tablicami umieszczono urnę z ziemią z pól bitewnych, na których walczyli dolmelowcy. Ponad tablicami rozpościera skrzydła orzeł jako dramatyczny symbol martyrologii polskich więźniów. Krzyż został dodany w roku 1981.

Teren b. zakładu PAFAWAG, filia obozu Gross Rosen – ul. Fabryczna,

Pomnik ma kształt granitowego prostopadłościanu i zlokalizowany jest tuż przy bramie głównej do byłego zakładu. Na przedniej ścianie wyryty jest napis:

Pafawagowcy więźniom Gross-Rosen

Pomnik został uroczyście odsłonięty 24 kwietnia 1965 roku, a jego autorem jest Leon Podsiadły. Kamień pochodzi z kamieniołomu w Strzelinie. Na ścianie hali W-7 znajduje się tablica odsłonięta w tym samym dniu, która przypomina o więźniach Gross-Rosen.

Ofiary niemieckiego i sowieckiego totalitaryzmu – więzienie, ul. Kleczkowska

Tablica wykonana z czarnego marmuru przypomina o tragicznym losie polskich patriotów, którzy znaleźli się we wrocławskim więzieniu. W czasach totalitaryzmu hitlerowskiego lub stalinowskiego powód był zawsze jeden – podejrzenie o działania niepodległościowe. Dla wielu z nich był to ostatni etap w życiu.

Tablica została ufundowana w 2007 roku przez Światowy Zarząd Okręgu Dolnośląskiego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Samorząd Wrocławia i zawisła na murze w pobliżu wejścia do więzienia przy ulicy Kleczkowskiej.

Ofiary „Nocy Kryształowej” – ul. Łąkowa

1872-1938.

W tym miejscu stała do 9 XI 1938 r. największa synagoga Gminy Żydowskiej we Wrocławiu. Tej nocy została ona spalona przez zbrodniczy reżim hitlerowski. Tym aktem zniszczenia rozpoczęł się mord Żydów wrocławskich – dzieci, kobiet i mężczyzn. Błogosławiona ich pamięć

Pomnik stoi przy ulicy Łąkowej w miejscu, gdzie do 1938 roku wznosiła się powstała w 1872 r. Nowa Synagoga (tzw. „Na Wygonie”) zaprojektowana przez Edwina Opplera – wrocławskie centrum judaizmu liberalnego. Podczas „Nocy Kryształowej” synagoga została podpalona przez nazistów i następnie wysadzona w powietrze. Podczas pogromu zniszczeniu uległo również wiele wrocławskich sklepów i budynków należących do Żydów.

Odsłonięcie pomnika odbyło się w 1998 roku. Na trzech kamiennych blokach, przypominających żydowski nagrobek – macewę, umieszczono uproszczony wizerunek zburzonej synagogi oraz inskrypcję w jęz. polskim, niemieckim i hebrajskim:

Ofiary stalinizmu

Promenada Staromiejska, w pobliżu opery

Autorem pomnika jest Tadeusz Teller, a inicjatorem budowy działacz opozycji antykomunistycznej Leszek Skonka. Kompozycja składa się z ukośnie ułożonych płyt granitowych, które wzajemnie opierają się o siebie, tworząc jakby stos. Ponad płytami wieńiec z drutu kolczastego symbolizuje koronę cierniową jako wyraz cierpienia.

Na tablicach umieszczonych u podstawy pomnika znajdują się napisy:

TYM, KTÓRZY
ODBUDOWALI POLSKĘ
I ZAGOSPODAROWALI ZIEMIE
ODZYSKANE
W 50-tą ROCZNICĘ
NARÓD POLSKI

POMNIK OFIAR STALINIZMU
MONUMENT TO VICTIMS OF
STALINISM
DENKMAL FÜR DIE OPFER DES
STALINISMUS
ПАМЯТНИК ЖЕРТВАМ
СТАЛИНИЗМА

W 50-tą ROCZNICĘ NARZUCENIA SYSTEMU STALINOWSKIEGO
POLAKOM, W HOŁDZIE JEGO OFIAROM
KU PRZESTRODZE ŻYJĄCYM I PRZYSZŁYM POKOLENIOM
NARÓD POLSKI
WROCŁAW 17.IX.1989

Mur więzienia – ul. Wł. Reymonta.

Tablica poświęcona jest pamięci Polaków – ofiar terroru komunistycznego. Na tablicy umieszczono znak Polski Walczącej. Jej odsłonięcie odbyło się w 1990 roku.

Ściana pamięci na cmentarzu Osobowickim

Na Cmentarzu Osobowickim utworzono pole, na którym potajemnie grzebane były ofiary stalinowskiego terroru w latach 1945 – 1956. Przez całe dziesięciolecia osoby te nie miały swoich grobów, a pole cmentarne, gdzie były pochowane, porastały chwasty. Obecnie w miejscu bezimiennych pochówków ustawione są kamienne krzyże, a nieliczne groby tych, których udało się zidentyfikować, zaopatrzono zostały w imienne tablice. W kilku miejscach ustawione są nagrobki.

Jeden z nielicznych nagrobków z ustaloną tożsamością ofiary.

Przechodniu

Przed Tobą Tragiczne pola 81a i 120

Ziemia ta kryje prochy wielu żołnierzy Armii Krajowej, Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość,

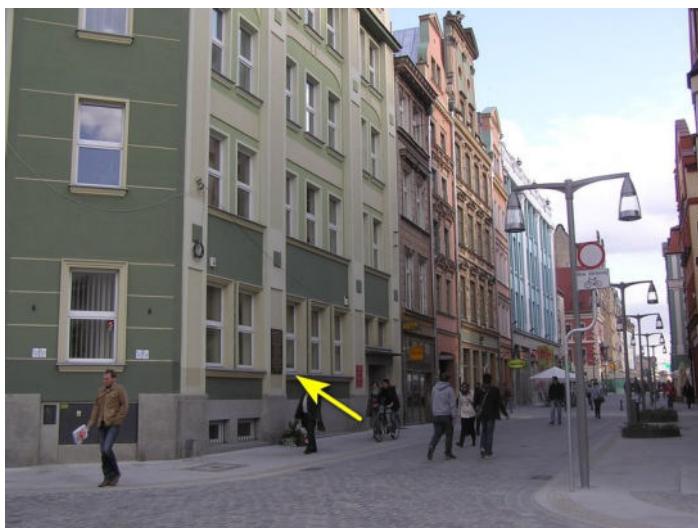
Narodowych Sił Zbrojnych, Batalionów Chłopskich oraz innych organizacji

niepodległościowych - uwiezionych, a następnie zamęczonych i pomordowanych przez
sowieckie i polskie władze komunistyczne w latach 1945 - 1956.

Żołnierze ci walczyli z okupantem niemieckim i sowieckim o wolną i niepodległą Polskę także
dla Ciebie

Cześć ich pamięci

Więźniowie obozu w Jaworznie – ul. Kuźnicza

Franciszkanie we Wrocławiu – kościół św. Antoniego, ul. J. Kasprowicza

Na tablicach umieszczonych z trzech stron cokołu znajdują się tablice:

**750 lecie przybycia franciszkanów do Wrocławia
1236 – 1986**

**Na pamiątkę 750 rocznicy śmierci św. Franciszka.
Parafia św. Antoniego
w r. 1976**

**700 anno post
s. Francisci transitum.
1226 – 1926**

Sam pomnik istnieje od czasów przedwojennych (pocz. XX w.) i z tego czasu pochodzi tablica w języku łacińskim. Dwie pozostałe umieściły tu pięćdziesiąt lat później, w latach 1976 i 1986.

Ofiary Urzędu Bezpieczeństwa – gmach Komendy Wojewódzkiej Policji, Podwale 31-33

Tablica wisie na ścianie gmachu Policji przy Podwalu. Budynek ten zawsze od czasu swego powstania był siedzibą policji. Najbardziej złowrogi charakter miał w czasie hitleryzmu i stalinizmu.

Odsłonięcie tablicy nastąpiło we wrześniu 2006 roku, a ufundowała ją Federacja Stowarzyszeń Weteranów Walk o Niepodległość.

Grupa konspiracyjna „Olimp” – ul. Sokolnicza

Wśród Polaków zamieszkałych przed wojną w niemieckim Wrocławiu i robotników przy-musowych pracujących tu podczas wojny zawiązała się w 1941 roku organizacja konspiracyjna. Jej zadaniem było zbieranie danych o sytuacji militarnej i gospodarczej Niemiec i przekazywanie ich wywiadowi radzieckiemu i polskiemu z Armii Krajowej.

Punktem kontaktowym było mieszkanie Romana Wyderkowskiego, mieszczące się na naj-wyższym piętrze domu przy ulicy Sokolniczej, określone z tego powodu przez konspiratorów kryptonimem Olimp.

W 1942 roku gestapo wpadło na trop organizacji, w wyniku czego aresztowano 90 jej członków. Z tej grupy zamordowano 35 osób.

Na podstawie: Kalendarz Wrocławski 1990, Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

W czerwcu 1988 roku w miejscu, gdzie stał budynek z zakonspirowanym lokalem, wmuro-wano kamień węgielny pod pomnik.

Biskupska Wanda, Braun Artur, Dolewska Mieczysława, Dolewska Bolesław, Drogi Leon, Gozdęk Helena, Grzesiewski Stanisław, Grzesiewski Władysław, Górzynski Stefan, Górzynski Zygmunt, Gumny Jan, Helak Bronisław, Jasiak Piotr, Jęch-Szady Hieronim, Kołeczkko Juliusz, Kupczyk Józef, Kupczyk Lucjan, Kupczyk Sylwester

W latach 1941-1942 w domu przy zbiegu ulic Sokolniczej i Zelwerowicza zbierali się konspiracyjni członkowie polskiego ruchu oporu OLIMP. Za polski Wrocław oddali życie Polacy spod znaku „Rodła” oraz Polacy spod znaku litery „P” wywiezieni na roboty przymusowe. Przyjaciele, ofiara waszego życia nie była daremna. Wrocław na zawsze polski

Langowska Wanda, Miagott Benedykt, Mialewski Mieczysław, Marszałek Alojzy, Netter Józef, Pampuch Paweł, Piotrosiński Teodor, Reszel Mieczysław, Ruciński Zdzisław, Simon Karol, Szczepaniak Józefa, Szymański Henryk, Śpikowski Henryk, Twardzik Rafał, Wachowiak Władysław, Wyderkowski Donat, Wyderkowski Roman i inni NN

Orlęta Lwowskie – Sępolno, cmentarz św. Rodziny,

Pomnik wykonany z miedzianej, tłoczonej blachy stoi we wschodniej części cmentarza św. Rodziny na Sępolnie. Zaprojektował go rzeźbiarz Jan Siek. Pomnik powstał dzięki inicjatywie środowisk kresowych, wrocławskich naukowców oraz metropolity kardynała Henryka Gulbinowicza.

Uroczyste odsłonięcie nastąpiło 11 listopada 1991 roku.

*Orlętom Lwowskim,
obrońcom przynależności Lwowa do Polski,
walczącym w listopadzie 1918 r.
tym, którzy polegli – pochowanym na Cmentarzu Obrońców Lwowa obok innych
bohaterów z lat 1918-1920*

Na froncie pomnika umieszczony jest herb Lwowa oraz cztery podrywające się do lotu orły.

Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej – pl. Westerplatte

Według Zygmunta Antkowiaka w „Pomniki Wrocławia” na kamiennym obelisku umieszczony był napis:

„1946 – 1976
XXX lat w służbie narodu.
W rocznicę powstania ORMO społeczeństwo dzielnicy Wrocław-Śródmieście.”

Pomnik odsłonięty został na placu Westerplatte 26 lutego 1976 roku. Inicjatorem jego ustanowienia był dowódca Dzielnicowego Sztabu ORMO Wrocław-Śródmieście Włodzimierz Iwanow. Wykonawcami byli Tadeusz Hudziec – projekt pomnika i Władysław Mucha – projekt tablicy.

Obecnie pomnik z powodu braku tablicy i ogólnego zaniedbania nie spełnia swojej roli. Także organizacja, którą miał upamiętniać, zginęła gdzieś w mrokach niechlubnej historii.

Patrioci francuscy, belgijscy i norwescy – ul. Sądowa

Pomnik stoi przy zbiegu ulic Sądowej i Podwala i przypomina o członkach ruchu oporu poległych na Śląsku w czasie II wojny światowej.

Pomnik jest dziełem J. Sztajera i B. Lewińskiego. Inicjatorami jego budowy byli członkowie Stowarzyszenia Byłych Więźniów „Nacht und Nebel”. W wymienionych na tablicy miejscowościach członkowie ruchu oporu z różnych państw europejskich byli więzieni, a wielu z nich zostało tam zamordowanych.

**PAMIĘCI PATRIOTÓW FRANCUSKICH - BELGIJSKICH –
HOLENDERSKICH I NORWESKICH
SKAZANYCH PRZEZ HITLEROWCÓW NA UMIERANIE
ZA OBRONĘ SWOJEJ OJCZYZNY PRZED BARBARZYŃSTWEM
FASZYSTOWSKIM
TRACENI I GINĄCY TYSIAĆMAMI W WIĘZIENIACH I OBOZACH ZAGŁADY.
ODDALI SWE ŻYCIE JAK ICH POLSCY BRACIA ZA WOLNOŚĆ,
SPRAWIEDLIWOŚĆ I POKÓJ
1943-1945**

**JAWOR, PŁOŃSK, GROSS ROSEN, WROCŁAW, STRZELCE OPOLSKIE,
BRZEG, OŁAWA**

Straceni przez hitlerowców – ul. Kleczkowska

Pomnik wykonany jest z betonu i upamiętnia więźniów: Polaków, Czechów, Słowaków i Niemców-antyfaszystów, którzy zostali zamordowani przez hitlerowców w pobliskim więzieniu.

O fakcie tym przypominały brązowe tablice umieszczone u stóp pomnika.

*Czechosłowackim patriotom zamordowanym w bitwach z hitlerowskim okupantem.
Cesoslovenskym vlastencum kteří polozili své životy v boji proti fasistickým
okupantom*

*Dla uczczenia pamięci Niemców straconych w tym miejscu w latach 1933-1945 za
opór stawiany faszystowskiej dyktaturze.*

*Im Gedenken an die Deutschen die hier in Jahren 1933-1945 für ihren Widerstand
gegen die NS- Diktatur hingerichtet wurden*

*W okresie II Wojny Światowej hitlerowscy oprawcy zgilotynowali we Wrocławiu
314 Polaków*

Pomnik został odsłonięty w 1980 roku, a jego autorem był Wojciech Chmiel. Niestety współcześni wandale skradli tablice i nie bardzo wiadomo, kogo pomnik upamiętnia.

Pionierzy nauki polskiej – rektorat AWF, ul. Witelona

Andrzej Klisiecki (1895 – 1975) w roku 1945 utworzył Zakład Fizjologii na Wydziale Lekarskim i Zakład Fizjologii na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu, którego został kierownikiem. W roku 1946 zorganizował Studium Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, przekształcony w 1950 roku w Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego, której rektorem był w latach 1950 – 1956. W 1945 r. organizował Straż Akademicką i Spółdzielnię Pracowników Wyższych Zakładów Naukowych.

Zbigniew Skrocki (1908 – 1972) po demobilizacji znalazł się we Wrocławiu i od razu rozpoczął działania mające na celu pozyskanie kadra dla potrzeb przyszłej uczelni sportowej. Początkowo roczne, a potem (1946) trzyletnie Studium Wychowania Fizycznego były zaczątkiem przyszłej Uczelni. W roku 1972 uchwałą Rady Państwa doc. dr hab. Zbigniew Skrocki otrzymał tytuł profesora nauk wychowania fizycznego.

*Ku czci Pionierów nauki polskiej we Wrocławiu
twórców Akademii Wychowania Fizycznego
profesorów:
Andrzejego Klisieckiego 1895-1975
Zbigniewa Skrockiego 1908-1972
W 45 rocznicę pierwszego wykładu
Absolwenci*

Pionierzy odbudowy Wrocławia – Rynek Ratusz

Tablica wisi na zachodniej ścianie ratusza. Upamiętnia pionierów, którzy w 1945 roku organizowali życie w polskim Wrocławiu, a zmarli w powojennym piętnastoleciu.

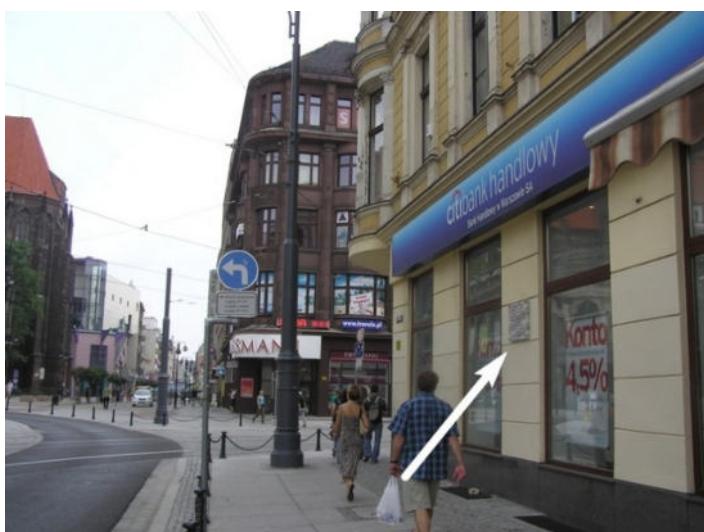
*Pionierzy roku 1945, zasłużeni obywatele naszego miasta
Kazimierz Bogdanowicz, Stefan Boychuk, Karol Cincio, Jan Drobut, Antoni Galiński, Ludwik Hirschfeld, Stanisław Loria, Kazimierz Mech, Tadeusz Mikulski, Antoni Olbromski, Mieczysław Seifert, Jan Wageman, Zofia Gostomska-Zarzycka.
zmarli w piętnastoleciu 1945-1960
Pamięć ich jest wiecznie żywa w sercach mieszkańców Wrocławia*

*Towarzystwo Miłośników Wrocławia
2.V.1961*

Pionierzy ruchu demokratycznego – ul. Świdnicka

Marmurowa tablica ufundowana została w 1985 roku przez Stronnictwo Demokratyczne w 40. rocznicę powrotu Wrocławia w granice Rzeczypospolitej. Upamiętnia pionierów odbudowy miasta i twórców ruchu demokratycznego.

Tablica wisiała na budynku kamienicy Sachsów przy ul. Świdnickiej róg Teatralnej, który był kiedyś siedzibą SD. Po zmianie właściciela i remoncie niestety tablica nie wróciła na swoje miejsce.

Pionierzy Wrocławia – Wzgórze Słowiańskie

Początkowo pomnik stojący na wzgórzu przy ul. Jedności Narodowej poświęcony był pionierom Wrocławia. Po przebudowie wzgórza w latach 80. XX w. usunięto pierwotny napis, a pod pomnikiem zamontowano tablicę, która upamiętnia 35. rocznicę wyzwolenia miasta.

Pomnik przed przebudową wzgórza Aktualny
wygląd pomnika

W XXXV rocznicę wyzwolenia
wrocławia
Towarzystwo Miłośników
Wrocławia,
społeczeństwo dzielnic
Śródmieście
Wrocław 1980

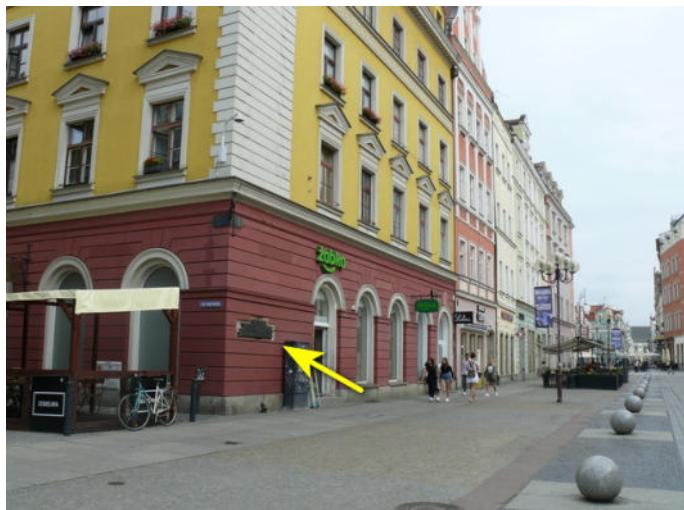
Opozycyjni radiowcy – ul. Świdnicka 5

Tablica z brązu, imitująca starą deskę, umieszczona została na kamienicy, z której 14 czerwca 1984 roku nadana została pierwsza nielegalna audycja Radia Solidarność. Audycje te cieszyły się w stanie wojennym wielką popularnością i mimo energicznych prób władz nie udało się ich zlikwidować. Działacze „Solidarności” umieszczały swoje nadajniki w różnych miejscach, głównie na wysokich budynkach, co utrudniało specjalnym służbom telemetrycznym ich namierzenie. Do czasu namiaru miejsca nadawania zwykle audycja zdążyła być wyemitowana, a jej twórcy bezpiecznie ewakuować się.

Tablica została odsłonięta 24 czerwca 2009 roku, w 25. rocznicę wyemitowania pierwszej audycji, a umieszczona jest na budynku na rogu ulic Świdnickiej i Ofiar Oświęcimskich.

*Opozycyjnym radiowcom
Podziemnych rozgłośni Wrocławia
z lat 1981 – 1989
w XXV rocznicę emisji programu
nadanego z tego miejsca
Solidarność, NSZ 24.VI.2009*

Polegli w I Wojnie Światowej – ogród Ossolineum

Na piaskowcowym obelisku wykute są nazwiska profesorów, uczniów i absolwentów Gimnazjum św. Macieja, którzy zginęli na frontach I Wojny Światowej. Jest tam też wyryty napis (w tłumaczeniu z niem.) „Chcemy wolni Ojczyznę ujrzeć na własne oczy albo wolni do naszych braci na górze dołączyć” – cytat z romantycznego poematu Theodora Koernera. Podczas remontu dziedzińca Ossolineum, prowadząc roboty ziemne, przypadkowo odkopano tajemniczy blok kamienia. Kiedy ustalono, że jest to pomnik ofiar I Wojny Światowej, rozpoczęto poszukiwania figury Chrystusa Zmartwychwstałego, który wieńczył pomnik. Było to dzieło wrocławskiego rzeźbiarza Theodora von Gosen. Niespodziewanie okazało się, że od wojny figura leżała w składziku kościoła św. Macieja i nikt do tej pory nie znał jej pochodzenia. Figura waży ok. 40 kg i ma 90 cm wysokości. Chrystus Zmartwychwstały ukazany jest w momencie unoszenia się z grobu. Jego stopy tylko czubkami palców dotykają podłożu.

Po raz pierwszy pomnik odsłonięto w 1922 roku, a drugie odsłonięcie odbyło się 18 listopada 2007 roku, po ponad pół wieku leżenia pod ziemią.

Wrocławska Polonia

Wrocławska Polonia, żyjąca we Wrocławiu do drugiej wojny światowej, upamiętniona została przez współczesnych wrocławian w kilku miejscach.

Kamieniczka Małgosia – ul. Odrzańska

Na północnej ścianie kamieniczki, od strony ul. Odrzańskiej, znajduje się piaskowcowa tablica ufundowana przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia w 2000 roku.

*W MAJU 1945 R DO NICH
PRZYSZŁA POLSKA.
PAMIĘCI DAWNEJ POLONII
WROCŁAWSKIEJ, POLAKÓW
- PATRIOTÓW SPÓD ZNAKU
RODŁA.
W 55. ROCZNICĘ
ZAKOŃCZENIA II WOJNY
ŚWIATOWEJ*

*TOWARZYSTWO
MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA
MUZEUM MIEJSKIE
WROCŁAWIA
MAJ 2000 R*

Kościół św. Marcina – Ostrów Tumski

Na murze kościoła oraz przy wejściu znajdują się tablice upamiętniające wielotysięczną grupę Polonii wrocławskiej, która w 1938 na kongresie w Berlinie przyjęła „Prawdy Polaków”. Drugim symbolem Polaków w Niemczech był Znak Rodła, czyli stylizowany bieg Wisły z znacznym Krakowem.

Jedna z tablic przypomina „Prawdy”, druga pokazuje Rodło.

Tablica została odsłonięta 28 maja 1983 roku z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

KOŚCIOŁ ŚW. MARCINA
OD 1 MARCA 1921 ROKU
DO 17 WRZEŚNIA 1939 ROKU
BYŁ MIEJSCEM
POLSKICH NABOŻEŃSTW
I STAŁYCH SPOTKAŃ
POLAKÓW Z WROCŁAWIA
I DOLNEGO ŚLĄSKA
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA
1983

- JESTEŚMY POLAKAMI
- WIARA NASZYCH OJCÓW JEST WIARA NASZYCH DZIECI
- POLAK POLAKOWI BRATEM
- CO DZIEN POLAK NARODOWY SŁUŻY
- POLSKA MATKA NASZA, NIE WOLNO WÓWIĆ O MATCE ŹLE.

PRAWDY POLAKOW SPOD ZNAKU
RODŁA UPAMIĘTNIA /
TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW
WROCŁAWIA
MAJ 1995

Polska bursa akademików – ul. T. Kościuszki 90

Ulica Kościuszki uległa ogromnym zniszczeniom podczas oblężenia w 1945 roku. Również dom, w którym spotykali się Polacy przestał istnieć. O tym, co się działo w Bursie, wiadomo ze wspomnień przedstawicieli wrocławskiej Polonii, którzy przeżyli wojnę. Im to poświęcona jest tablica pamiątkowa.

*W tym domu zniszczonym w 1945r
w czasie działań wojennych
przy dzisiejszej ulicy T. Kościuszki 90
w latach 1933 - 1939 mieściła się
POLSKA BURSA AKADEMICKA
oraz
administracja redakcji
polskich miesięczników:
„MŁODEGO POLAKA
W NIEMCZECH”
„MAŁEGO POLAKA W NIEMCZECH”*

*Towarzystwo Miłośników Wrocławia
Uniwersytet Wrocławski
we Wrocławiu*

Dom Polski – Podwale 53

Dom, w którym przed wojną zbierali się Polacy mieszkający w Breslau, dzisiaj już nie istnieje. O dziejach dawnej Polonii przypomina tablica na murze powojennego budynku, który stoi w miejscu zburzonego w czasie oblężenia.

*Tutaj do sierpnia 1939 roku
znajdował się Dom Polski,
miejsce spotkań Związku Polaków
w Niemczech oraz siedziba wielu
polskich organizacji m.in. Szkółki
Polskiej, biblioteki, Towarzystwa
Śpiewu „Harmonia”, Drużyny
Harcerskiej im. Króla Bolesława
Chrobrego, Związku Akademików
Polaków w Niemczech.
Zniszczony w 1945 r.*

Dom Polski – ul. Henryka Brodatego

Granitowa płyta na postumencie umieszczona jest tuż za ogrodzeniem posesji, na której obecnie mieści się żłobek.

*W tym miejscu w latach 1928 – 1938
znajdował się DOM POLSKI.
Siedziba organizacji polskich, szkółki i
polskiej biblioteki. Miejsce stałych
spotkań ludności polskiej Wrocławia.
Towarzystwo Miłośników Wrocławia
1981*

Pracownicy Wrocławskiej drogi wodnej

Ulica J. Kochanowskiego

Ogromny kamień narzutowy leżący między mostami Jagiellońskimi przy ulicy Kochanowskiego został wykopany w trakcie budowy kanałów wodnych w latach 1912–1917. Wtedy już wykorzystano go prawdopodobnie do upamiętnienia tego wydarzenia.

Na głazie umieszczono brązową tablicę zaprojektowaną przez Stanisława Mikineę.

Tekst na tablicy pamiątkowej brzmiał:

*"Pracownikom odrzańskiej drogi wodnej – jej budowniczym,
stoczniowcom i portowcom, którzy swoim trudem ożywili Odrę dla Polski –
społeczeństwo m. Wrocławia, czerwiec 1983".*

Odsłonięcie tablicy odbyło się 24.06.1984 r. podczas obchodów Dni Morza. Ok. 2000 roku tablica zaginęła. Prawdopodobnie została skradziona, dopiero w 2011 roku zawisła tu powtórnie tablica granitowa z nieco zmienionym tekstem:

*Pracownikom odrzańskiej drogi wodnej – jej budowniczym,
stoczniowcom, marynarzom, portowcom, którzy swoim trudem
przywrócili Odrę dla Polski
Czerwiec 1988 Społeczeństwo Wrocławia
Odtworzono staraniem stowarzyszenia „TŻŚ” i RZGW
Czerwiec 2011*

Śluza Rędzin

foto – Janusz Przyłęcki

*W dniu 5 sierpnia 1946 r. /Zginęli w czasie rozminowania śluzy
pracownicy Wrocławskiej drogi wodnej
Eugeniusz Bogowicz, Fryderyk Gortat,
Jan Herman, Józef Ramus, K. Staniszewski
Na wieczną pamięć pracownicy Okręgowej Dyrekcji Gospodarki Wodnej.
Rędzin sierpień 1988*

Tablica wisła w niezbyt reprezentacyjnym miejscu, bo w stacji transformatorowej.

Profesorowie krakowscy

Budynek aresztu – ul. Sądowa

Tablica wisząca na budynku aresztu śledczego przy ul. Sądowej przypomina los profesorów krakowskich, aresztowanych przez hitlerowców w listopadzie 1939 roku i uwięzionych następnie w obozach koncentracyjnych na terenie Niemiec. Areszt wrocławski był etapem na tej drodze.

Mur więzienia – ul. Wł. Reymonta

Podwójna tablica zawisła w 2009 roku, w 70. rocznicę Sonderaktion Krakau. Wypisano na niej zarówno nazwiska profesorów, jak i ich przynależność do Szkół Wyższych Krakowa. Initiatorem powstania tablicy była społeczność akademicka Wrocławia.

Profesorowie lwowscy – pl. Grunwaldzki

Pomnik znajduje się pomiędzy budynkami Politechniki Wrocławskiej przy placu Grunwaldzkim i przypomina o 44 ofiarach zamordowanych przez hitlerowców w lipcu 1941 roku we Lwowie – polskich profesorach i członkach ich rodzin. Autorem pomnika jest Borys Michałowski.

Pomnik został odsłonięty 3 października 1964 roku. Dopiero 14.11.1981 pozwolono na umieszczenie u jego stóp tablicy z nazwiskami pomordowanych. Wtedy też ks. bp prof. W. Urban dokonał poświęcenia pomnika oraz urny z ziemią z miejsca kaźni na Wzgórzach Wuleckich we Lwowie.

Inicjatorem budowy pomnika była Rada Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa. Kamienna tablica u podstawy pomnika wymienia nazwiska pomordowanych i wyjaśnia ideę powstania pomnika.

***Profesorowie Politechniki Lwowskiej
Zamordowani przez hitlerowców w lipcu
1941***

*Kazimierz Bartel lat 59, kierownik Katedry
Geometrii Wykresowej, Poseł, senator, minister,
5-krotny premier RP*

*Włodzimierz Krukowski lat 54, kierownik Katedry
Pomiarów Elektrycznych, Prorektor*

*Antoni Łomnicki lat 60, kierownik Katedry
Matematyki*

*Stanisław Pilat lat 60, kierownik Katedry
Technologii Nafty i Gazów Ziemnych*

*Włodzimierz Stożek lat 57, kierownik Katedry
Matematyki
Synowie:
Emanuel lat 29 – absolwent Politechniki
Eustachy lat 25 – asystent Politechniki*

*Kazimierz Ventulani lat 52, Kierownik Katedry
Mechaniki Teoretycznej*

*Kasper Weigel lat 51, Kierownik Katedry
Miernictwa Geodezyjnego, Rektor*

*Roman Witkiewicz lat 55, kierownik Katedry
Pomiarów Maszyn*

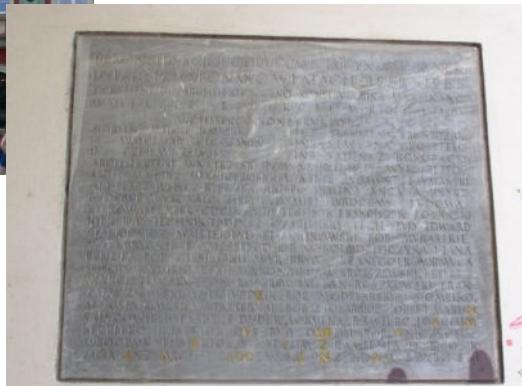
Profesorowie Politechniki Wrocławskiej – kampus PWr, pl. Grunwaldzki

Na granitowej ścianie z dwóch stron umieszczone są nazwiska profesorów Politechniki Wrocławskiej począwszy od 1945 roku do czasów współczesnych.

Odbudowujący kamienice w Rynku – przejście św. Doroty w Rynku

W przejściu pod kamieniczką w Rynku, skąd kiedyś wychodziła ulica św. Doroty, umieszczono marmurową tablicę upamiętniającą tych, którzy brali udział w odbudowie tej i sąsiednich kamienic.

**Rekonstrukcję i odbudowę budynków Rynek 16,17,18 i 19
wykonano w latach 1952- 1955.**

**Dokumentację architektoniczno- konstrukcyjną wykonano w Miastoprojektie Wrocław
Architekci konstruktorzy:**

**mgr inż. Witold Rawski, inż. Stanisław Frontczak,
inż. Waldemar Połoczanin, inż. Seweryn Grossfeld,
inż. Czesław Książek, inż. Tadeusz Konopacki.**

**Architekturę wnętrz sklepów nr 16,17,1819, wyk. zespół arch. wnętrz Miastoprojektu
art. pl. Zygmunt Szymański, art. pl. Juliusz Kleczek, art. pl. Irmina Ancuta – Knysz
Budowę wykonało Zjed. Bud. Miej. Wrocław.**

**Budową kierowali: kier. odc. III technik Franciszek Sobański, kier. bud. technik
Tadeusz Czapliński, tech. bud. Edward Stankiewicz, mistrz bud. St. Malinowski.
Rob. murarskie wyk. bryg. ob. B. Galeskiego, ob. W. Kołodziejczyka i Jana Pendla.
Rob. ciesielskie wyk. bryg. J. Rżanego i R. Morawca.**

**Roboty kamieniarskie wykonali: A. Marciszewski, Feliks Marciszewski, Leon
Roszkowski, Jan Roszkowski, Fran. Zajączkowski, Wł. Dziurdzik,**

Roboty modelarskie: A. Omelko, M. Kwiatkowska, S. Pasternak,

**Rob. stolarskie: Józef i Marian Sałygowie, W. Pasek, F. Dudek, W. Kulka, R. Świerc,
Joachim Kiepitko**

Inwestor Dyr. Bud. Osiedli Robotniczych Wrocław

Inspektorzy nadzoru z ramienia DBOR mgr inż. arch. Sroczyński, inż. Adam Szybiński

Rozstrzelani w Nowym Sączu – plac przed Muzeum Architektury

Przed Muzeum Architektury stoi na ceglanej podmurówce wykonana w zbrojonym betonie kompozycja rzeźbiarska. Ukazuje ona w dramatycznej formie straconych przez hitlerowców mieszkańców Nowego Sącza. Autorem rzeźby jest Władysław Hasior, a stoi ona w tym miej- scu od 1971 roku.

Solidarność we Wrocławiu

Niezależny Samorządny Związek Zawodowy "Solidarność" został uczczony we Wrocławiu w kilku miejscach związanymi z jego początkami.

Zajezdnia MPK – ul. Grabiszyńska 184

**TU RODZIŁA SIĘ
WROCŁAWSKA
SOLIDARNOŚĆ**
**W DNIACH 26.VIII – 1.IX 1980 ROKU
MIĘDZYZAKŁADOWY KOMITET
STRAJKOWY KIEROWAŁ STĄD
AKCIĄ ROBOTNICZEGO PROTESTU
NA DOLNYM ŚLĄSKU**

Autorem tablicy jest Józef Sztajer. Obok, na murze umieszczona jest kamienna tablica, na której wykuto 21 historycznych postulatów.

Dziedziniec obok budynku Wydz. Elektroniki – ul. Z. Janiszewskiego

Odsłonięty w sierpniu 2001 r. pomnik poświęcony współtwórcom, obrońcom i bohaterom Solidarności.

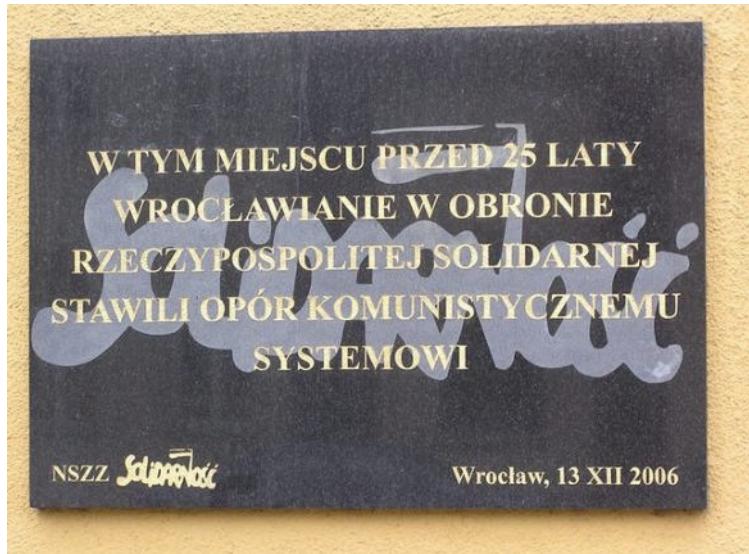
Prostopadłościan z czerwonego granitu pocięty jest na coraz to mniejsze sześciany. Autorem pomnika jest wrocławski artysta plastyk Eugeniusz Get-Stankiewicz.

Budynek dawnych zakładów Dolmel – ul. Fabryczna

Tablica odsłonięta została przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego w grudniu 2006 z okazji 25-lecia ogłoszenia stanu wojennego.

Podczas odsłaniania tablicy prezydent Lech Kaczyński podkreślił ogromny wkład mieszkańców Wrocławia w walce z komunizmem. To właśnie we Wrocławiu wybuchły największe strajki w obronie wolności i demokracji.

Budynek Zakładów Dolam – ul. Krakowska 64

Na budynku wejściowym od strony ulicy Krakowskiej umieszczono niewielką, metalową tablicę upamiętniającą wydarzenia Sierpnia 80. Z treści napisu wynika, że NSZZ Solidarność ufundował ją z okazji poświęcenia zakładu w dniu 22 lutego 1999 roku.

Katedra

Tablica zawisła na zewnętrznej ścianie portyku katedry w trzydziestą rocznicę ogłoszenia stanu wojennego (13.12.2011). Została odsłonięta i poświęcona przez kardynała Gulbinowicza.

Otoczyła mnie sfora psów, obstąpiła mnie zgraja złoczyńców
Psalm 22

*W tym kościele
w czasie stanu wojennego
Solidarność
znalazła schronienie i wsparcie*
Wrocław, 13 grudnia 2011

Plac Solidarności

Okazją do odsłonięcia tej tablicy była 30. rocznica wielkiej manifestacji robotników, która miała miejsce na pobliskim placu w 1982 roku. Wzięło w niej udział ok. 50 tysięcy osób, a powodem zgromadzenia była druga rocznica podpisania Porozumień Sierpniowych. Władza ludowa krwawo rozprawiła się z uczestnikami, zginął wtedy Kazimierz Michalczyk, a osiemu demonstrantów postrzelono, wielu aresztowano i skazano.

W uroczystości odsłonięcia tablicy wzięli udział m.in. ojciec zamordowanego Marian Michalczyk i przewodniczący dolnośląskiej Solidarności Kazimierz Kimso.

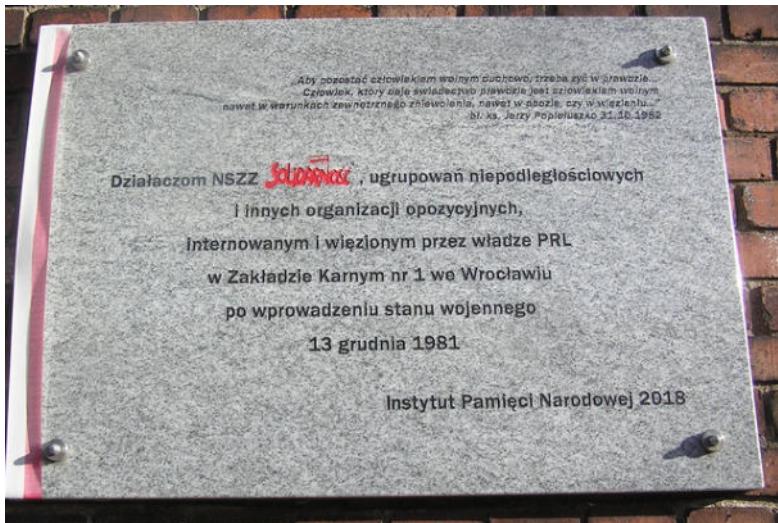

*Działaczom Solidarności Regionu
Dolnośląskiego oraz wszystkim
represjonowanym w latach 1980 – 1989
przez władze komunistyczne.
Składamy hołd za ich walkę
o demokratyczną i niepodległą Polskę.
Solidarność
Wrocławianie 2012*

Przy wejściu do budynku ustawiono także figurkę krasnalą unoszącego ręce w charakterystycznym geście.

Mur więzienia – ul. W. Reymonta

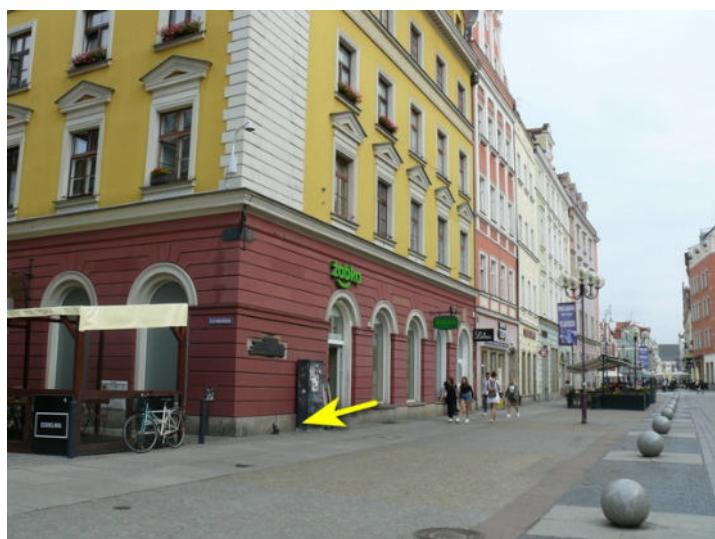
"Aby pozostać człowiekiem wolnym duchowo trzeba żyć w prawdzie. Człowiek, który daje świadectwo prawdzie jest człowiekiem wolnym nawet w warunkach zewnętrznego zniewolenia, nawet w obozie czy więzieniu..."
– bł. ks. Jerzy Popiełuszko 31.10.1982.

Działaczom NSZZ SOLIDARNOŚĆ, ugrupowań niepodległościowych i innych organizacji opozycyjnych, internowanym i więzionym przez władze PRL
w Zakładzie Karnym nr 1 we Wrocławiu po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981.
Instytut Pamięci Narodowej 2018

Krasnal Solidarność Walcząca – ul. Świdnicka

Wśród wrocławskich krasnali jest taki, który przypomina o działalności Solidarności Walczącej. Organizacja ta działała w podziemiu po rozwiązaniu przez władze komunistyczne NSZZ Solidarność.

Wrocławscy studenci

Straż Akademicka

– gmach Główny Politechniki Wrocławskiej

Straż Akademicka Politechniki istniała od sierpnia 1945 roku. Jej zadaniem było pilnowanie budynków uczelni przed grabieżą. Straż pełniona była przez całą dobę, a jej członkowie byli uzbrojeni. Formacja rozwiązana została w grudniu 1945 roku.

Tablicę upamiętniającą pionierów i twórców Politechniki Wrocławskiej, Grupę Naukowo Kulturalną oraz Straż Akademicką Politechniki, zawieszono na ścianie budynku Uczelni 19 maja 2005 roku. Podczas uroczystości odsłonięcia swoimi wspomnieniami o Straży podzielił się uczestnik tamtych wydarzeń prof. Zdzisław Samsonowicz. Drogę wjazdową, przy której wisząca tablica, nazwano Aleją Straży Akademickiej. Jest to wjazd na wewnętrzny dziedziniec od strony ul. Bujwida.

Studenci NZS – Gmach Główny Uniwersytetu

„Bo oto groty kiedy przestrzeń przestrzenią
nie rzeka podziemna?

Groty w skałach wypłucze

życły złota odkryje –

Bo źródło

Bo źródło

wciąż bije.”

Jacek Kaczmarski

Pamięci udziału studentów walczących
o niepodległość Polski
w latach 1980 – 1989

W XXV rocznicę powstania Niezależnego
Zrzeszenia Studentów na wrocławskich
uczelniach
członkowie NZS
Wrocław 2005

Tablica poświęcona studentom NZS (Niezależny Związek Studentów) odsłonięta została 14 października 2006 roku. Jej autorem jest były NZS-owiec, dziś wykładowca na ASP Christos Mandzios. Fundatorami są byli i obecni członkowie zrzeszenia. Kopię tablicy przekazano studentom z Białorusi, którzy brali udział w uroczystości.

Studencki Komitet Solidarności – ul. Grodzka

Studencki Komitet Solidarności (SKS) powstał 13.XII.1977 r. jako organizacja opozycyjna działająca na Uniwersytecie jeszcze przed powstaniem NSZZ „Solidarność”. SKS wydawał biuletyn „Podaj dalej”, prowadził niezależną bibliotekę, działalność samokształceniową i klub dyskusyjny. Z SKS-em współpracowali też studenci innych wrocławskich uczelni. Oblicza się, że przez organizację przewinęło się ok. 200 osób. Władze przez cały czas starały się zniszczyć tę niezależną strukturę.

W latach 1977 – 1980 w budynku Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego działał Studencki Komitet Solidarności – pierwsza jawną organizacja opozycji demokratycznej we Wrocławiu.

Tu podjęto próbę wprowadzenia w życie idei samorządności studenckiej niezależnej od władz państwowych i politycznych PRL

Niezależne Zrzeszenie Studentów – ul. Grodzka

Wraz z działaniami pracowniczymi mającymi na celu utworzenie niezależnych związków zawodowych, również studenci wywalczyli sobie prawo do Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Siedziba organizacji mieściła się w budynku uniwersyteckim przy ulicy Grodzkiej.

W podziemiach tego budynku od września 1980 roku mieściła się pierwsza siedziba Niezależnego Zrzeszenia Studentów we Wrocławiu, pierwszej i niezależnej od władz komunistycznych organizacji studenckiej

Studencki strajk solidarnościowy – Brama Cesarska Uniwersytetu

A MURY RUNĄ
J. Kaczmarski

5 maja 1988 studenci Uniwersytetu Wrocławskiego walcząc o wolność, proklamowali strajk solidarnościowy z robotnikami protestującymi przeciw komunistycznej władzy. Wkrótce dołączyli do nich studenci innych wrocławskich uczelni. Rok później padł system komunistyczny.

Studenci powstańcy styczniowi – Gmach Główny Uniwersytetu

Tablica upamiętnia wrocławskich studentów Uniwersytetu pochodzenia polskiego, którzy na wieść o wybuchu Powstania Styczniowego porzucili naukę, potajemnie przekroczyli granicę Prus i wzięli udział w walkach.

W setną rocznicę wybuchu Powstania uczczono ich pamięć mocując tablicę na Gmachu Głównym Uniwersytetu. Tablica ufundowana została przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

*Żołnierzom powstania 1863 roku, studentom Uniwersytetu Wrocławskiego
Ignacemu Goskowi, Zygmunowi Kucharskiemu
Karolowi Libeltowi, Nikodemowi Maryańskiemu
Celestynowi Milewskiemu, Wacławowi Neustuppemu
Artaksrzesowi Pągowskemu, Ignacemu Antoniemu Plewińskiemu
Lucjanowi Smytowi, Franciszkowi Szrajerowi
Kazimierzowi Unrugowi, Kazimierzowi Zimmermannowi
którzy nadzieję oswobodzenia pognębionej ojczyzny w czyn zamieniając za Polskę
oddali życie*

*Styczeń 1963
W hołdzie – społeczeństwo miasta Wrocławia*

Studenci, powstańcy wielkopolscy i górnoułaści - Gmach Główny Uniwersytetu

Spiżowa tablica wisi od maja 1985 roku na Gmachu Głównym Uniwersytetu Wrocławskiego. Inicjatorem jej powstania był Zarząd Wojewódzki ZBOWiD we Wrocławiu.

1918- 1919-1920-1921
Studentom Uniwersytetu Wrocławskiego, członkom dawnych polskich tajnych
Związków Akademickich we Wrocławiu.

Na świadectwo ich zbrojnego czynu w Powstaniu Wielkopolskim i w Powstaniach
Górnośląskich oraz udziału w procesie wyzwalania macierzystych Ziemi
Zachodnich przywróconych Polsce na zawsze w 1945 roku.

W 40 rocznicę wyzwolenia Ziemi nad Odrą, Nysą Łużycką i Bałtykiem.

Maj 1985

Związek Bojowników o Wolność i Demokrację

Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu

Uniwersytet Wrocławski

Korporacja studencka Raczek – pl. Józefa Bema

Korporacja została zawiązana 27 października 1817 roku, a w tym miejscu mieściła się jej siedziba. Tu studenci spotykali się do 1945 roku. Podczas oblężenia miasta budynek został zniszczony, a obecnie, ze względu na przebudowę pl. J. Bema, nie zachował się nawet zarys przedwojennych ulic.

1817 – 1945
*W tym miejscu znajdował się
do 1945 roku dom korporacji
studenckiej*
ALTE BRESLAUER
BURSCHENSHAFT
RACZEKS.
VIVAT CRESCAE FLORIAT

Studencki teatr „GEST” – akademik T4. pl. Grunwaldzki

Teatr założony został przez studentów Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej. Działał 35 lat, wystawiając 12 premier i kilkadziesiąt etiud. Zdobywał nagrody zarówno w Polsce, jak i za granicą.

Polacy zsyłani na Sybir

Zesłańcy Sybiru – pl. Strzelecki

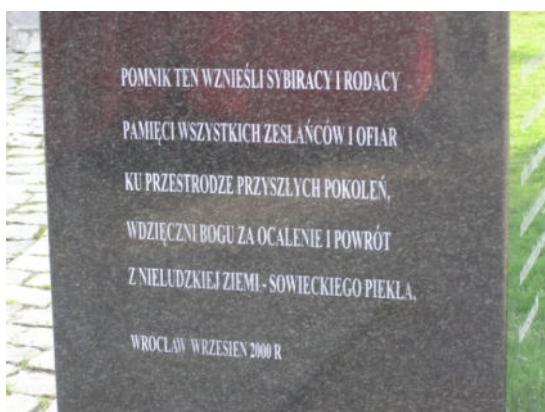
Potężna ściana, wali się na widza, a naruszony pion jest jednocześnie symbolem naruszeniem ładu świata. Wrażenie zagrożenia i strachu potęguje żelbetowa i chropowata faktura betonu. Krzyż wydaje się powstrzymywać całość przed runięciem.

Autorem pomnika jest Jarosław Perszko z Hajnówki.

Jeden z kamieni węgielnych zaprojektował Tadeusz Podkówka z Opola. Otoczony jest on cierniową koroną wykonaną z oryginalnego drutu kolczastego pochodzącego z grobu oficerów polskich w Miednoje. Drut ten był użyty do krępowania rąk oficerów w momencie ich rozstrzeliwania. Wydobyty został w czasie ekshumacji.

Drugi kamień węgielny pochodzi z nieludzkiej ziemi, z Irkucka, miejsca zsyłki tysięcy Polaków.

Oba kamienie poświęcone zostały podczas 46. Kongresu Eucharystycznego przez papieża Jana Pawła II.

*Pomnik wznieśli Sybiracy i rodacy
Pamięci wszystkich zesłańców Sybiru
i ofiar ku przestrodze przyszłych
pokoleń. Wdzięczni Bogu za ocalenie
i powrót
z nieludzkiej ziemi – sowieckiego
piekła.*

Wrocław wrzesień 2000r.

Związek Sybiraków – budynek Polskiego Radia, ul. Karkonoska

Projektantami tablicy są Adam Trześniowski i Ferdynand Makowski z Koła Sybiraków Wrocław Fabryczna. Odsłonięcia dokonali 17 września 1995 roku wiceprezes Zarządu Głównego Julian Maria Krawacki, red. Urszula Lubecka i Zofia Helwing, a poświęcił ją ks. prałat Franciszek Głód.

Zesłańcy Sybiru – imię Szkoły Podstawowej nr 71, ul. Kołłątaja

Imię szkole nadała Rada Miasta Wrocławia w 2021 roku.

Ofiary wydarzeń na placu Tian-Anmen – pl. Dominikański

Tu po krwawym stłumieniu protestu na placu Tian Anmen w Pekinie 4 czerwca 1989 roku wrocławska młodzież założyła Oboz Żywego Protestu.

Tygodniową akcję odsłonięcie pomnika „Pamięci ofiar komunistycznego rządu chińskiego”.

Dwa dni później władza komunistyczna, mimo przegranych wyborów czerwcowych w Polsce, pomnik usunęła. Obecny jest repliką z 1999 roku

Ten mało wyróżniający się z otoczenia pomnik przypomina tragiczne wydarzenia na pekińskim placu Tian Anmen. W czerwcu 1989 roku mieszkańcy Pekinu masowo wylegli na plac, by upomnieć się o swoje prawa. Ta manifestacja została krwawo stłumiona. Według danych nieoficjalnych zginęło tam około 2 tys. ludzi. Rozjechany gąsienicami czołgu rower jest symbolem tej masakry. Wrocławscy studenci już parę dni po tych krwawych wydarzeniach koczowali na znak solidarności na ówczesnym placu Dzierżyńskiego i pierwotny pomnik powstał już wtedy. Podczas budowy Galerii Dominikańskiej przeniesiono go na obecne miejsce.

Replika nietypowej formy upamiętnienia powstała w 10. rocznicę tragicznych wydarzeń.

Uczeni polscy, ofiary terroru hitlerowskiego – ul. C.K. Norwida

*Pamięci uczonych polskich
ofiara
hitlerowskiego i sowieckiego
terrora
WSPÓŁNOTA AKADEMICKA
POLITECHNIKI WROCŁAWSKIEJ*

Pomnik został umieszczony w tym miejscu w 2005 roku.

Związek Walki Młodych – ul. Podwale 13-14

W kamienicy przy Podwalu (narożnik ul. Zelwerowicza) mieścił się Zarząd Związku Walki Młodych. Fakt ten upamiętnia tablica umieszczona na budynku.

**ZRODZIŁ NAS CZYN
1943 – 1968**
**JAK WPIERW OBOWIĄZEK WALKI
O POLSKĘ LUDOWĄ, TAK DZIS OBOWIĄZEK PRACY
DLA POLSKI**
STAJE PRZED MŁODZIEŻĄ POLSKA
Wrocław, czerwiec 1968 z deklaracji programowej ZWM.
W tym budynku od czerwca 1945 mieścił się
pierwszy zarząd ZWM

Zwierzęta w służbie człowieka

Pomnik Zwierząt Rzeźnych – ul. Jatki

Ten nietypowy pomnik w zamyśle jego fundatorów ma uczcić pamięć zwierząt, które zabito i sprzedano na straganach jatek. Fundatorami poszczególnych zwierząt są osoby prywatne oraz firmy z Wrocławia, a poszczególne części pomnika powstawały w latach 1997 – 2022.

Dzisiaj pomnik jest wdzięcznym obiektem, przy którym szczególnie chętnie fotografują się dzieci.

Zwierzęta doświadczalne – klinika Uniwersytetu Przyrodniczego, pl. Grunwaldzki

Zarys i główny korpus pomnika powstał już w 1979 roku z inicjatywy prof. Marii Nikołajczuk i studentów weterynarii. Stał jednak zapomniany i niszczał. Z okazji konferencji o etycznych i prawnych aspektach ochrony zwierząt rektor Uniwersytetu Przyrodniczego prof. Roman Kołacz ufundował tablicę pamiątkową i zlecił odnowienie pomnika. W październiku 2011 roku nastąpiło uroczyste odsłonięcie. Tablica uświadamia ludziom, ile zawdzięczają cierpieniom zwierząt, użytym do badań biomedycznych. Ich symbolem jest embrion królika umieszczony na pomniku. Autorem pomnika jest Ryszard Szeferski.

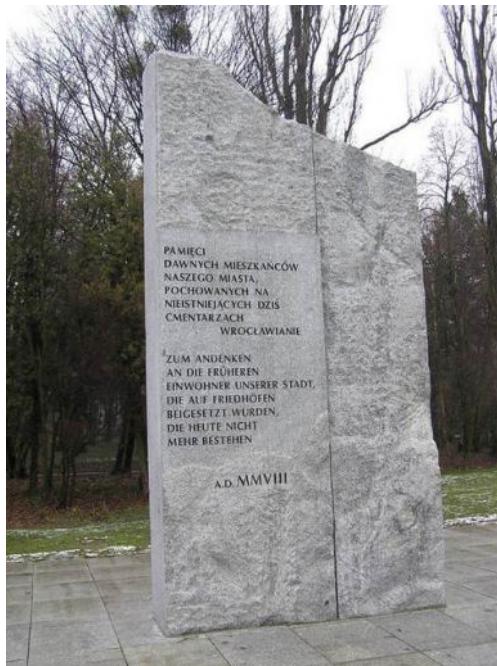
Pomnik stoi przy pl. Grunwaldzkim, między budynkami Kliniki Chorób Wewnętrznych i Kliniki Rozrodu Uniwersytetu Przyrodniczego.

*Zwierzętom doświadczalnym
Ich cierpień i śmierć
uratowały życie milionom
istnień ludzkich*

Pomnik Wspólnej Pamięci – stary cmentarz Grabiszyński

Pomnik znajduje się na terenie byłego cmentarza na Grabiszynku. W tym miejscu usytuowane było kiedyś krematorium. W latach siedemdziesiątych XX w. wszystkie nagrobki zostały usunięte, a teren cmentarza przekształcono w park. Podobny los spotkał również inne wrocławskie cmentarze. Pamięć dawnych mieszkańców Wrocławia postanowiono uczcić, uzużając symbolicznie ocalałe przedwojenne płyty nagrobkowe. Zostały one wkomponowane w granitową sześćdziesięciometrową ścianę zaprojektowaną przez wrocławskich artystów Tomasza Tomaszewskiego, Alojzego Gryta i Czesława Wesołowskiego. Środkowy fragment pomnika tworzy umowną bramę, metaforeczne przejście między światem żywych i zmarłych. Przy wejściu na cmentarz umieszczono wykuty w kamieniu wiele mówiący napis: „Cmentarz można zburzyć, pamięci zniszczyć nie sposób”. Pomnik odsłonięto w 2008 roku.

*Pamięci dawnych mieszkańców naszego miasta, pochowanych na nieistniejących dziś cmentarzach.
Wrocławianie*

Żeglarze wrocławscy – cmentarz Osobowicki

Na Cmentarzu Osobowickim znajduje się ściana pamięci, na której umieszczone są tabliczki upamiętniające wrocławskich żeglarzy, zaginionych podczas rejsów po morzach świata. Na szczytcie ściany umieszczony jest napis „*Navigare necesse est*” (Żeglование jest koniecznością).

Żydzi deportowani do obozów śmierci

Miejsce wywózki – dziedziniec synagogi Pod Białym Bocianem, ul. P. Włodkowica

Trzyjęzyczna tablica wisła na dziedzińcu synagogi Pod Białym Bocianem przy ulicy Włodkowica. Na ten dziedziniec zganiani byli w latach 1941–1944 Żydzi z całego Wrocławia i stąd kolumnami maszerowali w swoją ostatnią drogę na dworzec kolejowy. Hitlerowcy swoim systematicznym działaniem doprowadzili w ten sposób do całkowitej zagłady wrocławskich Żydów.

Z głębi duszy wołam do Ciebie Panie

Z tego dziedzińca deportowano w latach 1941-1944 wrocławskich Żydów do hitlerowskich obozów zagłady

Nigdy nie zapomnimy

„Kamienie pamięci” (Stolperstein) to lśniące mosiężne kostki o bokach długości ok. 10 cm, które umieszczane są w chodniku przed domami – ostatnim miejscem zamieszkania ofiar nazistów. Pomyśłodawca, niemiecki artysta Gustaw Demnig, nazwał je Stolperstein, co po niemiecku znaczy „kamień, o który można się potknąć”. Najwięcej takich „kamieni” jest w Niemczech, Austrii, Holandii, Czechach oraz na Węgrzech i Litwie.

Rodzina Treitel – "Kamienie pamięci", ul. Świdnicka 39

Tu mieszkała
Rose Bernstein Treitel
ur. 1891
deportowana
do getta w Izbicy ,
zamordowana 1942

Tu mieszkała
Anita Treitel
ur. 1920
wywieziona na roboty
przymusowe,
16.11.1941
samobójstwo

Rodzina Zorek – "Kamienie pamięci" - ul. Jedności Narodowej 95

Tu mieszkał
Alfred Zorek,
ur. 1884,
1943
deportowany do
Auschwitz,
zamordowana:
03.1943

Tu mieszkała
Frieda Freund Zorek
ur. 1885,
1943 deportowana
do Auschwitz,
zamordowana:
03.1943

Tu mieszkała
Erna Zorek,
ur. 1923,
1943 deportowana
do Auschwitz,
zamordowana:
03.1943

Tu mieszkał
Werner Zorek
ur. 1925,
2.2.1939
Kindertransport do
Wielkiej Brytanii

Rodzina Zernik – "Kamienie pamięci", ul. Traugutta 21

*Tu mieszkała
Hedwig Zernik
z d. Tichauer ur. 1887
Deportowana 4.3.1943
Do Auschwitz
zamordowana*

*Tu mieszkał
Fedor Zernik
ur. 1883
Deportowana 4.3.1943
Do Auschwitz
zamordowana*

*Tu mieszkał
Kurt Zernik
ur. 1911
Deportowana 4.3.1943
Do Auschwitz
zamordowana*

Edyta Stein – ul. Nowowiejska 38

*Tu mieszkała
Edyta Stein
ur. 1891
zgładzona 1942
w Auschwitz*

Rodzina Herz – kamienica Oppenheimów na pl. Solnym

*Tu mieszkała
Olga Herz
z.d. Breitbarth
ur. 1869
Deportowana w 1942
Grüssau /Krzeszów/
Theresienstadt
Zamordowana 27.12.1942*

*Tu pracował
Walter Herz
ur. 1896
Uciekł 1939
do Chile*

*Tu pracowała
Hilde Herz
z d. Borstein
ur. 1904
Uciekła 1939
do Chile*

*Tu żyła
Steffi Herz
ur. 1928
Uciekła 1939
do Chile*

**C. POMNIKI ZWIĄZANE
Z WYDARZENIAMI I ROCZNICAMI**

20-lecie Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych – ul. Obornicka

Tablica wisi na budynku dydaktycznym Szkoły. Aby ją zobaczyć trzeba dostać się na teren jednostki.

25-lecie Lotniczych Zakładów Naukowych – ul. Kiełczowska 43

Na zasłużonej dla Wrocławia szkole umieszczona jest metalowa tablica, która przypomina, że w 1971 roku szkoła obchodziła 25-lecie swego istnienia. Fundatorem tablicy były zakłady Delta-Hydral, dla których szkoła kształciła fachowców.

*W XXV rocznicę istnienia Lotniczych Zakładów Naukowych we Wrocławiu
Tablicę pamiątkową ufundował zakład opiekunki Delta-Hydral Wrocław
1946 - 1971*

25-lecie oddziałów Milicji Obywatelskiej – ul. Księcia Witolda

Oba kamienne obeliski przypominały o rocznicy powołania wrocławskich oddziałów Milicji Obywatelskiej. Obeliski, niestety już bez tablic, stoją przy ulicy Księcia Witolda na terenie dawnej jednostki ZOMO, później Wrocławskich Oddziałów Prewencji. Na jednym z nich była tablica upamiętniająca rocznicę istnienia Oddziałów, na drugim umieszczone było popiersie dowódcy jednostki Franciszka Jóźwiaka ps. Witold. Po 1991 roku oba emblematy zniknęły, a obeliski stoją zapomniane i porośnięte chwastami. (Stan na rok 2007).

50-lecie parafii prawosławnej – cerkiew, ul. św. Mikołaja

Przypadający w 1997 r. jubileuszpółwiecza istnienia prawosławnej parafii we Wrocławiu uczczony został wystawieniem marmurowego krzyża obok kościoła katedralnego p.w. Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy. Wcześniej prawosławni korzystali z sali kościelnej przy ul. Dąbrowskiego (obecnie kościół Adwentystów Dnia Siódmego), od 1963 roku są gospodarzami dawnego kościoła św. Barbary, który od końca XIII wieku był kościołem cmentarnym parafii św. Elżbiety.

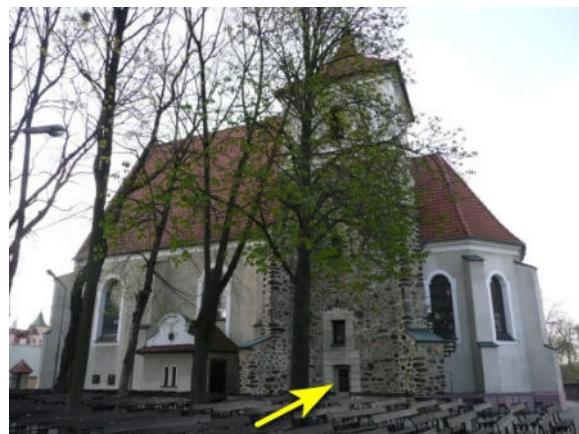

**1947 – 1997
50 – lecie katedralnej parafii prawosławnej
we Wrocławiu**

50-lecie odprawienia pierwszej mszy św. – Leśnica, kościół św. Jadwigi,

Tablica z czarnego marmuru zawisła na południowej ścianie kościoła w 1996 roku.

50-lecie istnienia ośrodka dzieci głuchych – Pilczyce, ul. Dworska

Na terenie ośrodka dwukrotnie umieszczono na kamiennych tablicach informację o jego jubileuszu 50-lecia.

Jedna z tych tablic znajduje się na kamiennym obelisku niedaleko wejścia na teren ośrodka, a druga zawisła na ścianie dawnego pałacu.

50-lecie istnienia szkoły – ul. Swobodna

Budynek na rogu ulicy Swobodnej i Zielińskiego powstał w latach 1885–88 i służył jako szkoła elementarna. Zaprojektowali go Robert Mende i Richard Plüddeman. Służy celom oświatowym do dzisiaj.

Nauczyciele i absolwenci Technikum Geodezyjnego – ul. Swobodna

Nauczyciele i absolwenci Zespołu Szkół Spożywczych – ul. Swobodna

NAUCZYCIELOM I
ABSOLWENTOM
W 50-LECIE
ZESPOŁU SZKÓŁ
SPOŻYWCZYCH
WROCŁAW CZERWIEC
2001

60 lat geologii na Uniwersytecie Wrocławskim – ul. W. Cybulskiego

Przy wejściu na teren Wydziału Geologii Uniwersytetu Wrocławskiego leży duży, polny kamień z umieszczoną na nim tabliczką. Obok skrzat „geolog” bada skład i budowę kamienia.

100-lecie przyznania praw wyborczych Polkom – ul. B. Drobnera

Na długim odcinku bulwaru Słonecznego biegnącego wzdłuż ul. B. Drobnera powstała ścieżka z kamiennymi tablicami, na których opisana jest historia zdobywania praw wyborczych przez kobiety. Główna tablica dotyczy polskich kobiet (1918 rok), a pozostałe tablice przedstawiają w kolejności chronologicznej lata, w których kobiety z innych krajów również uzyskały te prawa.

300-lecie Wydziału Teologicznego – budynek PWT, ul. Katedralna

Piaskowcowa tablica przypomina o 300 letniej rocznicy powołania Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Wrocławskim. Rocznią ta wypadła w 2003 roku. Obecnie Wydział Teologiczny jest poza strukturami organizacyjnymi Uniwersytetu Wrocławskiego, a kształcenie odbywa się od 1974 roku w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego.

Tablica wiszy na ścianie budynku Papieskiego Wydziału Teologicznego. Wcześniej był to pałac arcybiskupi, a po wojnie mieścił się tu Instytut Niskich Temperatur PAN.

400-lecie Poczty Polskiej – Ratusz

Tablica upamiętnia 400 rocznicę powstania Poczty Polskiej. Z tej okazji spod wrocławskiego ratusza wyjechał do Warszawy dyliżans pocztowy. Kiedyś w tym rynkowym budynku mieściła się poczta.

W dniu 10 października 1958 roku z okazji obchodów 400 rocznicy Poczty Polskiej wyjechał z Wrocławia do Warszawy dawnym szlakiem dyliżans pocztowy

750-lecie parafii w Leśnicy – zbieg ulic Dolnobrzeskiej i Krępickiej

Tablica z czarnego marmuru umieszczona jest na podstawie pomnika, który wieńczy figura św. Jadwigi. Fundatorami tablicy są mieszkańcy Leśnicy, która wcześniej była podwrocławską miejscowością. Święta Jadwiga jest patronką tutejszego kościoła parafialnego.

Na pamiątkę Jubileuszu 750-lecia Parafii oraz 20-lecia pontyfikatu Ojca Świętego Jana Pawła II mieszkańców Leśnicy i okolic

500-lecie reformacji – kośc. św. Krzysztofa, ul. Kazimierza Wielkiego

W 2017 roku wrocławscy parafianie kościoła św. Krzysztofa obchodzili 500-lecie Reformacji. Wraz z tą rocznicą przypomniano również inne daty związane z historią tego kościoła.

*Niech będzie chwała Trójjedynemu
Bogu, a wieczna pamięć tym, którzy
przybytek ten pański wznieśli, a po
ostatniej wojnie odbudowali.*

*750-lecie kościoła
60-lecie jego konsekracji
A także 500-lecie Reformacji.
Parafianie*

1267 – 1517 – 1958 – 2017 – 2018

800-lecie Ołtaszyna – kościół pw. WNP na Ołtaszy- nie, ul. Pszczelarska 10

Tablica upamiętnia 800-lecie istnienia Ołtaszyna i przypomina o dacie konsekracji miejsco-
wego kościoła.

800-lecie Oporowa – skwer przy ul. L. Solskiego

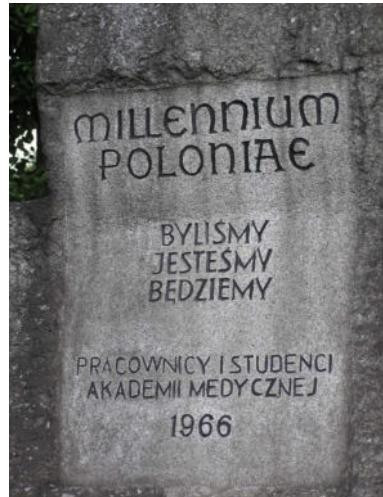
Ta kiedyś podwrocławska wieś wymieniana jest po raz pierwszy w dokumencie wystawionym przez cystersów z Lubiąża. Oporów włączony został do Wrocławia dopiero w 1951 roku.

1000-lecie chrztu Polski (Millenium)

Rektorat Uniwersytetu Medycznego

– wybrzeże L. Pasteura 1.

Blok granitu pochodzi z kamieniołomu w Strzeblowie, a kształt i formę pomnika zaproponował artysta plastyk Ludwik Kiczura.

Jego odsłonięcie odbyło się 15 maja 1966 roku, a aktu tego dokonał rektor AM prof. Tadeusz Baranowski.

Kościół św. Elżbiety – ul. Grabiszyńska

Niewielka marmurowa tablica umieszczona została na wschodniej ścianie kościoła (od strony ul. Grabiszyńskiej). Przypomina o doniosłym wydarzeniu w historii Polski.

Zajezdnia tramwajowa Biskupin

Prosty pomnik wymurowany i ustawiony na klombie na terenie zajezdni tramwajowej przy-pomina rok Millenijny. Pomnik jest zadbany, choć mało widoczny z placu manewrowego.

1000-lecie chrztu Rusi – kościół św. Krzyża, pl. Kościelny 1

Kościół św. Krzyża, a właściwie dolny kościół pod wezwaniem św. Bartłomieja, służył do 1997 roku grekokatolikom, dlatego tuż obok wejścia znajduje się tablica upamiętniająca 1000-lecie chrztu Rusi 988 – 1988. Postacie świętych Cyryla i Metodego oraz tekst pisany cyrylicą upamiętniają ten fakt.

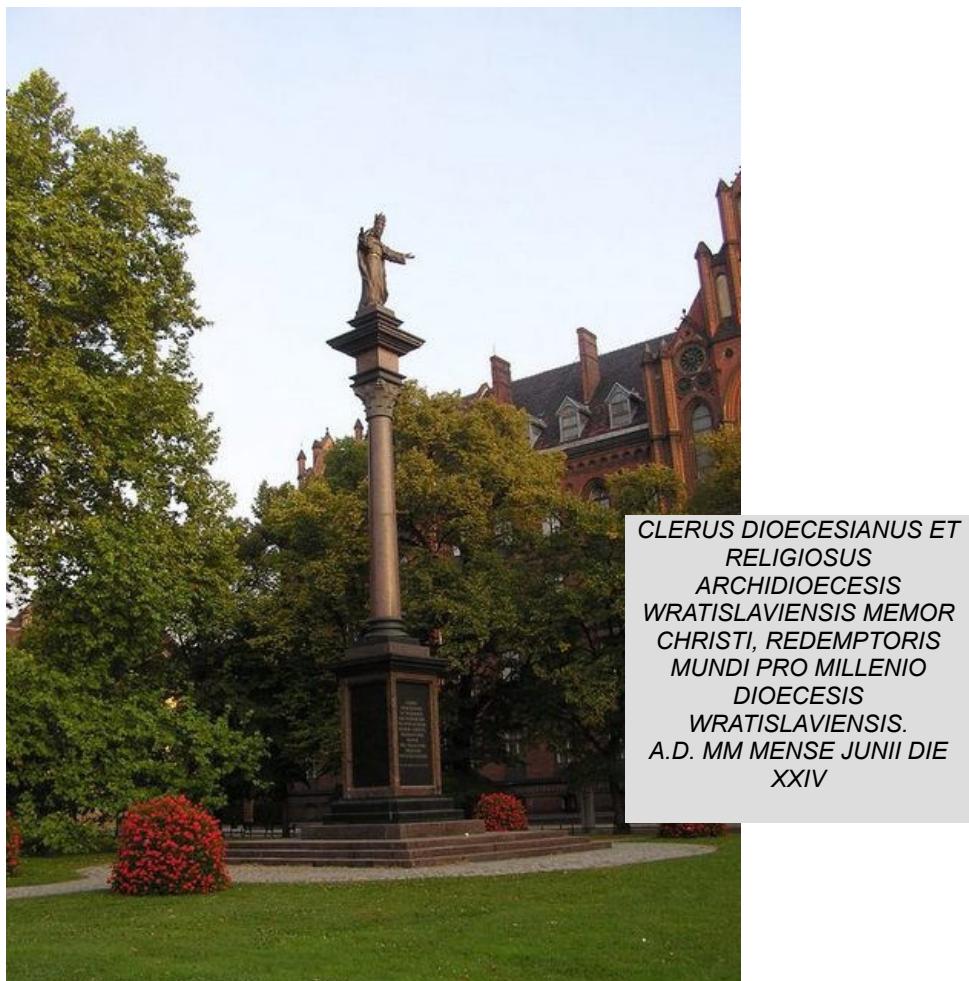

1000-lecie Diecezji Wrocławskiej, 2000-lecie chrześcijaństwa

Pomnik Chrystusa Króla upamiętniający drugie tysiąclecie – pl. Katedralny

Autorem projektu jest ks. Czesław Mazur, a postać Chrystusa wykonał rzeźbiarz Janusz Kucharski. Kolumna i czworokątna podstawa wykonane są z czerwonego skandynawskiego granitu. Poniżej kolumny zamocowana jest tablica informująca, że pomnik jest darem duchowieństwa diecezji z okazji drugiego tysiąclecia.

Postać Chrystusa jest kopią figury z kościoła św. Maurycego. Kolumna ustawiona jest na pl. Katedralnym, przed Wyższym Seminarium Teologicznym.

Kościół NMP Królowej Polski – Kłecina, ul. Wałbrzyska

Kłecińska parafia Najświętszej Marii Panny Królowej Polski uczciła 1000-lecie Diecezji Wrocławskiej i 2000-lecie chrześcijaństwa wmurowaniem tablicy pamiątkowej przy wejściu do kościoła.

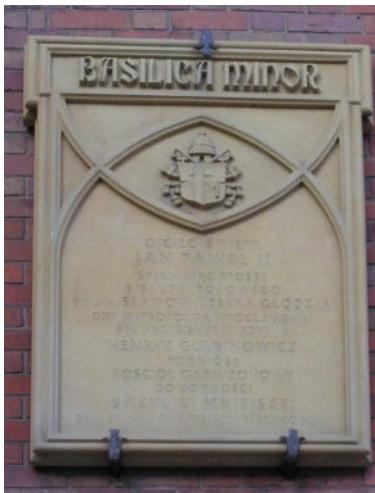

Akcja Wisła – dawny kościół św. Wincentego i Jakuba, pl. biskupa Nankera

Na ścianie katedry grekokatolickiej pw. Podwyższenia Krzyża Pańskiego (św. Wincentego i Jakuba) umieszczona została tablica upamiętniająca masowe przymusowe przesiedlenia ludności pochodzenia ukraińskiego, łemkowskiego i bojkowskiego na tereny Ziemi Zachodnich i Północnych dokonane przez władze PRL w 1947 r. Działania te pozbawiły przesiedlonych ich małych ojczyzn i przyczyniły się do zniszczenia zabytków ich kultury materialnej. Tablicę powieszono w 60. rocznicę akcji.

Bazylika mniejsza, nadanie tytułu – kościół św. Elżbiety

Ojciec Święty Jan Paweł II spełniając prośbę biskupa polowego Sławoj Leszka Główdzia, gdy metropolite wrocławskim był arcybiskup kardynał Henryk Gulbinowicz podniósł kościół garnizonowy do godności Bazyliki Mniejszej. Dnia 31 maja dwa tysiące trzeciego roku.

W dniu 22 czerwca dwa tysiące trzeciego roku nuncjusz apostolski arcybiskup Józef Kowalczyk ogłosił uroczystie nadanie przez Ojca Świętego Jana Pawła II kościółowi garnizonowemu p.w. św. Elżbiety we Wrocławiu tytułu Bazyliki Mniejszej.

Bitwa na Psim Polu

Skwer – ul. Bierutowska

Bitwa odbyła się w 1109 roku. Odnotował ją Gall Anonim, wspominając, że cesarz Henryk V znalazł się pod Wrocławiem. W sto lat później kronikarz Wincenty Kadłubek pisał o wielkich stratach niemieckich i o tym, że psy rozwłóczyły trupy rycerzy, co jakoby miało tłumaczyć nazwę miejscowości.

Kamień polny z tablicą upamiętniającą bitwę oraz 15- lecie powstania LWP stoi na skwerku w centrum Psiego Pola.

*Na pamiątkę zwycięstwa oręża polskiego nad najeźdźcami niemieckimi
w roku 1109, w XV rocznicę powstania Ludowego Wojska Polskiego
Społeczeństwo Wrocławia
Psie Pole 12.X.1958 r.*

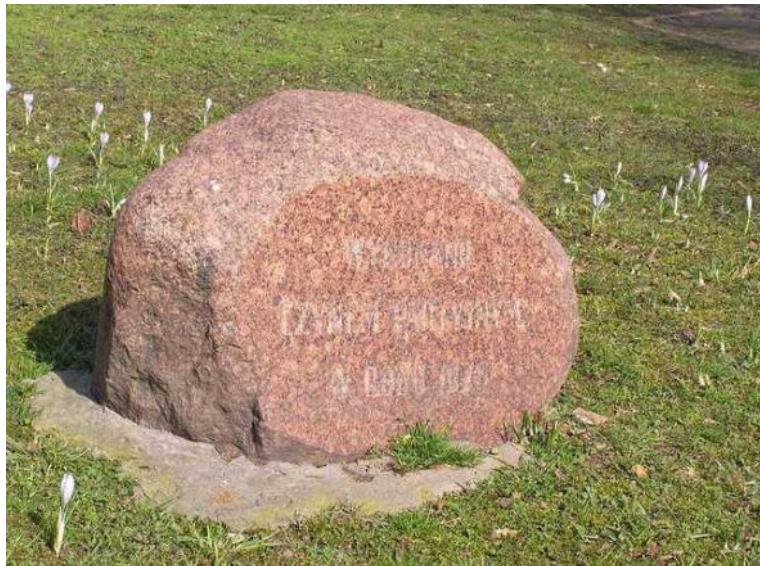
Kościół św. Krzysztofa – ul. B. Krzywoustego

O 850. rocznicy bitwy na Psim Polu wspomina marmurowa tablica umieszczona na ścianie kościoła św. Krzysztofa przy ul. ks. Bolesława Krzywoustego.

Czyn partyjny 1978 roku – ul. R. Krajewskiego

Ten osobliwy pomnik upamiętnia zapewne prace społeczne, jakie prowadzone były w tym miejscu i polegały na uporządkowaniu terenu dzisiejszego skweru.

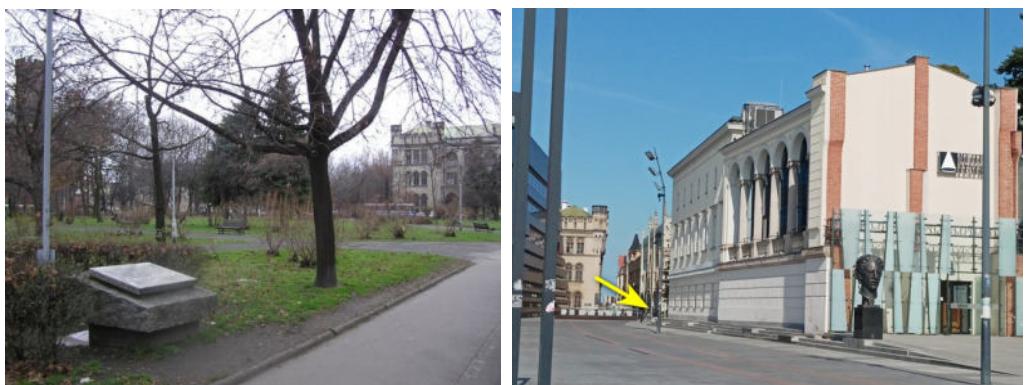

Wykonano czynem partyjnym w roku 1978

Defilada zwycięstwa w 1945 roku – pl. Wolności

Kamienna tablica umieszczona ukośnie przypomina o wydarzeniu, jakie miało miejsce na pl. Wolności 26 maja 1945 roku. Przed władzami miasta z ówczesnym prezydentem Bolesławem Drobnerem, Stanisławem Kulczyńskim – rektorem Uniwersytetu Wrocławskiego i komendantem wojennym płk Lapunowem przedefilowała 10 Sudecka Dywizja Piechoty II Armii Wojska Polskiego. Maszerujące oddziały przechodziły przez plac, depcząc niemieckie flagi.

Odsłonięcia pomnika dokonał 11.X.1981 roku uczestnik tych wydarzeń kpt. rez. Henryk Kamiński.

26 MAJA ROKU 1945 NA PLACU WOLNOŚCI ODBYŁA SIĘ
W WYZWOLENYM WROCŁAWIU
DEFILADA ZWYCIESTWA
10 SUDECKIEJ DYWIZJI PIECHOTY II ARMII WOJSKA POLSKIEGO

TOWARZYSTWO MIŁOŚNIKÓW WROCŁAWIA
ZWIĄZEK BOJOWNIKÓW O WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ
ZARZĄD DZIELNICOWY WROCŁAW STARE MIASTO 1981

Tablica pierwotnie umieszczona była w miejscu, które kolidowało z późniejszą budową Narodowego Forum Muzyki. Została więc przeniesiona w pobliże budynku Muzeum Teatru, znajdującego się w dawnych murach pałacu królewskiego.

Kapitulacja Wrocławia – ul. A. Rapackiego 14

Kapitulacja Wrocławia podpisana została 6 maja 1945 roku w willi Colonia przy ulicy Rapackiego 14. Ze strony wojsk radzieckich kapitulację przyjął gen. Władimir Głuzdowski, a ze strony niemieckiej podpis pod aktem złożył gen. Hermann Niehoff. Przez jakiś czas nie było zgodności co do miejsca, w którym to się stało, wymieniane było też Pszenno pod Świdnicą. Wątpliwości rozwały wspomnienia generalów. Tablica zawisła na budynku w 1975 roku, a ufundowało ją Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Obecnie willa jest w rękach prywatnych, co uniemożliwia odczytanie tablicy z bliska.

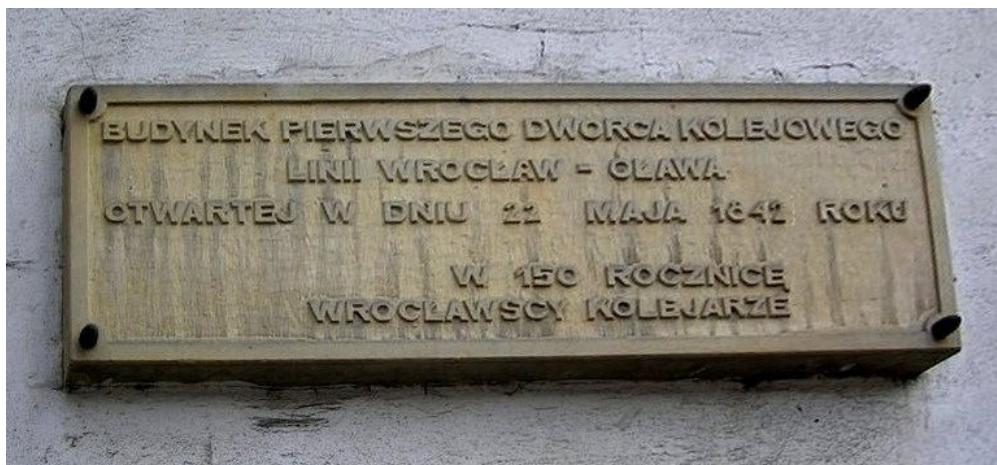
Kolejnictwo

150. rocznica uruchomienia Kolei Górnośląskiej – ul. S. Małachowskiego 13

Piaskowcowa tablica została zawieszona w 1992 roku na budynku dawnego pierwszego dworca kolejowego przy ulicy Małachowskiego 13.

22 maja 1842 roku wyruszył stąd do Oławy w swoją 26-kilometrową podróż pierwszy pociąg, tym samym inauguruając linię kolejową prowadzącą w kierunku Górnego Śląska. Była to pierwsza na obecnych ziemiach polskich linia kolejowa.

Wzrost ruchu pociągów sprawił, że konieczna stała się budowa nowego dworca, kilkaset metrów dalej. W 1856 roku powstał wybudowany z wielkim rozmachem Dworzec Główny zaprojektowany przez Wilhelma Grapowa.

150. rocznica kolejnictwa na ziemiach polskich – Dworzec Świebodzki

*150 – lecie kolejnictwa na ziemiach polskich
czerwiec 1995*

Tablica przypomina o czasach świetności polskich kolei. Obecnie dworzec nie pełni już swej roli. Piękna budowla zamiast przyjmować pociągi i odprawiać podróżnych jest miejscem handlu, usług, a nawet siedzibą kameralnej Sceny na Świebodzińskim Teatru Polskiego.

46. Kongres Eucharystyczny

To wielkie wydarzenie, które przyciągnęło do Wrocławia wielu uczestników z całego świata, upamiętnione zostało m. in. poprzez pamiątkowe tablice umieszczone na kościołach. Gościem kongresu był papież Jan Paweł II.

Kościół św. Maksymiliana Kolbe, ul. Horbaczewskiego

Po obu stronach południowego wejścia do kościoła umieszczone zostały dwie tablice, z których jedna przypomina o wydarzeniach kongresowych, natomiast druga upamiętnia fakt poświęcenia świątyni.

*Ojciec Święty Jan Paweł II w dniu 31 maja 1997r, podczas
46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego
poświęcił ten kościół
i pobłogosławił licznie zgromadzonych wiernych wraz
z duszpasterzami*

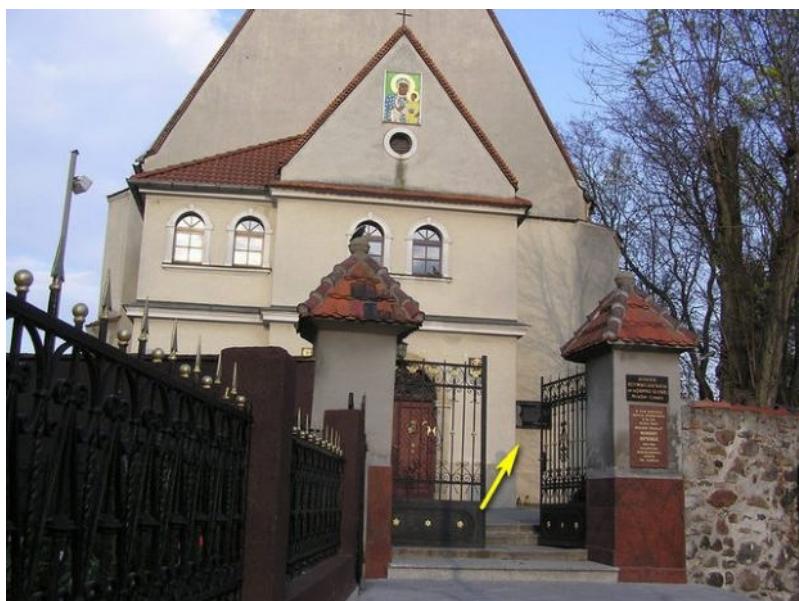
Kościół Matki Bożej Bolesnej – Różanka, ul. Bałkańska 4

Kościół wybudowany został na kamieniu węgielnym poświęconym przez papieża Jana Pawła II podczas 46. Kongresu Eucharystycznego, który odbywał się we Wrocławiu w 1997 roku. Świątynia stoi przy ulicy Bałkańskiej na Różance. Marmurowa tablica umieszczona jest obok wejścia do kościoła.

Kościół św. Jadwigi, Leśnica

Tablicę ufundowali parafianie w 1997 roku. Wymienia ona papieża Jana Pawła II, metropolitę wrocławskiego kardynała Henryka Gulbinowicza i metropolitę Kolonii kardynała Joachima Meisnera.

Kościół pw. Najświętszego Zbawiciela, Wojszyce – ul. P. Jasienicy

Ta monumentalna płaskorzeźba umieszczona jest przy wejściu do kościoła pod wezwaniem Najświętszego Zbawiciela na Wojszycach.

Konstytucja 3 Maja – obok Panoramy Racławickiej

Kamienny obelisk z orłem stoi w bezpośrednim sąsiedztwie rotundy Panoramy Racławickiej. Z boku umieszczona jest data – 3.V.1791.

Na płycie poziomej wykuty jest napis:

*W hołdzie Polakom
walczącym o niepodległość ojczyzny,
czcząc pamięć Konstytucji 3 Maja
i 200 rocznicę bitwy pod Racławicami
Społeczeństwo Wrocławia
wojewoda wrocławski*

Pomnik zaprojektowali Marek Dziekoński i Alojzy Gryt. Odsłonięcia dokonano w 1994 roku.

Medyczne Studium Zawodowe – ul. Grunwaldzka 2

Tablica wisła na budynku przy ulicy Grunwaldzkiej 2, a umieszczono ją w tym miejscu w 1987 roku.

Nawiedzenie obrazu NMP Jasnogórskiej – Pracze Odrzańskie, ul. Stabłowicka

Okazją do umieszczenia na podstawie figury Matki Boskiej tablicy pamiątkowej było nawiedzenie parafii przez obraz MB Częstochowskiej. Wydarzenie to odbyło się w 1994 roku. Figura Matki Boskiej z tablicą stoi na zbiegu ulic Stabłowickiej i Brodzkiej.

Odzyskanie przez Polskę niepodległości Ulica Wojciecha z Brudzewa

*W 50-lecie odzyskania
niepodległości Rzeczypospolitej
Polskiej
studenci i pracownicy Akademii
Medycznej we Wrocławiu.
Wrocław listopad 1968*

Polny kamień z umieszczoną na nim marmurową tablicą przypomina o odzyskaniu Niepodległości w 1918 roku. Głaz ustawiony jest na skwerku przed akademikami przy ulicy Wojciecha z Brudzewa.

Inicjatorem ustawienia pomnika była Rada Uczelniana Zrzeszenia Studentów Polskich i jej przewodniczący Krzysztof Wronecki. Odsłonięcia dokonano 27 listopada 1968 roku.

Był to rok 50. rocznicy ważnego dla Polaków wydarzenia, a także rok buntów studenckich. Inicjatywa studentów na pewno była wnioskliwie obserwowana przez ówczesne władze.

Czas sprawił, że napis jest już trudno czytelny.

Dąb Niepodległości – przypałacowy park w Pawłowicach

*Dąb Niepodległości Polski
1918 – 2018
QUERKUS ROBUR*

Dąb Wolności – podnóżie Bastionu Ceglarskiego, ul. J.E Purkyniego

Z okazji 25-lecia pierwszych wolnych wyborów prezydent Bronisław Komorowski zainicjował akcję sadzenia w całej Polsce tzw. "Dębowe Wolności". Wrocławski dąb posadzony został na placu w pobliżu Bastionu Ceglarskiego i Akademii Sztuk Pięknych.

Ognisko kultury plastycznej – pl. Wolności 8

Państwowe Ognisko Kultury Plastycznej im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu zostało powołane decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki we wrześniu 1947 r. Zadanie to powierzono ówczesnemu rektorowi Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu, prof. Eugeniuszowi Geppertowi. Siedziba Ogniska wielokrotnie zmieniała się. W obecnym pomieszczeniu znajduje się od 1995 roku.

*W rocznicę założenia Ogniska Kultury Plastycznej
we Wrocławiu
1947 - 2007*

Ospa prawdziwa, epidemia – ul. Składowa 13

Epidemia czarnej ospy wybuchła we Wrocławiu na początku lata 1963 roku. W mieście zorganizowano masowe szczepienia, wprowadzono ostry reżim sanitarny, a podejrzanych o kontakty z chorymi przetrzymywano w izolatoriach. Dopiero w październiku ogłoszono miasto wolne od zarazy. Łącznie na ospę zachorowało 99 osób, a 6 spośród nich zmarło.

Pierwszy polski wykład w powojennym Wrocławiu – bud. A5, ul. M. Smoluchowskiego

W tym budynku Politechniki Wrocławskiej 15 listopada 1945 roku prof. Kazimierz Idaszewski wygłosił pierwszy wykład w języku polskim. Zainaugurował w ten sposób pierwszy rok akademicki polskich uczelni w powojennym Wrocławiu

Polskie i światowe lotnictwo - Jednostka Wojskowa, ul. Obornicka 100-102

Pamiątkowy dąb posadzony został w czasie, gdy znajdował się tu 3. Korpus Obrony Powietrznej. Dowództwo i żołnierze postanowili uczcić ważne dla nich rocznice.

Na dużym placu, pomiędzy budynkami posadzony został dąb. Upamiętnia on 100-lecie światowego i 85-lecie polskiego lotnictwa. Drzewo zostało posadzone 21 sierpnia 2003 roku. Tabliczka na kamiennym obelisku informuje, że uroczystego aktu posadzenia drzewa dokonali dowódcy Korpusu:

gen. dyw. pil. Lech Majewski – dowódca
płk. dypl. inż. Stanisław Słotwiński – szef sztabu
płk. pil. dr inż. Benedykt Sasim – szef szkolenia
płk. dr Wojciech Świnder – szef logistyki

Pomarańczowa Alternatywa – ul. Świdnicka

Pomnik stanął przy przejściu podziemnym na ul. Świdnickiej, w miejscu, gdzie od 1985 r. odbywały się happeningi ośmieszające oficjalne rytuały schyłkowego PRL-u, organizowane przez kontrkulturowy ruch Pomarańczowa Alternatywa pod przywództwem samozwańczego „majora” Waldemara Fydrycha. Symbolem tych działań był krasnoludek w pomarańczowej czapeczce, pierwotnie pojawiający się jako graffiti na murach w miejscu zamalowywanych opozycyjnych napisów.

Autorem pomnika, który odsłonięty został w 2001 r., jest wrocławski artysta Olaf Brzeski.

Poświęcenie groty – Leśnica, kościół św. Jadwigi

Tablica upamiętnia fakt poświęcenia groty znajdującej się na placu przykościelnym kościoła w Leśnicy. Miało to miejsce w 1954 roku. Na tablicy wymienione są osoby szczególnie zasłużone przy wznoszeniu tej budowli.

Powódź 1997 roku

Jaz Opatowicki

Pomnik upamiętnia bezimiennych obrońców Biskupina i Sępolna przed zagrożeniem powodziowym w 1997 roku. Symbolem tej walki są worki z piaskiem.

I aby żyć siebie
samego trzeba dać
Powódź 1997

Powodzianka, most Uniwersytecki

Stylizowany pomnik młodej kobiety z książkami na ramieniu upamiętnia ofiarne wrocławianki, które z ogromnym poświęceniem ratowały zbiory biblioteczne zagrożone powodzią w 1997 roku. Brązowa rzeźba ustawiona jest na moście Uniwersyteckim, a wykonana została przez Stanisława Wysokiego. Jej odsłonięcie odbyło się w pierwszą rocznicę powodzi tzn. w 1998 roku.

Most Młyński

*Dla upamiętnienia zmagań żywiołów:
powodzi wdzierającej się do miasta
i ludzkich emocji jednoczących
mieszkańców Wrocławia
w jego obronie w lipcu 1997 roku*

Bulwar Piotra Włostowica

Mało widoczna tabliczka umieszczona jest na murze oporowym nad Odrą i pokazuje poziom wielkiej wody w lipcu 1997.

Bulwar Xawerego Dunikowskiego

Kiedyś kamień miał inne przeznaczenie i stał w pobliżu mostu Trzebnickiego. Prawdopodobnie służył do oznaczania drogi wodnej. W lipcu 2007, w 10-tą rocznicę Wielkiej Wody, wrocławscy plastycy Beata i Tomasz Urbanowiczowie umieślili na nim szklaną tablicę z intrugującym napisem. Mimo swej dwuznaczności trzeba ją zaliczyć do pomników Powodzi Tysiąclecia.

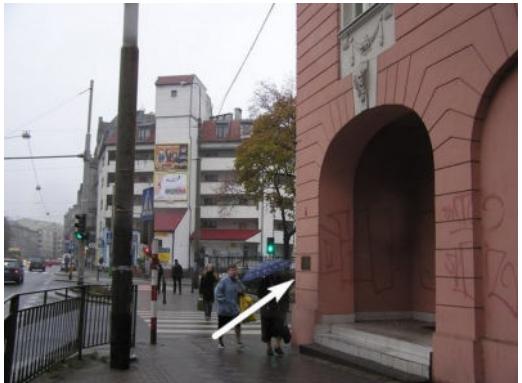

Zalonym artystom od VII 1997

Budynek ul. Traugutta/pl. Zgody

Przedmieście Oławskie zostało szczególnie dotknięte skutkami powodzi. To gęsto zaludnione osiedle zalane było na ponad 1,5 metra. Tabliczka z brązu umieszczona na narożnym budynku wskazuje jak wysoko sięgała woda. Tekst na tabliczce uświadamia nam, że to ludzie przyczynili się do tej katastrofy. Tabliczka kamienna na pl. Zgody ukazuje poziom wody powodziowej.

Budynek pl. Zgody 11

Budynek – ul. Miernicza/Komuny Paryskiej

Kolejne miejsce na Przedmieściu Oławskim, które zostało szczególnie dotknięte skutkami powodzi. Ta niewielka tabliczka przypomina jak wysoko sięgała woda w pamiętnym 1997 roku.

Krzyż powodziowy – cypel przy moście Warszawskim

Pod mostem Trzebnickim, na cyplu rozdzielającym kanały Odry, mieszkańcy osiedla Karłowice ustawiли krzyż. Jest on wyrazem podziękowania za uratowanie osiedla przed zalaniem wodami powodzi w 1997 roku. Na krzyżu zaznaczony jest poziom wody, jaki wtedy osiągnęła Odra.

Drewniany pomost w Ogrodzie Japońskim

Podczas pamiętnej powodzi również w Ogrodzie Japońskim pojawiła się niszcząca woda. Ogród w maju 1997 r. został zrewaloryzowany przez japońskich mistrzów sztuki ogrodowej. Niestety długo utrzymująca się woda zniszczyła większość roślin i prace trzeba było wykonać ponownie.

Jak wysoko sięgała woda, pokazuje tabliczka umieszczona na drewnianym pomoście (usuńnięta podczas remontu pomostu).

Budynek – ul. J. Piłsudskiego/Świdnicka

Toaleta miejska – pl. Z. Wróblewskiego

Tabliczka z poliwęglanu zawieszona na ścianie budynku pokazuje do jakiego poziomu sięgała woda.

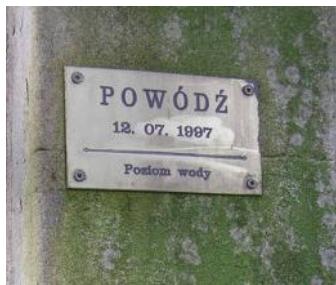
Krzyż, kościół NMP, Matki Miłosierdzia – ul. A. Brücknera

Na pionowej belce krzyża wisząca tabliczka z zaznaczonym poziomem wody. Cała okolica wokół kościoła została zalana na wysokość ponad 2 metry.

Ogród Roślin Leczniczych Uniwersytetu Medycznego – ul. J. Kochanowskiego.

Tabliczki ze wskaźnikami poziomu wody umieszczone są na jednym z budynków Ogrodu. Ciekawostką jest to, że obok współczesnej (1997 r.) znajduje się również tabliczka upamiętniająca powódź z czerwca 1903 roku.

Stan sprzed 2018 roku.

Niestety podczas remontu budynków na terenie Ogrodu (m.in. termomodernizacja) (rok. 2019) obie tabliczki zostały usunięte lub zakryte i obecnie na tym budynku, ale w innym miejscu znajduje się niewielka tabliczka przypominająca o poziomie powodziowej wody.

Narożny budynek pl. T. Kościuszki/ul. T. Kościuszki

Poziom wody powodziowej pokazuje niewielka tabliczka umocowana w narożniku budynku.

Powrót Ziemia Zachodnich i Północnych do Macierzy

Przyczółek mostu Pokoju

*W Tysiąclecie Państwa Polskiego, w rocznicę zwycięstwa nad faszyzmem uchwałą Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu postanowiono ku wiecznej pamięci potomnych wznieść nad Odrą we Wrocławiu pomnik Powrotu do Macierzy Ziemi Zachodnich i Północnych
8 V 1966*

Autorem pomnika jest Norbert Wieschalla. Planowano również w nurcie rzeki umieścić graniczne Słupy Chrobrego wbite w dno. Jednak do realizacji tego pomysłu nie doszło.

Cmentarz Osobowicki

Pomnik stoi w pobliżu kaplicy cmentarnej, u wlotu Alei Zasłużonych. Okazją do realizacji tego pomysłu była 40-ta rocznica PRL. Aktualnie aleja nie pełni już tak reprezentacyjnej roli.

*Zasłużonym
w 40 rocznicę powrotu
Ziem Zachodnich i Północnych
do Macierzy
Maj 1985*

Powstanie Węgierskie 1956 roku

Bulwar Słońca - koło Hotelu Plaza, ul. B. Drobnera

Obelisk stanął w 2006 roku. Trójkolorowa, górna część obelisku symbolizuje rozdartą flagę węgierską. Okazją do ustawienia tego pomnika była 50. rocznica wybuchu powstania węgierskiego. Od północy do pomnika dobiera się ul. Jedności Narodowej. W czasie Powstania Węgierskiego nosiła ona nazwę Józefa Stalina, a przez wrocławian na znak solidarności spontanicznie nazwana została ul. Bohaterów Węgierskich. Niestety nazwa ta nie utrzymała się.

Autorką pomnika jest Magdalena Molenda. W uroczystości odsłonięcia wziął udział ambasador Węgier Michaly Györ oraz prezydent Wrocławia Rafał Dutkiewicz.

*Bohaterom Powstania Węgierskiego
1956 roku
– w 50. rocznicę –
mieszkańcy Wrocławia
Listopad 2006*

DS Dwudziestolatka – pl. Grunwaldzki

W 55. rocznicę Powstania Węgierskiego w 1956 r., 21 listopada 2011, na ścianie Domu Studenckiego „Dwudziestolatka” zawisła tablica pamiątkowa. W trzech językach (polski, węgierski i angielski) wspomina się mieszkańców Wrocławia, którzy solidarnie wsparli braci Węgrów.

W uroczystości odsłonięcia wzięli udział kardynał Henryk Gulbinowicz, prezydent Wrocławia Rafał Dutkiewicz oraz dyrektor Węgierskiego Instytutu Kultury w Warszawie Janosz Tischler.

*Mieszkańcom Wrocławia, którzy solidarnie wsparli braci Węgrów podczas Rewolucji Węgierskiej 1956 w walce o wolność i niepodległość przeciwko dyktaturze komunistycznej. Wrocławianie oddali 200 litrów krwi rannym powstańcom węgierskim, zebrali ponad 2 miliony złotych, dary i medykamenty, które specjalnym lotem dostarczyli do Budapesztu.
Samorząd Wrocławia
Węgierski Instytut Kultury w Warszawie
Wrocław 2011*

Renowacja katedry – południowa wieża katedry

Piaskowcowe tablice umieszczone są na południowej wieży katedry, obok już wiszących tam tablic z roku 1925. Zarówno jedne jak i drugie upamiętniają ludzi, którzy przyczynili się do remontu, odbudowy i renowacji katedry w latach 1968– 1975 i 1985 – 2006. Tablice wiszą na wysokości dwudziestu metrów i z tego powodu trudno odczytać tekst.

Rocznice PRL

15-lecie PRL – ul. Wietrzna (nie istnieje)

*W XV-lecie Polski
Ludowej swemu
miastu szkoła nr 30.
Maj 1960*

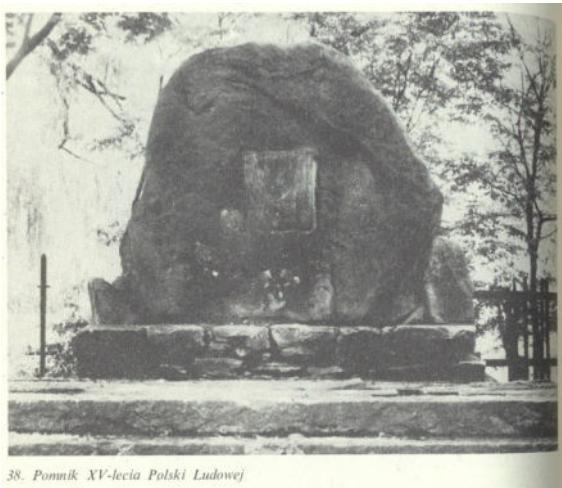

foto z Zyg. Antkowiak „Pomniki Wrocławia”

Ogromny głaz z umocowaną na nim tablicą upamiętnia XV-lecie PRL. Głaz ustawiony był na dziedzińcu Szkoły Podstawowej nr 30 przy ulicy Wietrznej.

W 1970 roku budynek przejęła Wyższa Szkoła Muzyczna, a numer 30 otrzymała szkoła przy ul. Lwowskiej. Aktualnie nie wiadomo, co stało się z tym pomnikiem.

30-lecie PRL – VI LO, ulica Hutnicza 45

Ta mało widoczna, granitowa tablica umieszczona na frontowej tablicy liceum przy ulicy Górniczej upamiętnia 30-lecie PRL i 25-lecie istnienia liceum. VI LO nosi nazwę Bolesława Prusa.

*Dla upamiętnienia XXX-lecia
Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej
W XXV rocznicę powstania Liceum*

15.VI.1971 Absolwenci

Ruch „Wolność i Pokój” – Ratusz/Sukiennice

Tablica poświęcona jest działaczom pacyfistycznego Ruchu „Wolność i Pokój”, grupującym się w latach 1985–1989 młodych ludzi odmawiających obowiązkowej służby wojskowej (tzw. obyczek). Uczestnicy tego ruchu dokonali w Rynku publicznego spalenia książeczek wojskowych w proteście przeciwko karaniu więzieniem za odmowę służby wojskowej. Działania te doprowadziły do zniesienia przysięgi wojskowej, zobowiązującej do wierności sojuszniczej Armii Czerwonej i prawnego usankcjonowania tzw. służby zastępczej poborowych.

Odsłonięcie tablicy nastąpiło 4 lipca 2008 roku, w dwudziestą rocznicę tych wydarzeń. Tablica zawisła na budynku Muzeum Miejskiego Wrocławia we wrocławskim ratuszu (Sukiennice 14/15)

Tutaj, 2 lipca 1988 roku uczestnicy Ruchu „Wolność i Pokój” spalili książeczki wojskowe w protestie przeciwko uwięzieniu swoich kolegów przez reżim komunistyczny. W latach 1985-1989 Ruch „Wolność i Pokój” doprowadził do zniesienia antypolskiej przysięgi wojskowej, wywalczył służbę zastępczą poborowych, bronił środowiska naturalnego i wspierał prawa mniejszości narodowych.

Szlak bojowy Armii Czerwonej i LWP – Pawilon Czterech Kopuł

W wejściu do Pawilonu 4 Kopuł od strony Iglicy umieszczone dwie tablice (betonowe lub gipsowe), na których bez żadnego komentarza wypisano miejsca związane z bojowym szlakiem Armii Radzieckiej i Ludowego Wojska Polskiego w latach 1943 – 1945.

Tablice te zostały tu prawdopodobnie umieszczone z okazji Wystawy Ziemi Odzyskanych.

LENINO, BUG – WISŁA, WARKA,
WARSZAWA, WAŁ POMORSKI
FRYDLAD, KOŁOBRZEG,
GDAŃSK, Odra – NYSA,
BUDZISZYN,
DREZNO, MIELNIK, BERLIN

MOSKWA, STALINGRAD, ORZEŁ –
KURSK, LENINGRAD, DON, DNIESTR,
MIŃSK, BAŁTYK – PRUSY,
WARSZAWA
BUKARESZT – BUDAPEST,
BELGRAD – WIEDEŃ – PRAGA
ŁÓDŹ – POZNAŃ, GDAŃSK –
SZCZECIN
WROCŁAW – Odra – ŁABA.
DREZNO, BERLIN

Podczas rewaloryzacji i przebudowy Pawilonu Czterech Kopuł (2013 – 2015) tablice zostały zdementowane i nie powróciły na swoje miejsce.

Ścieżka historii Wrocławia – pl. bpa Nankera

Metalowe tablice wtopione w chodnik przypominają najważniejsze wydarzenia z historii Wrocławia. Autorką tablic jest pochodząca z Wrocławia prof. Hanna Jelonek, która obecnie wykłada na warszawskiej ASP.

Początek ścieżki

1000 r. Powstanie diecezji wrocławskiej

1241 r. - najazd Mongołów

1242 r. - uzyskanie praw miejskich

1335 r. - Wrocław w państwie Czeskim

1526 r. - Wrocław w państwie Austriackim

1530 r. - Wrocław otrzymuje herb

1633 r. - epidemia dżumy

1702 r. - fundacja Akademii Leopoldyńskiej

1741 r. - początek pruskiego panowania

1793 r. - powstanie krawcówe

1807 r. - wojska napoleońskie
w mieście

1842 r. - pierwsza linia kolejowa

1913 r. - wystawa i Hala Stulecia

1945 r. - polski Wrocław

1980 – powstanie Solidarności

1997 – kongres Eucharystyczny

1997 r. - powódź tysiąclecia

2012 r. - mistrzostwa Europy
w piłce nożnej

2016 r. - Wrocław europejską
stolicą kultury

2017 r. - Światowe Igrzyska
Dyscyplin Nieolimpijskich

2018 r. - Literacka
Nagroda Nobla dla
Olgi Tokarczuk

Światowy Kongres Intelektualistów – budynek Gmachu Głównego PWr

Przez cztery sierpniowe dni 1948 roku we Wrocławiu 400 delegatów z całego świata obradowało nad sposobami utrzymania pokoju. Intelektualiści reprezentowali różne poglądy i opcje polityczne. Szybko jednak okazało się, że obrady zdominowane zostały przez delegację radziecką, która lansowała swoją wizję pokoju.

Najslynniejsi uczestnicy Kongresu to: Pablo Picasso, Irena Joliot-Curie, Paul Eluard, Ilia Erenburg, Michaił Szołochow. W 53-osobowej delegacji polskiej byli wrocławscy uczeni: Hugo Steinhaus, Ludwik Hirschfeld, Stanisław Kulczyński i Jerzy Kuryłowicz.

Wydarzenia związane z tą inicjatywą pokojową upamiętnione zostały dwoma tablicami, które wiszą przed wejściem do gmachu głównego Politechniki przy ulicy St. Wyspiańskiego.

Musimy wybudować duchowe i naukowe mosty łączące narody świata.
26 – 28 sierpnia 1948 Albert Einstein

**W 40 ROCZNICĘ ŚWIATOWEGO
KONGRESU INTELEKTUALISTÓW
W OBRONIE POKOJU**

Peace Forum 26 sierpnia 1988 Wrocław

25 – 28 sierpnia 1948 rok
**ŚWIATOWY KONGRES
INTELEKTUALISTÓW W OBRONIE
POKOJU**

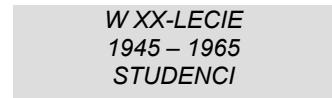

Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Uczelnia zmieniała swoje nazwy. Początkowo nazywała się Wyższa Szkoła Rolnicza, później Akademia Rolnicza, a obecnie Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

20-lecie Akademii Rolniczej 1945-1965 – pl. Grunwaldzki

Kamienny obelisk ustawiony jest na trawniku obok Gmachu Głównego Uniwersytetu Przyrodniczego.

Ascetyczna treść wykuta w kamieniu nie pozwala domyślać się, o jakie dwudziestolecie chodzi – zakończenia wojny czy istnienia Szkoły Rolniczej?

Front obelisku zwrócony jest w stronę osi Grunwaldzkiej.

35. rocznica nauki polskiej we Wrocławiu – ul. C.K. Norwida

Tablica z piaskowca wmurowana jest w ścianę Gmachu Głównego obecnego Uniwersytetu Przyrodniczego. Fundatorami jej byli pierwsi absolwenci Wydziału Medycyny Weterynaryjnej z 1950 roku.

**W XXXV ROCZNICĘ NAUKI
POLSKIEJ WE WROCŁAWIU
PIERWSI ABSOLWENCI
WYDZIAŁU MEDYCYN
WETERYNARYJNEJ Z 1950
ROKU**

50-lecie istnienia Akademii Rolniczej – ul. C.K. Norwida

Z okazji 50-lecia istnienia Akademii Rolniczej absolwenci i pracownicy naukowi tej uczelni ufundowali brązową tablicę, która umieszczona jest na kamiennym obelisku przed Gmachem Głównym obecnego Uniwersytetu Przyrodniczego przy ulicy Norwida.

*Fortuna Acadamiae Nostrae etiam fortuna mea
twórcom uczelni studenci, absolwenci Akademii Rolniczej
a.d.2001*

Wydział Weterynarii – pl. Grunwaldzki

Na kamieniach posadowionych w pobliżu klinik Uniwersytetu Przyrodniczego umieszczoneo symbol Wydziału Weterynarii. Fundatorami tego pomnika są absolwenci Wydziału.

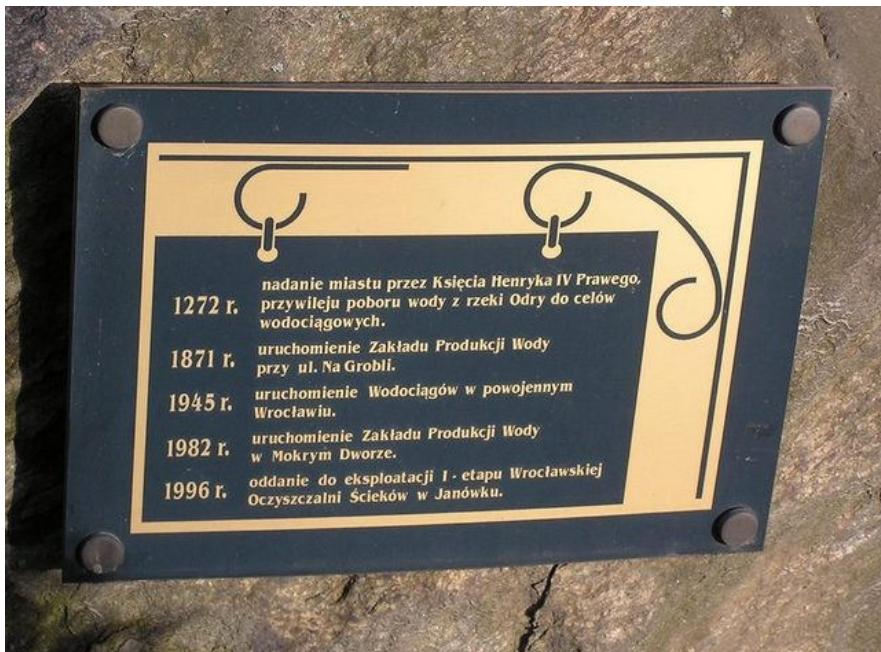
Na pomniku jest napis, który upamiętnia daty założenia Wydziału we Lwowie i jego kontynuatora we Wrocławiu:

*Lwów 1881
Wrocław 1945
Absolwenci 29.VI.2001*

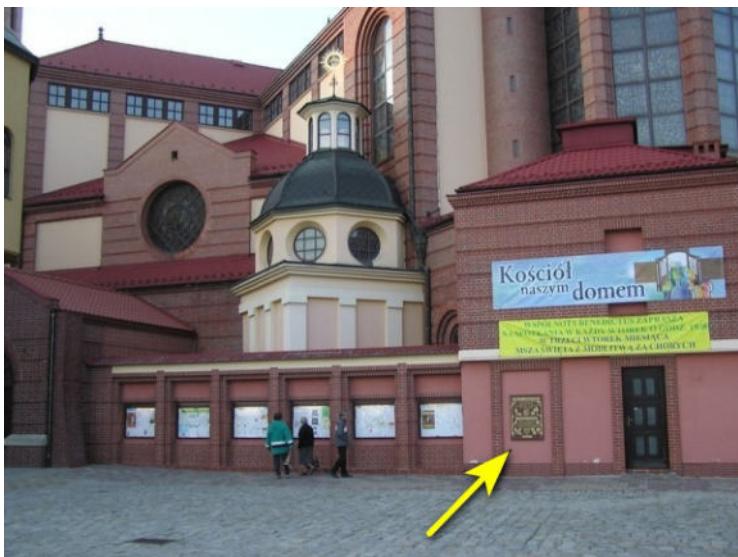
Wodociągi we Wrocławiu – ul. Na Grobli

Kamień leżał tuż obok budynków dyrekcji Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji. Od kilku lat przeniesiono go na teren Biura Obsługi Klienta (po przeciwniej stronie ulicy). Umieszczono na nim daty roczne istotne dla wrocławskiej sieci wodociągowej. Znaczenie tych dat wyjaśnia metalowa tablica.

Współpraca między parafiami – kościół św. Maks. Kolbe, ul. E. Horbaczewskiego 20

Parafia św. Maksymiliana Kolbe na osiedlu Gądów Mały od lat współpracuje z parafią św. Mikołaja w Bad Abbach (Niemcy). Upamiętnione to zostało na tablicy z czerwonego granitu, która wisi na południowej ścianie kościoła.

Założenie Ogrodu Zoologicznego – teren ZOO, ul. Z. Olszewskiego

Tuż przy wejściu głównym na teren Ogrodu Zoologicznego znajduje się kamień, na którym wykuto informację o dacie jego założenia. Kamień umieszczono tu w setną rocznicę istnienia Ogrodu.

*Wrocławski Ogród Zoologiczny
otwarty 10 lipca 1865
powiększony i odbudowany decyzją Prezydium
Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej,
stulecie swego istnienia i działalności kulturalno
- oświatowej tablicą niniejszą upamiętnia.
10 lipca 1965*

Zespół Szkół Rolniczych w Praczach Odrzańskich

Pierwsza rocznica istnienia szkoły

Tablica zawisła w budynku szkoły w 1948 roku, a ufundowali ją pierwsi absolwenci.

10. rocznica powstania Szkół Wodno-Melioracyjnych w Praczach Odrzańskich

Tablica została ufundowana przez absolwentów i grono pedagogiczna w 1964 roku.

Nadanie Zespołowi Szkół Rolniczych imienia Piastów Śląskich

Tablica wisi w miejscu, gdzie dwie poprzednio opisane. Okazją było 20-lecie Szkoły oraz nadanie jej imienia Piastów Śląskich.

Deklaracja objęcia włodarzowania

Na dużym polnym kamieniu leżącym przy wjeździe na teren Zespołu Szkół Rolniczych umieszczono tablicę z napisem:

*Jesteśmy – będziemy
włodarzami prasławickich ziem
piastowskich z granicami na
Odrze i Nysie. 1.V.1949*

D. POMNIKI ZWIĄZANE Z UPAMIĘTNIENIEM MIEJSC I BUDOWLI

Cywilne lotnisko na Gądowie – plac przy ul. Lotniczej 22

Na terenie dzisiejszego osiedla Gądów było przed wojną lotnisko pasażerskie, a po wojnie do lat 70. XX w. teren pełnił rolę lotniska sportowego. Tutaj też mieściła się wytwórnia szybowców. Dzisiejsze nazwy osiedlowych ulic nawiązują do lotnictwa i osób z lotnictwem związanych. Tablicę ufundowali wrocławscy seniorzy lotnictwa, a odsłonięta została 14 stycznia 2006. Pomnik ustawiono wśród wysokiej zabudowy na bulwarze Ikara. Jednak w kwietniu 2023 roku przeniesiono go na plac przy ul. Lotniczej, w pobliżu dawnego Portu Lotniczego.

Poprzednie miejsce ustawienia przy Bulwarze Ikara.

Dom Kosmonautów – Żerniki, ul. M. Przybyły

Na osiedlu Żerniki przy ulicy Macieja Przybyły 1, w byłej cegielni, uruchomiana została restauracja. Jej właścicielem jest Adam Bisek, właściciel dużej firmy budowlanej. Wystrój tej restauracji nawiązuje do tematów lotniczych i kosmicznych. Eksponaty lotnicze, modele samolotów i zdjęcia przypominają o znajdującym się nieopodal lotnisku.

Pan Bisek postanowił wybudować w pobliżu Dom Kosmonautów i z tego powodu zaprosił na wmurowanie kamienia węgielnego czterech kosmonautów. W uroczystości 30 czerwca 2003 roku uczestniczył również prezydent Wrocławia.

30 czerwca 2003 roku
W CZASIE ŚWIATOWEGO SPOTKANIA
KOSMONAUTÓW
z okazji XXV rocznicy lotu w kosmos
GEN. MIROŚLAWA HERMASZEWSKIEGO
w tym miejscu kamień węgielny pod budowę
DOMU KOSMONAUTÓW
wbudowali kosmonauci
+ MIROŚLAW HERMASZEWSKI POLSKA + PIOTR KLIMUK ROSJA
+ JON McBRIDE USA + ULF MERBOLD NIEMCY
+ Rafał DUTKIEWICZ - prezydent Wrocławia
+ ADAM BISEK - klub Stara Cegielnia
oraz
MIROŚLAW HERMASZEWSKI polska
JON Mc BRIDE USA
PIOTR KLIMUK ROSJA
ULF MERBOLD NIEMCY
RAFAŁ DUTKIEWICZ – prezydent Wrocławia
ADAM BISEK – klub Stara Cegielnia

Dom Księży Emerytów – ul. Katedralna

Przy wejściu do Domu Księży Emerytów przy ulicy Katedralnej 12 umieszczona jest tablica z czarnego marmuru. W czasie wojny budynek był całkowicie zniszczony i dopiero staraniem kurii odbudowano go w roku 1981. Podczas pierwszego pobytu we Wrocławiu papieża Jana Pawła II, został on przez Niego uroczyście poświęcony. Odbyło się to 21.06.1983 roku.

Fabryka samochodów Beckmanna – ul. T. Kościuszki 124

Tablica zawiśla na budynku wejściowym dawnej fabryki samochodów 22 września 2023 roku.

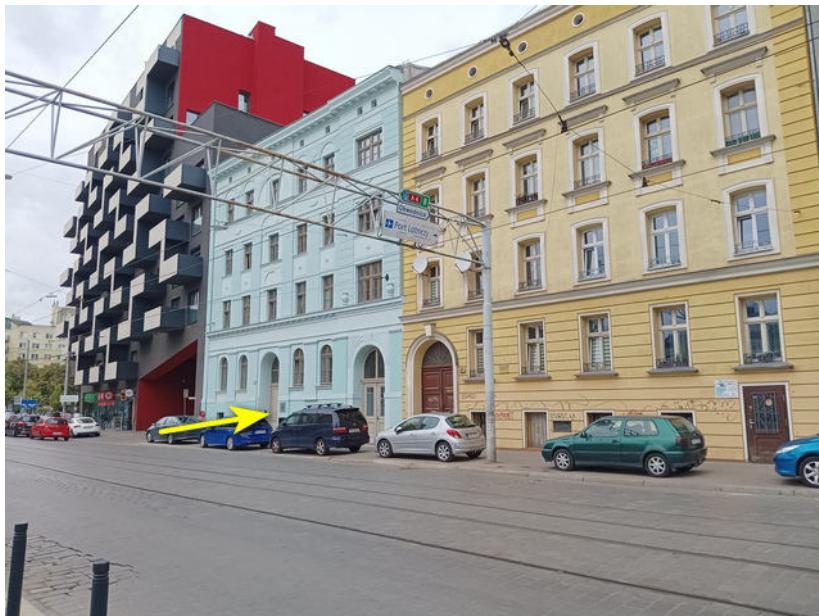
Dawna fabryka samochodów Ottona Beckmanna

Otto Beckmann w 1882 r. zajął się produkcją velocipedów. W 1887 r. fabrykę przejęł jego syn Paul Beckmann, który w nowym zakładzie przy ul. Kościuszki 124 rozpoczęł produkcję samochodów z silnikiem jednocylniczym.

W 1901 r. w fabryce Beckmanna (Otto Beckmann & Co., Motorwagenfabrik) zaczęto montować silniki własnego projektu. Przedsiębiorstwo było w stanie auto w dostępnjej cenie, samochody dostawcze, luksusowe limuzyny, a nawet samochody sportowe, które wygrywały ówczesne rajdy międzynarodowe. W 1927 r. fabrykę Beckmanna kupiła firma Opel.

Stąd w 1898 r. wyjechał pierwszy wrocławski samochód z silnikiem jednocylniczym. W 1901 r.

w fabryce Beckmanna (Otto Beckmann & Co., Motorwagenfabrik) zaczęto montować silniki własnego projektu. Produkowano tu małe auta w dostępnej cenie, samochody dostawcze, luksusowe limuzyny, a nawet samochody sportowe, które wygrywały ówczesne rajdy międzynarodowe. W 1927 roku fabrykę kupiła firma Opel.

Gimnazjum Św. Ducha – budynek ASP, pl. Polski

Na budynku Akademii Sztuk Pięknych przy pl. Polskim umieszczone są obok siebie dwie piaskowcowe tablice, które przypominają o istnieniu w tym miejscu do 1945 roku Gimnazjum pod Duchem Świętym.

Jedna z tablic (lewa) ukazuje widok fasady budynku szkolnego oraz jego położenie wśród najbliższych ulic, natomiast na drugiej tablicy wykuty jest dwujęzyczny tekst.

*Przy zachodniej stronie tego placu
znajdowało się
Gimnazjum pod Duchem Świętym
Zakład znany z przekazów jako szkoła
łacińska
został założony w 1538 roku
i uległ zniszczeniu w zawierusze wojny
w 1945 roku*

W szkole tej do końca XVIII wieku uczyono języka polskiego, a od 1804 roku jej dyrektorem przez kilka lat był Jerzy Samuel Bandtkie. Zniszczenia wojenne położyły kres istnienia budynku szkolnego, a współczesna zabudowa zatarła przebieg historycznych ulic.

Hala Stulecia (Hala Ludowa)
– przy głównym wejściu do Hali

Brązowa tablica informuje (również w języku angielskim) o fakcie wpisania Hali na listę UNESCO. Tablica wmurowana jest w deptak przed głównym wejściem do Hali.

Hala Stulecia wzniesiona w latach 1911 – 1913 jest uznana za jedno z wybitniejszych, pionierskich dzieł architektury XX wieku. Swoim odważnym projektem Max Berg, architekt miejski Wrocławia utorował drogę do śmiałego stosowania żelbetu przy konstruowaniu dużych obiektów użyteczności publicznej.

Nowatorskie rozwiązania konstrukcyjne nadają wnętrzu ogromnej kopuły zadziwiającą lekkość i harmonię. Wpis na listę światowego dziedzictwa UNESCO potwierdza wyjątkową wartość budowli zasługującej na ochronę jako dobro całej ludzkości.

**Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury.
Hala Stulecia wpisana na listę światowego dziedzictwa w 2006 roku**

Iglica – przed Halą Stulecia (Ludową)

Iglica jest symbolem Wystawy Ziemi Odzyskanych, która odbyła się w 1948 roku. Według zamysłu organizatorów Wystawy miały tu zostać ukazane osiągnięcia państwa polskiego w za-gospodarowaniu Ziemi Odzyskanych. Impreza ta miała bardzo ważne znaczenie propagandowe, ukazując trud związany z odbudową zrujnowanego wojną kraju.

Autorem projektu iglicy był inż. Stanisław Hempel. Wysokość iglicy wynosi 96 metrów. Miała ona symbolizować wznoszenie kraju z ruin, trzy elementy podstawy to symbole robotnika, chłopa i inteligenca.

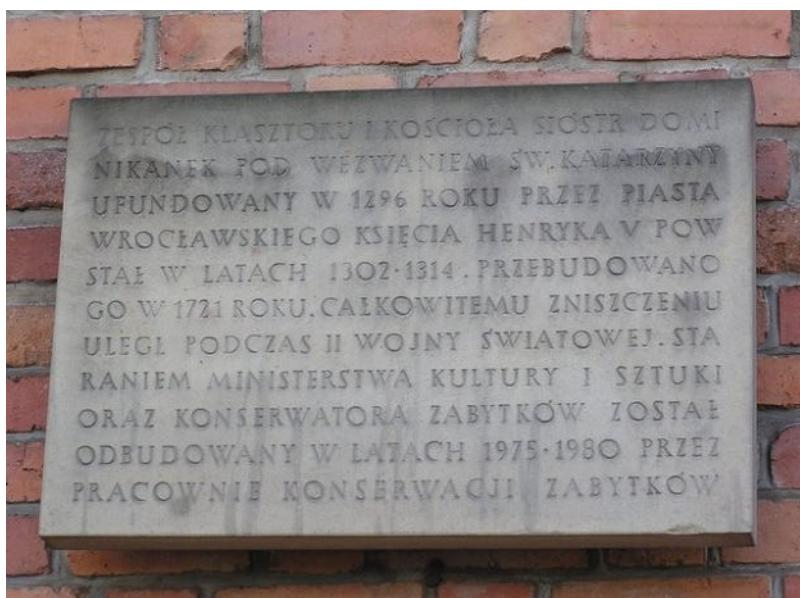

Klasztor dominikanek i kościół św. Katarzyny – ul. św. Katarzyny

Piaskowcowa tablica na budynku przy ulicy św. Katarzyny przypomina o istnieniu w tym miejscu klasztoru sióstr dominikanek. Obok stoi kościół pod wezwaniem św. Katarzyny, który kiedyś był własnością wrocławskich dominikanek. Oba obiekty zostały zniszczone podczas wojny i odbudowano je dopiero w latach 1975–1980.

W zabudowaniach klasztornych mieszą się obecnie pracownie konserwacji zabytków, a kościół św. Katarzyny pełni rolę obiektu gastronomicznego i klubu muzycznego „Stary Klasztor”.

Tablica przypomina historię tych obiektów i wymienia inicjatorów ich odbudowy.

Kościół Miłosierdzia Bożego – Jagodno, ul. Jagodzińska

Niewielki kościół powstał na ulicy Jagodzińskiej w 1995 roku. Fakt ten upamiętnia kamienna tablica.

Kościół pw. Św. Salwatora – pl. Czysty, obok DH Renoma

Na niewielkim obecnie placu obok DH Renoma umieszczono tablicę z polerowanej stali, z informacją o kościele, który stał kiedyś w tym miejscu. Napis po polsku, angielsku i niemiecku informuje:

Kościół p.w. Św. Salwatora (Zbawiciela)

1541 – 1854.

**Ślad kościoła pod wezwaniem
św. Salwatora (Zbawiciela) odkryty
w trakcie prac archeologiczno –
architektonicznych w 2005 roku.**

**Początki protestanckiej parafii
św. Salwatora sięgają roku 1541 i trwają
do 1854 , w którym następuje
zniszczenie obiektu wskutek pożaru**

Kościuszkowska Dzielnica Mieszkaniowa – pl. T. Kościuszki

Plac Kościuszki i jego otoczenie uległ ogromnym zniszczeniom wojennym. Z okazałej zabudowy pozostało zaledwie kilka budowli. Podjęta została decyzja, aby odbudowę przeprowadzić w sposób nawiązujący do warszawskiej MDM. Był to dominujący w tym czasie styl socrealistyczny. Wrocławscy architekci w udany sposób zrealizowali to zamierzenie, mimo wielu trudności i powojennej biedy.

*Kościuszkowska Dzielnica Mieszkaniowa KDM
powstała w latach 1954 – 1956
Zespołem architektów kierował
Roman Tunikowski*

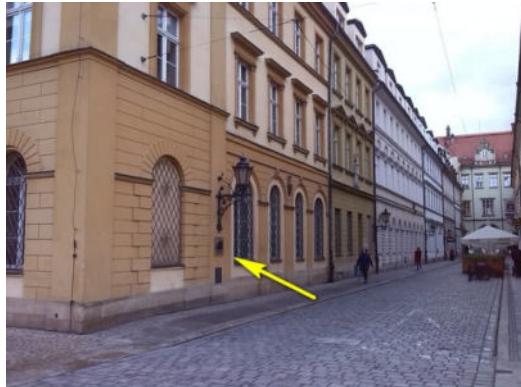
W skład zespołu weszli:

*Leszek Andron, Leopold Baranowicz, Edmund Frąckiewicz, Stanisław Knysz, Witold
Lipiński, Zenon Pręczański*

Miejsca realizacji filmów

Rynek Sukiennice. Film „Fantom”

Akcja filmu toczy się we Wrocławiu, lecz zdjęcia realizowano w innym niemieckim mieście. Przedstawiony na fotografii kadr jest tylko makietą wrocławskiego ratusza.

W Rynku wrocławskim, w 1922 roku zrealizowano zdjęcia do filmu „Fantom” w reżyserii Fridricha Wilhelma Murnaua.

LO XIV przy ul. Parkowej. Film „Wielki bieg”.

W tym miejscu w 1981 roku, zrealizowano zdjęcia do filmu „Wielki bieg” w reżyserii Jerzego Domaradzkiego.

Budynek banku PKO, ul. Ofiar Oświęcimskich. Film „80 milionów”

W tym miejscu, w 2011 roku, zrealizowano zdjęcia do filmu „80 milionów”
w reżyserii Waldemara Krzyńskiego.

Ulica Katedralna. Film „Stawka większa niż życie”.

W tym miejscu, w 1968 roku zrealizowano zdjęcia do XVIII odcinka
„Poszukiwany Gruppenführer Wolf”, serialu „Stawka większa niż życie”
w reżyserii Janusza Morgensterna i Andrzeja Konica.

Obozy pracy przymusowej w czasie II Wojny światowej

Wszystkie miejsca, gdzie we Wrocławiu mieściły się w czasie II wojny światowej obozy pracy, zostały upamiętnione przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia niewielkimi, ceramicznymi tabliczkami.

Wzory tabliczek oznaczających miejsce byłego obozu przymusowej pracy Polaków:

Obóz pracy przymusowej – ul. gen. J. Hauke Bossaka

Podczas oblężenia Wrocławia w 1945 roku urządzono w tej szkole obóz pracy dla cudzoziemskich robotników. Zakwaterowani w nieludzkich warunkach więźniowie zmuszani byli do pracy, głównie przy budowie lotniska na pl. Grunwaldzkim, pracując pod ostrzałem samolotów i artylerii radzieckiej. Fatalne warunki zakwaterowania oraz praca pod nieustannym ostrzałem spowodowała, że wielu więźniów zginęło w ostatnich miesiącach wojny.

Obóz pracy przymusowej Burgweide – Sołtysowice

Polny kamień przypomina o losie robotników przymusowych, którzy w latach II wojny skoszarowani byli w barakach przy ulicy Poprzecznej, pracując w tragicznych warunkach. Kamień został pierwotnie ustawiony przy alei Poprzecznej na Sołtysowicach w 1959 roku.

Pierwotne usytuowanie pomnika
przy al. Poprzecznej

*Pamięci ofiar terroru
hitlerowskiego
wieźniom obozu pracy
przymusowej
z lat 1939 – 1945*

11 września 2023 roku nastąpiło ponowne odsłonięcie pomnika w nowym, bardziej reprezentacyjnym miejscu przy ulicy Sołtysowickiej w pobliżu filii nr 19 Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Przy alei Poprzecznej, obok jednego z baraków stoi drewniany krzyż z napisem:

P
Represjonowanym Polakom.
1940 – 1945
w 50-tą rocznicę .
1995

Obóz pracy przymusowej – ul. A. Mickiewicza

Kiedyś stały tu drewniane baraki, w których zakwaterowani byli robotnicy przymusowi. W latach powojennych baraki zostały rozebrane, a teren był niezagospodarowany. Obecnie w tym miejscu urządzoneo parking.

Obóz pracy przymusowej – ul. Swobodna 71/73

Marmurowa tablica zawisła na ścianie budynku (od strony ul. Zielińskiego), w którym mieści się obecnie Centrum Kształcenia Ustawicznego

Obóz pracy przymusowej – Szkoła Podstawowa nr 45 – ul. R. Krajewskiego

W budynku szkolnym więzione były kobiety, głównie warszawianki uczestniczki Powstania Warszawskiego.

Obóz pracy przymusowej – Klecina, teren byłej cukrowni

Niepozorną tabliczkę informującą o istnieniu na terenie cukrowni Klecina obozu pracy ufundowało Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Obóz pracy przymusowej, Hydral – ul. Bierutowska,

Niewielka, typowa tabliczka wisi na ścianie budynku portierni zakładu. Powieszono ją tutaj z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

Obóz pracy przymusowej, browar – ul. Jedności Narodowej 198

Typowa ceramiczna tabliczka umieszczona została na murze otaczającym teren byłego browaru.

Obóz pracy przymusowej – ul. Składowa 13

W okresie międzywojennym mieściła się tu wytwórnia mydła, potem schronisko dla bezdomnych. To prawdopodobnie zadecydowało o umieszczeniu tu w czasie wojny obozu pracy. Tabliczka informacyjna znajduje się obok dużej tablicy informującej, że w tym budynku w 1963 roku mieścił się sztab, kierujący akcją zwalczania ospy prawdziwej

Obóz pracy przymusowej – ul. Górnalska 46

Tabliczka pamiątkowa znajduje się obecnie na słupie bramnym przy ul Górnalskiej 46. Do 2006 roku wisiała na ścianie jednej z hal fabrycznych byłego przedsiębiorstwa Archimedes.

Oficerskie Technikum Pożarnicze – ul. Borowska

Na budynku Straży Pożarnej przy ulicy Borowskiej wisi zdobna brązowa tablica. Przypomina ona o istnieniu w tym miejscu w latach 1952 –1956 Oficerskiego Technikum Pożarnicze-go. Tablica upamiętnia wszystkich, którzy związani byli z tą szkołą.

**W TYM BUDYNKU
W LATACH 1952 – 1956 MIEŚCIELO SIĘ
OFICERSKIE TECHNIKUM POŻARNICZE.
PAMIĘCI
ZAŁOŻYCIELI, NAUCZYCIELI,
KADRY I WYCHOWANKÓW.
W 50-TĄ ROCZNICĘ
POWSTANIA SZKOŁY
FUNDUJĄ
WDZIĘCZNI ABSOLWENCI.
ANNO DOMINI 8.IX.2002**

Ogród Japoński w Parku Szczytnickim

Ogród Japoński powstał w 1912 r. w związku z wystawą towarzyszącą otwarciu Hali Stulecia z inicjatywy hrabiego Fritza Hochberga z Ilowej – miłośnika kultury japońskiej, wieloletniego ambasadora cesarza niemieckiego w Japonii. Prezentowano wówczas różne formy sztuki ogrodowej. Ogród zaprojektowany został przez japońskich specjalistów. Po wojnie podjęto nie całkiem udaną próbę rewitalizacji pierwotnego założenia. W latach 1993 – 97 Urząd Miejski postanowił odtworzyć ogród we współpracy ze specjalistami japońskimi. Niestety wrocławianie niedługo cieszyli się pięknym ogrodem, bowiem zniszczyła go powódź. Konieczna była ponowna odbudowa. Tablica wymienia ogrodników zasłużonych przy odtworzeniu zniszczonego powodzą ogrodu.

Ogród uroczyście otwarto w dniu 15 maja 1997 roku.

OGRÓD JAPOŃSKI we Wrocławiu
Zrewitalizowany w latach 1994-1997/
siłami Wydziału Ochrony i Kształtowania/
Środowiska Urzędu Miejskiego Wrocławia/
oraz /dzięki osobistemu zaangażowaniu /
Pana Nagao Hyodo Ambasadora Japonii /
przy pomocy finansowej rządu Japonii.
Przy budowie Ogrodu uczestniczyli
ogrodnicy/ z Nagoya pod kierunkiem Pana
Yoshiki Takamura:/
Shinichi Yamamoto, /Hitoshi Tomita,
/Susumu Kasahara, /Hideo Wakama, /
/Tadashi Ito, / Masahiko Sugiura, /
Yoshihiro Miura, / Hiyoji Chibana, /
Yasuhide Ito.

Opera – ul. Świdnicka

Opera, a początkowo Teatr Miejski powstała wg projektu światowej sławy architekta Carla F. Langhansa w 1841 r. Po pożarze w 1865 roku odbudowę kierował Karl Schmidt. Podczas oblężenia Wrocławia zniszczenia gmachu były stosunkowo niewielkie. Jednak upływ czasu oraz współczesne wymagania spowodowały, że w latach 1997 – 2006 przeprowadzono generalny remont budynku, wprowadzając najnowocześniejsze rozwiązania techniczne (scena, nagołośnienie, oświetlenie). Przywrócono również pierwotny wygląd zarówno wnętrza, jak i zewnętrza budynku. Złocenia pokrywają w sumie hektar powierzchni, żyrandole sprowadzono z Czech, a marmury z Hiszpanii. Na widowni zamontowanych jest 760 foteli. Informacja o czasie trwania remontu na tablicy ogranicza się tylko do lat 2001 – 2006.

Panorama Racławicka – budynek Małej Panoramy

Tuż przy wejściu do rotundy Panoramy Racławickiej umieszczona jest marmurowa tablica upamiętniająca historię powstania tego niezwykłego dzieła sztuki. Na tablicy przedstawione są zarysy miast, z którymi Panorama jest związana: Lwowa i Wrocławia (wizerunek wrocławskiej katedry jeszcze bez hełmów).

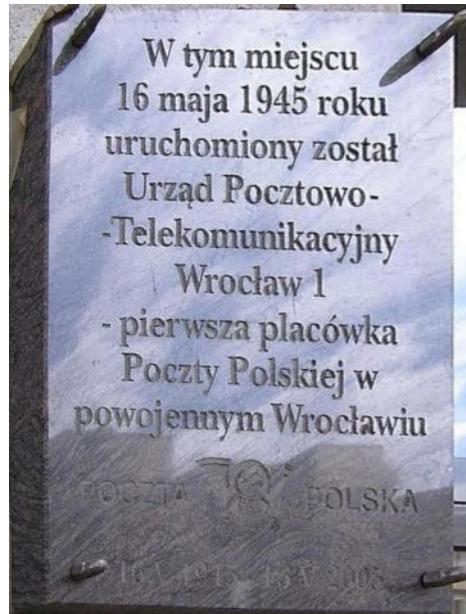

*PANORAMA RACŁAWICKA
Namalowana we Lwowie w 1894 roku
w setną rocznicę
Powstania Kościuszkowskiego
przez Jana Stykę i Wojciecha Kossaka,
Ludwika Bollera, Tadeusza Popiela,
Zygmunta Rozwadowskiego, i innych.
Uszkodzona w czasie działań wojennych w 1944
Przewieziona do Wrocławia w 1946
Odnowiona wysiłkiem społeczeństwa
Przywrócona narodowi w 1985 roku*

Pierwszy Urząd Pocztowy po wojnie – ul. Jedności Narodowej 47

Już 16 maja 1945 roku zdołano uruchomić we Wrocławiu urząd pocztowo - telekomunikacyjny. Początkowo, ze względu na zniszczenia wojenne, możliwości Urzędu były niewielkie. Zniszczona była sieci telefoniczna, a połączenia pocztowe możliwe były tylko na niewielkie odległości. Urząd ten mieścił się przy ulicy Jedności Narodowej 47. Tablica zawiślała na frontowej ścianie budynku pocztowego w 60. rocznicę jego uruchomienia tzn. 16 maja 2005 roku.

„Przejście 1977 – 2005” – ul. Świdnicka

Dwie jednakowe tablice wiszące na budynkach obok przejścia przez ulicę Świdnicką upamiętniają artystę rzeźbiarza Jerzego Kalinę. Jego pełnoplastyczne postacie zwykłych przechodniów jak gdyby zanurzają i wynurzają się z głębi przejścia podziemnego. Są repliką warszawskiej instalacji profesora. Pierwotnie był to „Pomnik anonimowego przechodnia” ustanowiony dla potrzeb programu telewizyjnego „Vox Populi” na skrzyżowaniu ulic Świętokrzyskiej i Mazowieckiej w Warszawie w nocy z 12 na 13 grudnia 1977 r. Po latach datę instalacji, (noc z 12 na 13 grudnia) uznano jako zapowiedź stanu wojennego.

Z inicjatywy władz miasta Wrocławia „Przejście” odsłonięte zostało w nocy z 12 na 13 grudnia 2005 r. Towarzyszył temu happening: przyjazd milicyjnej suki, transmisja przemówienia Jaruzelskiego ogłaszającego stan wojenny, koksowniki i żołnierze.

*Jerzy Kalina
Przejście 1977 – 2005
Idea „Przejścia” w formie instalacji
została zaprezentowana/ w Warszawie
u zbiegu ulic Świętokrzyskiej i
Mazowieckiej./
Trwała formę dzieła odsłonięto 13
grudnia 2005 roku/ we Wrocławiu-
mieście szczególnych „przejść”*

Przejście podziemne – pod ul. Kazimierza Wielkiego

Dzięki budowie podziemnego przejścia pod ulicą Kazimierza Wielkiego możliwe jest bezpieczne przejście pod tą ulicą. Niestety przerwana została ciągłość komunikacyjna prastarego traktu świdnickiego. Utworzenie obwodnicy Staromiejskiej znacznie poprawiło warunki komunikacyjne w tym obszarze. Budowę przejścia ukończono w 1975 roku, a przypominała o tym niepozorna, kamienna tabliczka umieszczona przy wejściu.

Wrocławianie krytykowali układ i rozmieszczenie stopni schodów, które były nieprzystosowane do naturalnego kroku człowieka. W 2017 roku dokonano przebudowy przejścia zwężając je, a w powstałej przestrzeni urządzono pomieszczenia, które od 2021 roku są tzw. przejściem Dialogu. Prowadzony tu jest punkt informacji dla migrantów i uchodźców oraz odbywają się warsztaty, spotkania i szkolenia. Tabliczka została zdementowana i nie ma po niej śladu.

Przejście dla pieszych – wiadukt pod linią kolejową, ul. T. Boya Żeleńskiego

Wiadukt pod linią kolejową na ulicy T. Boya Żeleńskiego jest na tyle wąski, że mieści się tam tylko ruch samochodowy. Aby piesi mogli bezpiecznie przedostać się przez nasyp należało wybudować dla nich dodatkowe przejście

*Przejście dla pieszych wykonane zostało w roku 1959 w czynie społecznym załóg Wrocławskiego Przeds. Bud. Przemysł. Nr 1, Wrocławskiego Biura Bud. Przemysł., Przedsiębiorstwa Robót Kolejowych nr 8
Główny projektant inż. P. Duda, kierownik robót techn. Cz. Włodarczyk.*

Przychodnia przeciwgruźlicza – ul. J.W. Dawida

Mało czytelna piaskowcowa tablica przypominała o popularnych kiedyś czynach społecznych i współzawodnictwie pracy. Budowę przychodni przeciwgruźliczej przy ulicy Dawida 2-6 zrealizowano w ten właśnie sposób. Budowniczowie postanowili uczcić ten fakt, umurowując tablicę. Po remoncie elewacji ok. 2008 r. tablica nie wróciła już na swoje miejsce. Nie wiadomo gdzie jest obecnie.

Budynek przychodni przeciwgruźliczej we Wrocławiu przy ul. Joanitów. Załoga Przedsiębiorstwa Budownictwa Przemysłowego przekazała w 11 miesięcy przed umownym terminem dla uczczenia V zjazdu PZPR społeczeństwu m. Wrocławia.

*Do wykonania powyższego czynu przyczyniły się również załogi Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Sanitarnych, Wrocławskiego Przedsiębiorstwa Instalacji Elektrycznych, Kłodzkich Zakładów Drzewnych Przemysłu Terenowego oraz Miejskiego Przedsiębiorstwa Zieleni.
Wrocław X. 1968*

Siedziba delegata Ministra Oświaty – ul. K. Szajnochy

Tablica wisi na frontowej ścianie pałacu Wallenberg-Pachallych przy ulicy Szajnochy. Uczczona została w ten sposób działalność pionierskiej grupy, która zajęła się organizacją życia już w maju 1945 roku w płonącym jeszcze Wrocławiu. W skład tej grupy wchodzili m. in. prezydent miasta Bolesław Drobner, K. Kuligowski. Delegatem Ministra Oświaty był S. Kulczyński.

Fundatorem tablicy było Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Siedziba Milicji Obywatelskiej – ul. J.U. Niemcewicza

Tablica wisła na budynku przy ulicy Niemcewicza u wlotu do Jedności Narodowej. Ta część miasta zaraz po wojnie była najwcześniej zasiedlona przez ludność polską, która czuła się tu stosunkowo bezpiecznie.

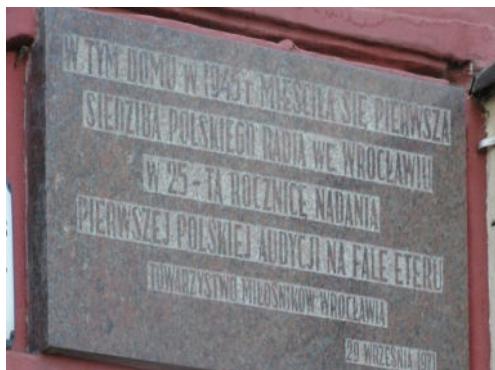
Ten budynek był pierwszą siedzibą jednostek Milicji Obywatelskiej w wyzwolonym Wrocławiu. W XXV-ą rocznicę działalności MO garnizonu m. Wrocławia.
Maj 1970

Siedziba rozgłośni Polskiego Radia w 1945 roku – Rynek 13

Na rynkowym budynku pod nr 13, Towarzystwo Miłośników Wrocławia umieściło tablicę informującą o istnieniu w tym budynku rozgłośni Polskiego Radia w 1945 roku.

Tablicę odsłonięto 29.IX.1971 roku.

*W tym domu w 1945 roku
mieściła się pierwsza siedziba
Polskiego Radia we Wrocławiu
W 25-tą rocznicę nadania pierwszej
polskiej audycji na fale eteru.
Towarzystwo Miłośników Wrocławia
29 września 1971*

Siedziba prezydenta Wrocławia w 1945 r. – ul. J. Poniatowskiego 27

Granitowa tablica, wskazująca pierwszą siedzibę prezydenta Drobnera oraz delegata Ministerstwa Oświaty prof. Stanisława Kulczyńskiego, mieści się na niepozornej kamienicy przy ul. Poniatowskiego 27. Pierwsza pionierska grupa Polaków mająca zorganizować życie w płońącym jeszcze Wrocławiu, przybyła tu z Krakowa już w pierwszych dniach po kapitulacji miasta. Na siedzibę wybrano akurat tę kamienicę, ponieważ w pobliżu mieściła się jedna z niewielu czynnych w zrujnowanym mieście piekarń.

Później siedziba delegata przeniesiona została na ul. Szajnochy, gdzie umieszczona jest również stosowna tablica. Inicjatorem wmurowania tablicy 9 maja 1960 roku było Towarzystwo Miłośników Wrocławia.

Dom ten był po wyzwoleniu Wrocławia pierwszą siedzibą polskiego Prezydenta m. Wrocławia oraz Delegata Ministra Oświaty. Tutaj w dniach 9-10 maja 1945 r. rozpoczęto działalność pierwsze polskie grupy pionierskie.
9.V.1960
Towarzystwo Miłośników Wrocławia

Siedziby sztabów nieistniejących jednostek wojskowych

Siedziba dowództwa 3. Korpusu Obrony Powietrznej – ul. Obornicka

Tablica zawisła w 2008 roku na ścianie budynku, w którym mieścił się w latach 1957–2007 sztab i dowództwo 3. Korpusu Obrony Powietrznej. Obecnie jednostka nie istnieje, a tablicę ufundowali jej byli żołnierze.

Siedziba Wyższej Szkoły Oficerskiej Inżynierii Wojskowej – ul. Obornicka 108

Zasłużona Wyższa Szkoła Oficerska Inżynierii Wojskowej im. Jakuba Jasińskiego w czasie swego istnienia nosiła różne nazwy, cały czas kształcąc oficerów o specjalnościach saperskich i inżynieryjnych. Po zakończeniu istnienia Szkoły w 2009 roku wychowankowie ufundowali tablicę pamiątkową, która wisie na ścianie dowództwa szkoły przy ul. Obornickiej 108.

Stadion Olimpijski – brama główna stadionu

Tablica przypominająca historię budowli umieszczona została staraniem właściciela stadionu – Akademii Wychowania Fizycznego na bramie głównej prowadzącej na płytę stadionu.

Stadion Olimpijski
Akademia Wychowania
Fizycznego we Wrocławiu.
Zbudowany w latach 1935 - 1936
wg projektu Richarda Konwiarza.
Nagrodzony brązowym medalem
na olimpijskim konkursie sztuki
w Los Angeles. Wpisany w 1991 roku
do rejestru zabytków.

Szkoły katolickie w Diecezji Wrocławskiej – Papieski Wydział Teologiczny

Tablica upamiętnia 300-lecie Akademii Leopoldyńskiej oraz fakt wznowienia przez stolicę Apostolską w r. 1968 Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Fundatorami tablicy byli studenci i Senat Papieskiego Wydziału Teologicznego. Na tablicy wymienione są również inne szkoły katolickie diecezji wrocławskiej.

Technikum Żeglugi Śródlądowej – ul. A. Brücknera

Szkoła-legenda istniała przez 56 lat, kształciła bardzo potrzebnych gospodarce marynarzy słodkich wód. Żartobliwie nazywani byli marynarzami szuarowymi. Niestety, w wyniku przeobrażeń ustrojowych zadecydowano o ograniczeniu tej gałęzi gospodarki i likwidacji szkoły. Wyposażenie i tradycja szkoły przeszły do historii. Do budynków byłego technikum mieszącego się przy ul. Brücknera przeniesione zostało XIV Liceum Ogólnokształcące im. Polonii Belgijskiej

Wiażdny Dom „Pod Złotym Berłem” – ul. Kuźnicza 22

Ten słynny zajazd „Pod Złotym Berłem” mieścił się przy ul. Kuźniczej 22. W połowie XVIII w. umieszczono nad wejściem ozdobny kartusz z polskim napisem. Prawdopodobnie uczyniono to ze względu na wielu Polaków, którzy się tu zatrzymywali. W zajeździe zorganizował w 1813 r. swoje biuro werbunkowe mjr A. von Lützow, przyjmując młodych ludzi do korpusu ochotniczego walczącego z okupacją napoleońską. Na frontonie budynku umieszczone były tablice pamiątkowe upamiętniające sławnych z tamtych czasów Niemców – T. Körnera, F.L. Jahna i K. Steina. Mieszkali tu też sławni Polacy: Józef Wybicki, Fryderyk Skarbek i Karol Lipiński.

Budynek uległ całkowitej zagładzie w 1945 roku. W ruinach odnaleziono tylko potłuczoną tablicę z nazwą zajazdu. Tablica ta została odtworzona i obecnie wisie na budynku Wydziału Anglistyki w miejscu dawnego zajazdu.

Wiażdny Dom Pod Złotym Berłem
Nazwa polskiej gospody, która przetrwała
do 1945 roku.

Tu zatrzymywali się liczni polscy
podróżni, wśród nich: Józef Wybicki
(1803-1804), - twórca Mazurka
Dąbrowskiego. Fryderyk Skarbek (1809)
– czołowy ekonomista,
Karol Lipiński (1840) – wybitny skrzypek
i kompozytor

Foto z:
[https://polska-org.pl/
837865,foto.html?
idEntity=549825](https://polska-org.pl/837865,foto.html?idEntity=549825)

Wydawnictwo franciszkańskie – ul. J. Kasprowicza

Wrocławscy franciszkanie wydawali w przedwojennym Wrocławiu miesięcznik „Głos św. Franciszka”. Przez 14 lat czasopismo ukazywało się również w języku polskim. Z pisma korzystali nie tylko katolicy z Wrocławia, ale było ono rozsyłane do innych ośrodków franciszkańskich. W 2001 roku Towarzystwo Miłośników Wrocławia uhonorowało wydawców, umieszczając na budynku klasztornym przy ul. J. Kasprowicza pamiątkową tablicę.

*„Gdy mowa polska znaczyła przetrwanie”
W tym klasztorze franciszkanów w l. 1924-1938 wydawano
„Głos św. Franciszka”
jedyny miesięcznik w języku polskim,
ukazujący się w tym czasie we Wrocławiu.
W podzięce franciszkanom – drukarzom i redaktorom
Towarzystwo Miłośników Wrocławia
Wrocław, 2001*

Żydowskie Seminarium Teologiczne – ul. P. Włodkowica 14

Tablica wisi na bramie prowadzącej na teren seminarium od strony Promenady. Niestety po zabudowaniach nie pozostał obecnie żaden ślad.

W latach 1854-1938 przy ulicy Włodkowica 14/16/18, działało Żydowskie Seminarium Teologiczne – pierwsza w Europie Środkowej uczelnia kształcąca rabinów i nauczycieli. Założycielem i pierwszym rektorem seminarium był Zacharias Frankel. Wykładowcami byli m.in. Heinrich Graetz – historyk i bibliista, Manuel Joel - talmudysta i biblista, Jacob Bernays – filozof. Uczelnia stała się jednym z najważniejszych na świecie ośrodków nauk o judaizmie i wzorem dla podobnych placówek naukowych w Berlinie, Wiedniu i Budapeszcie. W 1938 roku Seminarium zlikwidowali naziści.

Literatura

1. Zygmunt Antkowiak, Pomniki Wrocławia, wyd. Ossolineum, Wrocław 1985.
2. Ewa Kobel, Patroni wrocławskich placów, ulic i zaułków, druk Opolgraf 2008.
3. Marek Perzyński, Pomniki, tajemnice kościołów i klasztorów, kresowe pamiątki, Wrocławski Dom Wydawniczy, Wrocław 2008.
4. Gerhard Scheuermann, Breslau Lexikon, 1994 r. wyd. Laumann-Verlag Dülmen.
5. Encyklopedia Wrocławia (praca zbiorowa pod red. J. Harasimowicza), Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2000.
6. Nickel Walter - Die öffentlichen Denkmäler und Brunnen Breslaus, Breslau 1938
7. Janusz Przyłęcki, Katalog wrocławskich pomników, rzeźb i kompozycji przestrzennych, Wrocław 2002.
8. Wikipedia.
9. Kalendarze wrocławskie, wydawane przez TMW Wrocław.

ISBN 978-83-968499-2-2

9 788396 849922 >